Tangs **Mindre Bibelhistorie med Skriftsteder**, som — paa Anbefaling af Skoledirektør i Kbhvn., Etatsraad **Holbech**, Biskop **Martensen**, Sognepræst Dr. **T. Skat Nordam** og flere — er godkjendt til Skolebrug af **Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet**, faas i tre ulige Størrelser; enhver af disse tre Udgaver kan faas efter Ønske enten billedprydet eller ikke-billedprydet:

1) Den **nydeste** Udgave (Pris: 1,00 Øre indbunden), samme Udgave, billedprydet (2,00 Øre indb.);
2) Den **lille** Udgave (Pris: 80 Øre indbunden), samme Udgave, billedprydet (1,60 Øre indb.);
3) Den **mindste** Udgave (Pris: 65 Øre indbunden), samme Udgave, billedprydet (1,30 Øre indb.).

„Den lille Udgave" kan ogsaa faas med store Forbogstaver kun i Navne. Denne Retskrivningsændring — „store Forbogstaver kun i Navne og efter de større Skilletegn" — er jo det eneste væsentlige, hvori den nyere Skrivebrug skiller sig fra „den ministerielle", som ellers er brugt i alle de andre Udgaver af Bibelhistorien.

Med enhver af de tre billedprydede Udgaver følger Skriftsteder og Luthers Katekisme. Men de **ikke**-billedprydede Udgaver kan faas **med** eller **uden** Tillæg af Skriftsteder (Pris: 10 Øre), ligesom ogsaa **med** eller **uden** Luthers Katekisme (Pris: 10 Øre uden Billeder, men med Billeder 25 Øre). Katekismen er ledsaget med nogle Ord „Til Forældrene" af Biskop Dr. theol. **D. G. Monrad.**

C. G. Iversens Boghandel (E. S. Tillge).

Mindre Bibelhistorie

[Bibelen, den hellige Skrift, i Udtog]

tillige med

Kirkehistorie,

et Udvalg af

Større Bibelhistorie for Folkeskolen, efter **Ludv. Kr. Müller,**
med Kirkehistorie, Luthers Katekisme og Skriftsprog

ved

J. T. A. Tang.

Niende Oplag.

Den **lille** Udgave.

Koster med et bibelsk Landkort 55 Øre uindb., 80 Øre stærkt indb.;
men med Skriftsprog og Katekisme med Billeder 1,15 Øre indb.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. G. Iversens Boghandel (C. S. Tillge).

A. Rosenbergs Bogtrykkeri.

1883.

Første Oplag

af denne Bog har fra forskjellige Sider faaet en særdeles rosende Omtale ikke alene i „Berlingske Tidende", „Dansk Kirketidende" og andre Blade, men ogsaa af navngivne Mænd, fremragende sagkyndige, blandt hvilke den tidligere Kirke- og Undervisningsminister, fhv. Skoledirektør i Kjøbenhavn, Professor V. A. Borgen, Pastor P. A. Fenger og Professor Dr. Fr. Hammerich.

V. A. Borgen: „Den af Hr. J. T. A. Tang udgivne „Mindre Bibelhistorie" er bestemt til Brug ved Undervisning i Almueskoler og svarer efter mit Skjøn særdeles godt til dette Øjemed. Dels er der nemlig truffet et hensigtsmæssigt Udvalg af det rige Stof, dels ere de valgte Afsnit fortalte med en Livlighed og Udførlighed, der paa engang maa gjøre Indholdet baade tiltrækkende og fattelig for Barnet. Bogen bestaar af 146 tættrykte Sider. Prisen maa i Forhold til Bogens Størrelse anses for billig. Det vil saaledes formentligen lige saa lidt fejle, at denne Bibelhistorie vil bane sig Vej til de Skoler, for hvilke den er bestemt, som at Skolerne ville befinde sig vel ved at benytte den".

P. A. Fenger: „Den Bibelhistorie, som Hr. J. T. A. Tang har udgivet med Titel „Mindre Bibelhistorie", er et Udtog af afdøde Pastor L. Kr. Müllers Bibelhistorie. Da nu sidstnævnte Bog efter min Mening er den bedste udførlige Bibelhistorie, vi har paa Dansk, og jeg anser Hr. Tangs Udtog deraf at være foretaget med Dygtighed og Skjønsomhed, saa tvivler jeg ikke paa, at Bogen i en duelig Lærers Haand vil være et brugbart og kjærkomment Middel til at bibringe Børn en grundig og livlig Undervisning i Bibelhistorie".

Fr. Hammerich „maa ganske tiltræde, hvad Prof. V. A. Borgen og Pastor P. A. Fenger have udsagt om Højskole- og Seminarieforstander Tangs Mindre Bibelhistorie. Den vil sikkerlig med Held kunne anvendes som Ledetraad*) for Undervisningen i Skolerne".

*) Professor Fr. Hammerich fandt Bogen altfor lille og kalder den derfor en „Ledetraad", fordi han, ligesom Seminarieforstander Pastor J. Kr. Madsen (se Theol. Tidsskrift) og mange andre Skolemænd, ønsker en mere udvidet eller større Bibelhistorie brugt ved Undervisningen i historisk Kristendomskundskab, den hellige Historie. — Mindre Bibelhistorie er oprindelig udarbejdet paa Opfordring af Præsten, Seminarieforstander **Svendsen**.

Niende Oplag er gjennemset af Dr. T. Skat Rørdam, Sognepræst ved Helligaandskirken i Kjøbenhavn, og at dette er foretaget alvorlig og grundig, derfor borger hans Navn. At Bogen ved hans stadig fornyede omhyggelige Gjennemsyn har vundet særdeles betydelig i Korrekthed og Brugbarhed, derom er kun een Mening iblandt sagkyndige Skolemænd og Præster.

Enhver, som finder Bogen for stor, kan helt eller delvis springe over de Stykker, som af pædagogiske Hensyn er trykte med Smaaskrift; men de, som hverken finde denne eller „den **udvidede** Udgave" af samme Bog stor **nok**, henvises til Forfatterens „Større Bibelhistorie for Folkeskoler,

Forord til andet Oplag.

Da et nyt Oplag af denne Bibelhistorie gjordes fornødent, anmodede Forfatteren mig om at gjennemse dette og foretage saadanne Rettelser deri, som jeg maatte anse for passende. Det har jeg nu gjort; Rettelserne ere i det hele saadanne, at første og andet Oplag meget vel kunne bruges ved Siden af hinanden. Det har været mig en Glæde at gjennemse denne Bog, da jeg anser det for utvivlsomt, at den er den bedste af de mindre Bibelhistorier, som nu bruges i Skolerne, baade hvad Valget af Fortællingerne angaar, og især med Hensyn til den Livlighed og Anskuelighed, hvormed de ere fortalte, saa det vilde sikkert være en Binding for Religions-Undervisningen, om den kunde vinde almindelig Indgang i Almueskolerne, især hvis Bibelhistorien, som man maa haabe, i Skolen kan faa Overvægten over „Lærebogen".

T. Skat Rørdam.

Februar 1866.

Real- og Latinskoler"*), som er indført ved Autoriteterne ikke alene i flere Real- og Latinskoler, men ogsaa i mange Friskoler, Folkeskoler eller Borger- og Almueskoler, som give en fyldigere Undervisning i den hellige Historie.

Det ypperlige Ord: Vandringsfælle (se Side 108) — som, i Følge „Theologisk Tidsskrift" af Dr. theol. **Kalkar**, svarer aldeles nøjagtig til Udtrykket i den græske Grundtext — er af Biskop **Brammer.**

---

*) I „For Ide og Virkelighed", udgivet af Professor R. Nielsen, staar: „Om denne Større Bibelhistorie maatte vel en „moderne" Anmelder sige, at den er skreven uden al Kritik: det er just, hvad vi i en vis Forstand maa fremhæve som et væsenligt Fortrin, thi, dybere set, er her en gjennemgaaende Kritik. Forfatteren har ikke sit Standpunkt uden for Historien, men i Historien selv som hellig Historie. Ud fra Troens eget Standpunkt har han forstaaet at skjelne og vælge, saa at Begivenhederne udfolde sig i en sammenhængende Række af Trosbilleder, lysende Karakterbilleder af den Aand, som med underfulde Kræfter bevæger sig gjennem det Gamle og det Ny Testamente." **R. R.**

*) I „Theologisk Tidsskrift", udg. af Dr. theol. **Kalkar**, staar: „Tangs Større Bibelhistorie (med Kirkehistorie, Skriftsprog og Luthers Katekisme) for Folkeskoler, Real- og Latinskoler er en god Bog, hvorom ogsaa det vidner, at den allerede er udkommen i 5te Oplag (nu 7de), omhyggelig gjennemset baade af Forfatteren og andre (sprogligt af Professor **H. V. Rasmussen**). De Regler, der i Fortalen opstilles for Undervisningen i Bibelhistorie, ere upaatvivlelig de eneste rette, og de synes mere og mere at vinde Indgang i Skolerne. — Der er ingen Grund til at hæmme Udbredelsen af denne virkelig gode Bibelhistorie ved unyttige Særheder."

En fyldigere og mere omfattende Udgave af denne Bog er „Større Bibelhistorie **med oplysende Smaabemærkninger**", der er anbefalet fra forskjellige Sider som „en fortrinlig Haandbog i den hellige Historie for Lærere og Lærerinder". Og den indeholder — naar Jesu Taler i Mattæus- og Johannes-Evangeliet medtages i fyldigere Omfang — ikke blot fornøden historisk Oplysning om Bøgerne i den hellige Skrift (efter Dr. Skat Rørdam) men ogsaa tilstrækkelig bibelhistorisk og kirkehistorisk Læreſtof til Skolelærer- og Skolelærerinde-Examen i Henhold til Bestemmelser af **Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.**

Forsagelsen og Troen:

Jeg forsager Djævelen og alle hans Gjerninger og alt hans Væsen.

Jeg tror paa Gud Fader, Almægtigste, Himmelens og Jordens Skaber.

Jeg tror paa Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn, vor Herre, som er undfangen ved den Helligaand, født af Jomfruen Maria, pint, under Pontius Pilatus, korsfæstet, død og begravet, nedfor til Helvede, opstod paa tredje Dag fra de døde, opfor til Himmels, sidder hos den almægtige Gud Faders højre Haand, derfra han kommer at domme levende og døde.

Jeg tror paa den Helligaand, den hellige almindelige Kirke, de helliges Samfund, Syndernes Forladelse, Kjødets Opstandelse og det evige Liv! Amen.

Bibelen: Den hellige Skrift.

Den gamle Pagts Bog:

Fem Mosebøger; Josva Bog, Dommernes Bog, Ruts Bog, Første og anden Samuels Bog, Første og anden Kongebog, Første og anden Krønikebog, Esras Bog, Nehemias Bog og Esters Bog.

Jobs Bog, Davids Salmer, Salomos Ordsprog, Prædikerens Bog og Højsangen.

De fire store profetiske Bøger af Esajas, Jeremias, Esekiel og Daniel.

De tolv smaa profetiske Bøger af Hoseas, Joel, Amos, Obadias, Jonas, Mika, Nahum, Habakuk, Sefanias, Haggaj, Sakkarias og Malakias.

Den ny Pagts Bog:

De fire Evangelier: Mattæos' Evangelium, Markus' Evangelium, Lukas' Evangelium og Johannes' Evangelium; — Apostlenes Gjerninger.

Tretten Breve af Paulus, nemlig: et til Romerne, to til Korinterne. et til Galaterne, et til Efeserne, et til Filippierne, et til Kolossenserne, to til Tessalonikerne, to til Timotios, et til Titus og et til Filemon.

Brevet til Hebræerne og Jakobs Brev, Peders første og andet Brev, Johannes første, andet og tredje Brev, Juda Brev og Johannes Aabenbaringsbog.

Tidstavle.

For Kristi Fødsel, omtrent Aar:		Efter Kristi Fødsel, Aar:	
Menneskets Skabelse	4000	Farisæeren Savls Omvendelse	35
Syndfloden	2500	Paulus' og Peders Martyrdød	66
Abraham	2000	Jerusalems Ødelæggelse	70
Mosés og Josva	1500	Blodvidner. Polykarps Martyrdød	167
Dommerne	1500-1100	Konstantin den store. Statskirken	325
Savl, David og Salomo	1100-975	Ansgar kommer til Danmark	827
Rigets Deling	975	Luther begynder Reformationen	1517
Israels Rige	975-722	Den lovfæstes i Danmark	1536
Juda Rige	975-600	Hans Tavsen	1494-1561
Den babyloniske Udlændighed	600-530	Tomas Kingo	1635-1703
Jøderne under Perserne	530-330	Hans Adolf Brorson	1694-1764
Jøderne under Grækerne	330-170	Jakob Peter Mynster	1775-1854
Makkabæernes Herredømme	170-63	Nik. Fred. Sev. Grundtvig	1783-1872
Jøderne kom under Romerne	63	Søren Aaby Kierkegaard	1813-1855
Herodes den onde bliver Konge	39	Hans Lassen Martensen	1808

Den gamle Pagts Bog.

1. Skabelsen. 1 Mosebog 1. 2.

Han talede, saa skete det;
han bød saa stod det der. Salm. 33, 9.

I Begyndelsen havde **Gud** skabt Himmelen og Jorden; men Jorden var bleven øde og tom, og Mørket laa over Afgrunden; dog svævede Guds Aand over Vandene. Og Gud sagde: Bliv Lys! og Lyset blev. Gud kaldte Lyset Dag, og Mørket kaldte han Nat; og det blev Aften, og det blev Morgen den første Dag. Den anden Dag skabte Gud ved sit Ord Himmelhvælvingen og satte dermed Skillerum mellem Vandene oven over den og Vandene neden under. Den tredje Dag sagde Gud: Vandene under Himmelen skal flyde sammen paa eet Sted, og det tørre lade sig til Syne! Og det skete saaledes; det tørre kaldte han Jord, og Vandsamlingen Hav; og han bød Jorden frembringe Græs og Urter og Træer med Frø og med Frugt; og det skete, som han bød. Den fjerde Dag sagde Gud: Bliver til, Lysklober paa Himmelens Hvælving! Og de blev til, baade Sol og Maane og Stjærner; og Gud satte dem paa Himmelen til at lyse over Jorden og til at herske Dag og Nat. Den femte Dag sagde Gud: Vandene skulle vrimle af levende Sjæle, og Fugle flyve over Jorden. Dermed skabte han alle Sødyr, baade store og smaa, samt alle Fugle; og han velsignede dem og sagde: Vorder frugtbare og mangfoldige og fylder Hav og Jord. Den sjette Dag sagde Gud: Jorden frembringe levende Sjæle, hver efter sin Art, baade vilde og tamme Dyr og Jordens Kryb! Og saa skete det. Og Gud sagde end videre: Lader os skabe Mennesket i vort Billede, efter vor Lignelse; og de skal herske over Havets Fisk og Himmelens Fugle, over Kvæget og over al Jorden og alt Kryb, der kryber paa Jorden.

Og Gud dannede **Adam** eller *Mennesket* af Jordens Støv og indblæste Livsaanden gjennem hans Næse, saa Mennesket blev til en levende Sjæl. Og Gud havde plantet en Have øster paa i **Eden** eller *Ynde*, og der havde han ladet opvokse alskens Træer, dejlige at se og gode at spise af, og midt i Haven **Livets Træ** og **Kundskabens Træ paa godt og ondt**. Og Gud satte Mennesket i Edens Have for at dyrke og vogte den og gav ham det Bud: Du maa frit spise af alle Træer i Haven, men af Kundskabstræet paa godt og ondt maa du ikke spise; thi paa den Dag, du spiser deraf, skal du visselig dø! Og Gud sagde: Det er ikke godt, at Mennesket er ene; jeg vil skabe ham en Medhjælper til at være hos ham! Men alle Dyr og Fugle, som han havde skabt, havde han ført til Mennesket, og Mennesket havde givet dem Navne,

men ingen fundet, som kunde være hans Medhjælper. Og Gud lod en dyb Søvn falde paa Mennesket, tog et Ribben af hans Side og dannede det til en Kvinde. Og han førte hende til Adam, og da sagde han: Denne Gang er det Kjød af mit Kjød og Ben af mine Ben, derfor skal hun hedde Mandinde, thi af Manden er hun tagen! Derfor skal Manden forlade sin Fader og Moder og holde sig til sin Hustru, og de to skal blive til eet.

Saaledes skabte Gud Mennesket i sit Billede, baade Mand og Kvinde, og han velsignede dem og sagde: Vorder frugtbare og mangfoldige, opfylder Jorden og gjører eder den underdanig, og hersker over Havets Fiske og Himmelens Fugle og over hvert Dyr, der lever paa Jorden! Og Gud saae alt, hvad han havde gjort, og se, det var saare godt. Dermed var da Himmel og Jord ved Ordet fuldendte og al Guds Gjerning færdig; men paa den syvende Dag, det er Lørdagen eller Hviledagen, hvilede Gud efter al sin Gjerning, og han velsignede og helligede den syvende Dag.

2. Syndefaldet. 1 Mosebog 3. Omtrent 4000 Aar før Kristi Fødsel.

Men Slangen var træsteft af alle vilde Dyr paa Marken, som **Gud Herren** havde skabt, og den sagde til Kvinden: Mon Gud har sagt, at I ikke maa spise af alle Træer i Haven? Kvinden svarede: Vi maa spise af Træernes Frugter; kun om Frugten paa Kundskabstræet, som staar midt i Haven, har Gud sagt: spiser ikke af den, og rører ikke ved den, for at I ikke skal dø! Nej svarede Slangen, I skal visselig ikke dø, men Gud veed, at paa den Dag, I spiser deraf, faar I Øjnene op og bliver som Gud til at kjende godt og ondt. Og Kvinden saae, at Træet var godt at spise af, lokkende for Øjnene og kosteligt til at give Forstand, og saa tog hun af dets Frugt og spiste og gav sin Mand med, og han spiste.

Da aabnedes deres Øjne, og de saae, at de var nøgne, og de gjorde sig Bælter af Figentræets Blade; men da de hørte Gud Herrens Røst, da han vandrede i Haven, skjulte de sig mellem Træerne. Men Gud Herren kaldte paa Adam og sagde: Hvor er du? Han svarede: Jeg hørte din Røst og blev bange, fordi jeg var nøgen; derfor skjulte jeg mig. Da sagde Herren: Hvem har fortalt dig, at du var nøgen? Har du da spist af Træet, som jeg forbød dig at spise af? Adam svarede: Kvinden, som du har givet mig at leve med, hun gav mig af Træet, og saa spiste jeg. Hvad er det, du har gjort? sagde nu Herren til Kvinden, og hun svarede: Slangen forførte mig, saa spiste jeg.

Da lyste Gud Herren Forbandelse over Slangen og lagde til: **Jeg vil sætte Splid mellem dig og Kvinden og mellem din Sæd og hendes Sæd: han skal knuse dit Hoved, naar du saarer hans Hæl!** Paa Kvinden lagde Gud den Straf, at hun skulde føde

sine Børn med Smerte og have sin Mand til sin Herre. Men til Manden sagde han: Fordi du adlød din Hustrus Røst og spiste af det Træ, som jeg forbød dig at spise af, skal Jorden være forbandet for din Skyld, og du skal nære dig af den med Møje alle dine Levedage: Torne og Tidsler skal den bære dig, og i dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød, indtil du vender tilbage til Jorden, hvoraf du er tagen; thi af Støv er du, og til Støv skal du atter blive! Saa gjorde Herren Skindkjortler til Adam og hans Hustru **Eva** og klædte dem deri; derpaa jog han dem ud af Edens Have, for at de ikke skulde nyde af Livets Træ og leve til evig Tid.

3. Kain og Abel. 1 Mosebog 4.

Efter at Adam og Eva var blevne udjagne af **Paradis**, fik de to Sønner: den ældste blev kaldt **Kain** og den yngste **Abel**. Kain blev en Agerdyrker, og Abel en Faarehyrde. Ved et Aarskifte ofrede de begge til Herren, Kain af Markens Frugter, og Abel af sin Hjords førstefødte; men Herren saae kun til Abel og hans Offer og ikke til Kains. Derover blev Kain vred og gik og skulede, og vel sagde Herren til ham: Hvorfor er du vred, og hvorfor gaar du og skuler? gjør du det gode, kan du se frit op: hvis ikke, ligger Synden for din Dør og har Tanke til dig, men du skal være dens Herre! Men langt fra at agte paa Herrens Ord, slog Kain dem kun hen, og da han en Dag var ene med sin Broder ude paa Marken, myrdede han ham. Saa talede Herren atter til Kain og sagde: Hvor er din Broder Abel? Det veed jeg ikke, svarede Kain, skal jeg passe paa min Broder? Da sagde Herren: Hvad har du gjort? din Broders Blod raaber til mig fra Jorden, og forbandet skal du nu være fra den Jord, der drak din Broders Blod, skjælvende og flygtende skal du flakke om paa Jorden! Nu blev Kain bange og sagde til Herren: Min Synd er for stor til, at jeg kan faa den forladt; hver den, der møder mig, vil slaa mig ihjel! men Herren sagde: Nej, slog nogen Kain ihjel, skulde det hævnes syv Fold. Og han gav Kain et Tegn paa, at ingen skulde slaa ham ihjel. Da gik Kain bort fra Herrens Aasyn og satte Bo øst for Eden i Nod, d. e. Landflygtighed.

4. Set og Enok. 1 Mosebog 4. 5.

Efter Abels Død levede Adam og Eva endnu mange Aar og avlede baade Sønner og Døtre, i Lighed med dem selv. Iblandt disse var der een, som Eva kaldte **Set**; thi, sagde hun: Gud har sat mig en anden Søn i Stedet for Abel, som Kain slog ihjel. Adam blev 930 Aar gammel. Set og hans Børn frygtede Herren og levede alle meget længe paa Jorden, saa nær som **Enok**, der vandrede saa ustraffelig for Gud, at Herren i sin

Naade holdt ham fri for Døden og tog ham til sig, da han var 365 Aar. De øvrige blev henimod tusende Aar, hvorvel ingen helt naaede denne høje Alder; ældst af dem og af alle Mennesker paa Jorden blev, saa vidt vi veed, Enoks Søn **Metusalem**, der ikke døde, før han var 969 Aar; hans Sønnesøn var Noa.

5. Syndfloden. 1 Mosebog 6—9. Omtrent 1600 Aar efter Syndefaldet.

Efterhaanden som Menneskeslægten formerede sig paa Jorden, tog Ondskab og Ugudelighed saaledes Overhaand, at Menneskene pønsede paa intet uden ondt, hvorfor Herren besluttede at ødelægge dem. Men **Noa** var en retfærdig og fuldkommen Mand i sin Tid, thi han fulgte Guds Veje; derfor fandt han Naade for Herrens Øjne, saa Herren lod ham vide, at han havde sat sig for at ødelægge alt paa Jorden, baade Folk og Fæ. Dog lod Gud endnu hundrede og tyve Aar gaa hen som en Frist for Menneskene til at omvende sig; men da de ikke vilde, saa sagde Gud til Noa: Du skal bygge dig en Ark, tre hundrede Alen lang, halvtredsindstyve Alen bred og tredive Alen høj, med tre Dæk og med Aflukker, og bege den foruden og forinden; thi jeg vil føre en Vandflod over Jorden og dræbe alt, hvad der aander, men med dig vil jeg oprette min Pagt, saa du og din Hustru, dine Sønner og deres Hustruer skal gaa ind i Arken. Og Noa, der nu var 600 Aar, gjorde, som Herren bød ham, og gik ind i Arken med sine tre Sønner, **Sem**, **Kam** og **Jafet**, og med sin Hustru og deres Hustruer; men af alle rene Dyr havde han syv Par med sig og af alle urene eet Par samt Føde til sig og dem alle; og Herren lukkede efter ham.

Da brød alle Kilder op i det store Hav, og Himmelens Sluser aabnedes, saa Regnen strømmede ned over Jorden i fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter, og Vandene fik Magt og stod over Jorden indtil femten Alen over Bjærgenes Toppe; men Arken bares oppe og drev over Vandet, medens alt maatte dø, der havde hjemme paa det tørre. I halvandet hundrede Dage stod nu Vandet over Jorden; men da kom Gud Noa i Hu og dem, der var med ham i Arken, og lod en Storm fare hen over Jorden, saa Vandene sank, og Arken blev staaende paa **Ararats** Bjærg. Nu blev Vandet ved at falde, og Bjærgtoppene kom til Syne; men fyrretyve Dage derefter aabnede Noa et Vindue paa Arken og lod en Ravn flyve ud, der blev ved at flyve om, indtil Vandet var tørret bort. Derpaa sendte han en Due ud, men den kom strags igjen, thi den fandt intet Sted, hvor den kunde sætte sin Fod; syv Dage efter lod han atter en Due flyve, og den kom tilbage ved Aftenstid med et friskt Olieblad i sit Næb, hvoraf Noa kunde kjende, at Jorden var ved at blive tør; og nu tøvede han igjen en Uge, før han lod den tredje Due flyve, og den kom ikke mere

tilbage. Da var Jorden tør, og Noa tog Dækket af Arken, men gik dog ikke ud, før Herren selv bød ham det: saa gik han ud med hver levende Sjæl, han havde hos sig, baade Folk og Fæ, byggede Herren et Alter og bragte ham et Takoffer af de rene Dyr. Da sagde Herren: Jeg vil ikke mere forbande Jorden for Menneskets Skyld; thi Menneskehjærtets Tanke er ond fra hans Ungdom af. Herefter skal, saa længe Jorden staar, Sæd og Høst, Kulde og Hede, Sommer og Vinter, Dag og Nat blive ved at skifte. Og Gud velsignede Noa og hans Sønner, som han havde velsignet vore første Forældre, og sagde til dem: Hvo som udgyder Menneskeblod, ved Mennesket skal hans Blod udgydes; thi Gud har skabt Mennesket i sit Billede! Og Gud oprettede sin Pagt med dem og deres Efterkommere og med alt, hvad der lever, og han satte sin Bue i Skyen til et Tegn paa sin Pagt, at der aldrig skal komme en Vandflod til at ødelægge al Jorden. Og fra Sem, Kam og Jafet tilfolkedes hele Jorden. Men Noa gav sig til at dyrke Jorden og plantede en Vingaard; han levede over ni hundrede Aar, som de gamle før Floden; men siden tog Menneskenes Levetid af, saa faa bragte det til halvandet hundrede Aar og færre derover.

6. Babelstaarnet. Sprogforvirringen. 1 Mosebog 11.

I Førstningen havde alle Mennesker eet Tungemaal; men nu hændte det sig, da de rejste fra Øst og fandt en Slette i Sinears Land, hvor de bosatte sig, at de sagde til hverandre: Nu vel, lader os stryge Teglsten og brænde dem vel og bygge os en By og et Taarn, hvis Top naar til Himmelen, og indlægge os et Navn, for at vi ikke skal adspredes over hele Jorden! Som sagt, saa gjort; men nu sagde Herren: Se, der er eet Folk og eet Tungemaal, og nu har de taget fat paa dette Foretagende; nu vel, vi vil stige ned og forvirre deres Tale, saa den ene ikke skal forstaa den andens Tungemaal! Og det gjorde Herren, saa de maatte holde op at bygge Byen; derfor kaldte man den By **Babel**, d. e. Forvirring; thi der forvirrede Herren Menneskenes Tungemaal, og derfra adspredte han dem over al Jordens Kreds.

7. Abraham. Omtrent 2000 Aar før Kristi Fødsel.

1. Abrahams Kaldelse og Rejse til Kana-an. 1 Mosebog 11. 12.

Efterhaanden glemte Menneskene deres Skaber og gjorde sig Afguder, idet de forvendte Guds Sandhed til Løgn og dyrkede Skabningen over Skaberen. For at nu den sande Gud ikke skulde blive glemt her paa Jorden over Afguderi og Hedenskab, udvalgte Herren en troende Mand af Sems Æt ved Navn **Abraham**, som havde hjemme i Byen **Ur i Kaldæa**, der ligger i Mesopotamien, et Land langt inde i Asien. Denne Mand, som kaldes

Guds Ven, blev Stamfader til et Folk, i hvilket Troen paa Himmelens og Jordens Skaber blev vidunderlig skjærmet, indtil han, den „Kvindens Sæd", kom, som skulde knuse Slangens Hoved.

Gud talede til Abraham og bød ham: Forlad dit Land og din Slægt og din Faders Hus og rejs til det Land, jeg vil vise dig, saa skal jeg gjøre dig til et stort Folk og velsigne dig og forherlige dit Navn, og **i dig skal alle Jordens Slægter velsignes**! Abraham gjorde, som Herren bød, og drog til **Kana-ans** Land ved Middelhavets Østkyst, med **Sara**, sin Hustru, med **Lot**, sin Broderson, og med alt, hvad de ejede; og Herren aabenbarede sig atter for Abraham og lovede hans Efterkommere hele Kanaans Land til Arv og Eje; men ham selv gav han intet deraf, saa han maatte lade sig nøje med at drage om fra Sted til Sted med sit Kvæg og sine Telte.

2. **Abrahams Højmodighed; Lot skiller sig fra ham.** 1 Mosebog 13.

Abraham var en meget rig Mand, der havde fuldt op baade af Guld og Sølv og Faar og Fæ, men Lot havde ogsaa store Hjorder, og saaledes skete det da, at der blev for trangt for dem i Landet, og deres Hyrder kom op at trættes. Da sagde Abraham til Lot: Kjære, lad der dog ikke være Kiv mellem os eller imellem vore Hyrder, thi vi er jo Brødre! ligger ikke Landet aabent for dig; lad os altsaa skilles ad: gaar du mod Nord, gaar jeg mod Syd, og gaar du mod Syd, gaar jeg mod Nord! Da brugte Lot sine Øjne og saae, at Landskabet syd paa, omkring **Jordans Flod**, var baade vandrigt, frodigt og saare dejligt, og derfor valgte han det, tog sit Ophold i Byerne der og opslog sine Telte lige til **Sodom**. Men Mændene i denne By var saare ugudelige. Abraham boede derimod i **Hebron**, mellem Mamres altidgrønne Træer, hvor han byggede et Alter for Herren sin Gud og paakaldte Herrens Navn.

3. **Abrahams Krigstog; han frelser Lot.** 1 Mosebog 14.

Nogen Tid derefter kom der fire Konger og plyndrede Sodom og gjorde baade Folk og Fæ til Bytte. Iblandt disse havde de ogsaa faaet fat paa Lot og slæbt ham bort med sig; men ikke saa snart hørte Hebræeren Abraham, at hans Broderson var tagen til Fange, før han væbnede sine tre hundrede og atten vaabenvante Karle, alle fødte i hans Hus, og satte efter Fjenderne. Ved Nattetid indhentede han dem, slog dem paa Flugt, tog Rovet fra dem og frelste baade Lot og de andre Fanger. Da han nu vendte tilbage, gik **Melkisedek**, som var Konge i Salem og den højeste Guds Præst, ham i Møde med Brød og Vin og velsignede ham samt priste Herren, der havde givet ham Magt over hans Fjender; og Abraham gav Melkisedek Tiende af alt. Og Sodoms Konge kom og sagde: Giv mig kun Folkene, og behold Godset for dig selv! men Abraham svarede: Jeg har gjort

et Løfte til Herren, den højeste Gud, der ejer Himmel og Jord, at jeg tager ikke saa meget af dit som en Sytraad eller Skorem; du skal ikke sige: jeg har gjort Abraham rig!

4. Herrens Pagt med Abraham. 1 Mosebog 15. 17.

Siden efter lød Herrens Ord til Abraham i et Syn saaledes: Frygt ikke, Abraham, jeg er dit Skjold og din meget store Løn! Men Abraham svarede: Herre Gud, hvad vil du give mig? jeg gaar hen uden Børn, og min Husfoged **Elieser**, skal arve mig. Da sagde Herren: Nej, men en Søn skal du faa, han skal arve dig. Og Herren førte Abraham udenfor og sagde til ham: Se op til Himmelen og tæl Stjærnerne, om du kan, og, lagde han til, saadan skal din Afkom vorde! Og Abraham troede paa Herren, og Herren regnede ham det til Retfærdighed. Samme Dag sluttede Herren Pagt med Abraham og sagde: Din Afkom giver jeg dette Land. — Atter aabenbarede Herren sig for Abraham og sagde: Jeg er Gud, den almægtige! Vandrer for mit Aasyn og vær fuldkommen; og jeg vil oprette min Pagt mellem mig og dig og formere dig over Maade meget, saa du skal blive Stamfader til mange Folk, og Konger skal nedstamme fra dig. Jeg vil velsigne Sara og give dig med hende en Søn, som du skal kalde **Isak**, og med ham vil jeg oprette min Pagt til en evig Pagt for hans Efterkommere. Og Herren bød, at Omskærelsen skulde være et Tegn paa denne Pagt.

5. Herren gjæster Abraham i Mamrelund. 1 Mosebog 18.

Nu skete det en Gang, som Abraham i Middagsheden sad i sin Teltdør i **Mamre** Lund, at han saae tre Mænd komme, og strags løb han dem i Møde, bøjede sig til Jorden for dem og bad dem komme inden for og faa deres Fødder vaskede og smage en Bid Brød. De tog mod Indbydelsen; og nu bad Abraham Sara hente Mel og bage Kager, men selv løb han til Hjorden, hentede en Kalv og lod en Dreng lave den til, bød derpaa om til sine Gjæster og stod selv hos dem under Træet, medens de spiste. Gjæsterne var Herren selv og to af hans Engle; og nu talede Herren til Abraham og lovede ham, at naar han kom igjen næste Aar ved samme Tid, skulde Sara have en Søn. Sara stod i Teltdøren, hørte det og lo, saa underligt tyktes det hende, at hun og hendes Herre skulde faa en Søn i deres høje Alder; men Herren sagde til Abraham: Hvad ler vel Sara ad? skulde vel noget være for underligt for Herren! paa den Tid, jeg har sagt, kommer jeg til dig igjen, da har Sara en Søn.

6. Abrahams Forbøn for Sodom. 1 Mosebog 18.

Derpaa stod de fremmede op, og Abraham fulgte dem paa Vej. Da sagde Herren til ham, at han havde i Sinde at ødelægge Byerne Sodom og Gomorra for deres store Ugudeligheds Skyld. De to Engle vandrede derpaa fra dem til Sodom; men Abraham gav sig nu til at bede Herren, at han dog vilde spare Byen, saa fremt der blot fandtes halvhundrede retfærdige i den; thi, sagde han, det være langt fra dig at dræbe den retfærdige som den ugudelige, saa det skulde gaa dem ens; mon den, der dømmer al Jorden, ikke skulde gjøre Ret? Finder jeg halvhundrede retfærdige i Sodom, tilgiver jeg det hele Sted for deres

Skyld! svarede Herren. Men nu bad Abraham videre: Se, jeg har dristet mig til at tale til Herren, endskjønt jeg er Støv og Aske: maaske der kunde fattes fem i de halvhundrede retfærdige; vil du da for de fems Skyld ødelægge hele Byen? Nej, svarede Herren, finder jeg fem og fyrretyve, ødelægger jeg den ikke; men Abraham blev dog ved at bede videre, fuld af inderlig Medlidenhed, endskjønt bange for Herrens Vrede, indtil Gud gav ham, sin Ven, det Løfte, at fandtes der blot ti retfærdige i Byen, saa vilde han skaane den. Derpaa skiltes Herren fra Abraham, der gik hjem til sit.

7. Sodoms Ødelæggelse. 1 Mosebog 19.

Imidlertid var Englene komne til Sodom, og da **Lot** fik Øje paa dem, nødte han dem ind i sit Hus og gav dem et Maaltid; men førend det endnu var Sengetid, løb Byens Folk sammen og vilde have fat paa de fremmede for at handle ilde med dem. Lot gik ud og talede dem til for at frelse sine Gjæster; men det var spildt Ulejlighed, hvorfor Englene slog dem med Blindhed og trak Lot ind i Huset samt lod ham vide, at Herren havde sendt dem for at ødelægge Byen, men frelse ham og hans Hus, og det Budskab bragte Lot til to Mænd, der skulde giftes med hans to Døtre; men de lo ad ham og agtede det ikke. Hen imod Morgenstunden førte nu Englene Lot ud af Byen, med Hustru og Døtre, og bød dem frelse deres Liv og ikke se sig om; men som Abraham stod op den Morgen og saae imod Sodom, blev han Røgen vaer, der løftede sig fra Land og Byer som af en Smelteovn; thi Herren lod regne Ild og Svovl ned fra Himmelen og ødelægge Sodom og Gomorra med hele deres Omegn, saa hvor de Byer stod, der er nu **det døde Hav**; men Lots Hustru, der saae sig om, blev staaende som en Saltstøtte.

8. Herren sætter Abraham paa Prøve. 1 Mosebog 22.

Abraham var hundrede Aar, og Sara halvfemsindstyve, da Sara fødte Sønnen, den forjættede, og Abraham kaldte ham **Isak**. Som Isak nu var i sin Opvækst, prøvede Gud Abraham og sagde til ham: Tag din enbaarne Søn, ham, du elsker, Isak, og gaa til **Moria** Land og bring mig ham der til Brændoffer paa et af Bjærgene, som jeg vil vise dig! Og Abraham stod tidlig op, sadlede et Æsel og huggede Brænde til Offeret, tog to af sine Tjenere med sig og gav sig paa Vejen med Isak. Den tredje Dag fik de Øje paa Bjærget, og nu bød Abraham Tjenerne at tøve ved Æselet, men selv gik han videre med sin Søn; Abraham holdt Ilden og Kniven, men Isak bar Brændet, og da faldt de Ord Isak i Munden: Her er Ild og Brænde, men hvor er Offerlammet? Det vil Gud selv udse sig, min Søn! svarede Abraham. Da de nu kom op paa Bjærget, byggede han et Alter, lagde Brændet til Rette, bandt Isak og lagde ham

derpaa og tog Kniven i Haand for at ofre sin Søn. Men i det samme raabte Herrens Engel til ham fra Himmelen: Abraham, Abraham! og han svarede: Her er jeg! og Engelen sagde: Læg ikke Haand paa Drengen, og gjør ham intet; thi nu har jeg set, at du frygter Gud, siden du ikke har sparet mig din enbaarne Søn! Da fik Abraham Øje paa en Bædder, der stod indviklet med Hornene i en Busk, og den tog han og ofrede i Stedet for sin Søn; og atter talede Engelen til ham og sagde: Jeg har svoret ved mig, siger Herren, at fordi du gjorde dette, vil jeg højlig velsigne dig og mangfoldiggjøre din Sæd, som Himmelens Stjærner og som Sandet paa Havbredden, og **i din Sæd skal alle Folk paa Jorden velsignes**, fordi du adlød min Røst.

8. Isak. 1 Mosebog 24.

Gud havde velsignet Abraham i alt; men da nu Abraham blev gammel, og hans Hustru var død, kaldte han paa den ældste af sine Tjenere, der stod for hele hans Hus, og sagde til ham: Du skal gjøre mig din Ed ved Herren, Himmelens Gud og Jordens Gud, at du ikke vil tage min Søn en Hustru af Kananiternes Døtre, blandt hvem jeg bor, men drage til mit Land og min Slægt og tage en Hustru til min Søn Isak! Og Tjeneren svor, som hans Herre bød, og tog derpaa nogle Svende samt ti Kameler og alskens Kostbarheder af sin Herres og gav sig paa Vej til Byen **Karan** i Landet Mesopotamien.

Ved Aftenstid kom han til Byen og lod sine Kameler standse ved en Brønd og bad Gud vise Naade mod hans Herre Abraham. Se, sagde han, jeg staar ved denne Kilde, og Bymændenes Døtre komme ud for at øse Vand; naar jeg da siger til en Pige: ræk mig din Krukke og lad mig drikke! og hun svarer: drik, og jeg vil ogsaa vande dine Kameler! lad det da være hende, hvem du har udvalgt til din Tjener Isak! Endnu havde han ikke talt ud, da kom **Rebekka**, en Datter af Abrahams Broderson **Betuel**, ud af Byen med sin Krukke paa Skulderen og steg ned til Brønden, og straks løb Svenden hen og bad om lidt Vand af hendes Krukke. Drik, Herre! svarede hun og skyndte sig at give ham at drikke, men da det var sket, sagde hun: Jeg vil ogsaa vande dine Kameler, til de faa afdrukket! Og det gjorde hun og vandede alle Kamelerne, medens Manden stod tavs og undrede sig. Endelig var hun færdig, og nu tog han en Guldring og to Guldarmbaand, gav hende dem og spurgte, hvis Datter hun var. Betuels, svarede hun; og da Svenden hørte det, priste han Herren for hans Naade og Trofasthed, at han havde ledet ham paa rette Vej til Abrahams Brødres Hus. Men Rebekka løb hjem og fortalte, hvad sket var. Nu havde hun en Broder, der hed **Laban**; og ikke saa snart saae han Guldsmykkerne, hans

Søster havde faaet, før han skyndte sig ud til Brønden og raabte til Tjeneren: Kom ind, du Herrens velsignede, hvi staar du her uden for? Jeg har gjort Huset ryddeligt, og der er Rum til Kamelerne! Altsaa kom han ind, og de dækkede op for ham; men han vilde ikke smage noget, før han fik regtet sit Ærende; og saaledes fortalte han da, at han var Abrahams Tjener, og hvorledes han nu var bleven udsendt for at hente en Hustru til Sønnen, som Herren havde skjænket hans Herre, og hvem Abraham havde givet alt, hvad han ejede, samt hvor underlig Herren nylig havde hørt hans Bøn. Hvis I altsaa, sluttede han, vil handle kjærlig og ærlig mod min Herre, saa siger mig det, og hvis ikke, saa siger mig det, for at jeg kan vende mig til højre eller venstre! Men Laban og Bethuel svarede: Den Sag kommer fra Herren; vi kan hverken svare dig ondt eller godt! Hermed havde da Tjeneren Løfte paa Rebekka, som ogsaa selv gav sit Minde; og allerede næste Morgen drog han med hende til sin Hjemstavn, hvor Isak, der hen imod Aften var gaaet ud paa Marken for at holde sin Bøn, kom dem i Møde, førte Rebekka til sin Moders Telt og tog hende til sin Hustru. Og Isak elskede Rebekka, og hun var ham en Trøst efter hans Moders Død; men den gamle Abraham, de troendes Fader, levede endnu mange Aar og saae Isaks Sønner vokse til, før han lukkede sine Øjne, mæt af Dage, 175 Aar gammel, og blev samlet til sit Folk.

9. Jakob.

1. Jakob kjøber Esavs Førstefødselsret. 1 Mosеb. 25.

I tyve Aar havde Isak været gift med Rebekka, da Gud hørte hans Bøn og gav ham to Sønner, **Esav** og **Jakob**; men førend de fødtes til Verden, adspurgte Rebekka Herren om dem og fik til Svar: Du skal blive Moder til to Folk, det ene stærkere end det andet, og det ældste skal tjene det yngste! Esav, den ældste af Sønnerne, var laadden over hele sin Krop og lagde sig efter Jagten, da han voksede til, hvorfor ogsaa Isak holdt mest af ham, thi Vildt smagte ham godt; men Jakob, som var en from Mand, blev Hyrde, og ham elskede Rebekka højest. En Gang traf det sig, netop som Jakob havde faaet kogt sig en Ret røde Linser, at Esav kom træt hjem fra Marken og sagde til sin Broder: Jeg er træt; lad mig smage noget af det røde, det røde! Ja vel, svarede Jakob, hvis du giver mig din Førstefødselsret for det. Om Førstefødselsretten lod Esav kun haant og svarede strags: Hvad nytter den vel mig, jeg maa jo dog dø! Og dernæst gjorde han Jakob sin Ed paa, at han afstod ham sin Førstefødselsret, og tog Linserne for den; men ved samme Lejlighed fik han ogsaa sit Øgenavn og blev kaldet **Edom** eller den røde. Siden tog Esav sig to kananitiske Kvinder til Hustruer; og de

var Isak og Rebekka Hjærteforg. Hele Esavs Afkom blev efter ham kaldet Edomiter eller Idumæer.

2. **Isak velsigner sine Sønner: Jakob og Esav.** 1 Mosebog 27.

Imidlertid havde Herren aabenbaret sig for Isak og givet ogsaa ham Forjættelsen: **i din Sæd skal alle Jordens Slægter velsignes!** Og Herren var med ham, saa han blev baade rig og mægtig i Landet lige som sin Fader. Men senere hen, da **Isak** var bleven gammel, og hans Øjne blev svage, saa han ikke kunde se, vilde han dog, forinden han døde, give Esav sin Velsignelse som den førstefødte. Desaarsag sagde han en Dag til Esav: Jeg er gammel og veed ikke, hvad Dag Døden kommer! tag derfor din Bue og dit Kogger og gaa ud og skyd mig noget Vildt, for at jeg kan nyde deraf og velsigne dig, inden jeg dør! Det hørte **Rebekka** og bød strags Jakob at hente sig to Gedekid, som hun vilde lave til, saa skulde han gaa ind med dem til Faderen og tage hans Velsignelse, som den førstefødte. Nej, svarede Jakob, min Broder er laadden, og jeg er glat; maaske kunde min Fader føle paa mig og tro, jeg vilde svige ham; saa kunde jeg paadrage mig Forbandelse i Stedet for Velsignelse. Den Forbandelse, svarede hans Moder, tager jeg paa mig, adlyd du kun mig og gaa hen og hent mig dem.

Det gjorde da Jakob, hvorpaa Rebekka lavede Kiddene til og svøbte deres Skind om Jakobs Hænder og Hals, gav ham Esavs Højtidsdragt paa og lod ham gaa ind til sin Fader. Saa snart han imidlertid talede til den gamle, spurgte Isak strags: Hvem er du, min Søn? Og da han svarede, han var Esav, følte han ogsaa ganske rigtig paa ham og sagde til ham: Røsten er Jakobs, men Hænderne Esavs! Dog kjendte han ham ikke. Er du da virkelig min Søn Esav? spurgte Isak endnu en Gang; og da Jakob svarede ja, saa troede han ham, spiste af hans Mad og drak af hans Vin, velsignede ham og sagde: Gud give dig af Himmelens Dug og af Jordens Fedme, med Most og Korn i Fylde! Folkefærd tjene dig, og vær dine Brødres Herre! velsignet være de, som velsigner dig! forbandede de, som forbander dig! Dermed gik Jakob bort; men strags efter kom Esav hjem, tillavede sit Vildt og bragte det ind til sin Fader og bad om hans Velsignelse. Da forfærdedes Isak saare og sagde: Hvem var da det, af hvis Vildt jeg spiste, og hvem jeg velsignede, forinden du kom? og, lagde han til: han skal ogsaa være velsignet! Saa Esav vidste ikke bedre end at græde og sige: Har du da kun een Velsignelse? velsign ogsaa mig, min Fader! Og Isak gjorde, som han bad, men endte saaledes: Af dit Sværd skal du leve, og din Broder skal du tjene, indtil du fatter Mod og bryder hans Aag! Fra den Dag af bar Esav Nag til Jakob og tænkte paa at slaa ham ihjel, saa snart deres Fader var død; men

for at dette ikke skulde ske, lod Forældrene Jakob drage til sin Morbroder **Laban**, og Isak bad Jakob tage sig en Hustru af Labans Døtre.

3. **Jakobs Drømmesyn og Giftermaal.** 1 Mosеb. 28. 30.

Saa vandrede da Jakob ad Karan til med Stav i Haand; men da Natten faldt paa, og han var under aaben Himmel, lagde han sig til at sove paa Marken med en Sten under Hovedet. Og det tyktes ham i Drømme, at der stod en Stige fra Himmel til Jord, og Guds Engle steg op og ned ad den; men øverst stod Herren selv, talede til ham og sagde: Jeg er Herren, din Fader Abrahams Gud og Isaks Gud; det Land, du ligger paa, vil jeg give dig og din Sæd; og din Sæd skal blive som Jordens Støv, saa du udbreder dig mod Vest og Øst og Nord og Syd, og **i dig og i din Sæd skal alle Slægter paa Jorden velsignes**! og se, jeg er med dig og vil bevare dig og føre dig igjen tilbage! Da vaagnede Jakob og sagde: Sandelig, Gud er paa dette Sted, og jeg vidste det ikke; hvor frygteligt er ikke dette Sted, her er jo Guds Hus og Himmelens Port! Og han stod op næste Morgen og tog Stenen, han havde havt under sit Hoved, og rejste den til et Mindetegn og gød Olie over dens Spidse og gav Stedet Navnet **Bet-El**, det vil sige Guds Hus. Og han gjorde Herren det Løfte: Dersom Gud vil være med mig, skjærme og forsørge mig, og jeg kommer tilbage med Fred, til min Faders Hus, saa skal Herren være min Gud og denne Sten et Guds Hus, og jeg vil give dig Tiende (en Tiendedel) af alt, hvad du giver mig.

Derpaa fortsatte Jakob sin Rejse og kom til Laban, som lovede ham sin yngste Datter **Rakel** til Hustru, naar han vilde tjene ham syv Aar for hende. Dette gik Jakob ind paa; og de syv Aar randt for ham som faa Dage, thi han elskede Rakel. Men da nu Bryllluppet skulde holdes, svøg Laban ham og gav ham sin ældste Datter **Lea** i Stedet; og da Jakob bebrejdede ham hans Troløshed, gav han ham ogsaa Rakel paa det Vilkaar, at han skulde tjene syv Aar til. Saaledes blev Jakob gift med begge Søstrene; og Gud velsignede ham i alt, hvad han tog sig for, saa han blev saare rig og fik Folk og Kvæg i stor Mængde.

4. **Jakobs Nattekamp; han faar Navnet Israel.** 1 Mosebog 32.

Da Jakob havde været tyve Aar hos Laban, drog han tilbage med stor Rigdom; men førend han naaede sin Hjemstavn, sendte han Bud til sin Broder **Esav** i **Edom** (Idumæa) for at melde ham sin Tilbagekomst. Men Budene kom igjen og fortalte, at Esav drog imod ham med fire hundrede Mand. Da blev Jakob saare angest, og han paakaldte Herren, sigende: Jeg er for ringe til al den Naade og Trofasthed, du har vist imod din Tjener! men frels mig dog, kjære, fra min Broder, fra Esav; thi jeg frygter, at han kommer og dræber mig baade Moder og Børn!

Dernæst sendte Jakob en Del af sin store Mængde Kvæg i Forvejen som en Gave til Esav. Men som det nu blev Nat, saa skete det, at en Mand kom til Jakob og brødes med ham, til Solen stod op; men da Manden saae, at han ikke kunde faa Magt med Jakob, rørte han ved hans Hofte, saa Hoften gik af Led. Lad mig nu gaa! sagde den fremmede. Nej, svarede Jakob, ikke førend du velsigner mig! hvorpaa den fremmede sagde: Du skal ikke mere hedde Jakob men **Israel**, thi du har **kæmpet med Gud** og med Mænd og har sejret! Derpaa velsignede han Jakob; men Jakob sagde: Jeg har set Gud Aasyn til Aasyn, og min Sjæl er frelst!

Men endnu den Dag i Dag er Israel et Hædersnavn for Jakob, som Israels Børn er det for Hebræerne eller Jøderne, der nedstammer fra ham.

5. Jakobs Møde med Esav. 1 Mosebog 33. 35.

Nu kom da Esav med hele sin Hær, og Jakob gik frem og bøjede sig syv Gange til Jorden for sin Broder; men Esav løb ham i Møde, tog ham i Favn og kyssede ham, og begge Brødrene græd; derpaa kom Jakobs Hustruer og Børn og bøjede sig for Esav; men tage mod Jakobs Foræring vilde Esav ikke, før Jakob nødte ham til det, og da de skiltes ad igjen, var det som kjærlige Brødre. Derefter kom Jakob til sin gamle Fader i Mamre; men noget efter døde Isak, den stille Fyrste, mæt af Dage, 180 Aar gammel. Jakob færdedes nu i Kanaans Land som Høvding og Fyrste, lige som Abraham og Isak. Og han havde tolv Sønner*), blandt hvilke vi foruden de to yngste, Josef og Benjamin, der var Rakels Sønner, især lægge Mærke til Ruben, den førstefødte af dem alle, og Levi, der blev Stamfader til Præsteslægten, og Juda, der blev Stamfader til Kong David og vor Herre Jesus Kristus.

10. Josef.

1. Josefs Drømme; han sælges af sine Brødre. 1 Mosb. 37.

Af alle sine Sønner elskede Jakob **Josef** højest, og han lod ham gjøre en spraglet Kjortel; men der over blev de andre saa avindsyge, at de ikke kunde tale et venligt Ord til ham. Da nu Josef var sytten Aar og skulde hjælpe sine Brødre at vogte Kvæget, fortalte han sin Fader, hvad ondt de gjorde; og dette kunde jo aldrig gjøre deres Venskab bedre. End vredere blev Brødrene paa Josef, da han fortalte dem to Drømme, han havde havt; først drømte han, at det tyktes ham, at de alle sammen bandt Neg ude paa Marken, men hans Neg stod og knejsede i Midten, medens de andres kastede sig ned for det. Da sagde hans Brødre: Hvad, vil du være Konge og herske over os! Atter

*) Deres Navne er: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Dan, Naftali, Gad Aser, Isaskar, Sebulon, Josef og Benjamin.

drømte han, at Sol og Maane og elleve Stjærner kom og kastede sig ned for ham. Hvad, sagde da hans Fader, er det vel for en Drøm? skulde jeg og din Moder og dine Brødre komme og kaste os til Jorden for dig! Men hans Fader gjemte disse Ord.

Nu skete det en Gang, da Jakobs Sønner vogtede Kvæget langt borte fra Hjemmet, at Jakob sendte Josef til dem for at se, hvorledes det gik dem; men saa snart de fik Øje paa ham, sagde de til hverandre: Se, der kommer den Drømmemester; lad os nu slaa ham ihjel og sige, et vildt Dyr har taget ham, saa faar vi at se, hvad der bliver af hans Drømme! Nej, sagde da **Ruben**, udgyd ikke Blod, men kast ham i Vandgraven der henne i Orken! Thi han havde i Sinde at trække ham op igjen og bringe ham tilbage til hans Fader. Altsaa tog Brødrene da Josef, trak Kjortelen af ham og kastede ham i Vandgraven, som den Gang just var tør, og da dette var udført, satte de sig til at spise; men i det samme kom der en Flok Kjøbmænd forbi, der vilde ned til Ægypten med deres Kameler og Handelsvarer, og strags sagde **Juda**: Hvad vinder vi ved, at vi slaar vor Broder ihjel og dølger hans Drab; lad os heller sælge ham til Kjøbmændene, saa lægger vi ikke Haand paa ham; han er jo dog vor Broder! Det Raad fandt Gjenklang, saa nu trak Brødrene Josef op af Graven og solgte ham til Kjøbmændene for halvtredsindstyve Kroner. Men da Ruben kom igjen og saae, at han var borte, sønderrev han sine Klæder og raabte: Drengen er der ikke mere, hvor skal jeg nu gaa hen! Imidlertid slagtede de andre en Gedebuk, dyppede Josefs Kjortel i Blodet og sendte den saa til deres Fader og lod sige: Saadan har vi fundet den, se selv efter, om det er din Søns Kjortel eller ikke! Men Jakob kjendte den strags og troede, at et vildt Dyr havde revet Josef ihjel, og han sørgede længe over sin Søn og vilde ikke lade sig trøste, men sagde: Jeg maa med Sorg stige ned til min Søn i de dødes Rige! Og han græd over ham.

2. Josef i Potifars Hus og i Fængsel. 1 Mosebog 39. 40.

Da nu Kjøbmændene havde bragt Josef ned til Ægypten, solgte de ham til **Potifar**, der var Livvagtshøvding hos Kongen, som kaldtes **Farao**; men Potifar mærkede snart, at Herren var med Josef, og satte ham derfor over hele sit Hus. Nu velsignede Herren al Josefs Gjerning, baade i Huset og paa Marken, saa der var Held og Velsignelse over Ægypterens Hus for hans Skyld; men Josef var saare smuk og havde et dejligt Aasyn, og hans Herres Hustru lagde Mærke til ham og søgte at forføre ham til Utugt. Nej, svarede Josef, hvor skulde jeg gjøre den store Misgjerning og synde mod Gud! men da Kvinden nu mærkede, at han havde Vederstyggelighed til hendes Ondskab, indbildte hun sin Mand, at det var ham, der havde villet forføre

hende, og Potifar blev meget vred og lod ham kaste i Fængsel. Salige er de, der forfølges for Retfærdigheds Skyld, siger Herren, og Gud var ogsaa med Josef i Fængslet, saa Fangefogden fik ham kjær og satte ham til at tage Vare paa de øvrige Fanger. Medens Josef var der, traf det sig, at Faraos Mundskjænk og Bager forsaa sig mod deres Herre og kom begge i Fængsel, og Josef blev sat til at gaa dem til Haande. En Morgen, Josef kom til dem, saae de begge nedslaaede ud; han spurgte dem, hvad der fattedes dem, og de svarede, at de havde den Nat hver havt sin Drøm og havde ingen, der kunde udtyde den. Hører Udtydningen ikke Gud til! dog fortæl mig kun Drømmene! svarede Josef. Da tog Mundskjænken Ordet og sagde: Jeg drømte, at jeg saae en Vinstok med tre Ranker, med Blomster og modne Druer, og jeg tog Druerne og kystede dem i Faraos Bæger og gav ham det. Og Josef svarede: Saaledes er Udtydningen: de tre Ranker er tre Dage; inden tre Dage indsætter Farao dig i dit Embede igjen, og du rækker ham Bægeret, som du plejede, husk da paa mig, naar det gaar dig godt, og skaf mig ud af dette Fængsel! Den Udtydning huede Bageren godt, saa han sagde til Josef: Jeg drømte ogsaa, og se, jeg havde tre hvide Kurve paa mit Hoved, men alle Haande Bagværk til Farao i den øverste, og Fuglene aad det af Kurven paa mit Hoved. Her er Udtydningen, sagde Josef, de tre Kurve er tre Dage; inden tre Dage hugger Farao dit Hoved af og hænger dig paa et Træ, og Fuglene æder dit Kjød! Som han sagde, saa gik det, saa Mundskjænken kom i sit Embede igjen, og Bageren mistede sit Liv; men Mundskjænken huskede ikke paa Josef.

3. Josef udtyder Faraos Drøm. 1 Mosebog 41.

Da et Par Aar derefter var gaaet, havde Farao selv en underlig Drøm, som ingen af hans Vismænd kunde udtyde ham. Mundskjænken fortalte da Kongen om den unge hebraiske Mand, der havde udlagt Drømmen saa rigtig for ham og Bageren. Strags sendte Farao Bud efter Josef, og de tog ham ud af Fængslet, lod ham rage sig og skifte Klæder og bragte ham for Farao. Jeg har hørt, sagde Kongen, at naar du hører en Drøm, kan du udtyde den. Nej, svarede Josef, det staar ikke til mig, men Gud vil svare Farao godt. Da fortalte Farao: Jeg drømte, at jeg stod ved Nilen, og der steg syv Køer op af Floden, fede og smukke, og græssede i Marskengene, men efter dem kom der syv andre op, usle, stygge og magre, saa jeg aldrig saae Mage i hele Ægyptens Land, og de magre Køer slugte de fede; men det var aldrig at kjende paa dem: de var lige magre endda. End videre drømte jeg, at der voksede syv fulde og gode Aks op paa eet Straa, og efter dem syv tomme og svange, og de golde Aks slugte de gode; og jeg fortalte mine

Vismænd Drømmene, men ingen kunde udtyde mig dem. Josef svarede: De syv Køer og de syv Aks tyder paa syv Aar, i syv Aar skal der være stor Overflødighed i hele Ægypten; men derefter skal der komme syv Hungers Aar, saa Overflødigheden skal glemmes, og Landet fortæres af Sult; begge Drømme er eet; men at Drømmen gjentoges, tilkjendegiver, at Herren er rede til at gjøre den Gjerning og lader den ske snart. Nu udse Farao sig da en viis og forstandig Mand, som han kan sætte over Landet til at indsætte Embedsmænd og indkræve Femtedelen af den rige Høst i Landet og lade dem samle Korn og gjemme det i Byerne, at der kan være Mad til overs til Nødens Tid, for at Landet ikke skal fordærves! Det Raad tækkedes Farao, saa han sagde til sine Tjenere: Kan vi vel finde en Mand med Guds Aand som denne? men til Josef sagde han: Siden Gud har aabenbaret dig dette, er ingen din Lige i Visdom og Forstand; du skal være over mit Hus, og din Mund skal hele mit Folk lyde, kun paa Tronen er jeg din Overmand. Og Farao satte sin Seglring paa Josefs Haand og klædte ham i kosteligt Lin og hængte en Guldkjæde om hans Hals, lod ham kjøre i sin næst bedste Vogn og satte ham over hele sit Land. Den Gang var Josef tredive Aar gammel. Naar han kjørte ud, blev der raabt foran ham: Bøjer eder! Saa drog da Josef om i hele Ægyptens Land og samlede Korn som Havets Sand og lagde det op; men da de syv frugtbare Aar vare omme, var det ogsaa ude med Frugtbarheden, og Misvæksten opstod, som Josef havde spaaet. Da søgte Ægypterne til Josef og kjøbte Korn hos ham, og det samme gjorde ogsaa andre Folkeslag; thi Nøden var stor i alle Lande.

4. Josefs Brødre kommer første Gang til Ægypten. 1 Mosеb. 42.

Blandt dem, der kom i det Ærende, var ogsaa Josefs ti Brødre; men **Benjamin** havde den gamle Jakob ikke villet lade følge med de andre; thi han frygtede for, at der skulde ramme ham en Ulykke paa Vejen. Altsaa stedtes da Brødrene frem for Josef og kastede sig til Jorden for ham, uden at kjende ham i al hans Herlighed; men han kjendte dem strags og tænkte paa de Ungdomsdrømme, som han havde havt, og han talede dem haardt til og sagde: I er Spejdere! I er komne for at se Lejlighed her i Landet! Nej, svarede de, dine Tjenere er ingen Spejdere, men ærlige Folk, der er komne for at kjøbe Korn, og alle er vi Sønner af samme Fader, vor yngste Broder er hjemme hos vor Fader, og en anden Broder er ikke mere til! Men det lod Josef, som han ikke troede, kastede dem i Fængsel og lod dem sidde der i tre Dage. Derefter kaldte han dem for sig igjen og sagde: Er I ærlige Folk, nu vel, saa rejser hjem med Kornet, men een af eder bliver siddende i eders Fængsel; tager saa eders

yngste Broder med tilbage, saa vil jeg tro, hvad I siger, og I skal ikke dø! Da slog Samvittigheden dem, saa de sagde til hverandre: Det er Løn som forskyldt, fordi vi ikke vilde høre vor Broder, da vi saae hans Sjæleangest, og han bad os om Barmhjærtighed! Men det faldt dem aldrig ind, at Josef forstod dem, thi han talede med dem gjennem en Tolk; og skjønt han maatte vende sig bort, for at de ikke skulde se, han fældte Taarer, tog han dog deres Broder **Simeon** fra dem og lod ham binde i deres Paasyn. Derpaa gav han dem Korn, men lod hemmelig enhvers Penge for Kornet lægge oven i hans Sæk. Sorgfulde gav de sig paa Hjemrejsen, og værre til Mode blev de endnu, da een af dem paa Vejen løste op for sin Sæk, og Pengene, han havde givet for Kornet, laa øverst i Sækken; men da de kom hjem til Kanaans Land, blev de aldeles forfærdede, thi der fandt de alle det samme. Men da Jakob hørte, at de næste Gang skulde have deres yngste Broder med til Ægypten, sagde han til dem: I skille mig ved mine Børn; Josef er ikke mere, Simeon er ikke mere, og nu vil I ogsaa tage Benjamin fra mig; det gaar alt sammen ud over mig! Vel lovede Ruben, at indestaa for Benjamin; men Jakob svarede: Benjamin maa ikke drage med eder ned til Ægypten; thi hans Broder er død, og jeg har ene ham igjen; der kunde ramme ham en Ulykke, og I førte da mine graa Haar med Sorg i Graven.

5. **Josefs Brødre kommer anden Gang til Ægypten.** 1 Mos. 43—45.

Derved blev det da, til alt det Korn, de havde hentet fra Ægypten, var fortæret; men da sagde Jakob igjen: Rejser tilbage og kjøber os lidt at spise! Ja, svarede **Juda**, Manden forsikrede os højt og dyrt, at han ikke vilde se os for sine Øjne, med mindre vi bragte vor yngste Broder med; vil du altsaa give os ham med, saa vil vi drage ned og kjøbe dig Mad, men ellers ikke! Saa maatte da Jakob endelig give sit Samtykke, hvor nødig han end vilde, men først paalagde han sine Sønner at tage gode Gaver med til den ægyptiske Herre og dobbelt saa mange Penge, som Kornet skulde koste; det kunde jo være af en Fejltagelse, at de forrige var komne i deres Sække igjen.

Dermed rejste da Brødrene atter til Ægypten; men denne Gang tog Josef meget naadig imod dem, spurgte til deres Fader og ønskede Guds Velsignelse over Benjamin, samt gav Simeon fri og lod dem byde til Gjæst i sin Højsal, hvor de til deres store Forundring blev satte paa Rad efter deres Alder. Strags efter deres Komme havde de bragt Josefs Hushovmester de Penge, de havde fundet i deres Sække, og sagt ham, at de kunde ikke vide, hvor de var komne der; men han svarede dem, at det maatte være en Skat, deres Gud havde givet dem, saa det skulde de ikke tage sig nær. Da nu Gjæstebudet var til Ende, sagde

Josef til Hushovmesteren: Fyld deres Sække med Korn og læg hvers Penge i hans Sæk, men i den yngstes Sæk skal du lægge mit Bæger, Sølvbægeret, med samt hans Penge! Som sagt, saa gjort, og næste Morgen var Brødrene knap ude af Byen, før Hushovmesteren kom jagende efter dem og spurgte, hvor de dog kunde være saa lavsindede at gjengjælde godt med ondt og stjæle hans Herres Sølvbæger. De svarede, det havde aldrig kunnet falde dem ind; de Penge, de havde fundet, havde de jo bragt tilbage, hvor skulde de saa have stjaalet! Og dermed aabnede de deres Sække; men da der blev ledt efter, fandtes Bægeret ganske rigtig i Benjamins Sæk. Da sønderrev Brødrene deres Klæder, læssede paa deres Æsler og vendte tilbage til Josef, som tog imod dem med de Ord: Hvad er det, I har gjort; kunde I ikke tænke, at en Mand som jeg kunde nok mærke sligt! Juda svarede: Hvad skal vi sige; hvormed skal vi retfærdiggjøre os! Gud har fundet dine Tjeneres Brøde; se, vi er alle dine Trælle, baade vi og han, hos hvem Bægeret fandtes. Nej, svarede Josef, kun han skal være min Træl; I andre kan frit drage op til eders Fader. Derpaa traadte Juda nærmere og bad ydmygst den høje Herre laane Øre til hans Tale; mindede ham dernæst om, hvor strængt han selv, første Gang de var i Ægypten, havde paalagt dem at tage deres yngste Broder med, fortalte, hvor særdeles ængstelig den gamle Fader havde været for, at der skulde tilstøde ham en Ulykke, og lagde han til: Naar han ser, at den unge Mand ikke er med, saa dør han, og vi fører din Tjener, vor gamle Faders graa Haar med Sorg i Graven; lad da nu mig blive tilbage som din Træl i Ynglingens Sted og ham følge med sine Brødre; thi hvor skulde jeg drage op til min Fader uden ham og se den Ulykke, der vilde ramme min Fader! Nu kunde Josef ikke holde sig længer, men raabte til alle Ægypterne, at de skulde gaa uden for; derpaa brast han i Graad og sagde til sine Brødre: Jeg er Josef; lever min Fader endnu? Men de stod forfærdede for ham og kunde ikke svare. Da bad han dem komme nærmere, og de gjorde saa, og atter talede han til dem: Jeg er eders Broder Josef, som I solgte her hid, men sørger ikke derfor; thi ikke I, men Gud har sendt mig til Ægypten for at frelse Menneskeliv: han har gjort mig til en Fader for Farao, en Herre i hele hans Hus og en Fyrste over hele Ægyptens Land; skynder eder nu til min Fader og siger ham: saa taler din Søn, Josef: Gud har gjort mig til Herre i hele Ægypten, drag da ned til mig uden Ophold, saa skal du bo i Landskabet Gosen, i Nærheden af mig, med Børn og Børnebørn og alt, hvad dit er. Derpaa faldt han sine Brødre om Halsen og kyssede dem; og da Farao hørte, hvad sket var, huede det ham vel, saa Josef kunde nu med Faraos Minde sende sine Brødre hjem til

Kanaan med Vogne og Heste og kostelige Gaver, for at hente deres Fader med hele hans Hus og alt, hvad han ejede. Og han medgav dem den Formaning: Kives ikke paa Vejen. Altsaa vendte Brødrene tilbage til Kanaans Land, kom til deres Fader Jakob og sagde til ham: Josef lever endnu, og han er en Fyrste over hele Ægyptens Land! Men den gamle blev forfærdet og kunde ikke tro dem, før han fik set Vognene, som Josef havde sendt efter ham, og hørt den hele Fortælling, saa vaagnede han som af en Dvale og sagde: Det er meget; Josef, min Søn, lever endnu; jeg vil rejse hen og se ham, inden jeg dør.

6. **Jakob drager med hele sit Hus til Ægypten.** 1 Mosebog 46. 47.

Derpaa gav Jakob sig paa Rejsen med hele sit Hus; men da han kom paa Sydgrænsen af Kanaan, gjorde han Holdt og ofrede til sin Fader Isaks Gud; derpaa aabenbarede Herren sig for ham om Natten i et Syn og sagde til ham: Frygt ikke for at drage ned til Ægypten, thi der skal jeg gjøre dig til et stort Folk; jeg skal følge dig derned og føre dig op derfra igjen, og Josef skal lukke dine Øjne. Videre gik da Rejsen til Gosens Land; men saa snart Josef fik at høre, at hans Fader var kommen, lod han spænde for sin Vogn og kjørte ham i Møde, og Fader og Søn saae hinanden igjen, og Josef faldt sin Fader om Halsen og græd højt; men Israel sagde: Lad mig nu kun dø, da jeg har set dig, at du lever endnu! Derefter meldte Josef Farao, at nu var hans Fader og Brødre komne, og fem af sine Brødre fremstillede han for Kongen, der spurgte dem, hvad deres Næringsvej var; men de svarede, som Josef tilforn havde undervist dem, at de var Kvæghyrder som deres Fædre, og bad nu Kongen om Tilladelse til at bo i Gosen, hvortil han gav sit Minde og sagde videre til Josef, at dersom der var dygtige Folk blandt hans Brødre, kunde han lade dem passe Kongens Hjorde. Dernæst fremstillede Josef sin Fader for Kongen, og Farao spurgte ham, hvor gammel han var. I hundrede og tredive Aar, svarede Jakob, har jeg vandret her som fremmed og Gjæst, faa og mørke vare mine Leveaar og naa ikke mine Fædres! Og Jakob velsignede Farao og gik. Saa boede da Israel og hele hans Slægt i Landskabet Gosen, adskilte fra Ægypterne, thi Hyrdelivet var Ægypterne en Vederstyggelighed; og Josef forsørgede dem alle, saa længe Aarene varede.

7. **Jakobs Spaadom, Død og Jordefærd.** 1 Mosebog 48—50.

Saaledes gik sytten Aar; men da blev Jakob syg, og saa snart det blev meldt Josef, kom han strags til sin Fader, som velsignede ham og hans to Sønner, **Manasse** og **Efraim**, og sagde: Se jeg dør, men Gud skal være med eder og føre eder tilbage til eders Fædres Land. Derefter kaldte Jakob alle sine Sønner til sig og velsignede dem alle; men især talede han mærk-

elige Ord om Juda og spaaede: **Spiret skal ikke vige fra Juda, og Herredømmet ikke fra hans Afkom, førend Fredsfyrsten kommer; ham skal Folkene følge.** Endnu bød han alle sine Sønner, hvad han alt før havde budet Josef, at de skulde jorde ham hos Abraham og Isak og Sara og Rebekka i Abrahams Gravsted, lige over for Mamre i Kanaans Land; dermed sov han hen, 147 Aar gammel, og blev samlet til sit Folk; men Josef kastede sig grædende over sin Faders Ansigt og kyssede ham. Derpaa lod han Jakob balsamere, og Ægypterne sorghædrede ham i halvfjerdsindstyve Dage, hvorpaa alle Brødrene drog op til Kanaan og gav ham en fyrstelig Jordefærd.

8. Josefs sidste Tid og Død. 1 Mosebog 50.

Da Brødrene nu var komne tilbage til Ægypten igjen, sendte de Bud til Josef og lod sige: Saa bød din Fader, før han døde: bed Josef forlade sine Brødre deres Synd, at de har gjort ondt imod dig; saa tilgiv da, kjære, din Faders Guds Tjenere! Men da Josef hørte de Ord, brast han i Graad og svarede: Er jeg vel i Guds Sted? frygter ikke: I tænkte ondt imod mig, men Gud tænkte at vende det til det gode for at gjøre, hvad nu er sket, og frelse mangt et Menneskeliv. Saa trøstede da Josef sine Brødre og talede kjærlig til dem; men da han mange Aar senere selv laa for Døden, sagde han til dem: Nu dør jeg, men Gud skal se til eder og føre eder op til det Land, han lovede Abraham, Isak og Jakob, og da skal I tage mine Ben med herfra! Det tilsvor Brødrene ham, og derpaa døde Josef, 110 Aar gammel, og de balsamerede ham og lagde ham i Kiste i Ægypten.

11. Moses. Omtrent 1500 Aar før Kristi Fødsel.

1. Israeliternes Trængsler i Ægypten. 2 Mosebog 1.

Da Israeliterne drog ned til Ægypten med deres Fader Jakob, var de ikke flere end halvfjerdsindstyve, men efterhaanden blev de saa mange, at de vrimlede i Landet; og da der nu kom en ny Farao, der ikke kjendte Josef, blev han bange for dette Folk, som var større og stærkere end hans eget, og tog sig for at plage det, at ikke Israels Børn maaske, hvis der kom en Krig paa, skulde slaa sig til Fjenden og flygte ud af Landet. Saa maatte da Israeliterne (som ogsaa kaldes Hebræerne) **stryge** Teglsten for Farao og bygge ham Byer; men jo stærkere han plagede dem, des flere blev de, og lige meget hjalp det, at Farao bød deres Jordemødre at dræbe hvert Drengebarn, saa snart det var født, thi Jordemødrene frygtede Gud og adlød ikke. Derfor gjorde Gud vel mod Jordemødrene. Da udgik Faraos Bud til hele hans Folk: Hver Søn, der fødes blandt **Hebræerne**, skal kastes i Nilen; kun Døtrene maa leve.

2. **Moses Fødsel, Opdragelse og Flugt.** 2 Mosebog 2.

I disse Trængsels Dage blev der i **Levi** Stamme født en dejlig Dreng, som Moderen skjulte for Ægypterne i tre Maaneder; men da hun saa ikke kunde skjule ham længer, gjorde hun en Kiste af Rør, begede den vel og udsatte ham i den mellem Sivene ved Nilen; men hans Søster stod i Frastand og saae til, hvorledes det vilde gaa ham. Nu kom just Faraos Datter ned til Floden for at bade sig, hun fik Øje paa Kisten og lod den hente; men da hun nu lukkede den op og saae den grædende Dreng, ynkedes hun over ham og sagde: Det er en af Hebræernes Drenge. Strags kom nu Drengens Søster springende til og spurgte, om hun skulde skaffe en Amme til ham af de hebraiske Kvinder, og da Prinsessen svarede ja, løb hun hen og hentede sin egen Moder, som nu fik Lov at have sin Søn og Vederlag oven i Kjøbet. Da Drengen var vokset til, bragte Moderen ham til Faraos Datter, der holdt ham som sin egen Søn, lod ham undervise i al Ægyptens Vidskab og gav ham Navnet **Moses**; thi, sagde hun, jeg trak ham op af Vandet.

Saaledes voksede da Moses op i Kongens Gaard, indtil han var fyrretyve Aar gammel; men da skete det en Gang, at han gik ud for at se til sine Landsmænd og fik Øje paa en Ægypter, som pryglede en Hebræer; der var ingen at se i Nærheden, og Moses løb til, slog Ægypteren ihjel og nedgrov ham i Sandet. Han troede, at Israel skulde forstaa, at Gud vilde frelse dem ved hans Haand, men de forstod det ikke. Næste Dag gik Moses ud igjen og traf paa to Hebræere, der var komne i Trætte; men da han vilde tale dem til Rette og sagde til den værste: Hvorfor slaar du din Næste? saa svarede han: Hvem har sat dig til Fyrste og Dommer over os? skal det sige, at du vil slaa mig ihjel, lige som du i Gaar gjorde ved Ægypteren? og Moses blev ræd og sagde: Saa er det da blevet vitterligt. Nu fik ogsaa Farao at vide, hvad sket var, og vilde tage Livet af Moses; men Moses tog Flugten til **Midjans** Land i Arabien, hvor han blev kjendt med Præsten **Jetro** og fik hans Datter til Ægte. I fyrretyve Aar boede nu Moses i Midjan og vogtede Kvæg for sin Svigerfader Jetro; men imidlertid døde Kongen i Ægypten, og Israels Børn sukkede til Gud og paakaldte ham, at han skulde udløse dem af deres haarde Trældom, og han hørte deres Raab, kjendtes ved dem og kom den Pagt i Hu, som han havde sluttet med Abraham, Isak og Jakob.

3. **Moses Kald og Sendelse.** 2 Mosebog 3. 4.

Da hændte det sig en Dag, som Moses havde drevet sin Hjord hen til Bjærget Horeb, at han saae en Tornebusk staa i lys Lue, men uden at fortæres af Ilden; og han sagde ved sig selv: Jeg vil dog gaa derhen og se det store Syn, hvorledes det

gaar til, at Tornebusken ikke brænder op! Som sagt, saa gjort; men saa talede Herren til ham og sagde: Moses, Moses, træd ikke nærmere, men tag dine Sko af; thi det Sted, du staar paa, er hellig Jord; jeg er din Faders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud! Da tilhyllede Moses sit Aasyn; thi han turde ikke se hen til Herren, og Herren vedblev: Sandelig, jeg har set mit Folks Trængsler i Ægypten og hørt deres Skrig, thi jeg kjender deres Nød, og jeg er stegen ned for at frelse Folket af Ægyptens Vold og føre dem til Kanaan, et Land, som flyder med Mælk og Honning; gaa du da nu hen, jeg sender dig til Farao, og før mit Folk, Israels Børn, ud af Ægypten! Da svarede Moses og sagde til Herren: Hvem er jeg, at jeg skal gaa til Farao, og at jeg skal føre Israels Børn ud af Ægypten! Jo, svarede Herren, jeg skal være med dig. Og Moses sagde derefter: De tror mig ikke og lyder mig ikke, men siger: Herren har ikke aabenbaret sig for dig. Men Herren sagde: Hvad har du i din Haand? En Stav, sagde Moses. Kast den paa Jorden, sagde Herren, og Moses gjorde saa, og Staven blev til en Slange, saa Moses tog Flugten for den, indtil Herren bød ham at gribe den i Halen; saa snart han gjorde det, blev den igjen til en Stav i hans Haand. Atter bød nu Herren ham at stikke sin Haand ind paa Brystet, og da han trak den ud, var den spedalsk som Sne; men da han gjorde lige saa anden Gang, var den saa sund som før; og Herren sagde: Vil de ikke tro dig og ikke lyde dig ved det første Tegn, saa skal de tro dig ved det andet. Ak Herre, svarede Moses, jeg er ikke en Mand, der kan tale for sig, det har jeg aldrig været, er ikke heller bleven det, efter at du har talt til din Tjener, det falder mig tungt at bruge Mund og Tunge. Hvem, svarede Herren, gav Mennesket Mund? hvem gjør stum eller døv, seende eller blind; mon ikke jeg, Herren? gaa nu, og jeg skal være med din Mund og lære dig, hvad du skal sige. Ak Herre, sagde Moses, send dog ellers, hvem du vil! Men nu blev Herren vred og svarede: Saa veed jeg da, at din Broder **Aron** har Ordet i sin Magt, og han gaar dig nu i Møde og skal glæde sig, naar han ser dig; til ham skal du tale og lægge ham Ordene i Munden; men jeg skal være med din Mund og med hans Mund og lære eder, hvad I skal gjøre! Altsaa gik Moses til Jetro og bad om Orlov at rejse ned til Ægypten for at se til sine Brødre, og Jetro svarede: Gaa du med Fred! Derefter gav Moses sig paa Vej til Ægypten med Guds Stav i sin Haand, og alt gik, som Herren havde sagt. Brødrene mødtes med Glæde, og saa snart de havde faaet Samling paa Israels Børns Ældste, røgtede Aron sit Ærende og gjorde Tegnene for Folket; men det troede hans Ord, bøjede sig og tilbad sin Gud.

4. Faraos Forhærdelse. Ægyptens ti Plager. 2 Mosb. 5—13.

Derpaa traadte **Moses** og **Aron** frem for Farao og sagde: Saa taler Herren, Israels Gud: lad mit Folk drage ud i Ørken og holde Højtid for mig! Men Farao svarede: Hvem er den Herre, at jeg skulde lyde hans Røst? jeg kjender ham ikke og lader ej heller Folket gaa. Vel svarede nu Brødrene, at de havde havt en Aabenbaring af Hebræernes Gud; men det eneste, som Farao agtede paa, var, at de forstyrrede Folket i deres Arbejder, saa al den Mængde Mennesker fik nu ingen Ting udrettet, og desaarsag lod han nu udgaa Befaling til sine Fogeder og Opsynsmænd, at herefter maatte de ikke mere give Hebræerne Straa til at ælte sammen med Leret, det kunde de søge sig selv, men af Teglsten skulde de skaffe lige saa mange som før; thi sagde Kongen, de er dovne, derfor skriger de paa, at de vil hen og ofre til deres Gud, men lad dem nu arbejde strængt og slide i deres Gjerning, at de vænnes af med at agte paa Løgn! Dette Bud blev strags sat i Kraft, og da nu Israeliterne ikke kunde skaffe saa mange Teglsten færdige som før, vankede der baade Hug og onde Ord, og hos Farao, for hvem de israelitiske Opsynsmænd klagede, var kun daarlig Trøst at hente; thi han bød dem gaa til deres Trællearbejde, Straa fik de intet af, men men deres Teglsten skulde de skaffe. Da jamrede Opsynsmændene sig over Moses og Aron, der havde ført al den Elendighed over dem, og Moses klagede sin Nød for Gud; men Herren svarede: Du skal se, hvad jeg skal gjøre ved Farao, saa han skal nødes med Magt til at lade dem fare, ja til at drive dem ud af sit Land! Og Moses og Aaron gik atter til Farao og gjorde Tegnene for ham, men han brød sig ikke om det. Saa sendte Herren ni haarde Plager*), den ene efter den anden, over Ægypten, uden at flere end de tre første ramte Gosens Land; thi Herren vilde ved Tegn vise, at han havde Herredømmet og var med Israels Børn. Vel var Farao bleven saa knuget ved Plagerne, at han flere Gange begyndte at gaa i sig selv og sagde til Moses: Jeg har syndet; bed for mig til Herren, din Gud, at Plagen kan ophøre, saa maa Israels Børn drage bort. Men saa snart en eller anden Plage paa Moses Forbøn var til Ende, tog han sit Ord tilbage og forhærdede sit Hjærte og var lige saa troløs og gjenstridig som før. Omsider forkyndte Moses for Farao den tiende Plage og sagde: Saa taler Herren: ved Midnatstide gaar jeg gjennem Ægypten, og alt det førstefødte skal dø, fra Faraos førstefødte, der sidder paa hans Trone, til Trælkvindens førstefødte, der drejer Kværnen, og det førstefødte

*) Vand til Blod og Frøers Mængde, — Myg dernæst Ægypten trængte; Utøj, Smitsot, Bylders Nød, — Hagel, Græshop', Mørke, Død.

blandt Kvæget, og der skal rejse sig et højt Skrig i Ægyptens Land, hvis Mage aldrig er hørt og aldrig skal høres; men ikke en Hund skal saa meget som knurre mod nogen af Israels Børn, for at I kan kjende, hvad Forskjel Herren gjør paa Ægypten og Israel; og disse dine Tjenere skal alle komme og kaste sig ned for mig og sige: gaa ud med hele det Folk, der følger dig! og det gjør jeg ogsaa.

Saa forlod Moses da endelig Farao og hans Hof yderlig forbitret; og nu talede Herren til ham og bød ham sige Israels Menighed, at paa den fjortende Dag i indeværende Maaned skulde de tage sig et lydeløst Bædderlam for hvert Hus og slagte det; intet Ben maatte de knække paa det, men Blodet skulde de lade løbe i et Bækken og stryge det paa Dørkarmen og Dørstolperne, men Lammet skulde de stege helt og spise det med usyrede Brød til, og med Stav i Haand; thi i denne Nat, sagde Herren, gaar jeg gjennem Ægyptens Land og ihjelslaar alle førstefødte af Folk og Fæ og holder Dom over alle Ægyptens Guder; da skal Blodet være et Mærke paa eders Huse, saa hvor jeg ser Blodet, gaar jeg uden om, og I slipper for Plagen. Og denne Dag skal I komme i Hu, og I og eders Afkom skal helligholde den som en Højtidsdag for Herren til evig Tid!

Saaledes paabød og indstiftede Herren selv den Højtid, der blev kaldet **Paaske**, det vil sige Forbigang, og Israels Børn bøjede sig i Tilbedelse og adlød hans Ord og spiste Paaskelam. Men ved Midnatstide gjorde Herren, som han havde sagt, og ihjelslog alle førstefødte i hele Ægypten, saa Farao foer op med alt sit Hof og alt sit Folk, og der lød et højt Rædselsskrig i hele Landet; thi der var ikke et Hus, uden der jo var et Lig. Da sendte Farao Bud efter Moses og Aron og sagde til dem: Drager bort med Israels Børn og dyrker eders Gud og tager med eder alt eders Kvæg, som I har forlangt det, gaar blot og beder ogsaa for mig! Og alle Ægypterne var rædselslaaede og raabte: Vi maa dø allesammen! og drev paa Folket, at det skulde skynde sig bort ud af Landet.

5. **Udgangen af Ægypten. Overgangen igjennem det røde Hav.** 2 Mosebog 13—15. (Omtrent 1550 Aar før Kristi Fødsel).

Altsaa gav Israels Folk sig paa Vej og drog ud af Ægypten med Hustruer og Børn, med alt, hvad de ejede, og med Josefs Ben; men Herren viste dem Vej, om Dagen ved en Skystøtte og om Natten ved en Ildstøtte. Men Farao angrede snart, at han havde ladet dem slippe, lod spænde for sin Vogn og satte efter Israel med en hel Krigshær og med seks hundrede Vogne, fulde af Stridsmænd; ved det røde Havs Bred indhentede han de bortdragne, og saa snart Israels Børn fik Øje paa Ægypterne, blev de saare forfærdede, paakaldte Herren og sagde til

Moses: Var der ikke Grave nok i Ægypten, siden du førte os ud for at dø i Ørken? vi sagde dig det nok, da vi var i Ægypten: lad os dog trælle i Ro; thi bedre er Trældom i Ægypten end Død i Ørken! Men Moses svarede: Frygter ikke, men stiller eder hen og ser Frelsen fra Herren, som han sender eder! thi disse Ægyptere ser I i Dag for sidste Gang; Herren skal stride for eder, og I, I skal tie! Skystøtten, som hidtil havde vist Israel Vej, stillede sig nu imellem deres og Ægypternes Hær, og paa Herrens Bud rakte Moses sin Haand, med Staven i, ud over Havet, og Herren lod Stormen blæse den hele Nat og drive Vandet bort, og Israels Børn gik over paa det tørre, medens Vandet stod om dem som en Mur, til højre og venstre. Ægypterne fulgte efter, men i Daggryet, som de var midt i Havet, vendte Herren sig imod dem med Sky- og Ildstøtten, saa deres Skarer kom i Forvirring, og deres Vogne sad fast i Dybet; og Ægypterne raabte: Lad os flyr for Israel, thi Herren strider for dem Men da bød Herren atter Moses række sin Haand ud over Havet, og han gjorde saa, og Vandene styrtede tilbage som en rivende Strøm og skjulte Ægypterne med Heste og Vogne, saa ikke een blev i Live. Saaledes frelste Herren sit Folk; og Moses og Israels Børn istemte en Lovsang til Ære for deres Fædres Gud, den frygtelige og hellige Gud, der selv stred for sine og skjulte Fjenden som Bly i de mægtige Vande til Gru for alle Kanaans Indbyggere.

6. Vandringen i Ørken til Sinaj. — Manna. 2 Mosеb. 15—17.

Nu stod da Israels Børn i Arabiens Ørk, fri for Ægypternes Trællefogder, og Ild- og Skystøtten gik foran deres Skarer for at vise dem Vej til det forjættede Land; men i Ørken var de tit utaalmodige og havde al Tid noget at klage over. Først var Vandet ikke godt nok, hvorfor Herren lærte Moses at kaste et Slags Træ i det, som gjorde det drikkeligt; dernæst fattedes der paa Føde til de mange Tusender, som ogsaa strags rejste et Skrig mod Moses og Aron: Gid Herren havde slaaet os ihjel, da vi sad ved Kjødgryderne i Ægypten og havde nok at spise; det var bedre, end at I skulle føre os ud i denne Ørk for at lade os dø af Sult, saa mange som vi er! Da sagde Herren til Moses: Se, jeg lader regne Brød ned til eder fra Himmelen, og Folket skal gaa ud og sanke det, men kun saa meget daglig, som de bruger den Dag, for at jeg kan prøve dem, om de vil holde min Lov eller ikke; kun paa den sjette Dag skal de hente dobbelt saa meget som det, de samler de andre Dage. Næste Morgen, som Duggen var svunden, laa der noget omkring Lejren som Sne og som Rim, og Israels Børn vidste ikke, hvad det var; men Moses sagde dem, at det var det Brød, som Herren havde givet dem, og Folket sankede det og

bar det hjem: den, der havde faaet meget, havde ikke tilovers, og hvem, der havde lidet, havde ligefuldt nok. Den Spise kaldte Israel **Manna**, det var hvidt og smagte som Honningkage; men hvor vel Herren havde mættet Folket paa saa vidunderlig Vis, var der dog endnu dem, der sørgede for dagligt Brød og gjemte af det, de havde samlet, til næste Morgen, tværtimod Moses' Advarsel; men saa gik der Orm i det; andre gik ud at lede efter Manna paa Hviledagen, hvad Herren havde forbudt; men den Dag fandt de intet. Og Herren bød Moses gjemme en Guldkrukke med Manna, for at det kunde minde Efterslægten om Brødet, Herren havde givet sit Folk; thi dermed mættede Herren dem i de fyrretyve Aar, som de maatte vandre i Ørken. Og da de nu fattedes Vand, bød Herren Moses at slaa med sin Stav mod en Klippe, og strags strømmede Vandet ud af den.

7. Lovgivningen paa Sinaj. De ti Bud. 2 Mosebog 19. 20.

Snart efter at Israeliterne var gaaede ud af Ægypten, kom de til **Sinaj** Bjærg og slog Lejr lige ved Bjærget. Her kaldte Herren paa Moses og sagde: Tal saa til Jakobs Hus, og forkynd dette for Israels Børn: I har selv set, hvad jeg har gjort ved Ægypten, men eder har jeg løftet paa Ørnevinger og baaret eder hid til mig; dersom I nu vil lyde min Røst og holde min Pagt, saa skal I være min Ejendom fremfor alle Folkefærd, thi al Jorden er min, I skal være mig et Kongerige af Præster og et helligt Folk! Disse Ord gjentog Moses for Folket, og hele Folket svarede: Alt, hvad Herren har sagt, vil vi gjøre! Men den tredje Dags Morgen derefter laa en tyk Sky om Bjærget, med Torden og Lynild og drønende Basunklang, saa Folket forfærdedes, da Moses førte dem ud af Lejren og opstillede dem ved Bjærgets Fod for Herrens Aasyn. Sinaj stod i Rog som en Smelteovn, og Bjærget skjælvede saare; thi Herren steg ned paa dets Top.

Da talede Herren alle disse Ord og sagde: Jeg er Herren, din Gud, som har ført dig ud af Ægypten, af Trællehuset. 1) Du maa ikke have andre Guder for mig! Du maa ikke gjøre dig noget Billede eller nogen Efterligning, at dyrke og at tilbede, af hvad der er oppe i Himmelen eller nede paa Jorden eller i Vandet under Jorden; thi jeg, Herren din Gud, er en nidkjær Gud, som hjemsøger Fædrenes Synd i tredje og fjerde Led paa Børnene, der hader mig, men øver Barmhjærtighed i tusende Led mod dem, der elsker mig og holder mine Bud. 2) Du maa ikke tage Herrens din Guds Navn forfængelig; thi Herren vil ikke lade den ustraffet, som tager hans Navn forfængelig. 3) Kom Hviledagen i Hu, at du holder den hellig! De seks Dage skal du arbejde og gjøre al din Gjerning; men den syvende er Hviledag for Herren din Gud, og paa den maa

du intet Arbejde gjøre, hverken du eller din Søn og din Datter, din Træl og Trælkvinde eller dit Kvæg eller den fremmede, der bor hos dig; thi i seks Dage skabte Gud Himmelen og Jorden og Havet og alt, hvad deri er; men paa den syvende Dag hvilede han; derfor velsignede Herren Hviledagen og helligede den. 4) Ær din Fader og din Moder, at du kan bo længe i Landet, som Herren, din Gud, giver dig! 5) Du maa ikke myrde! 6) Du maa ikke bryde Ægteskab! 7) Du maa ikke stjæle! 8) Du maa ikke vidne falsk mod din Næste! 9) Du maa ikke begjære din Næstes Hus! 10) Du maa ikke begjære din Næstes Hustru eller hans Træl eller Trælkvinde eller Okse eller Asen eller noget, der tilhører din Næste!

8. Pagtens Offer. Moses hos Herren paa Sinaj. 2 Mosеb. 24. 31.

Dernæst gav Herren Moses forskjellige Love for Israels Børn, og han forkyndte dem for Folket, som enstemmig svarede: Vi vil gjøre efter alle de Ord, Herren har talet til os. Da opskrev Moses alle Herrens Ord i Pagtens Bog og byggede den næste Morgen et Alter ved Foden af Bjærget, hvor han samlede hele Folket og ofrede Brænd- og Takofre til Herren. Af Offerdyrenes Blod stænkede han Halvdelen paa Alteret, men Halvdelen kom han i Offerskaaler, oplæste derefter Pagtens Bog for Folket, og da det havde svaret: Alt, hvad Herren har talet til os, det vil vi gjøre og lyde! saa stænkede han Blodet ud over Folket med de Ord: Dette er den Pagts Blod, som Herren har sluttet med eder paa alle disse Ord! Saaledes opreitede Herren sin Pagt med Israels Børn, den gamle Pagt, som skulde staa ved Magt, indtil den blev opfyldt af den forjættede Herrens salvede.

Derefter bød Herren Moses at stige op til sig paa Bjærget, og han var der i fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter, og Herren talede med ham som en Mand med den anden og bød ham sige til Folket, at det skulde bygge ham en Helligdom, Forsamlingsteltet; men selv undervisте han Moses om, hvorledes Helligdommen skulde bygges, og han gav ham to Stentavler, Guds eget Arbejde, beskrevne paa begge Sider med Herrens Vidnesbyrd, de ti Bud, og den Skrift var Guds Skrift, skreven med hans egen Finger.

9. Guldkalven. Lovens Tavler. 2 Mosebog 32.

Imidlertid varede det Israels Børn for længe, inden Moses kom ned af Bjærget, saa de flokkedes om Aron og sagde: Gjør os Guder, der kan føre os; thi vi veed ikke, hvad der er blevet af denne Moses, som førte os op fra Ægypten! Kommer da hid med eders Hustruers og Børns Guldørenringe! svarede Aron; og Folket gjorde, som han bød, hvorpaa han støbte en Guldkalv af Ørenringene og sagde til Folket: Her, Israel, er dine Guder, der førte dig op af Ægyptens Land! Og han byggede et Alter og lod gjøre vitterligt, at næste Dag skulde der holdes Højtid for Herren. Da stod Folket tidlig op næste Morgen og kom frem med deres Ofringer, og de satte sig for at spise og drikke og stod op for at holde sig lystige; imidlertid kom Moses ned, og ikke saa snart fik han Øje paa Kalven og

Danſen, før han blev saa harmſlaaet, at han knuſte Tavlerne mod Bjærget i sin Nidkjærhed; men Kalven kastede han i Ilden og malede den til Støv, som han strøede paa Vand og lod Israels Børn drikke det. Derpaa bød Herren Moses at tilhugge to ny Stentavler og stige op med dem paa Bjærget, saa vilde Herren atter skrive sine Bud paa dem, og Moses gjorde, som Herren bød; men da han igjen steg ned ad Bjærget, straalede hans Aasyn, saa Aron og hele Israel forfærdedes ved Synet, og Moses maatte lægge et Slør over sit Aasyn, naar han stod frem for at tale til Folket.

10. **Forsamlingsteltet. Pagtens Ark.** 2 Mos. 25—30. 3 Mos. 23. 4 Mos. 18.

Efter Folkets Forsyndelse med Guldkalven gav Herren Israels Børn mange Love, og foreskrev dem mange Skikke og Vedtægter, som ordnede deres Levesæt, og som de skulde holde fast ved, indtil Tidens Fylde kom, da Gud vilde sende sin Søn.

Hele Folket havde skudt sammen til at bygge Helligdommen, som kaldtes **Forsamlingsteltet** (Tabernaklet), og i dette Herrens Telt holdt de deres Gudstjeneste. Det var indrettet saaledes: Uden om Teltet var **Forgaarden**, i hvilken der stod et stort Kobberalter, som kaldtes Brændofferalteret, fordi Israels Ofre skulde frembæres paa det; inde i Teltet var **det Hellige**, hvor ingen uden Præsterne maatte komme, her stod et mindre Alter, beslaaet med Guld, hvorpaa der skulde ofres Røgelse. Det Hellige var ved et Forhæng skilt fra den inderste Del af Forsamlingsteltet, som kaldtes **det Allerhelligste**, hvor Herren vilde aabenbare sig for Moses, men ellers maatte ingen komme derind uden Ypperstepræsten paa den store Forsoningsdag. Her blev **Pagtens Ark** sat ind, en Kiste af Træ, men beslaaet med Guld baade udvendig og indvendig; over Arken lagdes der et Laag af Guld, der kaldtes Naadestolen, som var prydet med to oprejste Engleskikkelser (Keruber) klædt med Guld; men i Arken lagde Moses Lovens Tavler og ved Siden af den Guldkrukken med Manna. **Aron** blev den første Ypperstepræst og efter ham skulde hans ældste Søn være det, og saa dennes ældste Søn og saa fremdeles. Af hans øvrige Æt skulde Præsterne tages, som skulde frembære Ofre for Folket og lyse Herrens Velsignelse over det med de Ord: **Herren velsigne dig og bevare dig! Herren lade sit Aasyn lyse over dig og være dig naadig! Herren løfte sit Aasyn paa dig og give dig Fred!** Men de andre af Levi Stamme, som kaldes Leviter, skulde tjene under dem og undervise Folket og skifte Lov og Ret, hvorfor de ikke fik deres Lod paa eet Sted, men skulde bo trindt om i Landet i otte og fyrretyve Byer og have Fælleder til deres Kvæg.

11. **Israels store Højtider.** 3 Mosebog 16. 23.

Tre Gange om Aaret skulde alt voksent Mandkjøn blandt Israels Børn

samles ved Helligdommen, paa de tre store Højtider. Den første var **Paasken** eller de usyrede Brøds Højtid, der holdtes i syv Dage; denne var Israels ypperste Fest, og den skulde holdes i Kanaan, som den var bleven holdt i Ægypten. Syv Uger efter Paasken holdtes **Pinse** eller Høstfest til Tak for Kornhøsten, senere ogsaa til Minde om Lovgivningen paa Sinaj. I Oktober fejredes **Løvsalsfesten** i syv Dage, til Taksigelse for Frugthøsten og tillige til Minde om Vandringen i Ørken, hvorfor Israels Børn i denne Uge boede i Løvhytter og frydede sig for Herren deres Gud.

Alvorligst af alle Folkets Helligdage var **Forsoningsdagen**, der holdtes som den største Helligdag og som en Bods- og Fastedag fra Morgen til Aften, paa den femte Dag før Løvsalsfesten. Paa denne Dag udførte Ypperstepræsten selv hele Gudstjenesten og gik ind i det Allerhelligste med Røgelse og med Tyre- og Bukkeblod, som han stænkede mod Naadestolen, og bragte Ofre for sine egne og Folkets Synder.

12. **Spejdernes Sendelse til Kana-an.** 4 Mosebog 13. 14.

Paa Rejsen igjennem Ørken var Herren selv sit Folks Vejviser; thi stedse dækkedes Helligdommen af en Sky, der straalede om Natten som en brændende Lue, og saa længe Skyen hvilede rolig over Helligdommen, rørte Folk sig ikke fra det Sted, hvor de havde lejret sig; men løftede Skyen sig, brød de op og fulgte den og standsede først, naar den atter dalede. Saaledes brød de da ogsaa paa Herrens Befel op fra Sinaj Bjærg og drog nord paa mod Kanaans Land. Da de nu, henved to Aar efter Udgangen af Ægypten var komne i Nærheden deraf, bød Herren Moses udsende tolv Høvedsmænd, en af hver af de tolv Stammer, hvori Israels Folk var delte, for at udspejde Landet; og Moses sagde til dem: Gaa op og erfare Landet, om Folkene, som bor der, er faa eller mange, stærke eller svage, og hvorledes det har sig med Byerne, om der er Mure omkring dem eller ikke, samt om Landet er frodigt eller goldt, og I skal ikke være bange, men tage med eder af dets Frugter! Som sagt saa gjort; Spejderne listede sig gjennem Landet fra Syd til Nord; men da de vendte tilbage og kom til Druebækken i Nærheden af Hebron, skar de en Vindrueklase af, saa stor, at to Mænd maatte bære den paa en Stang, ogsaa Figner og Granatæbler tog de med sig, og kom saaledes efter fyrretyve Dages Forløb tilbage til Israels Lejr. Her meldte de da, at Kanaan var et dejligt Land, der flød med Mælk og Honning, men, lagde de ti af Spejderne til, det kan aldrig nytte, at vi giver os i Kast med de Folk, for de er os altfor stærke, alle sammen vældige af Vækst, og de har store og faste Byer, og vi saae ogsaa Kæmper iblandt dem, mod hvem vi kun saae ud som Græshopper, og saaledes forekom vi ogsaa dem! Da Israels Børn hørte den Tale, brød de ud i Graad og Jammerskrig og raabte til Moses og Aron: Gid vi dog var døde i Ægyptens Land eller ogsaa i denne Ørk; hvorfor vil Herren dog føre os ind i det Land, for at vi skal falde for Sværdet, og vore Kvinder og Børn skal blive Fjendernes Bytte; lad os vælge en ny Høvding og vende om og gaa til-

bage til Ægypten! Ja vel, raabte nu den ene i Munden paa den anden, lad os vende tilbage til Ægypten! Da kastede Moses og Aron sig ned for Sværmen; men **Josva** og **Kaleb**, to af de tolv Spejdere, sønderrev deres Klæder og raabte: Er Herren kun med os, fører han os ogsaa ind i det gode Land, der flyder med Mælk og Honning! gjører kun ikke Oprør mod Herren, og frygter ikke for Folkene i Landet; thi de er os kun som et Maaltid Mad, med deres Styrke er det ude, men med os er Herren, frygter dem ikke! Dog langt fra at lade sig overtale, stræg kun det hele Folk, man skulde stene dem til Døde.

Herren bød derefter Moses bringe Israels Børn det Budskab, at lige saa mange Dage som Spejderne havde været inde i Kanaans Land, lige saa mange Aar skulde det hele Folk vanke omkring i Ørken, indtil alle de, der var tyve Aar og derover, da Herren førte dem ud af Ægypten, paa Josva og Kaleb nær, var døde i Ørken; men deres smaa Børn, som de klagede over skulde blive Fjendens Bytte, de skulde se det Land, deres Fædre havde forkastet. De Ord slog Folket med Rædsel, og det saa meget mere, som de ti Spejdere, der havde givet Stødet til Oprøret, brat døde, saa næste Morgen tidlig foer Folket op med det Raab: Vi har syndet; men nu vil vi bryde op efter Herrens Bud. Nej, svarede Moses, det nytter aldrig til andet, end at I falder for Sværdet, thi Herren er ikke med eder! Dog ogsaa denne Gang vilde Folket have sin egen Vilje og drog selvraadig i Striden; men Kananiterne slog dem sønder og sammen og drev dem atter ud i Ørken. Her maatte de derefter vandre omkring i 38 Aar; men under denne lange Vandring, nødtes Herren ikke sjælden til at tugte dem alvorlig for deres Vantro, Ulydighed og Gjenstridighed.

13. **Moses' Afskedstale, Død og Jordefærd.** 5 Mos. 30—34.

Moses levede, indtil de fyrretyve Aar var til Ende, og førte Israeliterne lige til Grænsen af Kanaans Land. Men som Moses nu mærkede, at hans Dødsdag var nær, talede han til dem og sagde: Jeg er i Dag 120 Aar gammel, og jeg kan nu ikke længer gaa i Spidsen og være eders Fører; men værer frimodige og frygter ikke; thi Herren, eders Gud, gaar med eder; han vil ikke slippe og ikke forlade eder! Og Gud varslede ved Moses: **En Profet lige som dig vil jeg opreise dem ud af deres Brødres Midte, og jeg vil lægge mine Ord i hans Mund. Ham skulle I høre!** Dernæst mindede Moses dem om Herrens store Velgjerninger og bad dem leve efter de Skikke og Love, han havde forkyndt dem, intet lægge dertil og intet tage derfra. Jeg har, saa vedblev Moses, forelagt eder Livet og Døden, Velsignelsen og Forbandelsen, for at I maa vælge Livet, idet I elsker Herren, eders Gud, adlyde hans Røst og holde fast ved ham.

Derefter gik Moses op paa **Nebo** Bjærg, hvor Herren viste ham hele Kanaan. Saa døde da Moses, og Herren begrov ham; men ingen veed, hvor hans Grav er. Og skjønt han var bleven gammel, var hans Øje dog ikke blevet mat, og hans Ungdomskraft ej veget fra ham; aldrig opstod der Mage til Profet i Israel, med hvem Herren omgikkes som med ham, Aasyn til Aasyn! Og al Israel sørgede over Moses i tredive Dage.

12. Josva. Josva Bog 1—10. 24.

Efter Herrens Bud havde Moses i sine sidste Dage lagt sin Haand paa Josvas Hoved og indviet ham til den Gjerning at føre Israel ind i det forjættede Land; og Herren, der havde udrustet **Josva** med Visdoms Aand fra den samme Stund af, talede til ham og sagde: Min Tjener Moses er død, saa gjør dig da rede og gaa over **Jordan** med alt Folket, ind i det Land, som jeg giver det! Som jeg har været med Moses, vil jeg være med dig, og saa længe du lever, skal ingen kunne holde Stand imod dig, vær du blot mandig og kjæk, og lad ikke Lovbogen skilles fra din Mund, men ransag den Nat og Dag, at du kan give Agt og handle, som der staar skrevet i den, i alle Maader, saa har du Lykken i dit Følge, og saa handler du viselig! Derefter gav Josva Folkets Høvedsmænd Paalæg om at berede Folket paa, at om tre Dage skulde det gaa over Floden Jordan. Og til et sikkert Kjendemærke paa, at Herren vilde give dem Sejr over Kanaans Folkefærd, skulde Jordans Vande skilles ad i det Øjeblik, da Præsterne, der bar Pagtens Ark, satte Fødderne i Vandet. Dette skete; og Præsterne stod stille med Arken midt i Flodsengen, indtil hele Folket var kommet over.

Da Kongerne i Kanaan fik at høre om det Jærtegn, sank deres Mod, og de gruede for Kampen. Thi Kanaans Land skulde efter Herrens Bud tages med Sværd fra Kananiterne, og ingen af dem maatte taales i Landet. Sagen var nemlig den, at Kananiterne var faldne til saa afskyligt Afguderi, at de endog slagtede deres egne Sønner og Døtre som Ofre til deres Guder. Derfor maatte Herrens Folk slet ikke holde Samkvem med dem, for at de ikke skulde forføre det til Frafald fra den sande og levende Gud og til at dyrke deres Afguder.

Nu laa Israels Børn i Lejr imellem Jordan og Byen **Jeriko**, holdt Paaske og spiste første Gang af Kanaans Frugter; men imidlertid var Jerikos Porte bleven lukkede, ingen gik ud, og ingen kom ind. Paa Herrens Bud lod nu Josva Folket bryde op og gaa rundt om Byen een Gang daglig i seks Dage efter hinanden, uden at mæle et Ord, medens Præsterne bar Herrens Ark og stødte i Basunerne; men den syvende Dag lod han dem gaa syv Gange rundt om Byen, og syvende Gang

raabe højt til Basunernes-Klang. Og Murene styrtede, idet Stridsraabet lød, og Israels Børn indtog Byen.

Derefter gik de frem fra Sejr til Sejr, indtog den ene By efter den anden, thi deres Fjender kunde ikke gjøre dem nogen synderlig Modstand, fordi Herren var saaledes med Israels Børn, at de sejrede og indtog efterhaanden, i Løbet af syv Aar, den største Del af Kanaans Land. Derpaa lod Josva **Forsamlingsteltet** stille op i Byen **Silo**, omtrent midt i Landet, og delte efter Herrens Bud Landet ud mellem Israels tolv Stammer, og henviste Leviterne — som Folket skulde underholde, saa fremt det ønskede Herrens Naade — til otte og fyrretyve Byer, rundt om i Landet, med Fælleder til deres Kvæg. Herren havde nu opfyldt sin Forjættelse til Abraham, Isak og Jakob, at deres Afkom skulde eje Kanaans Land, og der faldt, siger Josva, ikke et Ord magtesløst til Jorden af alle de gode Ord, som Herren havde talet over Israels Børn.

Da Josva var bleven gammel, samlede han Folket og mindede det om, hvorledes Herren havde kaldt Abraham fra sin Faders Hus til Kanaan, og hvorledes Gud havde ført dem ud af Ægypten, givet dem Sejr over deres Fjender og skjænket dem Kanaan, et deiligt og overmaade frugtbart Land. Og saa sagde han: Frygter nu Herren og tjener ham oprigtig og tro; men huer det eder ikke, saa vælger selv i Dag, hvilke Guder I vil tjene; men jeg og mit Hus vil tjene Herren. Da svarede Folket: Vi vil ogsaa tjene Herren; thi han er vor Gud, og hans Røst vil vi lyde! Saa lod Josva Folket fare, enhver til sin Hjemstavn; derpaa døde han, 110 Aar gammel; men saa længe han levede, og saa længe de gamle levede, der kjendte Herrens store Gjerninger, han havde gjort for sit Folk, saa længe tjente Israel Herren.

13. Dommerne.

1. Israeliternes Dorskhed, Fald og Straf. Dommernes Bog 2. 3.

Allerede i Josvas Dage havde Israels Børn, tværtimod Loven og Moses' og Josvas Formaninger, begyndt at lade de Kananiter, de havde overvundet, blive boende i Landet og trælle for sig, og den Usikt fulgte nu snart hele Folket, hvorfor ogsaa Herren satte dem i Rette og spaaede dem, at eftersom de havde overtraadt hans Bud og holdt Venskab med Kanaans Folkefærd, saa vilde ej heller Herren fordrive dem, men de og deres Guder skulde blive Israel til Snare og Fordærvelse. Vel pressede de Ord Taarer af Folkets Øjne, men derfor omvendte de sig ikke, tværtimod, alt som den ny Slægt voksede til, der efter Josvas og de gamles Død var vant til at bo sammen med Hedningerne og give sig i Svogerskab med dem, vendte flere og flere sig bort fra Herren og dyrkede deres Guder. Da vrededes Herren, var

dem imod, i hvad de tog sig for, og gav dem i deres Fjenders Vold, saa de blev saare plagede; men naar de saa i deres Nød vendte sig til Herren og paakaldte ham, forbarmede han sig over dem og vakte, Tid efter anden, vældige Mænd til at fri dem af Nøden. Disse Mænd kaldte man **Dommere**, og de herskede i over fire hundrede Aar. Men heller ikke dem vilde Folket lyde, skjønt Herren var med dem; og i deres Tid gjorde hver Mand, hvad ham tyktes bedst, og fulgte sit eget Sind, medens Folket gik frem fra ondt til værre.

2. Gideons Kald. Herrens Tegn. Gideons Sejr. Domm. 6—8.

Saaledes skete det i de Dage, at Midjaniterne gjorde sig til Herrer over Israel og plagede dem haardt, og Folket raabte i sin Nød til Herren. Da kom Herrens Engel til **Gideon** og bød ham frelse Israel fra Fjendens Vold. Han stævnede da Folket til Kamp; men inden han drog ud, bad han Herren om et Tegn: han vilde brede et Uldskind ud paa Jorden, dersom Duggen da faldt paa Skindet alene, men ikke paa Jorden, saa skulde det være et Tegn paa, at Herren vilde give Sejr! Og da Gideon stod op næste Morgen, var Jorden tør og Skindet vaadt, saa han kunde vride en hel Skaal Vand ud af Ulden. Endnu var han dog ikke fornøjet, men bad Herren næste Nat gjøre lige omvendt, saa Jorden blev vaad, men Skindet tørt, og det skete, som han bad; og nu førte han Folket i Marken og slog Lejr lige over for Fjenden med to og tredive tusende Mand. Men Herren sagde til ham: Du har for mange med dig til, at jeg skulde give dig Sejr; de kunde hovmode sig imod mig og sige: min egen Haand har frelst mig! lad derfor udraabe i Hæren, at hver, der er ræd, kan vende om og gaa hjem. Gideon adlød, og to og tyve tusende tog imod Tilladelsen og gav sig paa Hjemvejen; men endnu sagde Herren, der var for mange, og bød Gideon føre dem ned til Vandet og lade dem drikke: dem, der bøjede sig ned og satte Munden til Vandet, skulde han lade gaa, men dem, der øste op med deres Hænder, skulde han tage med sig! og det blev kun tre hundrede. Dernæst bød han Gideon gaa ned til Fjendens Lejr og høre, hvad Tale der maatte falde; turde han ikke gaa alene, kunde han tage sin Tjener med sig. Altsaa gik Gideon ned til Lejren med sin Dreng og hørte, at en Mand sagde til sin Stalbroder: Jeg havde en Drøm, at et Byggbrød trillede ned i vor Lejr, og som det stødte paa et Telt, slog det Teltet om! Det er Gideons Sværd, svarede den anden, Gud har givet os i hans Vold. Da Gideon hørte det, vendte han tilbage til sine Mænd og delte dem i tre lige store Hobe, gav hver Mand en Hærlur og desuden en Fakkel, som han skulde skjule i en tom Krukke, og paalagde dem at gjøre efter, hvad de saae ham selv gjøre, hvorpaa han førte dem ned mod Fjenden ved Nattetid, og saa snart han og den Skare, der fulgte

ham, slog deres Krukker i Stykker og stødte i Hærlurene, gjorde de øvrige lige saa, svingede Faklerne og raabte: Herrens Sværd og Gideons! men Fjenden, der hørte tre hundrede Hærlure klingre og saae alle Faklerne, foer op af Søvne, tog Flugten ud af Landet og led et stort Nederlag.

3. **Jeftas Kald, Sejr og Løfte.** Dommernes Bog 10. 11.

En anden af Dommerne hed **Jefta**; han var en vældig Stridsmand og stod i Spidsen for en Hob Svende, der havde samlet sig om ham og fulgte ham paa Tog; men nogle af Israels Mænd sendte nu Bud til ham og bad ham føre dem mod deres Fjender, Ammoniterne, og det lovede han. Derpaa kom Herrens Aand over Jefta, saa han samlede Folk og drog i Marken; men først gjorde han Herren det Løfte, at hvis han gav ham Sejr, skulde det første af hans Hus, der kom ham i Møde, være Herren indviet og ofres til Brændoffer. Da han nu havde vundet Sejr og drog tilbage, gik hans Datter, hans eneste Barn, ham i Møde for at byde ham velkommen med Spil og med Dans. Og Jefta sønderrev sine Klæder og raabte: Ak, min Datter, hvor nedbøjer du mig: jeg har talet til Herren, og jeg kan ikke gjenkalde det! Men hun svarede: Har du talet til Herren, saa handl med mig, som du har lovet! kun udbad hun sig, at han vilde skjænke hende to Maaneder, for at hun kunde gaa paa Bjærgene med sine Veninder og græde over sin Skjæbne, at hun skulde dø ugift og barnløs, og det fik hun Lov til; men da Tiden var gaaet, vendte hun tilbage til sin Fader, og han gjorde ved hende, som han havde lovet, tværtimod Moseloven, der strængelig forbød at dyrke Herren som en Afgud og ofre ham et Menneske. Og det blev Skik i Israel, at Pigerne gik hen og sorghædrede Jeftas Datter fire Dage om Aaret.

4. **Samson.** Dommernes Bog 13—16.

Siden efter, da Filisterne havde faaet Overhaand over Israel, lod Herren en Mand ved Navn **Samson** fremstaa som Dommer; han var uhyre stærk og skulde begynde at frelse Israel fra Filisterne. Denne Samson fik en Gang Øje paa en Filisterpige, og han bad sin Fader og sin Moder om at maatte gifte sig med hende. De sagde: Er der da ingen Piger blandt dit Folks Døtre, siden du vil gaa hen og tage dig en Hustru blandt disse Filistre! de forstod nemlig ikke, at Herren paa den Maade vilde kue Filisterne; men Samson svarede, at hende tyktes han bedst om. Saa fulgtes da han og hans Forældre ad til Byen, hvor hun boede; og da de kom til Vinbjærgene, foer en ung Løve ham brølende i Møde; Samson var vaabenløs, men Herrens Aand kom over ham, og han sønderrev Løven, som kunde det være et Lam, men til sin Fader og Moder sagde han intet om denne Hændelse. Han fik da Løfte paa Pigen; men da Tiden kom, at han rejste ned for at holde Bryllup, gik han til Side for at se, hvad der var blevet af Løven, og da havde en Bisværm sat sig i dens Benrad, og Samson tog af Honningen, den havde virket, spiste selv deraf og gav sine Forældre noget med. Nu blev Brylluppet holdt. Filisterne havde givet Samson tredive Svende, der skulde gaa ham til Haande, og han spurgte dem, om

de havde Lyst til at høre en Gaade: kunde de løse den, inden Bryllupsugen var omme, vilde han give dem tredive Skjorter og tredive Sæt Klæder; men kunde de ikke løse den, skulde de give ham lige saa meget. De svarede: Kom frem med din Gaade, og lad os høre den! og Samson opgav dem følgende:

Der kom Mad fra Æderen, og Sødme fra den stærke.

Det grundede de paa i tre Dage, men kunde ikke forstaa det, hvorfor de greb til det Raad at sige til Samsons Hustru: Tal godt for din Mand, saa han røber os sin Hemmelighed, eller vi indebrænder dig og din Faders Hus; har I maaske budt os til Gjæst for at udplyndre os! Da gav Samsons Hustru sig til at udfritte ham, for at han skulde udlægge hende sin Gaade, og skjønt han først vægrede sig og svarede: Jeg har ikke sagt det til min Fader og Moder, hvor skulde jeg da sige dig det! saa holdt hun dog ved med at græde og plage ham saa længe, indtil hun fik lokket Hemmeligheden ud af ham, saa hun kunde sige Filisterne den. Før Solen gik ned den syvende Dag, sagde de altsaa til Samson:

Hvad er vel sødere end Honning, og hvad er stærkere end en Løve!

Ja, svarede Samson, havde I ikke pløjet med min Kalv, havde I aldrig gjættet min Gaade! Men Herrens Aand kom over ham, og han gik bort, slog tredive Filistre ihjel og uddelte deres Klæder til sine Brudesvende.

Forbitret vendte Samson nu tilbage til sin Fader; men nogen Tid derefter fik han dog i Sinde at se til sin Hustru igjen. Nej, sagde hendes Fader, jeg troede, du var bleven hende gram, og saa gav jeg hende til en anden; men hendes yngste Søster er fagrere, hende kan du faa i Stedet! Samson svarede blot: Denne Gang har jeg da Retten paa min Side, naar jeg gjør en Ulykke paa Filisterne! gik hen og fangede tre hundrede Ræve, bandt dem sammen to og to, stak dem Blus mellem Halerne og lod dem saa løbe, saa de stak Ild paa Filisternes Korn og Oliehaver. Saa snart Filisterne fik at vide, hvem der havde voldt dem den Men, drog de op og indebrændte hans Hustru og hendes Fader; men Samson havde endnu ikke faaet Hævn nok og slog dem, hvor han mødte dem. Endelig gjorde de et Indfald i Juda, og Folket blev ræd, klokkedes om Samson, der havde taget Ophold i en Klippekløft, og sagde til ham: Veed du ikke, at Filisterne er vore Herrer; hvorfor har du da gjort os denne Ulykke? Som de har gjort ved mig, saa har jeg gjort ved dem! svarede Samson, og udbad sig kun, at hans Landsmænd ikke vilde dræbe ham. Nej, svarede de, vi vil kun binde dig og overgive dig til Filisterne! Og han lod dem raade, saa nu bandt de ham og bragte ham hen til Filisterne; men i det Øjeblik Filisterne fik Øje paa ham og skreg højt af Glæde, rev han Rebene sønder som brændte Sytraade, greb et frisk Aasenskjæbeben og slog dermed Filisterne.

Derefter hændte det sig, at Samson blev indtagen i en snedig Filisterinde ved Navn **Dalila**, hvem Filisterfyrsterne underkjøbte, for at hun skulde skaffe dem at vide, hvorledes det egentlig forholdt sig med hans Kæmpekræfter, og hvordan de skulde bære sig ad for at faa Magt med ham. Følgelig gjorde hun sit bedste for at udfritte ham; men i Førstningen narrede han hende og sagde, at dersom man bandt ham med syv friske Bastreb eller med ni ubrugte Strikker eller slog hans syv lange Lokker sammen med Islætten paa Væverskyttelen, saa gik Kræfterne fra ham, og han blev ikke stærkere end enhver anden; men naar hun prøvede de Kunster og bandt ham, som han havde lært hende det, og raabte: Filisterne er over dig, Samson! saa foer han op, som han plejede, saa Rebene brast, og rev Lokkerne ud med Islæt og Skyttel. Omsider gav hun sig til at plage ham og sige: Hvor kan du, kjære, dog sige, at du elsker mig, naar du ingen Tillid har til mig; nu har du narret mig tre Gange! Og saaledes pinte hun ham Nat og Dag, saa han ikke kunde udholde det længer, men røbede, at han maatte miste sine Kræfter, hvis hans Hovedhaar blev afraget. Denne Gang skjønnede Dalila, at han

havde talt Sandhed, sendte altsaa Bud efter Filisterfyrsterne, som ogsaa straks var ved Haanden med Pengene, ragede derpaa Haaret af ham, da han var falden i Søvn, og raabte: Filisterne er over dig, Samson! Og han foer op og tænkte paa at slaa sig igjennem, nu som før, thi han vidste ikke, at Styrken havde forladt ham; men Filisterne fik Magt med ham, saa de greb ham, stak hans Øjne ud og førte ham til en af deres Byer, hvor de lagde ham i Lænker. Saa maatte da Samson dreje Kværnen og male Korn for sine Fjender; men imidlertid voksede hans Haar paa ny, og nu hændte det sig en Gang, da Filisterne var forsamlede for at ofre til deres Afgud **Dagon** og holde sig lystige, at de fik det Indfald at sende Bud efter Samson, for at han skulde more dem. Det skete, Filisterfyrsterne var samlede i et stort Hus, og paa Taget, som var fladt, stod der mange Mennesker, som havde deres Morskab af at se paa Samson; men nu bad han Drengen, der ledte ham, føre sig hen til de Støtter, som Bygningen hvilede paa, og da han var kommen did hen, raabte han til Herren: Styrk mig nu denne ene Gang, at jeg kan hævne mig paa Filisterne, for mine Øjnes Skyld! Derpaa greb han fat paa begge Midterstøtterne og raabte: Min Sjæl dø med Filisterne! og bøjede sig med Kraft, saa Huset styrtede omkuld med Fyrsterne og Folket og knuste ham og dem alle, saa han dræbte flere i sin Død, end han havde dræbt i sit Liv.

14. Rut. Ruts Bog.

Det hændte sig en Gang i Dommernes Dage, at der kom Uaar i Landet, og en Mand ved Navn Elimelek, fra Byen **Betlehem** i Juda, vandrede ud med sin Hustru **Noomi** og sine to Sønner og drog til Moabiternes Land. Her døde han, og begge hans Sønner giftede sig med moabitiske Kvinder; men snart efter døde ogsaa de, og da Noomi nu spurgte, at Herren atter havde set i Naade til sit Folk, saa Hungersnøden var ophørt, gav hun sig paa Vej tilbage til Fædrelandet. Begge hendes Sønnehustruer, **Orpa** og **Rut**, gjorde hende Følgeskab; men under Vejs sagde hun til dem: Gaar dog tilbage til eders Mødre, og Herren gjengjælde eder i Naade, hvad I har gjort mod de hedengangne og mod mig, at I maa komme til Hvile, hver i en Husbonds Hus! Og Orpa kyssede sin Svigermoder og vendte tilbage; men Rut vilde ikke skilles fra Noomi, men sagde: Plag mig ikke for, at jeg skal forlade dig; thi hvor du gaar hen, gaar jeg med, og hvor du dvæler, vil jeg dvæle, dit Folk er mit Folk, og din Gud min Gud, hvor du dør, vil jeg dø, og der vil jeg jordfæstes; Herren handle med mig saa og saa, og hvad værre er end det, hvis ikke Døden alene skal skille mig fra dig!

Saa vandrede de sammen til Bethlehem, og de kom der, som Byghøsten begyndte. Men de var fattige og Rut sagde derfor til sin Svigermoder: Lad mig gaa ud og sanke Aks, hvor man vil være mig saa god! og Noomi svarede: Gaa kun, min Datter! Saa hændte det sig, at Rut kom til at sanke Aks paa en Mark, der tilhørte **Boas**, som var i Slægt med hendes afdøde Mand. Og Boas kom nu ud paa Marken for at se til Høstfolkene. Han hilsede dem: Herren være med eder! og de svarede: Herren velsigne dig!

Dernæst spurgte han, hvem den fremmede Pige hørte til, og da han fik at vide, hvem hun var, sagde han til hende, at hun skulde ikke søge til nogen anden Mark, men kun blive ved hans, og han lod hende spise og drikke med sine Folk og paalagde dem, at de skulde lade hende samle i Ro og rive noget ud til hende af Negene, for at hun kunde faa des mere; thi, sagde han til hende, jeg veed, hvad du har gjort for din Svigermoder, efter din Mands Død, og at du har forladt Fader og Moder og Fædreland og er dragen til et Folk, du ikke kjendte; Herren, Israels Gud, under hvis Vinger du er kommen for at søge Ly, gjengjælde dig din Gjerning! – Efter at Rut nu i hele Høstens Tid havde gaaet paa Boas' Agre og sanket Byg og Hvede, tog han hende til sin Hustru; og alt Folket og de Ældste velsignede ham og ønskede, at Herren vilde gjøre denne Kvinde frugtbar som Rakel og Lea, og at han maatte vorde navnkundig i Betlehem. Og hun fødte ham en Søn, som blev kaldet **Obed**; og Noomi tog Drengen paa sit Skjød og blev hans Fostermoder; og Kvinderne sagde til hende: Din Svigerdatter, som elskede dig, er dig bedre end syv Sønner. Men Obeds Slægt blev navnkundig i al Verden, thi han blev Fader til **Isaj** og Farfader til Kong **David**.

15. Eli og Samuel.

1. **Elis Sønner og Samuels Fødsel.** 1 Samuels Bog 1. 2.

Folket fik nu til Dommer en Ypperstepræst ved Navn **Eli**, der boede ved Forsamlingsteltet i Silo; men Eli var en svag Mand, der rigtignok selv levede skikkelig, men han havde to ugudelige Sønner; og skjønt Eli hørte alt det onde, de gjorde, lod han det dog være nok med at forestille dem helt sagtmodig, at det var Synd, de gjorde, og at det er en farlig Sag at synde imod Gud. Imidlertid hændte det sig i disse Dage, at der kom en Mand tillige med sin Hustru **Hanna** til Helligdommen i Silo for at ofre til Herren; men Hanna var meget nedslaaet og følte sig saare fattig ved, at hun ingen Børn havde og bad derfor inderlig til Herren om, at han vilde give hende en Søn; thi saa vilde hun indvie ham til Herren. Og inden Aaret var omme, fik hun sin Bøn opfyldt. Desaarsag frydede Hanna sig hjærtelig og udbrød i Lovsang saaledes: Herren er den, som gjør fattig og rig; han er den, som nedtrykker, og den, som ophøjer! Drengen kaldte hun **Samuel**; thi hun havde bedet Gud om ham, og Herren havde hørt hendes Bøn. Men saa snart Drengen var vænnet fra, bragte hans Moder ham op til Helligdommen og fremstillede ham for Eli, at han skulde tjene Herren alle sine Dage.

2. **Samuels Profetkald.** 1 Samuels Bog 3.

Som nu Samuel, der opholdt sig ved Forsamlingsteltet i Silo, voksede til, yndet af Gud og Mennesker, skete det en Aften-

stund, da han havde lagt sig i Helligdommen, førend Herrens Lampe endnu var slukket, at Herren kaldte paa Samuel, og Drengen løb til Eli og sagde: Du kaldte, her er jeg; men Eli svarede: Jeg kaldte ikke, min Søn, gaa du hen og læg dig! Og Herren kaldte anden Gang, og atter løb Drengen til Eli, thi han kjendte ikke Herrens Røst, og Eli svarede som tilforn; men da Herren nu kaldte tredje Gang, forstod Eli omsider, hvem det var, der talede til Samuel, og sagde til ham: Gaa hen og læg dig igjen, men kalder han paa ny, saa svar: tal, Herre, din Tjener hører! Da gjorde Samuel, som Præsten bød, og Herren sagde til ham: En Gjerning vil jeg gjøre i Israel, saa hvem, der hører det, paa ham skal begge Øren klinge; jeg vil dømme Elis Hus evindelig, for den Misgjernings Skyld, at han vidste, at hans to Sønner førte Forbandelse over sig, og han straffede dem ikke; derfor har jeg svoret, at aldrig i Evighed skal dette Hus's Udaad affones, hverken med Slagtoffer eller Madoffer. Næste Morgen, som Samuel aabnede Døren til Herrens Hus, kaldte Eli paa ham og spurgte om, hvad Herren havde sagt, og Samuel maatte fortælle ham det, ihvor nødig han end vilde; men Eli svarede blot: Ja, han er Herren og kan gjøre, hvad godt er i hans Øjne. Fra den Dag aabenbarede Herren sig tiere ved sit Ord for Samuel, og al Israel følte, at han var i Sandhed en Guds Profet; thi Herren var med ham, saa hvert Ord af ham gik i Opfyldelse.

3. Pagtens Ark i Fjendens Lejr. 1 Samuels Bog 4—6.

Tiden gik, og paa Samuels Opfordring, som han lod udgaa til hele Folket, rykkede Israel i Marken imod Filisterne; dog, endnu havde Herrens Folk ikke vendt sig til ham af Hjærtens Grund, og Filisterne vandt Sejr. Da sagde Israels Ældste: Lad os hente Herrens Ark; har vi først den imellem os, frelser den os fra Fjenden! og som sagt, saa gjort; Arken blev hentet, Elis Sønner fulgte med den, og Folket istemte, da den bragtes i Lejren, et vældigt Fryderaab, saa det dundrede i Jorden; men Filisterne sagde til hverandre: Opmander eder og kæmper, at I ikke skal blive Hebræernes Trælle! Saa aabnedes Slaget; Israel led et stort Nederlag, mange faldt, Resten flyede, begge Elis Sønner var iblandt de faldne, og Pagtens Ark blev tagen. Og en Flygtning kom til Byen Silo for at bringe Sørgebudskabet, med sønderrevne Klæder og Støv paa sit Hoved, og hele Byen jamrede højt for Tidenden, han bragte. Men Eli, som sad paa sin Stol ved Vejen, hørte Jammerskriget og spurgte, hvad der var paa Færde, og Manden kom i Hast for at give ham Forklaring. Hvorledes gik det dog? spurgte Eli, og Manden svarede: Israel flygtede, og mange faldt, dine Sønner er døde, og Guds Ark er tagen! Eli var otte og halvfemsindstyve Aar gammel

og baade blind og svær, og som han hørte, hvorledes det var gaaet med Arken, faldt han baglænds ned af Stolen og brød sin Hals.

Filisterne tog Herrens Ark og stillede den i deres Afguds Tempel; men næste Morgen laa Afguden næsegrus nedstyrtet foran Arken, og vel stillede de Billedstøtten op igjen; men Dagen efter laa han uden Hoved og i mange Stykker. Tilmed hvilede Herrens Haand tungt paa Filisterne; han slog dem med Bylder og plagede dem med Mus, hvor Arken blev bragt omkring, baade i Byer og paa Landet, saa de blev rædde for at have Arken længer og sendte den selv tilbage til Israeliterne.

4 **Samuel som Dommer. Saul salves til Konge.** 1 Sam. 7—10.

Profeten **Samuel** var den sidste Dommer; han formanede Folket til at bortkaste de fremmedes Guder og Gudinder og bøje deres Hjærter til Herren; thi, sagde han, saa vil Herren frelse eder fra eders Fjender! og Folket gjorde, som Profeten bød. Og da Filisterne derefter faldt ind i Israels Land, forfærdede Herren dem saaledes med sin stærke Torden, at de blev slagne med Rædsel og flygtede bort. Til Mindetegn herom rejste Samuel en Sten, kaldte den Hjælpestenen og sagde: Hidtil har Herren hjulpet os! Og Samuel skiftede Lov og Ret i Landet; hvert Aar drog han omkring og holdt Ting med Folket; men i Byen, hvor han havde sit Hus og Hjem, sad han ellers daglig i Retten som en æret Høvding iblandt sit Folk. Men da Samuel blev gammel, kom Folkets Ældste til ham og sagde: Giv os en Konge, lige som andre Folkefærd har! Dette Forlangende skar Samuel i Hjærtet, og han klagede sin Nød for Gud; men Herren svarede ham: Gjør som Folket siger, i et og alt; thi det er ikke dig, de har forkastet, men mig! Og Samuel salvede da efter Herrens Bud en smuk ung Mand, der hed **Saul**, som var et Hoved højere end alle andre, til Konge over Israel.

5. **Samuel nedlægger sit Dommerembede.** 1 Samuels Bog 12.

Samuel nedlagde derefter sit Dommerembede og talede saaledes til Folket: Se, nu har jeg adlydt eder i alt og skaffet eder en Konge, som I forlangte det, saa nu staar han for Styret; men jeg er gammel og graa, og jeg har staaet i Spidsen fra min Ungdom af og indtil den Dag i Dag. Se, her staar jeg, vidner nu for Herren og hans salvede: hvis Okse eller Asen har jeg taget, hvem har jeg kuet eller undertrykt, og af hvem har jeg taget Gaver for at lukke mine Øjne, saa vil jeg godtgjøre eder det! Folket svarede: Du har hverken kuet eller undertrykt os eller taget noget fra nogen som helst. Saa, vedblev Samuel, være da Herren og hans salvede Vidner mod eder i Dag, at I intet har at klage. Og Folket svarede: De er Vidner! Dernæst formanede Samuel Folket og sagde: Viger dog ikke af fra Herren, men tjener ham af hele eders

Hjærte. Jeg skal ikke synde mod Herren ved at aflade med at bede for eder; og jeg vil fremdeles vise eder den rette og gode Vej; men fremture I alligevel i det onde, da skal baade I og eders Konge gaa til Grunde.

16. Savl.

1. Savls Ulydighed. David salves til Konge. 1 Sam. 13–16. 25.

I Førstningen af sin Regjering frygtede Savl Herren, hvorfor Held og Hæder i Krigen ogsaa fulgte hans Vaaben; men siden blev han hovmodig og foragtede Herrens Bud. Saa gik **Samuel** til ham og sagde: Da du var ringe i dine egne Øjne, blev du Israels Stammers Høvding, Herren var det, der salvede dig til Konge over Israel; men siden du er bleven ulydig og har forkastet hans Ord, har han ogsaa forkastet dig. Herren vil give Riget til din Næste, som er bedre end du. Siden hen gik Samuel efter Herrens Bud til **Isaj** i Betlehem for at salve en af hans Sønner til Konge. Og da Samuel saae Isajs førstefødte Søn, tænkte han, det maatte være ham, Herren havde udset til Konge; men Herren sagde: Se ikke paa hans Skabning og paa hans ranke Vækst, thi jeg har forkastet ham: et Menneske ser paa det ydre, men Herren ser paa Hjærtet! Saa lod Isaj seks andre af sine Sønner træde frem for Profeten, den ene efter den anden, men ingen af dem var Herrens udvalgte. Da sagde Samuel: Er der nu ingen flere? Jo, svarede Isaj, den yngste er endnu tilbage, men han vogter Faarene. Saa send Bud og hent ham, sagde Samuel; thi vi sætter os ikke til Bords, før han kommer! Altsaa blev **David** hentet, og som han nu stod der, smuk og rødmusset og med dejlige Øjne, sagde Herren til Profeten: Staa op og salv ham, thi ham er det! Og Samuel tog sit Oliehorn, stod op og salvede ham midt iblandt hans Brødre. Derpaa gik Samuel hjem, og da han en Del Aar efter døde, samledes hele Folket og sørgede over ham og stedte hans Støv til Hvile.

Fra den Dag, da David var bleven salvet til Konge, kom Herrens Aand over ham, men veg fra Savl, og Herren sendte en ond Aand, der forfærdede ham. Da sagde hans Tjenere: Se, en ond Aand forfærder dig; byd dog at oplede en Mand, der spiller godt paa Strængeleg, at det kan blive bedre, naar han slaar Harpen for dig! og Savl svarede: Ja, udser mig en saadan og bringer ham til mig. Da tog en af Svendene Ordet: Jeg har set en Søn af Isaj i Betlehem, han spiller godt og er en dygtig Mand og en god Krigsmand samt smuk og raadsnild! Og strags lod Savl gaa Bud efter David, der ogsaa kom og blev tagen i Tjeneste; men hver Gang det onde kom over Savl, slog David Harpen for ham, hvorved det blev bedre med ham, og han fik David meget kjær.

2. David og Goliat. 1 Samuels Bog 17.

Atter samledes nu Filisterne og brød ind i Israeliternes Land; men Saul brød op med sin Hær og drog dem i Møde. Som nu begge Hære stod lige over for hinanden, se, da fremtraadte fra Filisterhæren en Kæmpe, kaldet **Goliat** fra Gat, seks Alen og en Haandbred høj og klædt i Kobber fra Top til Taa, med Hjælm og Brynje og Benskinner, Sværd ved Siden og Spyd i Haand og med en Skjoldbærer foran sig. Han stod da frem og raabte til Israels Børn: Er ikke jeg en Filister, og I er Sauls Trælle: udsøg mig en Mand og lad ham komme frem her; faar han da Magt med mig, skal vi tjene eder, men faar jeg Bugt med ham, skal I tjene os! Saaledes haanede Goliat Herrens Folk, hver Aften og hver Morgen, i fyrretyve Dage; thi ingen havde Mod til at møde ham i Strid. Men saa skete det, at Isaj sendte sin Søn David til Hæren med nogle Brød til sine Brødre og nogle Oste til deres Høvedsmand; og da David hørte, hvad Goliat raabte, spurgte han, hvad vel den Mand turde vente sig af Kongen, der slog den Hedning ihjel. De Ord blev bragte for Saul, der strags sendte Bud og lod hente David, men saa snart han stod for Kongen, sagde han: Ingen lade Modet falde for den Filisters Skyld, din Tjener skal gaa hen og stride mod ham! Nej, svarede Saul, det er over din Evne; thi du er kun en Yngling, men han en gammel Krigsmand! Dog, David mente, det skulde nok gaa godt; han havde før fældet baade en Løve og en Bjørn, der vilde tage et Lam af hans Hjord, og lige saa, lagde han til, skal det gaa denne Filister; thi han har haanet den levende Guds Slagorden; og Herren, der frelste mig fra Løven og Bjørnen, vil ogsaa frelse mig fra ham. Saa gaa da, sagde Saul, og Herren være med dig! Nu lod Saul væbne David i sin egen Rustning og spændte sit Sværd ved hans Side, men da David havde prøvet Rustningen, lagde han den fra sig igjen; thi sagde han, jeg kan ikke gaa i den, jeg er ikke vant til det; men i det Sted udsøgte han sig fem glatte Stene, som han lagde i sin Hyrdetaske, tog sin Slynge i Haanden og gik frem mod Filisteren. Og Goliat gik ham i Møde med Skjoldbæreren foran sig; men da Kæmpen fik Øje paa David, regnede han ham for intet og raabte: Er jeg vel en Hund, siden du kommer til mig med Kjæppe; og han bandede ham ved sine Guder og sagde: Kom hid, saa vil jeg give Himmelens Fugle og Markens Dyr dit Kjød! men David svarede: Du kommer til mig med Spyd og Sværd, men jeg kommer til dig i Hærskarernes Herres Navn, Israels Hares Gud, som du har forhaanet; og han skal give dig i min Vold i Dag, saa jeg fælder dig og afhugger dit Hoved og giver Himmelens Fugle og Markens Dyr Filisterhærens Lig, saa al

Jorden skal kjende, der er en Gud i Israel, og hele denne Menighed kjende, at han frelser ikke med Sværd eller Spyd, thi Krigen er Herrens, og han giver eder i vor Vold! Som nu Filisteren og David gik løs paa hinanden, greb David i sin Taske, og lagde en Sten i sin Slynge og slog den i Panden paa Kæmpen, saa den blev siddende fast, og Goliat faldt til Jorden. Og David løb til, trak Kæmpens Sværd af Skeden, thi selv havde han intet, og afhug hans Hoved; men da Filisterne saae, at deres vældigste var død, saa flygtede de, og Israels Mænd forfulgte og slog dem og vendte dernæst tilbage og plyndrede deres Lejr.

3. **Savl fatter Nag til David.** 1 Sam. 18—20.

Fra den Dag af fattede Savls Søn **Jonatan** Kjærlighed til David, saa han gav ham sine Vaaben og Klæder og elskede ham som sin egen Sjæl; men Savl vilde næppe kjendes ved ham. Og da nu Hæren vendte tilbage fra Krigen, og Kvinderne gik Kongen i Møde med Sang og Dans og Strængeleg, harmedes Savl højlig; thi saa lød det i Frydesangen: Savl slog sine tusende, men David sine ti tusende! og Savl sagde: Mig giver de tusende, men ham ti tusende! med Tiden skal han vel have Kronen med! Og han bar Avind til David fra den samme Stund. Det varede nu heller ikke længer end til Dagen efter, da slyngede Savl sit Spyd efter David, som han stod for ham og slog Harpen, og vel forsøgte Jonatan at stille sin Fader til Freds; men Savl blev saa rasende, at han kastede sit Spyd efter Sønnen, der nu intet kunde gjøre videre end advare David og raade ham til at flygte.

4. **David sparer Savls Liv to Gange.** 1 Sam. 21. 24—27.

Imidlertid kom mange fortrykte Mænd til David og de forenede sig trofast med ham; men Savl, der burde have angret sin Adfærd mod David, drog derimod ud i Vaaben for at tage ham af Dage; men Herren skjærmede hans Liv. Og nu skete det en Gang, at Savl gik ind i en stor Klippehule, hvor David sad afsides med sine Mænd, og de mente, det var et Vink fra Herren, at han skulde dræbe sin Fjende. Nej, svarede David, Herren fri mig fra at lægge Haand paa hans salvede! Og han listede sig blot hen og skar en Flig af hans Kappe, medens han sov; men da Savl var gaaet ud, fulgte han efter, kastede sig til Jorden for Kongen, viste ham Fligen og sagde: Hvad vil du lytte til de Mennesker, der siger: David søger din Ulykke! da jeg skar Fligen af din Kappe, vilde jeg da slaa dig ihjel? men du jager efter mit Liv for at tage det. Herren vil dømme os imellem og hævne mig, men min Haand skal ikke røre dig! Da brast Savl i Graad og svarede: Du er retfærdigere end jeg, thi jeg gjorde dig ondt, men du gjorde mig godt; Herren gjengjælde dig det.

Det varede dog ikke længe, før Saul atter drog ud at forfølge David; men Davids Spejdere bragte ham Kundskab om Kongens Færd, og som nu Saul havde slaaet Lejr og hvilede i sin Vognborg, omringet af sine Mænd og med sin ypperste Høvding ved sin Side, gik David med en af sine Kæmper ned i Lejren ved Nattetid og fandt Kongen sovende, med sit Spyd stukket i Jorden ved sit Hovedgjærde; og Kæmpen sagde til David: Her har Gud givet dig din Fjende i din Vold: nu vil jeg sætte Spydet igjennem ham, saa det kan være nok med een Gang! Nej, svarede David, rammer Herren ham, saa han dør eller falder i Strid, det er en anden Sag, men Gud vare mig for at lægge Haand paa hans salvede; tag hans Spyd og hans Vandkrukke, og lad os gaa! Og David steg op paa et Bjærg, noget fra Lejren og raabte til Sauls Høvding: Er du ikke en Mand og den første i Israel; hvorfor har du da ikke holdt Vagt over din Herre? I har forbrudt jert Liv, som I har vogtet Herrens salvede: se her er Kongens Spyd og Vandkrukken fra hans Hovedgjærde! Da kjendte Saul Davids Stemme og bad ham vende tilbage, thi nu skulde han aldrig gjøre ham Skade tiere; men David svarede: Lad kun en komme herover og hente Kongens Spyd; men Gud lønne den Mand, i hvis Vold han gav dig i Dag og frelse mig af al Trængsel! Derpaa velsignede Saul David og drog hjem igjen; men David, der frygtede for, tidlig eller silde, at falde i Sauls Hænder, drog med sine Mænd ud af Landet.

David tog sin Tilflugt til Filisterkongen, der tog venlig imod ham, da han kom med sels hundrede Mand, og gav ham en By i Filisternes Land, for at han der kunde opholde sig med sine Mænd.

5. Sauls Død. 1 Sam. 28. 31. 2 Sam. 1.

Atter brød Filisterne ind i Israels Land, og skjønt Saul samlede Folk, havde hans Mod forladt ham, og han gik om Natten forklædt til en Spaakvinde og bad hende mane Samuel frem. Kvinden gjorde sine Kunster, og til stor Forfærdelse for hende selv kom Samuel til Syne svøbt i en Kappe og spaaede Saul, at han og hans Sønner skulde falde i Slaget. Herover blev Saul end mere modløs; og snart efter opfyldtes Spaadommen; thi Filisterne vandt Sejr; Sauls Mænd tog Flugten, og mange af dem faldt. Jonatan og to af hans Brødre var alt faldne, og Saul stod haardt saaret og ængstet af Buefyttternes Fremrykning, da bød han sin Vaabendrager: Drag dit Sværd og stik mig ihjel, for at ikke de Hedninger skal gjøre det og drive Spot med mig! men Vaabendrageren hverken vilde eller turde. Saa tog Saul selv sit Sværd og jog det igjennem sig; men da Vaabendrageren saae, at hans Herre var død, gjorde han som sin Herre.

Næste Dag kom Filisterne og fandt Kongens og hans Sønners Lig, hvorpaa de hug Hovedet af Saul og hængte hans Krop paa Muren om en

By tillige med hans Sønners; men Borgerne i en anden By, som Saul en Gang havde frelst fra Fjenden, listede sig hen ved Nattetid og tog Ligene ned, bragte dem hjem og jordfæstede dem.

Da David hørte om Sauls og hans Sønners Fald, græd han og sørgede meget; men især sørgede han inderlig over sin kjæreste Ven Jonatan og udbrød i en Klagesang: Jeg maa sørge over dig, min Broder Jonatan, du var mig saare elskelig: din Kjærlighed var mig et Under fremfor Kvinders Kjærlighed. Hvorledes er Kæmperne faldne og Vaabnene magtesløse!

17. David.

1. David bliver Konge. 2 Samuels Bog 5–8.

Saa snart Saul var død, kom **David** paa Tronen i hans Sted; og Gud var med ham, saa han overvandt alle sine Fjender, knækkede aldeles Filisternes Magt, indtog mange Lande og blev en navnkundig Konge. Han byggede sig et prægtigt Slot paa **Sions** Bjærg i **Jerusalem** og boede der, hvorfor ogsaa denne By fik Navn af Davids By. Derefter førte han Herrens Ark ind i Jerusalem under Lovsange og Harpeklang; men som han nu havde i Sinde at bygge Herren et Tempel i Stedet for Forsamlingsteltet, lod Herren ham sige ved Profeten **Natan**: Jeg tog dig fra Faare-Tosten, at du skulde være Fyrste over mit Folk, og jeg har været med dig paa alle dine Veje, og jeg har ødelagt alle dine Fjender og givet dig et stort Navn; og Herren lader dig nu vide, at han vil bygge dig et Hus, thi naar dine Dage er til Ende, og du hviler hos dine Fædre, vil jeg, siger Herren, oprejse din Sæd efter dig og grundfæste hans Rige; **han skal bygge mit Navn et Hus, og jeg vil stadfæste hans Kongestol til evig Tid**, ja, jeg vil være ham en Fader, og han skal være mig en Søn! Og David priste Herren for hans store Miskundhed mod Israels Folk og mod Davids Hus og sagde: Guds Ord er Sandhed.

2. Davids Synd og Omvendelse. 2 Sam. 11. 12.

Medens Davids Krigshær en Gang var ude at kæmpe mod Israels Fjender, traf det sig, at han fik Øje paa en dejlig Kvinde ved Navn **Batseba**, der var gift med **Urias**, en af hans ypperste Hærmænd. David lod hende hente til sig, og hun tækkedes ham overmaade; men for nu at faa hende til Hustru, sendte han Bud til sin Hærfører **Joab** og bød ham, at han skulde give Urias til Pris for Fjenden og lade ham i Stikken, for at han kunde miste sit Liv, og Joab adlød. Nu kom der Bud, at Urias var falden og flere med ham, og David svarede helt ligegyldig: Lad det ikke volde Joab Sorg, thi Sværdet hider i Flæng! Men Herren fortørnedes saare over Kongens Ugjerning. Da sendte Herren Profeten **Natan** til Kongen, og han traadte frem for ham og sagde: Der boede to Mænd i en

By, den ene var rig, og den anden fattig. Den rige havde Kvæg i stor Mængde, baade stort og smaat, men den fattige havde kun et lille Lam, som han havde kjøbt og opdægget, og som var vokset op hos ham med hans Børn: det aad af hans Haand og drak af hans Bæger og laa i hans Skjød og var som hans Datter. Nu kom der en Gang en Gjæst til den rige, og han nænnede ikke at tage af sit eget Kvæg, stort eller smaat, men tog den fattiges eneste Lam og tillavede det for den fremmede. Da David hørte det, vrededes han højlig og raabte: Saa sandt Herren lever, den Mand, der har gjort det, har forbrudt sit Liv, og Lammet skal han betale firedobbelt, fordi han ikke havde Medlidenhed! men nu tog Natan Ordet: Du er Manden! thi saa taler Herren, Israels Gud: jeg salvede dig til Konge over Israel, frelste dig fra Saul, hvorfor har du foragtet Herrens Ord og gjort, hvad der er ham vederstyggeligt: du har taget Urias' Hustru til Ægte, og ham har du myrdet med Israels Fjenders Sværd! Derfor siger Herren: Se, jeg sender Ulykke over dig fra dit eget Hus. Da svarede David: jeg har syndet imod Herren! Og Natan sagde: Herren har ogsaa tilgivet din Synd, saa du skal ikke dø! men efterdi du har lært Herrens Fjender at spotte ved denne Gjerning, skal Barnet, Batseba føder dig, visselig dø! Dermed gik Natan sin Vej*). Men Barnet blev sygt, som Profeten havde sagt, og David laa paa Jorden, fastede og bad og vilde ikke lade sig trøste. Endelig døde Drengen, og Kongens Tjenere turde ikke sige ham det; men da han mærkede, hvad sket var, og spurgte dem derom, tilstod de det dog, og strags stod David op, vaskede sig og gik ind i Herrens Hus og tilbad Gud, hvorpaa han vendte tilbage, lod dække Bord for sig og holdt Maaltid. Da sagde hans Tjenere: Hvad er det dog, du gjør: medens Drengen levede, fastede og græd du, og nu han er død, staar du op og holder Maaltid; men David svarede: Ja, da han levede, fastede og græd jeg, thi jeg tænkte: hvem veed, Herren kunde være mig saa naadig, at han maatte leve! men hvorfor skulde jeg faste, nu han er død, mon jeg kan kalde ham tilbage: jeg skal komme til ham, men han kommer ikke tilbage til mig! Derefter fødte Batseba David en anden Søn, og hans Fader gav ham Navnet **Salomo**; men Profeten Natan, der blev hans Opdrager, kaldte ham Herrens elskede.

*) Hvor inderlig David sørgede over sin store Synd og bad Gud om Naade, læse vi i hans 51de Salme, thi deri staar: „Gud vær mig naadig efter din Miskundhed, udslet mine Overtrædelser efter din store Barmhjærtighed! Jeg er født i Synd (Arvesynd), og i Skyld (Arveskyld) har min Moder undfanget mig. Skab i mig et rent Hjærte, o Gud, og forny en stadig Aand i mit Inderste; bortkast mig ikke fra dit Aasyn, og tag ikke din Helligaand fra mig!"

3. Absalons Oprør mod sin Fader. 2 Sam. 14—17.

Blandt Davids mange Sønner var der ogsaa en, der hed **Absalon**, og han var den fagreste Mand i hele Israel, et dejligt stort Haar havde han, og paa hans Legeme var der intet at udsætte, fra Isse til Fodsaal. Men Absalon var saare lumsk og tog sig for at støde sin Fader fra Tronen og begyndte med at blænde Folkets Øjne; thi baade skaffede han sig Heste og Vogne og halvhundrede Svende til Forløbere, og desuden stod han daglig paa Vejen til Kongens Port og kaldte paa enhver, der havde en Sag for Retten, spurgte, hvor han havde hjemme, og sagde til ham: Ja, Retten er paa din Side, men Kongen har jo ikke sat nogen til at høre dig; vilde blot nogen sætte mig til at dømme i Landet, saa hver Mand, der havde en Sag eller Trætte, kunde komme til mig, saa skulde jeg skaffe ham Ret! Og naar nogen vilde kaste sig ned for ham, som Skik og Brug var, saa rakte han ham Haanden, tog fat paa ham og kyssede ham; men derved stjal han manges Hjærter.

Saaledes drog Absalon alt Folket efter sig, ja selv hans Faders Raadgiver **Akitofel** gav sig i Ledtog med ham; men Akitofel var saare højagtet for sin Visdom, saa hans Raad agtedes i Israel, som kunde det være Guds eget. En stor Mængde Folk strømmede nu til Absalon og udraabte ham til Konge; men da David hørte, at han drog mod Jerusalem, troede han, at det ikke i Øjeblikket kunde nytte at gjøre Modstand, bad altsaa sine Mænd følge sig og tog Flugten til Fods. David gik grædende og barfodet med tilhyllet Hoved op ad Oliebjærget, og mange Mænd fulgte ham, og Folket i Jerusalem græd højt ved at se Kongens Kvide.

Som nu David vandrede videre, kom en Mand frem ved Navn **Sime-i**, der var af Sauls Slægt; han sparkede i Støvet og kastede med Stene efter David og hans Følge samt bandede og spottede ham. Det gjorde en af Davids Mænd saa ondt, at han vilde gaa hen og hugge Hovedet af Simei; men David vilde ikke tillade det og svarede: Lad ham kun bande, thi Herren har tilladt ham det; naar min egen Søn staar mig efter Livet, kan I nok lade ham bande mig.

Imidlertid holdt Absalon sit Indtog i Jerusalem, fulgt af Akitofel og en stor Mængde af Folket; men Akitofel sagde til Absalon: Lad mig udsøge mig tolv tusende Mand og overfalde David ved Nattetid, medens han er træt og magtesløs, saa vil jeg fælde ham alene og føre alt Folket tilbage til dig; da har du, hvad du ønsker dig, Trone og Kongedømme, og alt Folket er frelst. Men Herren skikkede det nu saa, at Absalon ikke fulgte Akitofels Raad, hvorover Akitofel, der anede Følgerne, blev saa harmfuld, at han strags sadlede sit Æsel, red hjem, bestikkede sit Hus og hængte sig selv.

4. **Absalon taber Slaget og mister Livet.** 2 Sam. 18. 19.

Imidlertid havde David faaet samlet en Hær, som han bød sin Hærfører **Joab** føre i Marken mod Absalon; og selv, sagde han, vil jeg ogsaa følge med eder. Nej, svarede Folket, thi om end vi tog Flugten, eller Halvten af os faldt, kunde det endda blive godt, men du gjælder ti tusende af os! Som hans Mænd nu rykkede i Marken, Skare efter Skare, bød han Høvdingerne i alt Folkets Paahør at vogte sig vel for at gjøre Absalon noget ondt. Derpaa stødte Hærene sammen i en Skov, og Slaget gik Absalon imod, saa hans Mænd maatte tage Flugten og adspredtes i Skoven; men selv red han et Mulæsel og stødte lige paa Davids Svende; og som han kom under et stort Træ, fik han Hovedet ind imellem Grenene, saa han blev hængende fast, og Mulen løb fra ham. Da Joab fik det at vide, ilede han hen og dræbte ham, skjønt han vel vidste, at David vilde sørge mere over Sønnens Død end glædes over Sejren, og det blev ogsaa Tilfældet; thi saa snart det blev ham mældt, at Slaget var vundet, spurgte han ogsaa i samme Øjeblik: Er min Søn Absalon ufadt? og da han fik til Svar: Gid det gaa alle min Herre Kongens Fjender og hver, der gjør Oprør imod dig, som det er gaaet ham! skjulte han sit Aasyn, lukkede sig inde, græd og jamrede sig: Min Søn, min Søn Absalon, gid jeg var død i dit Sted! Absalon, min Søn, min Søn! Alt Folket samledes nu atter om deres gamle Konge og var enigt om at føre ham tilbage til hans Kongeborg paa Sion i Jerusalem og kjende ham for Hersker.

5. **Davids Afskedsformaning og Død.** 1 Kron. 28. 1 Kong. 1. 2.

Iblandt alle sine Sønner udnævnte David paa Herrens Bud **Salomo** til sin Eftermand og lod ham salve til Konge og sagde til ham: Du min Søn Salomo, kjend din Faders Gud, og tjen ham af et oprigtigt Hjærte og med villigt Sind; thi Herren ransager alle Hjærter; søger du ham, vil han findes af dig, men forlader du ham, vil han forskyde dig evindelig.

Men da Tiden kort efter kom, at David skulde dø, formanede han paa ny Salomo og sagde: Nu gaar jeg alt Kjøds Gang, men vær du stærk og vær Mand, og giv Agt paa Herrens Paamindelse, at du kan vandre paa hans Veje og holde hans Skikke og Bud, Domme og Vidnesbyrd, som staar skrevet i Mose Lov, saa du kan handle viselig i al din Gjerning, for at Herren kan holde sit Ord, som han talede til mig: hvis dine Sønner vil give Agt og vandre ærlig for mit Aasyn, af hele deres Hjærte og hele deres Sind, saa skal der aldrig fattes dig en Mand paa Israels Kongestol! Derefter døde David 70 Aar gammel, mæt af Dage, Rigdom og Ære, og blev jordfæstet i Davids By, efter i syrretyve Aar at have været Konge over Israel.

Men endnu mærkeligere end ved sin Kongemagt og sine Heltegjerninger blev David ved Profetiens Aand, der var over ham; thi det var Sandhed, hvad han vidnede i sin Dødsstund: Herrens Aand talede ved mig, og hans Ord laa paa min Tunge! Og hans Salmer, som vi læse i den hellige Skrift, kan vi med Sandhed kalde mageløse; i nogle af dem (tag og læs: 2, 22, 23, 110,) spaar han om Messias (d. e. den salvede, den forjættede Konge, paa Græsk: Kristus).

I den lidende Frelsers Navn synger David: „Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig. Fjenderne spotte og sige: Han har kastet sin Sorg paa Herren, lad ham redde ham, om han har Velbehag i ham. De har gjennemboret mine Hænder og Fødder. Jeg kan tælle alle mine Ben; de se til, de se paa mig. De dele mine Klæder imellem sig og kaste Lod om min Kjortel" (Salm. 22). „Du vil ikke overlade min Sjæl til Dødsriget. Du vil ikke lade din hellige se Forraadnelse." Salme 16, 10.

„Herren (Gud Herren) sagde til min Herre (Kristus): sæt dig ved min højre Haand, indtil jeg lægger dine Fjender til dine Fødders Skammel." 110, 1.

18. Salomo.

1. **Herren aabenbarer sig for Salomo.** 1 Kong. 3. 2 Krøn. 1.

Da David var død, blev **Salomo** Konge i hans Sted; og Herren aabenbarede sig for ham en Nat i en Drøm og sagde: Forlang, hvad jeg skal give dig! Og Salomo svarede: Nu har du vist min Fader David, din Tjener, den store Naade, at give ham en Søn til at følge ham paa Tronen; men jeg er kun ung og veed hverken ud eller ind, men staar blandt det store, utallige Folk, du har udvalgt dig: saa giv da din Tjener et lydigt Hjærte til at dømme dit Folk og skjelne mellem ondt og godt! Den Bøn tækkedes Herren, og han svarede: Siden du bad derom, men hverken om et langt Liv eller om Rigdom eller om dine Fjenders Død, saa har jeg gjort, som du bad, og givet dig et vist og forstandigt Hjærte, saa der aldrig har været din Lige, skal ikke heller komme; men jeg giver dig tillige, hvad du ikke bad om, nemlig Rigdom og Ære frem for alle Konger i dine Dage, og hvis du vandrer paa mine Veje som din Fader David, skal du ogsaa leve længe.

2. **Salomos vise Dom.** 1 Kong. 3. 4. 1 Krøn. 29.

Nogen Tid efter traadte to Kvinder frem for Kongen, at han skulde dømme dem imellem, og den ene tog til Orde: Ak, min Herre, vi boede sammen i et Hus, og der var ingen andre i Huset, og vi fødte hver sin Søn; men saa skete det en Nat, at hendes Søn døde, fordi hun kom til at ligge ham ihjel i Søvne, saa tog hun min Søn og lagde ham i sin Arm, medens jeg sov, men den døde Dreng i min, og jeg mærkede først om Morgenen, at det ikke var min Søn. Nej, svarede den anden, den levende er min, og den døde er din. Saa bød Kongen, at man skulde hente et Sværd, og da det var sket, sagde han: Hug nu det levende Barn i to Stykker, og giv hver af dem det halve! Da forfærdedes den rette Moder og raabte: Ak,

Herre, giv hende Barnet levende, og dræb det dog ikke! Men den anden Kvinde sagde: Det skal hverken være mit eller dit, hug kun til! Nu vidste Kongen, hvem der var Moderen, og sagde: Giv hende Barnet levende og dræb det ikke, thi hun er dets Moder! Og det spurgtes trindt i Israel, hvad Dom Kongen havde fældet, og alt Folket frygtede ham; thi det kunde vel forstaa, at den Visdom til at dømme var en Gave fra Herren, og fra alle Kanter kom der rejsende for at høre Salomos Visdom; thi han var den viseste af alle Mennesker. Og i hans Dage var der Fred i Landet, saa hver boede trygt under sin Vinstok og sit Figentræ.

3. **Salomo bygger og indvier Herrens Tempel.** 1 Kong. 5—10.

Salomo førte ingen Krige og blev af alle Israels Konger den rigeste; thi ikke alene var Nabokongerne ham underdanige og bragte ham Gaver, men han drev tillige Handel i Fællig med Kongen i **Tyrus**, saa deres Skibe sejlede sammen, og hvert tredje Aar kom de hjem, ladede med Guld, Sølv og Elfenben, Sandeltræ og Ædelstene, Aber og Paafugle. Herved skaffede Salomo sig uhyre Rigdomme, saa Sølvet var i hans Dage lige saa almindeligt i Jerusalem som Sten; desaarsag grundlagde han prægtige Byer og Slotte. Men navnkundigst blev han dog af det prægtige **Tempel**, han byggede paa **Moria** Bjærg i Jerusalem; i sit fjerde Regjeringsaar tog han fat derpaa, og syv Aar derefter, i hvilke mange tusende Mennesker havde arbejdet paa Herrens Hus, var det færdigt. Det blev bygget i Stedet for Forsamlingsteltet, men langt større og prægtigere, og var afdelt lige som dette, men havde desuden foran det Hellige en Forhal. Iøvrigt blev Templet opført af hele tilhugne Stene, saa hverken Hamre eller Økser eller noget Jernværktøj hørtes i Huset, medens det rejstes; det var indeni klædt med guldprydet Sedertræ, men alle Lamper og Skaaler og andre Redskaber, der brugtes i Helligdommen, var af det pure Guld. Da nu Tempelet var færdigt, lod Salomo Folket samle og Herrens Ark med stor Højtidelighed føre der hen og sætte ind i det Allerhelligste (se Side 32); og Herrens Herlighed fyldte Huset.

Derpaa stillede Salomo sig foran Alteret, løftede sine Hænder mod Himmelen og bad: „Herre, Israels Gud! der er ingen som du i Himmelen eller paa Jorden. Monne Gud virkelig skulde bo paa Jorden? se, Himlene og Himlenes Himle kan ikke rumme dig, langt mindre dette Hus, som jeg har bygget; men, Herre min Gud, lad dine Øjne være aabne over dette Hus Nat og Dag og hør de Bønner, som her opsendes til dig baade af Israel og af fremmede, hvem Herrens Navn er bleven forkyndt, for at alle Folk paa Jorden maa kjende Herrens Navn og frygte ham". Til sidst lyste Kongen Velsignelse over alt Folket med høj Røst;

og baade Kongen og Folket frembar en Mangfoldighed af Takofre og holdt Højtid for Herren baade i Jerusalem og det hele Land i fjorten Dage.

4. **Dronningen af Saba hos Salomo.** 1 Kong. 10. 2 Kron. 9.

Da Rygtet om Salomo og om Israels Guds Navnkundighed kom til Dronningen af **Saba**, rejste hun hjemme fra for at prøve Kongens Visdom med mørke Taler. Og hun kom til Jerusalem med et stort Følge og med Kameler, læssede med Guld og Ædelstene, og hun forelagde Kong Salomo, hvad der laa hende paa Hjærte; men han svarede paa alle hendes Spørgsmaal, og der var ikke een af hendes Gaader, uden at han jo kunde løse den. Som nu Dronningen lærte at kjende al Salomos Visdom og saae al hans Herlighed baade i hans eget Slot og i Herrens Tempel, blev hun som ude af sig selv af Forbavselse, og hun sagde til Kongen: Saa var det dog sandt, hvad jeg hørte i mit Land om dine Ord og om din Visdom, hvor vel jeg troede det ikke, før jeg kom hid og saae det med egne Øjne; men jeg havde end ikke hørt det halve; thi din Visdom og din Herlighed gaar over dit Rygte: salige er dine Mænd, og salige er disse dine Tjenere, der altid staar for dig og hører din Visdom, og lovet være Herren, din Gud, som du tækkedes, saa han satte dig paa Israels Trone; fordi Herren elsker Israel evindelig! Og hun skjænkede Kongen baade Guld og Ædelstene og mere Balsam, end der nogen Sinde kom til Jerusalem derefter; men han gav hende gode Gaver til Gjengjæld, med alt, hvad hun lystede, forinden hun drog hjem.

5. **Salomos sidste Tid.** 1 Kongebog 11. 2 Krønikebog 8. 9.

Men skjønt Salomo besad stor Visdom, som vi ogsaa kan se af hans „Ordsprog, Prædikerens Bog og Højsangen", saa glemte han dog i al sin Visdom og Herlighed at holde sig til Herren, som ene kan skjærme mod Daarskab og Synd; thi da han blev gammel, fik hans hedenske Medhustruer Magt over ham, saa han syndede grovelig mod Herren og lod dyrke Afguder. Derfor vrededes ogsaa Herren og sagde til Kongen: Fordi du har gjort dette og brudt min Pagt, vil jeg rive Riget fra dig og give din Tjener det, dog ikke i dine Dage, men fra din Søn vil jeg rive det, dog ikke det hele Rige; thi en Del giver jeg din Søn, for Davids Skyld og for Jerusalems Skyld, som jeg har udvalgt. Folket begyndte nu ogsaa at blive misfornøjet med Salomo for de tunge Skatter, han paalagde dem, og der udbrød Uroligheder paa adskillige Steder i Riget; men derpaa døde han, efter at have været Konge over Israel i fyrretyve Aar, og blev stedet til Hvile i Davids By. I det hele havde hans Herskertid en Glans, hvortil man hverken før eller senere har kjendt Mage i Israel.

19. Rigets Deling: Israels og Judas Skilsmisse.

1 Kongebog 12. 2 Krønikebog 10. (975 før Kristi Fødsel.)

Da Salomo var død, samledes alt Israels Folk for at vælge hans Søn **Rehabeam** til Konge. Men **Jeroboam**, som Folket havde valgt til Ordfører, traadte nu frem for Rehabeam og talede saaledes til ham: Din Fader har gjort os Aaget tungt, men let du os nu den haarde Trældom og det svare Aag, han har lagt paa os, saa vil vi tjene dig! Rehabeam svarede: Gaa bort og kom igjen om tre Dage! og Folket gjorde saa. Da vendte Rehabeam sig til sin Faders gamle Raadsherrer og spurgte dem, hvad Svar han skulde give Folket, og de svarede ham: Tjener du dette Folk i Dag og føjer dig efter det og taler venligt til det, da tjener det dig alle dine Dage. Men Rehabeam forkastede de gamles Raad og raadspurgte dernæst de unge, der var voksede op med ham, og de svarede ham og bød ham sige til Folket: Min lille Finger er tykkere end min Faders Lænder: har han lagt et tungt Aag paa eder, vil jeg gjøre det endnu tungere, har han tugtet eder med Svøber, vil jeg tugte eder med Skorpioner!

Da nu Jeroboam og alt Folket kom igjen den tredje Dag, gav Rehabeam dem det Svar, som de unge havde lagt ham i Munden; men som al Israel mærkede, hvad de havde at vente af den Konge, raabte alt Folket strags: Hvad Del har vi da i David og hvad Lod i Isajs Søn! til dine Telte, o Israel! David, se nu selv til dit Hus! Dermed drog Israel hjem og vendte Rehabeam Ryggen, alene paa dem nær, der boede i Juda Byer. Kongen skyndte sig og tog Flugten til Jerusalem; men al Israel forsamledes, lod Jeroboam hente og udraabte ham til Konge. Paa den Dag faldt de ti Stammer fra Davids Hus, og Riget deltes fra samme Stund for aldrig tiere at samles; thi vel fik Rehabeam i Sinde at tvinge Israel med Magt og samlede al Juda og Benjamins Styrke, saa snart han var kommen til Jerusalem; men da lod Herren sige til Rehabeam og hans Hærmænd: I maa ikke drage op og stride mod eders Brødre, gaa hjem, hver til sit Hus; thi dette er mit Værk! Og de adlød Herrens Ord og vendte tilbage.

Davids og Salomos Rige blev saaledes delt i to særskilte Riger: Jeroboams Del blev de ti nordlige Stammer, med **Samaria** til Hovedstad, og Rehabeams Del blev de to sydlige Stammer, Juda og Benjamin, med **Jerusalem** til Hovedstad; men disse to Riger, **Israels Rige** og **Juda Rige**, laa næsten altid i indbyrdes Splid og søgte Hjælp hos de omboende Hedninger for at ødelægge hinanden.

20. Israels Rige.

1. Jeroboam. Guldkalvene. 1 Kong. 12—15.

Herren havde lovet Jeroboam, at han vilde støtte ham og vogte hans Hus, saa fremt han vilde tjene ham trolig; men Jeroboam var af det Slags Folk, hvem Herrens Ord kun tykkes en daarlig Sikkerhed, der bygger frejdig paa Sand og stoler paa sig selv. Som han nu saae, hvorledes Israels Folk drog til Jerusalem for at ofre til Herren, tænkte han ved sig selv: De kunde atter vende deres Sind til deres Herre Rehabeam, og slaa mig ihjel, og give sig under ham igjen! For nu at sikre sig lod han gjøre to Guldkalve, stillede den ene op syd paa og den anden nord paa i Landet og sagde til Folket: Det er eder for møisommeligt at drage til Jerusalem; her, Israel, har du dine Guder, der førte dig op af Ægyptens Land. Saa byggede han Gudehuse paa Høje og indsatte Præster, som han valgte sig iblandt Menigmand; men Leviterne, Herrens Præster, forskød han, hvorfor de forlod baade Hus og Hjem og udvandrede til Jerusalem og styrkede Juda Rige, fulgte af fromme Mænd af alle Stammer, der holdt fast ved Herrens Tjeneste; men det øvrige Folk holdt sig til Guldkalvene, der skulde forestille Herren, Israels Gud. Saaledes indførte Jeroboam en Billeddyrkelse, og han paabød Fester efter eget Tykke og frembar selv Røgoffer.

Hans Søn, der blev Konge efter ham, traadte i sin Faders Fodspor og blev myrdet i et Oprør og al Jeroboams Æt udryddet. Derefter var der Konger af adskillige Slægter; thi den ene Oprører slog den anden ihjel, og de gjorde alle det, som ondt var i Herrens Øine, den ene værre end den anden.

2. Akab. Profeten Elias. Enken. Baals Profeter. 1 Kong. 16—18.

Den ugudeligste Konge i Israels Rige var **Akab**; han gik hen og giftede sig med **Jesabel**, en Datter af Kongen i **Sidon**, hvor man ofrede Mennesker og tilbad **Ba-al** og tjente ham. Og Akab lod Jesabel raade og indføre sin Afgudsdyrkelse, ja byggede Baal et Gudehus og rejste ham et Afgudsbillede og et Alter i sin Hovedstad Samaria.

Men i de samme Dage, da Akab foragtede den levende Gud, og Jesabel tog sig for at træde hans Ære i Støvet, medens alt Folket løb efter Baal, opvakte Herren sig en værdig Kæmpe i Profeten **Elias**; og Elias gik paa Herrens Ord til Akab og sagde: Saa vist Herren, Israels Gud, lever, for hvis Aasyn jeg staar, skal der hverken komme Regn eller Dug i disse Aar, inden jeg siger til. Og Herren bød Elias: Gaa bort, skjul dig øst for Jordan ved Bækken Krit og drik af den; men jeg har budet Ravnene at bringe dig din Føde! Da gik Elias hen, som Herren havde sagt ham, og Ravnene bragte ham Brød og Kjød hver Morgen og Aften, og han drak af Bækken. Men da Aaret var omme, blev Bækken udtørret, thi der faldt ingen Regn. Da talede Herren atter til Elias og sagde: Staa op og gaa til Byen **Sarepta**, der ligger ved Sidon, thi der skal du bo, og der har jeg budet en Enke at forsørge dig! Saa vandrede Profeten til Hedningebyen paa Herrens Bud, og som han naaede Porten, gik en Enke ud for at hente Brænde; han bad hende om lidt Vand, og hun gik bort at hente det, men da han nu ogsaa sagde: Tag mig lidt Brød med! svarede hun: Saa sandt

Herren din Gud lever, jeg har ikke en Bid: kun en Haandfuld Mel i en Krukke og lidt Olie i en Skaal, og jeg samler et Par Stykker Brænde for at lave det til for mig og min Søn, at vi kan spise det og saa lægge os til at dø. Frygt ikke, svarede Elias, men gaa kun hen, som du siger, og lav først en lille Kage til mig; thi saa siger Herren, Israels Gud: Hverken skal Melet slippe op i Krukken, eller Skaalen fattes Olie, inden Herren giver Regn over Jorden! Da gik Kvinden hen og gjorde, som Profeten havde sagt, og de blev mætte, men Tiden gik, og dem fattedes intet under Hungersnøden.

Det var nu gaaet, som Elias havde forudsagt, saa der i tre Aar ingen Regn faldt; men som Hungeren nu var stor i Landet, lød Herrens Ord atter til Elias: Gaa hen, lad Akab se dig, saa vil jeg give Regn over Jorden! Og Elias gik; men da Akab saae ham, raabte han til ham: Er det dig, der ødelægger Israel? men Elias svarede: Nej, det er ikke mig, der har ødelagt Israel, men dig og din Faders Hus, fordi I forlod Herrens Bud, og du gik efter Baal; men send nu Bud og forsaml mig al Israel og Baals Profeter paa **Karmels** Bjærg. Akab adlød, saa nu gik der Bud om i Landet for at sammenkalde Folket og hente Baals Profeter, og da det var sket, traadte Elias frem og raabte til Folket: Hvor længe vil I dog halte til begge Sider: er Herren Gud, saa følger ham, og er Baal Gud, saa følger ham! men Folket svarede ham ikke et Ord. Da vedblev Elias: Nu er jeg den eneste der er tilovers af Herrens Profeter; men Baals Profeter er fire hundrede og halvtredsindstyve Mand: giv os to Tyre, lad dem vælge sig den ene, hugge den i Stykker og lægge den paa Brænde, men ikke tænde Ild deri, saa vil jeg gjøre det samme ved den anden; paakalder da I eders Guds Navn, men jeg vil paakalde Herren: den Gud, der da svarer med Ild, han er den rette! Og alt Folket raabte: Det er et sandt Ord! Da sagde Elias til Baals Profeter: Vælg I eder nu Tyren og gjør den først i Stand, thi I er saa mange. Og de gjorde, som han sagde; og de kaldte paa Baal fra Morgen til Middagstid, og raabte: svar os Baal! men der var ingen, som svarede, og de haltede omkring Alteret, som man havde rejst. Men ved Middagstid gav Elias sig til at spotte dem og sagde: Raaber højere; thi han er jo en Gud, han kan have noget at grunde paa, eller været gaaet affides, eller være paa Rejse, eller maaske han sover, saa kunde han jo vaagne! Derpaa skreg de højt og skar sig med Knive og Spyd, som deres Skik var, saa Blodet drev ned af dem. Saaledes blev de ved til ud paa Eftermiddagen; men da sagde Elias til Folket: Kommer hid til mig! Og de traadte nærmere, og han tog tolv Stene, efter Tallet paa Israels

Stammer, og rejste atter Herrens nedbrudte Alter, grov en Grav der omkring, lagde Brænde derpaa, sønderhuggede Tyren og lagde den paa Brændet. Nu sagde Elias: Fylder fire Krukker med Vand og øser over Offeret og over Brændet! og han bød dem gjøre det anden Gang og tredje Gang, saa Altret flød med Vand, og Graven fyldtes dermed. Derpaa traadte han frem og raabte: Herre, Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, lad det kjendes i Dag, at du er Gud i Israel, og jeg er din Tjener, og at jeg har gjort alt dette efter dit Ord; svar mig Herre, svar mig, og lad dette Folk kjende, at du er Gud, Herre, og at du har omvendt deres Hjærter! Da slog Herrens Ild ned og fortærede Brændofret, Brændet, Stenene og Støvet og udtørrede Vandet i Graven; men da Folket saae det, kastede det sig ned og raabte: Herren er Gud, Herren er Gud! og paa Elias' Befaling greb de alle Baals Profeter og dræbte dem. Derefter steg en lille Sky op af Havet, saa stor som en Haand, hvorpaa Elias lod Akab hilse: Spænd for og af Sted, at ikke Regnen skal opholde dig! Og Himmelen fortnede af Skyer, og Regnen skyllede ned, medens Vognen foer hjemad med Akab til hans Kongeborg i Byen **Jesreel**; men Elias spændte sit Bælte om Livet, løb forud for Akab og kom før ham til Byen.

3. Nabots Vingaard. 1 Kong. 21. 22. 2 Kong. 9.

Paa denne Tid boede der i Byen Jesreel en Mand ved Navn **Nabot**; han ejede en Vingaard lige ved Kongeborgen, og Akab sagde til ham: Giv mig din Vingaard til Urtehave, fordi den er nær ved mit Hus, da giver jeg dig en bedre i Stedet, og vil du heller have rede Penge, kan du ogsaa faa dem, saa mange den er værd! Men Nabot svarede: Herren lade det være langt fra mig, at jeg skulde sælge dig mine Fædres Arv. Saa gik Kong Akab hjem, nedslaaet og harmfuld, kastede sig paa sin Seng og vilde ikke røre Maden; men Jesabel gik til ham og spurgte, hvad han fejlede; han svarede: Nabot vil ikke sælge mig sin Vingaard. Strags raabte Jesabel: Leger du saaledes Konge i Israel? staa op, hold Maaltid og vær glad, jeg skal give dig Nabots Vingaard! Og hun skrev Breve til de Ældste i Kongens Navn og med hans Segl for, at de skulde føre falske Vidner frem mod Nabot, at han havde haanet Gud og Kongen, og føre ham ud og stene ham til Døde; men de Ældste gjorde, som hun bød, to Vidner blev snart fundne, som de kunde bruge, og Nabot blev stenet. Saa snart Jesabel fik Bud herom, sagde hun til sin Mand: Staa nu op og tag Nabots Vingaard, som han ikke vilde sælge dig, thi han er død og borte! Og Akab var strags rede; men da han kom til Nabots Vingaard, traadte Profeten Elias ham i Møde og sagde til ham: Saa siger Herren: skulde vel du myrde og arve! Hvor Hundene slikkede

Nabots Blod, skal de sandelig slikke dit! og om Jesabel siger Herren: Hundene skal æde hendes Legeme inden for Jesreels Mure.

Som Akab nu noget efter drog ud for at kæmpe mod Syrerne, var der en Mand, som spændte sin Bue og skød paa Lykke og Fromme, og Pilen ramte Akab mellem Brynjepladerne. Strags bød han Kusken vende og kjøre ud af Striden; men Slaget tog en saadan Gang, at han nødtes til at blive, saa Kongen forblødte sig i sin Stridsvogn og døde samme Aften. Da løb Raabet gjennem Hæren, som Solen gik ned: Enhver til sin By og enhver til sit Land! og Kongens Lig blev bragt til Samaria og stedet til Jorde; men da man skyllede den blodige Vogn i Dammen ved Samaria, slikkede Hundene hans Blod. Da nu en Tid derefter var gaaet, saa var der en Krigshøvding, som efter Herrens Bud var bleven valgt til Konge. Og da han holdt sit Indtog i Byen Jesreel, stod Jesabel, smykket og sminket, i et Vindue og raabte haanlige Ord ned til den ny Konge; men han bød at styrte hende ud af Vinduet, hvorved hun blev søndertraadt under Hestenes Fødder, og Hundene kom og aad hende op.

4. Elias' Himmelfart. 2 Kongebog 2.

Herren vilde optage Elias til Himmelen i en Stormvind. Elias og hans Discipel **Elisa**, som han efter Herrens Ord havde salvet til Profet, gik sammen; men saa bad Elias tre Gange Elisa om at blive tilbage, og hver Gang svarede Elisa: Saa vist Herren lever, og din Sjæl lever, jeg forlader dig ikke! Saa nu fulgtes de ad til Jordan, og Elias tog sin Kappe, viklede den sammen og slog i Floden med den, saa Vandet skiltes ad, og de gik tørskoede over. Da de nu stod paa den østre Side, sagde Elias til Elisa: Forlang, hvad jeg skal gjøre for dig, førend jeg tages fra dig! og Elisa svarede: At to Dele af din Aand maa hvile over mig! Det var et svært Forlangende, svarede Elias; dog, hvis du ser mig, idet jeg tages bort fra dig, skal det times dig, men hvis ikke, sker det ikke! Og som de nu gik og talede sammen, se, da kom der en Ildvogn og Ildheste, og Elias foer op i Stormen mod Himmelen; men Elisa saae det og raabte: Min Fader, min Fader, Israels Vogn og Ryttere! Og Elisa sønderrev sine Klæder, thi Elias var forsvunden for hans Øjne; men hans Kappe var falden fra ham, og den tog Elisa op, gik tilbage til Jordan og slog i Floden med den, og Vandene skilte sig ad, saa han kunde gaa over. Fra den Stund var Profeten Elisa den største Guds Mand i Israel, og Herren gjorde store Tegn ved ham, lige som han havde gjort dem ved Elias, til Rædsel for de ugudelige og til Trøst for de fromme.

Syreren Naman og Profeten Elisa. 2 Kong. 5.

Paa den Tid var der i **Syrien** en Mand, som hed **Naman**, en vældig Kæmpe og Hærfører, og højt stod han hos Syrerkongen; men han var

spedalsk. Nu havde Syrerne engang paa et Strejftog ind i Israel bortført en lille Pige; hun var kommen til at tjene hos Namans Hustru og lod engang de Ord falde: Gid dog min Herre var hos den Profet, som bor i Samaria, saa skulde han snart hjælpe ham af med hans Spedalskhed! Da gik Naman til Syrerkongen og fortalte ham, hvad Pigen havde sagt, og Kongen gav ham Orlov til Rejsen. Derpaa gjorde Naman sig strags rede og kjørte af Sted; han kom nu og holdt udenfor Profetens Dør med sine Heste og Vogne, og **Elisa** sendte Bud ud til ham: Gaa hen og tvæt dig syv Gange i Jordan, saa bliver du ren! Men da harmedes Syreren og sagde: Jeg tænkte, han skulde kommen ud til mig og have paakaldt Herren sin Guds Navn og faret med sin Haand over Stedet og taget Spedalskheden bort; er ikke Floderne i Syrien bedre end alle Vande i Israel, saa kunde jeg jo toet mig i dem og være bleven ren! Og han vendte om og drog bort. Dog, hans Tjenere traadte hen til ham og sagde: Ikke sandt, min Fader, hvis nu Profeten havde paalagt dig en vanskelig Sag, havde du da ikke adlydt? hvormeget mere da, nu han siger: tvæt dig og bliv ren! Og Naman steg af Vognen, dukkede sig syv Gange i Jordan paa Elisas Ord og blev saa ren som et nyfødt Barn. Saa vendte Naman tilbage til Profeten og sagde: Jeg mærker, at der er ingen Gud paa Jorden uden i Israel! Og han bød ham overmaade store Gaver, dog Elisa vilde ingen modtage, hvor stærkt han end nødte ham, men sagde: Drag bort med Fred.

5. **Profeten Jonas.** Jon. Bog. Mika 1—5.

Herren bød **Jonas** at gaa til **Nineve**, Hovedstaden i Assyrien, og holde en Straffetale for den store By, thi Herren holdt Øje med dens Ondskab; men Jonas vilde helst være fri for det Hverv og lejede sig Plads paa et Skib for at flygte for Herren. Dog, Herren sendte en Storm efter ham og oprørte Havet, saa Skibet kom i Havsnød, Mandskabet raabte hver paa sin Gud; men Jonas laa i Rummet og sov, til Skipperen vækkede ham og sagde: Hvad, ligger du og sover! staa op og paakald din Gud, maaske han da tænker paa os, saa vi ikke forgaar! Imidlertid tog Folkene sig for at kaste Lod for at komme efter, hvem der vel kunde have ført Ulykken over dem, og Jonas blev ramt; de spurgte ham, hvad Landsmand han var, hvad Næringsvej han drev, og hvad der vel kunde være Skyld i Ulykken, og han skriftede ærlig for dem. Da forfærdedes de saare; thi Stormen holdt ved, og de spurgte Jonas, hvad Raad de skulde gribe til; men han svarede: Tag mig og kast mig over Bord, saa lægger nok Søen sig, thi jeg veed, at denne Storm hjemsøger jer for min Skyld! Og de gjorde, som han raadte dem, efter at de først forgjæves havde brugt Aarerne for at vinde tilbage under Land; strags løjede det af, og de ofrede til Herren.

Nu lod Herren en stor Fisk sluge Jonas, og han var i dens Bug i tre Dage og Nætter; men da bad han til Herren, som saa lod den kaste ham op paa Land, hvorpaa Herren atter gav ham det Bud: Gaa til Nineve, den store By, og hold den Prædiken for den, som jeg har budet dig! Da gik Jonas til Nineve og raabte: Om fyrretyve Dage gaar Nineve under! Men alt Folket i Nineve troede Herrens Ord, udraabte en Faste

og klædte sig i Sorg; og da Kongen hørte Herrens Ord, steg han ned af sin Trone, kastede sin Kappe, skjulte sit Legeme med en Sæk og satte sig i Asken, og han paabød en Faste for Folk og for Fæ, ja en Bods og Bedrings Dag, for at alt Folket skulde paakalde Gud og ærlig omvende sig fra deres onde Veje og deres Hænders Ugjerning. Og Gud saae hele Folkets Omvendelse og forbarmede sig over dem og skaanede Byen.

Da Jonas fornam, at hans Trusel ikke gik i Opfyldelse, huede det ham saare ilde, saa han blev vred og raabte til Herren: Tænkte jeg det ikke nok, da jeg endnu var hjemme! derfor skyndte jeg mig at flygte, thi jeg vidste, at du er en naadig og barmhjærtig Gud, langmodig og saare miskundelig; saa tag nu mit Liv, thi Døden er mig bedre end Livet! Saa gik Jonas ud af Byen og byggede sig en Hytte for der at vente paa, hvad der vilde blive af; og Herren lod en Plante vokse op, der skyggede over hans Hoved, saa han havde sin Glæde af den. Men da sendte Herren en Orm, der gnavede den, saa den gik ud, og da Solen stod op, lod Herren blæse en heed Vind, og Solen stak Profetens Isse, saa han forsmægtede og ønskede sig Døden. Da sagde Gud til Jonas: Er du saa vred for den Plantes Skyld? Du ynkes over den, som du hverken havde opelsket eller havt Møje med, som kom en Nat og gik en Nat, og jeg skulde ikke ynkes over Nineve, den store By, hvor der er flere end tolv Gange ti tusende Mennesker, der ikke kjender Forskjel paa højre og venstre, foruden Kvæg i Mængde.

Siden efter spaaede Profeten **Mika** om Israels Riges Undergang; men hans mærkeligste Spaadom er den, at Frelseren, Messias, skulde fødes i Betlehem: „Og du Betlehem Efrata, lille som du er blandt Juda Tusender*), fra dig skal der udgaa mig een til at være Hersker i Israel, og **hans Udgange er fra fordum, fra Evigheds Dage.**“

6. Israels Riges Undergang. Samaritanerne. 2 Kong. 17.

Ved Jonas' Tale frelstes Nineve, og længe varede det ikke, **før Assyrerne svang sig op til Herskere i Asien. Og Hosea, den sidste Konge i Israels Rige, kom til at staa under Assyrerkongen Salmanasar og maatte svare ham Skat; men da Salmanasar mærkede, at Hosea ingen Skat vilde yde, tog han ham strags til Fange og satte ham i Fængsel, oversvømmede hele Landet og indtog Samaria og bortførte alt Folket til Assyrien, 722 Aar før Kristi Fødsel, efter at Israels Rige havde staaet som særskilt Rige i omtrent to hundrede og halvtredsindstyve Aar. Dermed var det ude med Israels Rige, fordi alle Konger, fra Jeroboam og lige til Hosea, havde gjort, hvad der var Herren en Bederstyggelighed; og Folket havde gjort som deres Konger, glemt Herren deres Gud, og traadt i Hedningernes Fodspor, rejst Afgudsbilleder i Mængde baade paa Højene og i Lundene, ja ladet deres Sønner og Døtre gaa igjennem Ilden til Afguders Ære.**

Assyrerkongen sendte nu nogle Hedninger ind i det forrige Israels Rige, for at det ikke skulde ligge øde. Disse Hedninger nedsatte sig i Samaria og de omliggende Byer; men nu kom der Løver iblandt dem og sønderrev nogle af dem. Strags troede de, at det var en Straf fra Israels Gud, og klagede deres Nød for Kongen af Assyrien, at Løverne rev dem ihjel, fordi de ikke kjendte den Guds Lov, som var Herre der i Landet.

*) Familier eller Stammeafdelinger var paa et Tusende Personer.

Altsaa sendte Assyrerkongen dem en af de bortførte Præster, for at han skulde undervise dem i Israels Guds Lov; og han lærte Hedningerne at frygte Herren. Men i mange hundrede Aar boede Efterkommere af disse Folk i det Land, Assyrerkongen gav deres Fædre, og man kaldte dem **Samaritanere** efter Byen Samaria.

21. Juda Rige.

1. **Rehabeam.** 1 Kongebog 14. 2 Krønikebog 11. 12.

Medens alt dette gik for sig i Israels Rige, og snart halvandet hundrede Aar efter dets Undergang, sad Davids og Salomos Ætmænd paa Tronen i Jerusalem; thi vel blev ogsaa her en og anden Konge myrdet, men derfor gik Kronen dog aldrig fra Slægten; vandrede end nogle af Davids Børn paa Jeroboams og Akabs Veje, var der dog ogsaa andre, der tjente Herren af Hjærtens Grund; hertil kom, at Juda Rige styrkedes af fromme Leviter og andre Herrens tro Tjenere, der, da Billeddyrkelsen fik Magt i Israels Rige, udvandrede til Juda, og i Jerusalem var Arken og Templet med Ypperstepræsten og Lovbogen. Men **Rehabeam** var ingen gudfrygtig Konge, og mange af Folket dyrkede Afguder, hvorfor Herren ogsaa i hans Dage gav Kongen af Ægypten Magt over Juda Rige, saa han plyndrede baade Rehabeams Hus og Templet.

2. **Herren frelser Juda Rige fra Assyrerne.** 2 Kong. 18. 19.

Den bedste af alle Konger i Juda Rige var den fromme Kong **Hiskia** eller Esekias, som herskede i de Dage, da Assyrerkongen Salmanasar gjorde Ende paa Israels Rige. Hiskia fløjfede Afgudshøjene og omhug Afgudsbillederne og tjente Herren af Hjærtens Grund; derfor var Herren ogsaa med ham og frelste hans Rige for Kong **Sankerib**, Salmanasars Søn og Eftermand. Han tænkte nemlig at gjøre med Juda, som hans Fader havde gjort med Israels Rige, og drog derfor med en vældig Hær ind i Landet og omlejrede Jerusalem og sagde i sit Hovmod til Juda Folk: Lad dog ikke Hiskia daare eder med den Tale: Herren skal frelse os! thi I maa jo vide, at endnu har ingen Gud formaaet at redde noget Land fra den store Konge, Kongen af Assyrien, og eders Gud skal heller ikke frelse Jerusalem af min Haand! Men Hiskia rustede sig, satte Mod i sit Folk og paakaldte Herren inderlig og bad: Hærskarernes Herre og Israels Gud, du er alene Gud over alle Riger paa Jorden, thi du har skabt Himmel og Jord: bøj dog dit Øre til og hør alle Sankeribs Ord, og frels os af hans Vold, saa alle Riger paa Jorden maa kjende, at du er Gud alene! Og Herren lod svare ved Profeten **Esajas**: Saa lyder Herrens Ord til Assyriens Konge: jeg kjender din Hovmod og Fnysen imod mig; men derfor lægger jeg min Ring i din Næse og mit Bidsel i din Mund og driver dig tilbage den Vej, du kom. Og samme Nat foer Herrens Engel ud og slog 185,000 Mand i Assyrernes Lejr, saa da Solen stod op, laa Lejren fuld af Lig. Da brød Sankerib op og drog med Skamme tilbage til sin Hovedstad, Nineve i Assyrien; men her blev han myrdet af to af sine Sønner, som han knælede i sit Gudehus.

3. Hiskias Sygdom. Profeten Esajas. 2 Kong. 20. 2 Krøn. 32.

Nogen Tid derefter blev Hiskia dødsyg, og Esajas kom til ham med det Budskab fra Herren: Bestik dit Hus, thi du skal dø og ikke leve! Da vendte Kongen sig mod Væggen og bad saaledes: Ak, Herre, kom i Hu, hvorledes jeg har vandret for dit Aasyn, ærlig og af hele mit Hjærte, og gjort, hvad dig var tækkeligt; og Kongen græd saare. Og nu lød Herrens Ord atter til Esajas: Gaa hen og sig til Hiskia: saa siger Herren, din Fader Davids Gud: jeg hørte din Bøn og saae dine Taarer; se jeg lægger femten Aar til dine Dage; men dette skal være dig et Tegn fra Herren, at han holder sit Løfte: han fører Skyggen paa Solskiven ti Streger tilbage.

Nu spurgtes det til **Babel**, at Kong Hiskia havde været syg og var bleven karsk igjen, og Kongen i Babel sendte ham Brev og Skjænk i denne Anledning. Det var ret en Glæde for Hiskia, og han viste Sendebudene baade sit Tøjhus og sit Skatkammer, sit Guld og sit Sølv, sin Balsam og Olie, kort sagt hele sit Hus og alt sit Liggendefæ. Men da traadte Profeten Esajas frem for Kongen og sagde: Hvorfra kom disse Mænd, hvad var deres Ærende? Og Hiskia svarede: De kom langvejs fra, fra Babel! Hvad saae de i dit Hus? spurgte Profeten videre; og Hiskia svarede: Alt, hvad der var; der var ikke et Stykke i mit Skatkammer, uden jeg viste dem det. Nu vel, sagde Esajas, hør Hærskarernes Herres Ord: De Dage kommer, da alt, hvad der er i dette Hus, og hvad dine Fædre har samlet, skal føres til Babel, og intet blive til overs, men din Afbyrd, Sønner, som nedstammer fra dig, skal blive Tjenere i Babylonerkongens Slot. Men Hiskia svarede: Det var et godt Ord af Herren, at der dog bliver Fred og Tryghed, saa længe jeg lever.

4. Esajas Spaadom om Kristus. Es. 9. 11. 53.

Profeten **Esajas** talede ogsaa mange glædelige Spaadomsord om den Frelser, Messias, som en Gang skulde komme og forkyndte udtrykkelig om ham, at han skal være Gud og Menneske, i følgende Ord: „Et Barn er født os, en Søn er given os; Herredømmet skal være paa hans Skulder, og man skal kalde hans Navn: Vidunder, Raadgiver, vældig Gud, Evigheds-Fader, Freds-Fyrste". Desuden spaar Esajas, at Jesus først skulde fremstaa, naar Davids Kongeslægt var at agte som Stubben af et ombugget Træ, og at han skulde have Guds Aands Fylde: „En Kvist skal udskyde af Isajs Stub, og et Skud af hans Rødder skal bære Frugt; og over ham skal hvile Herrens Aand, Visdoms og Forstands Aand, Raads og Styrkes Aand, Kundskabs og Herrens Frygts Aand". End videre taler Esajas om ham som det Guds Lam, der bærer Verdens Synd og ved sin Lidelse gjør Forsoning for Synden: „Han er saaret for vore Overtrædelser, knust for vore Misgjerninger: Straffen er lagt paa ham, os til Fred, og ved hans Saar er der bragt os Lægedom". Dog, gjennem denne sin Pine skal han ophøjes og blive til Retfærdiggjørelse for Syndere og en Talsmand for dem: „Ved Kundskab om sig skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre mange; deres Misgjerninger skal han nemlig bære. Derfor vil jeg give ham Lod iblandt de store, og med de stærke skal han dele Bytte, fordi han udøste sin

Sjæl i Døden og blev regnet iblandt Overtrædere; han har manges Synd, og han skal gaa i Forbøn for Overtrædere".

5. **Den ugudelige Manasse.** 2 Kongebog 21. 2 Krønikebog 33.

Manasse, Hiskias Søn, blev Konge efter sin Fader, da han var tolv Aar gammel; men han traadte ikke i sin Faders Spor; thi han opkastede atter Offerhøjene, som hans Fader havde sløjfet, rejste Alter for Baal og opstillede Afguder, lige som Akab, endog i Herrens Tempel, og tilbad al Himmelens Hær og byggede Afguds-Altre i Templets Forgaard; til med lod han sin Søn gaa gjennem Ilden, raadspurgte Troldmænd og Tegnudlæggere og forførte alt Folket til det samme. Da talede Herren til ham ved sine Tjenere, Profeterne: Eftersom Manasse, Juda Konge, har øvet alle disse Vederstyggeligheder og faaet Juda til at synde med sine væmmelige Guder, saa taler nu Herren, Israels Gud: Se, jeg styrter Jerusalem og Juda i Fordærvelse, saa hver, som det hører, hans Øren skal klinge; thi jeg maaler jer med Samarias Maalesnor og vejer Jerusalem paa Akabs Huses Vægt og viser Jerusalem af, som et Fad, der vendes og afskures. Dog, Profeternes Advarsler slog baade Manasse og hans Folk hen i Vejr og Vind, og han udgød uskyldigt Blod strømmevis i Jerusalem. Omsider førte Herren Assyrerkongens Høvdinger over ham; de bandt ham i Kobberlænker og førte ham fangen til Babel (Babylon), som paa denne Tid hørte under det mægtige assyriske Rige, og nu knækkedes hans Trods, saa han angrede sine Synder og omvendte sig, hvorfor Herren ogsaa hørte hans Bøn og førte ham tilbage til hans Rige. Fra den Tid tjente han Herren, slog de Altre og Billeder ned, han selv havde opreist, bragte ham Takofre og fremmede hans Dyrkelse.

6. **Sedekias og Profeten Jeremias. Juda Riges Undergang.**
2 Kong. 24. 25. Jer. 38. 39. Esk. 21. 22.

Juda Rige sank efterhanden dybere og dybere i Synd og Usselhed; thi Synden er Folkets Fordærvelse; og **Sedekias**, den sidste Konge i Juda blev endog sat paa Tronen af den fejrrige Kong **Nebukadnesar** af Babel, som nu, efter at have knækket Assyrernes Stormagt, var bleven Hersker i Asien og handlede med Juda efter eget Tykke. Sedekias herskede kun som Lensmand af Babel; men da han brød sin Ed, kom Nebukadnesser i Spidsen for en Krigshær og indesluttede Jerusalem. Sedekias spurgte Profeten **Jeremias**, der opholdt sig i Byen, hemmelig til Raads og fik til Svar: Overgiver du dig til Kongen af Babels Fyrster, skal du og dit Hus blive i Live og denne By ikke brændes; men overgiver du dig ikke, gives Byen i Fjendens Vold, og de brænder den op, og du undløber dem ikke; saa lyd da Herrens Ord, som jeg forkynder dig! Men Sedekias turde ikke, og Ulykken kom over ham. Thi Nebukadnesars Hær brød ind i Byen, efter at have omlejret den i halvandet Aar, og Kong Sedekias blev greben og ført for Nebukadnesar, som lod alle Juda Stormænd henrette og Kongens Børn dræbe for hans Øjne, lod saa hans Øjne stikke ud og bandt ham i Kobberlænker. Derpaa bød Nebukadnesar at nedrive Jerusalems Mure og sætte Ild paa Herrens Hus og Kongens Gaard og hele Byen; men alle de Guld- og Sølvkar, der brugtes ved Gudstjenesten, tog han til sig.

Saaledes faldt Jerusalem, efter at Juda Rige havde staaet

i henved fire hundrede Aar, og baade Kongen og Folket blev førte bort til Babel (Babylon). Dette skete omtrent 600 Aar før Kristi Fødsel, fra hvilken Tid man regner den babyloniske Udlændighed.

22. Den babyloniske Udlændighed.

1. **De bortførtes Klagesang og Trøst.** Salm. 137. Jer. 25. 29. Ezk. 36.

Medens Juda Børns Land, som det hedder i Klagesangen, laa øde og tomt, saa hver Glædens Lyd forstummede, med Bruds og Brudgoms Røst, ingen Kværn hørtes støje, og Lampens Lys var slukt, havde Herren dog endnu et Folk blandt de bortførte i Babel. Her talede Profeten **Ezekiel** sine stærke, varslende Ord, her lød Guds Folks Klagesang: „Ved Babels Floder, der sad vi og græd, thi vi mindedes Sion; paa Pilene i Babel hængte vi vore Harper! Der bød de, som førte os i Fangenskab: Syng os en Sions Sang! Hvor skulde vi synge Herrens Sang i de fremmedes Land! nej, glemmer jeg dig, Jerusalem, saa glemme min højre Haand mig! min Tunge klæbe ved min Gane, naar jeg ikke mindes dig længer! Men Herren lod Folket trøste sig i dets dybe Sorg, baade ved Ezekiels opmuntrende og trøsterige Ord og ved følgende Spaadom af Profeten Jeremias: „Saa siger Herren: naar halvfjerdsindstyve Aar er forløbne over Babel, besøger jeg eder for at fuldkomme mit Ord, at føre eder tilbage til eders Land; thi naar I søger mig af hele eders Hjærte, lader jeg eder finde mig; det er et Guds Ord!“

2. **Daniel udtyder Nebukadnesars Drøm.** Dan. 1. 2.

Det skete en Gang, at Kong Nebukadnesar havde en Drøm, vaagnede forfærdet og sendte Bud efter sine Spaamænd og Tegnsudlæggere, for at de skulde forklare ham, hvad den havde at sige: men da de sagde, at de ikke kunde gjøre dette, uden at Kongen først havde fortalt dem Drømmen, blev han saare vred og gav strags Befaling at dræbe alle Vismænd i Babel. Blandt disse regnede man ogsaa Profeten **Daniel** og hans tre Venner, der som Drenge var bleven bortførte fra Juda, saa de skulde dræbes med; men da Daniel hørte Dommen og fik at vide, hvorfor den var fældet, udbad han sig blot, at Kongen vilde give Tid, saa skulde han aabenbare ham det hele, gik dernæst hjem og fortalte sine Venner Sagen og bad med dem til Gud om Frelse i Nøden. Da aabenbarede Herren Daniel Hemmeligheden i et Syn ved Nattetid, og næste Dag gik Daniel til Kongen og talede saaledes: Den Hemmelighed, Kongen spurgte om, kan hverken Vismænd, Koglere, Tegnsudlæggere eller Stjærnetydere aabenbare; men i Himmelen er der en Gud, der afslører Hemmeligheder, han giver Kong Nebukadnesar tilkjende, hvad der skal ske i Fremtiden. Du saae, Konge, i Drømme en stor Billedstøtte hæve sig foran dig, straalende herlig og frygtelig at skue: dens Hoved var af fint Guld, dens Bryst og Arme af Sølv, dens Bug og Lænder af Kobber, dens Ben af Jærn, dens Fødder dels af Jærn og dels af Ler. Dette var Synet, indtil en Sten, ikke slynget af Hænder, traf Billedstøttens Fødder og knuste dem, ja, Leret og Jærnet knustes med Kobberet, Sølvet

og Guldet, og Vinden blæste det bort, altsammen, som Avner fra en Tærskeplads, og dets Sted fandtes ikke mer; men Stenen blev til et stort Bjærg og fyldte den hele Jord. Det var Drømmen, og nu skal jeg sige Kongen Udtydningen. Du er selv Guldhovedet. Efter dig skal der opkomme et andet Kongerige, Sølvriget, dog ringere end dit, og derefter et tredje, Kobberriget, til at herske over Alverden. Det fjerde Rige skal blive haardt som Jærn, thi Jærnet knuser og tvinger alt, og det Rige skal knuse og bryde som Jærnet. Men at du saae Fødder og Tæer dels af Jærn og dels af Ler, det tyder paa en Udstykning af Riget; thi Menneskestammer blander sig, men smelter ikke ret sammen, som Jærnet aldrig flyder sammen med Leret. I dette Riges Dage stifter Himmelens Gud et Rige, der aldrig i Evighed forgaar, hans Rige gives aldrig et fremmed Folk i Vold, det knuser og fordærver alle disse Riger, men selv varer det evindelig. Fast staar Drømmen, Udtydningen er sikker!

Saaledes spaaede Daniel om det persiske, græske og romerske Rige, der et for et skulde afløse det babyloniske, samt om Romerrigets Vælde, grundlagt paa Jærnets Magt og saa haardt som Jærn og Staal, men ogsaa om dets Udstykning i mange mindre Riger, saa det kun blev et Blandingsfolk, og til sidst om Herrens Rige, paa Jorden og i Himlene. Men da Nebukadnesar havde hørt, hvad han havde at sige, kastede han sig ned for ham og raabte: Sandelig, eders Gud er Gudernes Gud, Kongers Herre og Hemmeligheders Afslører, siden du kunde afsløre denne! Tilmed gav Kongen Daniel store Gaver og ophøjede ham saare, baade til Formand for alle de vise og til Fyrste over hele Landskabet Babel.

3. Daniels tre Venner i den gloende Ovn. Dan. 3.

En Tid efter at Nebukadnesar havde havt denne Drøm, lod han opstille et stort Gudebillede, tresindstyve Alen højt og seks Alen bredt, og bød, at alle Folkefærd og Stammer skulde falde ned og tilbede dette Guldbillede; men hvem der ikke gjorde det, skulde kastes i en gloende Ovn. Men Daniels tre Venner vilde ikke, og de blev anklagede for Kongen, at de ikke vilde tilbede Gudebilledet. Da blev Nebukadnesar yderlig forbitret og bød at hente disse Mænd, og da de var bragte for ham, sagde han til dem: Er det paa Trods, at I ikke ærer min Gud og ikke tilbeder Guldbilledet! Er I rede, nu vel! men hvis ikke, skal I kastes i den gloende Ovn, og hvem er da den Gud, der kan frelse eder af mine Hænder? De tre Mænd svarede: For denne Sag, Nebukadnesar, har vi ikke nødig at gjøre dig Regnskab: den Gud, som vi dyrker, han kan frelse os baade af den gloende Ovn og af din Vold; men vil han ikke det, skal du dog vide, Konge, at vi dyrker ikke din Gud og tilbeder ikke det

Guldbillede, du opstillede. Da fortrak Kongens Aasyn sig, saa rasende blev han, og han bød at hede Ovnen syv Gange stærkere end før og lod de tre Mænd binde og kaste derind; men strags efter, som han kiggede ind i Ovnen, forfærdedes han, foer op i en Fart og raabte til sine Raadsherrer: Kastede vi ikke tre Mænd bundne i den gloende Ovn? og de svarede: Jo, visselig, Konge! Men, sagde Kongen, jeg ser fire Mænd gaa midt i Ilden, baade løse og uskadte, og den ene ligner en Gudesøn! Han traadte derpaa nærmere til Ovnen og raabte: Kommer herud, I, den højeste Guds Tjenere! Og strags kom de ud, og alle Herrer og Høvdinger stimlede sammen om dem; men der var ikke svedet et Haar paa deres Hoveder eller en Traad paa deres Klæder; thi Herren havde sendt en Engel til at fri dem. Da vedgik Kongen, at deres Gud var den rette og sande Gud; thi der er ingen anden Gud, der kan frelse saaledes.

4. Perserkongen Kyros indtager Babylon. Dan. 5.

Det Folk, som Gud efter Nebukadnesars Død gav Magten i Asien, var **Perserne**, hvis Konge **Kyros** førte sin Hær mod Babylon just en Nat, da Kong **Belsasar** i denne By fejrede en Fest og gjorde et stort Gilde paa sit Slot for alle sine Høvedsmænd. Men som Gildet var lystigst, bød Kongen at tage de Guld- og Sølvkar frem, som Nebukadnesar havde ranet i Templet i Jerusalem, og baade Belsasar og hans Stormænd og Kvinder drak Vinen af dem og priste deres Afguder. Men i den samme Stund kom nogle Fingre til Syne, som af en Menneskehaand, og skrev nogle Ord paa Væggen lige over for Lysekronen. Da Kongen saae Haanden, forfærdedes han saare, saa han raabte højt paa sine Vismænd og Stjærnetydere, men ingen af dem alle kunde læse ham Skriften og forklare, hvad den havde at sige. Men nu blev **Daniel** hentet, og Kongen lovede ham Purpur, Guldkjæde og stor Ære, hvis han kunde læse ham Skriften og udtyde dens Mening. Og Daniel svarede: Skriften skal jeg nok læse og tyde dens Mening. O Konge, fordi du ikke har ydmyget dig, men ophøjede dig selv mod Himmelens Herre og drikker af de Kar, der er tagne i hans Hus, med dine Høvdinger, Dronninger og Medhustruer og priser Guder af Sølv og Guld, Kobber og Jærn, Træ og Sten, der hverken ser eller hører eller sanser; men den Gud, der raader for dit Aandedræt og har din Velfærd i sin Haand, ham ærer du ikke: derfor sendte han dig denne Haand og satte sit Segl paa denne Skrift. Saa staar det da skrevet og beseglet (Mene Mene Tekel Ufarsin): Talt, talt, vejet og Perserne! Og dette er Udtydningen: Gud har talt dit Riges Dage og gjort Ende derpaa, du er vejet paa Vægten og funden for let, dit Rige er sønderrevet og givet til Perserne. Da bød Kong

Belsasar at klæde Daniel i Purpur, hænge Guldkjæden om hans Hals og udraabe ham til tredje ypperste i Riget; men samme Nat brød Perserne ind i Byen og slog Kongen ihjel.

5. Jøderne under Perserne. Daniel i Løvekulen. Dan. 6.

Saaledes blev nu Kong Kyros og hans Persere Herrer i Babylon; men han satte sin Morbroder **Darios** til sin Underkonge i Landet. Under ham kom Daniel til stor Ære og Værdighed; thi Kong Darios delte sit Rige i hundrede og tyve Statholderskaber og satte tre Mænd til at have Opsyn med alle Statholderne og efterse deres Regnskaber; men af disse tre Opsynsmænd var Daniel den ene, ja for hans Visdoms Skyld var Kongen til Sinds at sætte ham over hele Landet. For den Sags Skyld blev da baade Opsynsmænd og Statholdere avindsyge paa Daniel og havde gjærne sværtet ham for Kongen, dersom de blot kunde fundet noget at sigte ham for; men det kunde de ikke, han var dem for ærlig. Da sagde de til hinanden: Vi faar aldrig Haand i Hanke med Daniel; det skulde da være ved hans Guds Lov! Og de gik til Kongen og sagde: Kongen leve evindelig! alle Rigets Herrer er blevne enige om, at der bør udstedes en kongelig Forordning og gives strængt Paabud, at hver den, der i tredive Dage beder enten Gud eller Mennesker om noget, paa dig nær, Konge, skal kastes i Løvekulen; altsaa ville Kongen stadfæste og besegle den Forordning, at den kan gjælde ubrødelig, efter Persiens uigjenkaldelige Lov! Darios gjorde, som Herrerne bad, og satte sit Segl paa Forordningen; men da Daniel fik at høre, hvad sket var, gik han op i sin Højeloftsal og gjorde sin Bøn, som han plejede, med sit Aasyn vendt mod Jerusalem, tre Gange hver Dag, og det for aabne Vinduer. Strags gik hans Fjender til Kongen og sagde: Har du ikke sat dit Segl paa den Forordning, at hver den, der i tredive Dage beder enten Gud eller Mennesker om noget, paa dig nær, Konge, skal kastes i Løvekulen? og Kongen svarede: Jo visselig, efter Persiens uigjenkaldelige Lov! Men, vedblev de, nu lyder Daniel, af de bortførte fra Juda, hverken dig eller din Forordning, men beder tre Gange om Dagen. Da Kongen hørte det, blev han saare sorgfuld og gjorde sig al Flid for at redde Daniels Liv; men Herrerne gav ham ingen Frist og mindede ham om, at efter Perseres Lov lod intet Kongebud sig gjenkalde. Saa gav Kongen da Bud om at kaste Daniel ned til Løverne, en stor Sten blev væltet for Hulen, og Kongen satte sit eget og sine Stormænds Segl derfor, gik dernæst nedbøjet hjem og kunde hverken spise eller sove. Næste Morgen stod han op, saa snart det gryede ad Dag, gik til Løvekulen og raabte: Daniel, den levende Guds Tjener, kunde ikke den Gud, du uophørlig dyrker, skjærme dig mod Løverne? Daniel svarede:

Kongen leve evindelig! min Gud sendte sin Engel og lukkede Løvernes Mund, saa de gjorde mig ingen Skade, eftersom jeg fandtes ren for ham, ej heller har jeg forbrudt mig mod dig, Konge! Da blev Kongen meget glad, og han bød at trække Daniel op af Hulen, men kaste hans Anklagere derned, og inden de naaede Bunden, havde Løverne knust hvert Ben i deres Lemmer.

23. Hjemkomsten fra Babel og Tempelbygningen.

(Omtrent 530 Aar før Kristi Fødsel).

Esr. 1—10. Nehem. 1—9. Efter 2. Hagg. 1. 2. Sak. 9—13. Mal. 3. 4.

Efter Darios's Død overtog **Kyros** selv Herredømmet i Babylon, og i samme Aar gav han de bortførte fra Juda Rige, som fra nu af almindelig kaldes Jøder, Lov at vende tilbage til deres Fædreland. Tillige gav han sin Skatmester Paalæg om at give alle de Kar og Redskaber, som Nebukadnesar havde plyndret i Herrens Hus, tilbage; og nu brød mange af Guds Folk op, alle de, hvis Aand Herren vakte, baade Præster og Leviter og Mænd af Juda og Benjamin, og søgte under Ledelse af **Serubabel** tilbage til Juda Land, over to og fyrretyve Tusende foruden Trælle og Trælkvinder, med Guld og Sølv og Kostbarheder, der strømmede ind til dem i rigeligt Maal.

Saa snart de hjemkomne havde faaet fast Fod i Fædrelandet, gav de sig til, under deres Fører Serubabel, at bygge et nyt Tempel; men som de var i Færd dermed, kom Samaritanerne — indvandrede assyriske Hedninger, som nu længe havde boet i Landskabet Samaria, en Del af det forrige Israels Rige — og forlangte at bygge Templet med dem; men Jøderne afslog det, da de ikke vilde have Gudstjeneste sammen med Hedninger. Her over blev Samaritanerne meget fortørnede og søgte fra nu af, som Jødernes værste Fjender, at forhindre dem i at opbygge Herrens Tempel, og det lykkedes dem ogsaa saa godt, at Templets Bygning blev sat istaa i mange Aar. Men saa fremstod Profeten **Haggaj** og sagde til Jøderne: „I siger: det er ikke Tid at bygge Herrens Hus, mon det da er Tid, at I bo i panelede Huse, medens Herrens Hus ligger i Gruset?" og han opmuntrede Jøderne i Herrens Navn til at lægge Haand paa Værket. Det gav dem Mod til paa ny at tage fat, og de fik Templet lykkelig fuldendt. Dog var det Tempel langt fra at være saa prægtigt som det første, der var bygget af Salomo, hvorover de gamle, som havde set dette, brast i Graad. Men Profeten Haggaj trøstede dem i Herrens Navn med, at dette andet Tempels Herlighed skulde, ved den forventede Frelser, blive større end det førstes; **„thi paa dette Sted vil jeg give Fred, siger Herren almægtigste".** Desuden varslede Profeten **Sakarias** trøstelig om Kristus, idet han sagde: **„Fryd dig saare, Sions Datter, raab med Fryd, Jerusalems Datter!** Se, din **Konge kommer til dig!** sagtmodig og ridende et Æsel,

Æselindens Føl! Han skal tale Fred til Hedningerne, og hans Herredømme skal være fra Hav til Hav og fra Floden til Jordens Ender!"

Siden efter kom der med Perserkongens Minde endnu store Skarer af Jøder tilbage fra Babel (omtr. Aar 450), og blandt disse to ædnerige Mænd, den skriftlærde Præst **Esras** og **Nehemias**, som begge med sand Fædrelandskjærlighed og hellig Nidkjærhed tog sig af Folket og varetog dets Tarv og Trang i enhver Henseende.

Det laa især Nehemias varmt paa Hjærte at faa Murene omkring Jerusalem gjenopbygget; men da Jøderne var i Færd med det, spottede deres Fjender dem og sagde: „Kryber en Ræv op paa Murene, river han dem ned!" Men Nehemias lod sig ikke skræmme; og da Fjenderne samlede sig for at ødelægge Arbejdet, satte han Mod i sit Folk, idet han sagde: „Frygter ikke for Fjenden, men ihukommer den store og forfærdelige Gud, og kæmper for eders Hustruer og eders Huse!" Og han bød Folket gribe til Vaaben og satte Halvdelen af det unge Mandskab til at holde Vagt i Brynje, med Spyd og Skjold og Bue, medens Resten arbejdede paa Murene; men ogsaa Haandværkere og Haandlangere bar Sværdet ved Siden, ja holdt Spydet i den ene Haand og gjorde deres Gjerning med den anden. Og hverken Nehemias eller hans Fænder og Svende var af Klæderne, saa længe Værket stod paa. Saaledes lykkedes det ved en virksom Fædrelandskjærlighed i kort Tid at faa Stadsmurene færdige til almindelig Glæde for hele Folket. Da det derefter lakkede ad Nytaarsdag, samledes Folket i Jerusalem. Esras tog da Moseloven frem og oplæste den for dem, og de brast i Graad ved at høre Lovens Ord; men Nehemias og Esras sagde til dem: „I skal ikke græde og sørge, thi det er en Helligdag for Herren; men gaar hen og gjør eder til Gode med Mad og Drikke, og glem ikke at uddele til de fattige. Værer ikke bekymrede; thi Glæden i Herren er eders Styrke".

Samtidig med Esras og Nehemias levede Profeten **Malakias**, ved hvem Gud Herren sagde: „Se, jeg sender eder min Engel (Sendebud; Døberen Johannes), at han skal bane Vejen for mit Aasyn" (d. e. Gud Herrens Aabenbarer, vor — vi Kristnes — Herre Jesus Kristus). „Og strags skal den Herre, som I søge, komme til sit Tempel, og Pagtens Engel, som I længes efter. Se, jeg kommer, siger Herren almægtigste."

Det skete efter Nehemias Dage, at en Perserkonge giftede sig med en fattig jødisk Pige ved Navn **Ester** og gjorde hende til Dronning. Hun var en dejlig, from og modig Kvinde, som frelste sit Folk, Jøderne, fra Død og Undergang.

24. Jøderne under Grækerne.

1. Alexander den store og græske Konger i Ægypten og Syrien. 2 Makk. 5.

Sydøst i Evropa, ved Middelhavet, ligger et Land, som hedder Grækenland, og der boede i gamle Dage et Folk, vi kalder Grækere, som rigtignok troede, at Guderne havde været Mennesker, saa deri stod de langt tilbage for Jøderne; men for øvrigt var det et af de aandrigste og klogeste Folk, der nogen Sinde har været til. Disse Grækere kom til at staa under en Konge, der hed ***Alexander den store***, og han var en tapper og ævnerig Krigsmand. Med en Hær paa 30,000 Mand satte han over til Asien for at krige med Perserne og slog dem, hvor han traf dem, den ene Gang efter den anden, var de end ti til tyve mod een, og indtog alle deres Riger og Lande fra Ende til anden.

Saaledes blev altsaa Jøderne, der hidtil havde staaet under Perserne,

nu Alexanders Undersaatter og kom under Grækernes Herredömme (omtr. 330); men han levede kun kort, ingen Sön havde han, der var gammel og kraftig nok til at styre hans Rige og føre hans Hær, og hans græske Hærførere gjorde sig da til Konger og delte hans Lande mellem sig. En af dem stiftede et Rige i Syrien med ***Antiokia*** til Hovedstad, og en anden af dem stiftede et Rige i Ægypten med ***Alexandria*** til Hovedstad. De græske Konger i disse to Riger laa idelig i Strid med hinanden og havde begge et godt Öje til Jødeland, der laa som et Tvistens Æble imellem dem, besatte det, naar de saae deres Lejlighed, og bortførte Jøder til deres Hovedstæder; og mangen Gang stod de fjendtlige Hære mod hinanden i Jødeland, og al Tid maatte Jøderne bukke for den, der havde Magten i Öjeblikket, saa Landet blev hærget og Folket nedkuet.

2. Eleaser og Moderen med sine syv Sönner. 1 Makk. 1. 2 Makk. 6. 7.

Kongerne i Syrien var af græsk Æt og fik omsider Overhaand i Jødeland, og en af dem, der hed ***Antiokos***, var et grusomt Uhyre; han vilde med Vold og Magt tvinge Jøderne til at fornægte deres Tro og dyrke de stumme græske Afguder. Enhver, der holdt fast ved Herren, og som han kunde faa fat paa, lod han paa det grusomste pine til Døde. Blandt disse var der en gammel skriftklog ved Navn ***Eleasar***, der førtes til Døden, fordi han ikke vilde spise Svinekjød, som er forbudt Jøderne i Mose Lov; men da nu de, som havde ham i Forvaring, var gamle Venner af ham, tilbød de ham, at de hemmelig vilde bringe ham andet Kjød i Stedet, som han frit maatte spise, saa kunde han blot lade, som han lød Kongens Bud. Det var imidlertid langt fra, at Eleasar vilde tage imod dette Tilbud, tværtimod bad han om at maatte blive henrettet strags; »thi, sagde han, at hykle passer kun slet for min Alder, saa de unge Mennesker skulde tænke, at Eleasar, der er halvfemsindstyve Aar gammel, har skiftet Tro, og saaledes forføres ved mit Hykleri; men kan jeg end for Tiden undgaa Menneskers Straf, saa kan jeg dog umulig, enten i Liv eller Død, undgaa den almægtiges Hænder; se, derfor vil jeg vise mig min Alder værdig, idet jeg slipper Livet som en Mand og efterlade de yngre et godt Exempel paa at dø villig og ærlig for den hellige Lov!« Saaledes ofrede Eleasar sit Liv heller end at give Forargelse; og det samme gjorde ogsaa en Moder med sine syv Sönner, der villig lod sig pine til Døde, idet de trøstede hinanden med Herrens Forjættelser og med det Haab, at Gud vilde give dem deres Legemer igjen, som de hengav for ham; ja da de seks var henrettede og ikkun den yngste tilbage, bad hans Moder ham ynkes over hende og trøstig gaa i Døden, at hun kunde faa ham igjen i Opstandelsen tillige med hans Brødre ved Herrens Barmhjærtighed.

25. Makkabæerne. 1 Makk. 23.

Paa samme Tid, som denne Plage gik over Herrens Folk (omtr. 170), var der en Præst ved Navn ***Mattatias***, som var en from og dygtig Mand; og da han spurgte al den Nød og alle de Vanhelligelser, der gik i Svang i Landet, sønderrev han sine Klæder, kastede Sørgedragt om sig og jamrede inderlig over sit Folk. Men imidlertid kom Kongens Sendebud ogsaa til den By, hvor Mattatias boede, for at nøde Folk til at ofre, og de sagde til ham: Nu er du en Høvding i denne By, höjt æret og mægtig og styrket af Sönner og Brødre: saa kom da du først hid og gjör, som Kongen byder, saa skal du og dit Hus regnes blandt Kongens Venner og æres med Hædersgaver, baade af Sølv og Guld! Men Mattatias svarede og raabte höjt: Om saa end alle andre vilde lyde Kongen, saa bliver dog jeg og mine Sönner og mine Brødre ved vore Fædres Pagt; Gud forbarme sig, at vi skulde svigte Loven og Budene! nej,

gjælder det at vige fra Herrens Tjeneste til höjre eller venstre. saa lyder vi intet Kongebud! Endnu var Ordet i Præstens Mund, da en Jøde traadte frem for at ofre til Afguderne for alle Folks Öjne; men som Mattatias saa' det, för han op i Nidkjærhed for Loven og dræbte ham ved Alteret, og Kongens Tjener, der nødte Folk til at ofre, slog han ihjel med det samme og kastede Altret om. Og Mattatias raabte med höj Røst: Hver der er nidkjær for Loven og holder Pagten. han drage ud med mig! Derpaa flygtede han og hans fem Sönner ud imellem Bjærgene, og her flokkedes der Mænd om Mattatias af de vældige i Juda og ivrige for Loven; og de fik snart en lille Hær samlet, hvormed de gik løs paa Syrerne og slog dem saaledes den ene Gang efter den anden, at de til sidst fordrev dem og blev derpaa selv Herrer i Landet. Den ene af Mattatias Sönner hed ***Judas Makkabæer;*** han var en Kæmpe fra sin Ungdom af og en kampdjærv Krigshelt, og efter ham var det, at hele Familien fik Navn af Makkabæerne; og Mænd af denne Slægt stod i over hundred Aar for Styret i Jødeland, indtil indre Stridigheder i Slægten, hvori Farisæerne og Saddukæerne ivrig blandede sig, förte til en Borgerkrig, som skaffede Romerne Herredömmet i Landet.

26. Farisæerne og Saddukæerne.

Efter Hjemkomsten fra Babel byggede Jøderne trindt om i Landet Synagoger (Forsamlingshuse eller Skoler), hvor de samlede sig tre Gange om Ugen til Oplysning og Opbyggelse; og her blev da den gamle Pagts Bøger oplæste og forklarede af Mænd, som man kaldte ***de skriftkloge***, og de fleste af dem delte sig i to Partier: Farisæerne og Saddukæerne. Farisæerne, som satte deres Ære i den punktligste udvortes Opfyldelse af Lovens Bud, lærte rigtignok, at hele den hellige Skrift var indblæst af Gud, men de levede ikke efter Guds Ord; de holdt sig i deres Levesæt til Fortolkninger og selvgjorte Vedtægter, som de satte höjt over Skriftens klare Ord. Overensstemmende med Skriften troede Farisæerne, at der er Engle og Aander til, baade onde og gode, og at Menneske-Sjælen er udødelig. Mod Farisæerne stod Saddukæerne, der ikke alene troede saa lidt som muligt, men vedgik lige ud deres Fritænkeri og Vantro for Verden. Om Aander eller Engle eller Liv efter Døden vilde de intet høre; for dem gjaldt kun den Verden, de kunde se, og de vilde ikke tro, men vide; dog vedkjendte de sig, at Moseloven var en Guds Gave til Israels Börn, en Undervisning om, hvorledes de burde leve her paa Jorden.

27. Jøderne under Romerne.

Disse Romere, der er opkaldte efter Byen Rom, som ligger i Italien, havde efterhaanden indtaget alle Landene rundt om Middelhavet, saa nær som det lille Jødeland, men det holdt de i Grunden for deres det Öjeblik, de fandt det fordelagtigst at tage det; thi vel havde Romerne i Judas Makkabæers Dage sluttet Fred og Forbund med Jøderne og havde siden holdt et Skin af Venskab med dem, men det brød de sig aldrig længer om, naar de saa' deres Snit til at opkaste sig til Herrer over deres saa kaldte Venner. Men nu i de Dage var der netop i Jødeland, som för sagt, indre Stridigheder og Borgerkrig, idet to Brødre af Makkabæerslægten kæmpede mod hinanden paa Liv og Død om Tronen, og hver af dem havde sit Parti blandt Folket; og som de nu stod i Vaaben mod hinanden og förte Sværdet til deres egen Ödelæggelse, kom en af Romernes øverste Hærførere, 63 Aar för Kristi Fødsel, til Jødeland for at neddæmpe Kampen, og han neddæmpede den paa den Maade, at Jøderne maatte adlyde Romerne og svare dem Told og Skat. Saaledes var Jødeland fra nu af kun en romersk Landsdel.

En Del Aar efter udnævnte Romerne en Edomit ved Navn ***Herodes*** til Konge i Jødeland (39) under Romernes Overherredömme. Denne Herodes var en handlekraftig Konge, men for Resten en hjærteløs Nidding, der kun elskede sig selv uden Frygt for Gud i Himmelen og uden Følelse for Ret og Uret; sin egen Hustru lod han uforskyldt dræbe, og tre af sine Sönner kvæle, saa ***Avgust***, som imidlertid var bleven romersk Kejser, sagde, at han hellere vilde være Herodes Svin end hans Sön; og af Folkets Kjærlighed kunde Herodes heller ikke rose sig, thi at de hadede ham af Hjærtet, var ham aldeles vitterligt. Da Herodes nu havde siddet paa Tronen en lang Tid, blev han syg, havde Vandsot og Krampe, pintes af Bylder i Indvoldene og begyndte at raadne levende op; og som det nu blev værre med ham Dag for Dag, kunde han ikke længer dolge for sig selv, at nu havde han ikke langt tilbage, sendte altsaa Bud om i hele Landet og stævnede alle Hövdinger til at møde i Jeriko; de kom, og Herodes lod dem indespærre paa Rendebanen og bad sin Søster og hendes Mand med grædende Taarer, at saa snart Aanden var af ham, maatte de dog »for Guds Skyld« vise ham den Vennetjeneste at lade hans Stridsmænd slaa Kreds om Rendebanen og skyde alle de indespærrede ned; thi, sagde han, jeg kjender godt Jødernes Sind, og det piner mig, at jeg skal dø uden Jammer og Klage, der kan sömme sig for en Konge; men paa den Maade skal dog det hele Folk faa Graad for Latter og Hjærtesorg for Lystighed! Derpaa døde dette Afskum, en Rædsel for sig selv og sine Omgivelser, efter endnu af have prøvet Styrke med Israels Gud og forsøgt paa at myrde hans salvede i Svøbet; og stor var Glæden i Landet over Kongens Død, især da hans Søster saa snart Aanden var af den onde Herodes, gav alle dem fri, som han havde indespærret paa Rendebanen i Jeriko.

Paa sin Dødsseng havde Kong Herodes med Kejserens Minde delt sit Rige mellem sine Sönner, saaledes at ***Arkelaos*** fik Judæa tillige med Samaria, og ***Herodes Antipas*** fik Galilæa og Peræa, hinsides Jordan. Men Arkelaos blev snart efter afsat, og Kejseren satte i hans Sted en romersk Landshøvding. Som en Højesteret regnede man rigtignok ***det store jødiske Raad*** (Synedriet), der bestod af 70 Præster, Ældste og skriftkloge, som mødtes i Templet med Ypperstepræsten som Formand; men Magten var i Landshøvdingens Haand, og vilde Folket ikke lyde ham, saa kostede det Blod. Den femte Landshøvding i Jødeland var ***Pontius Pilatus.***

28. Den gamle Pagts hellige Bøger.

Den Del af Bibelen, som vi kalder den gamle Pagts Bog eller det gamle Testamente, indeholder følgende Bøger: ***Fem Mose Bøger, Josva Bog, Dommernes Bog, Ruts Bog, To Samuels Bøger, To Kongebøger, To Krønikebøger, Esras Bog, Nehemias Bog*** og ***Esters Bog.***

Jobs Bog, Davids Salmer, Salomos Ordsprog, Prædikerens Bog og ***Højsangen.*** De fire store profetiske Bøger af ***Esajas, Jeremias Esekiel*** og ***Daniel.*** De tolv smaa profetiske Bøger af ***Hoseas, Joel, Amos, Obadias, Jonas, Mika, Nahum, Habbakuk, Sefanias, Haggaj, Sakarias*** og ***Malakias.***

Jobs Bog skildrer Jobs Taalmodighed:

Job var en rig og højagtet Mand, som frygtede Gud og skyede det onde, og han havde syv Sønner og tre Døtre; men nu tillod Gud, at den ene store Ulykke paa een Dag ramte ham lige ovenpaa den anden: Røvere faldt ind og tog hans Øksen,

Asenitder og Kameler og ihjelslog hans Karle; Ild slog ned fra Himmelen og dræbte baade hans Kvæg og Hyrder; et voldsomt Vindstød styrtede mod Huset, hvor alle hans Børn var samlede, saa det faldt over dem og slog dem alle ihjel. Da stod Job op, sønderrev sin Kappe og tilbad Herren og sagde: Nøgen kom jeg fra min Moders Liv, og nøgen vandrer jeg herfra; Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet! Men Job maatte prøve endnu flere Lidelser: Han blev slaaet med Bylder over hele Legemet, saa han satte sig i Asken og skrabede sig med et Potteskaar, og hans Hustru sagde til ham: Holder du endnu fast ved din Retsindighed? slip din Gud og dø! men Job svarede: Du taler som en af de taabelige Kvinder; skulde vi da kun tage mod det gode af Gud, men ikke mod det onde! Der kom nu tre af hans Venner for at dele hans Sorg og trøste ham; thi de havde hørt Tale om hans Ulykke, og da de fik Øje paa ham, kunde de ikke kjende ham, og de opløftede deres Røst og græd; men derefter lod de ham forstaa, at det nok var Gjengjældelse for en eller anden stor, lønlig Synd, han havde gjort sig skyldig i. Da Job hørte det, æggede det ham, og han glemte sig selv, saa han roste sig af sin Retfærdighed og bød sig til at gaa i Rette med Herren. Derpaa aabenbarede Gud sig og mindede Job om sin Almagt og irettesatte ham for hans Uforstand; og Job indsaa nu det urigtige i sin Tale og angrede den ydmygelig. Da velsignede Herren Job end mere end tilforn, gav ham dobbelt saa stor en Rigdom og Sønner og Døtre, lige saa mange som før; og der blev ikke fundet saa smukke Kvinder i hele Landet som hans Døtre. Job levede derefter i mange Aar, som Herren velsignede frem for de tidligere, og saae med Glæde sin Afbyrd, sine Børn og Børnebørn, i fjerde Led, og døde gammel og mæt af Dage.

Af de saakaldte apokryfiske (skjulte) Bøger er de vigtigste: ***Tobias Bog, Visdommens Bog, Siraks Bog*** og ***de to Makkabæernes Bøger.*** De holdes ikke for hellige og maatte ikke offenlig forelæses i Jødernes Synagoger; men nogle af dem staa dog i vor Bibel og er mærkelige derved, at de lærer os at kjende Jødernes Historie og Tænkesæt lige fra Profeten Malakias og Nehemias, der begge levede paa samme Tid, og indtil den ny Pagts Dage.

Malakias slutter sin Bog med følgende Spaadomsord: »**Se, jeg sender eder Profeten Elias, förend Herrens store og frygtelige Dag kommer: han skal vende Fædrenes Hjærter til Börnene og Børnenes Hjærter til deres Fædre, for at jeg ikke skal komme og slaa Landet med Band!**« — Först nu, over fire hundrede Aar efter, ved Døberen Johannes' Fremtræden gik disse varslende Ord i Opfyldelse.

Vor Herres og Frelsers
Jesu Kristi ny Pagt.

De fire Evangelier,

skrevne af Mattæus, Markus, Lukas og Johannes.

1. Døberen Johannes' og Jesu Fødsel og Barndom.

1. Engelen Gabriel hos Præsten Sakarias. Luk. 1, 5—25.

Paa den Tid, **Herodes** var Konge i Judeland, levede der en Præst ved Navn **Sakarias**, hans Hustru hed **Elisabet**; begge var de retfærdige for Gud og vandrede ustraffelig efter Herrens Bud og Ret, men de havde ingen Børn og var gamle Folk. Da skete det en Dag, som Sakarias ofrede Røgelse i Templet, at Herrens Engel aabenbarede sig for ham. Sakarias forfærdedes; men Engelen sagde til ham: Frygt ikke, Sakarias, thi din Bøn er hørt, og din Hustru skal føde dig en Søn, som du skal kalde **Johannes**; han skal være dig til Fryd og Glæde, og mange skal fryde sig ved hans Fødsel; thi han skal være stor for Herren og hverken drikke Vin eller anden stærk Drik, men fyldes med den Helligaand fra Moders Liv af og omvende mange af Israels Børn til Herren, deres Gud. Og han skal gaa frem for hans Aasyn i Elias' Aand og Kraft for at omvende Fædrenes Hjærter til Børnene og de ulydige til de retfærdiges Forstand, for at berede Herren et velskikket Folk. Da spurgte Sakarias: Hvad Sikkerhed skal jeg have for det; thi jeg er gammel, og min Hustru alderstegen? men Engelen svarede: Jeg er **Gabriel**, som staar for Guds Aasyn, og er udsendt for at tale til dig og bringe dig dette Glædesbudskab! men se: nu skal du blive stum og ikke kunne tale før den Dag, da det træffer ind, fordi du ikke troede mine Ord, som dog skal gaa i Opfyldelse i sin Tid.

Nu ventede da Folket paa Sakarias og undrede sig over, at han tøvede saa længe i Templet; men da han saa kom ud i Forgaarden og ikke kunde tale, mærkede de nok, at han havde havt et Syn der inde, og han nikkede blot ad dem og forblev stum, indtil otte Dage efter Drengens Fødsel.

2. Engelen Gabriel hos Jomfruen Maria. Luk. 1, 26—38.

Seks Maaneder efter at Engelen Gabriel var sendt til Sakarias, blev han sendt til en Jomfru i Byen **Nasaret** i Galilæa; hun hed **Maria** og var trolovet med en Tømmermand ved Navn **Josef** (og de var begge af Davids Æt). Saa traadte Engelen ind til hende og sagde: Hil dig, du benaadede, Herren er med

dig, du velsignede blandt Kvinderne! Men hun forfærdedes over den Tale og vidste ikke, hvad den Hilsen havde at sige. Da sagde Engelen: Frygt ikke, Maria; thi du har fundet Naade hos Gud: se, du skal undfange og føde en Søn og kalde ham **Jesus**, han skal blive stor og kaldes den højestes Søn, og Gud Herren skal give ham hans Fader Davids Trone, og han skal være Konge over Jakobs Hus evindelig, og der skal ikke være Ende paa hans Kongerige (se Side 48: Natans Ord til David). Hvorledes skal det gaa til, sagde Maria, siden jeg ikke har nogen Mand? men Engelen svarede: Helligaanden skal komme over dig, og den højestes Kraft skal overskygge dig, derfor skal ogsaa det hellige, du føder, kaldes **Guds Søn**. Og se, din Slægtning Elisabet skal ogsaa faa en Søn i sin Alderdom; thi for Gud er slet intet umuligt. Da sagde Maria: Se, jeg er Herrens Tjenerinde, mig ske efter dit Ord! Og Engelen forlod hende.

3. **Døberen Johannes' Fødsel.** Lukas Evangelium 1, 57—80.

Da Tiden var, fødte Elisabet en Søn; og som nu hendes Naboer og Slægtninge kom otte Dage derefter, og Barnet skulde have Navn, vilde de kalde ham Sakarias efter hans Fader; men saa tog hans Moder Ordet og sagde: Nej, han skal hedde **Johannes**! Men, svarede de, der er jo ingen af din Slægt, der hedder saaledes! Og de gjorde Tegn til hans Fader, hvad Navn han vilde, man skulde give ham; men Sakarias forlangte en Tavle og skrev: Han hedder Johannes. Alle undrede sig, men strags fik Sakarias sit Mæle igjen, talede og priste Gud.

Alt dette rygtedes vidt omkring, og alle, som hørte det, lagde det paa Hjærte og spurgte: Hvad mon der skal blive af det Barn? Men hans Fader Sakarias blev fyldt med den Helligaand, spaaede om sit Barn og sagde: Du skal kaldes den højestes Profet; thi du skal være hans Forgænger for at bane ham Vej (se Side 70), saa bringer du hans Folk Frelsens Kundskab, ved deres Synders Forladelse paa Grund af Guds inderlige Barmhjærtighed, saa han leder vore Fødder paa Fredens Vej!

Men Herrens Haand var med Drengen; han voksede til og blev stærk i Aanden, og han var i Ørknerne lige indtil den Dag, han traadte frem for Israel.

4. **Jesu Fødsel.** Matt. 1, 18—25. Luk. 2, 1—21.

Saa snart **Josef** mærkede, at hans Fæstemø **Maria** var frugtsommelig, besluttede han at lade hende fare i al Stilhed; thi han var en retsindig Mand og vilde ikke gjøre hende Skam for Verden. Men medens han gik i disse Tanker, aabenbarede Herrens Engel sig for ham i en Drøm og sagde: Josef, Davids Søn, frygt ikke for at tage Maria til Ægte, thi hendes Foster er af den Helligaand: hun skal føde en Søn, og du skal kalde ham **Jesus** (Frelser); thi han skal frelse sit Folk fra deres Synder!

Saa gjorde da Josef, som Engelen bød, og giftede sig med sin trolovede.

Med Jesu Kristi Fødsel gik det saaledes til: Der var udkommet en Forordning af Keiser **Augustus**, at der skulde optages Mandtal over al Verden, og derfor skulde alle drage hen og lade sig indskrive i den By, hvorfra enhvers Slægt var. Følgelig rejste ogsaa Josef med Maria fra Nasaret i Galilæa til Davids Fødeby, **Betlehem**, for at lade sig indskrive. Da skete det, at medens de opholdt sig der, fødte hun sin førstefødte Søn og svøbte ham og lagde ham i en Krybbe; thi for dem var der ikke Rum i Herberget.

Men nu var der samme Steds nogle Hyrder, som laa ude paa Marken og holdt Nattevagt over deres Hjord, og se, en Herrens Engel stod for dem, og Herrens Herlighed omstraalede dem, saa de forfærdedes saare; men Engelen sagde til dem: Frygt ikke; thi se, jeg bringer eder godt Budskab om en stor Glæde, der skal vederfares alt Folket: eder er i Dag en Frelser født, som er den Herre Kristus, i Davids By; og til Kjendemærke skal I finde et Barn liggende i Svøb i en Krybbe. Men med et var der hos Engelen en hel Hærskare fra Himmelen, der lovede Gud og sagde: Ære være Gud i det højeste, Fred paa Jorden, og i Menneskene Velbehag! Derpaa foer Englene til Himmelen; men saa snart de var borte, sagde Hyrderne til hverandre: Lad os dog gaa til Betlehem og se det, der er sket, som Herren har ladet os vide! Og de skyndte sig derhen og fandt Barnet i Krybben, og Josef og Maria hos det. Saa fortalte de alt, hvad der var blevet dem aabenbaret, til stor Forundring for alle, og vendte derpaa tilbage med Lov og Pris for alt, hvad de havde hørt og set; men Maria gjemte alle disse Ord og overvejede dem i sit Hjærte.

5. **Simeon og Anna.** Lukas' Evangelium 2, 22—40.

Da Jesus var fyrretyve Dage gammel, gik Maria og Josef med ham op til Templet i Jerusalem for at fremstille ham for Herren. Nu var der i samme By en retfærdig og gudfrygtig Mand ved Navn **Simeon**, der ventede Israels Trøst, og den Helligaand var over ham og havde aabenbaret ham, at han skulde se Herrens salvede, forinden han døde: han kom nu i Templet paa Aandens Tilskyndelse, i det samme som Josef og Maria bragte Barnet Jesus derind, og han tog ham paa sine Arme, prisede Gud og sagde: Nu, Herre, lader du din Tjener fare i Fred, efter som du har lovet; thi mine Øjne har set din Frelse, som du beredte alle Folkefærd: et Lys til Aabenbaring for Hedninger og til dit Folk Israels Herlighed! Og til Maria sagde han: Se, denne er sat til Fald og Oprejsning for mange i Israel og til et Tegn, som imodsiges; — ogsaa din Sjæl skal et Sværd gjennemtrænge! — at mange Hjærters Tanker skal aabenbares. Ligeledes var der en Profetinde ved Navn **Anna**, der havde været

gift i syv Aar, men nu var en Enke, hen ved fire og firsindstyve Aar gammel, som holdt sig til Templet baade Nat og Dag og tjente Gud i Faste og Bøn: hun traadte ogsaa samme Stund til og gav Herren Vidnesbyrd og talede om ham til alle dem i Jerusalem, der ventede Frelsen.

6. **Vismændene fra Østerland.** Matthæus' Evangelium 2, 1—12.

Paa samme Tid kom der nogle Vismænd fra Østerland til Jerusalem og spurgte sig for: Hvor er den Jødernes Konge, som nu er født? thi vi har set hans Stjærne i Østerland og er komne for at tilbede ham. Da kom hele Byen i Bevægelse, og Kong Herodes forfærdedes og lod samle alle Ypperstepræster og Skriftkloge og spurgte dem, hvor Kristus skulde fødes. I Betlehem i Juda, svarede de, thi saa er der spaaet af Profeten **Mika** (se Side 61). Nu lod Herodes i al Stilhed gaa Bud efter Vismændene og udfrittede dem om Tiden, da Stjærnen havde været at se: men da han havde faaet Underretning herom, sendte han dem til Betlehem og sagde: Rejser nu kun og leder flittig om Barnet; men naar I har fundet det, lad mig det saa vide, for at ogsaa jeg kan tage hen og tilbede det! Følgelig gav Vismændene sig paa Rejsen, og Stjærnen, som de havde set i Øster, viste dem Vej, indtil den stod stille over det Sted, hvor Barnet var, hvorpaa de med Glæde gik ind i Huset og fandt baade Barnet og dets Moder og faldt ned og tilbad det. Dernæst aabnede de deres Gjemmer og bragte det Guld og Rogelse og Myrra til Skjænk og vendte saa ad en anden Vej tilbage til deres Hjem: thi de var blevne advarede i en Drøm mod at komme tiere til Herodes.

7. **Flugten til Ægypten. Børnemordet i Betlehem.** Matt. 2, 13—23.

Saa snart Vismændene var borte, aabenbarede Herrens Engel sig for **Josef** i en Drøm og sagde til ham: Staa op, tag Barnet og dets Moder og flygt til Ægypten, og bliv der, indtil jeg siger dig til; thi Herodes vil søge efter Barnet for at slaa det ihjel! Følgelig tog Josef Flugten til Ægypten med Jesus og Maria. Men da Kong Herodes mærkede, at Vismændene havde ført ham bag Lyset, blev han meget vred, sendte Bud og lod dræbe alle Børn i Betlehem og der omkring paa to Aar og der under, fra den Tid at regne, han havde udfrittet af Vismændene: men Jesus var alt borte og blev nu i Ægypten, indtil Herodes var død. Da det var sket, aabenbarede Herrens Engel sig atter for Josef og sagde: Staa op, tag Barnet og dets Moder og rejs til Israels Land; thi de er døde, som stod Barnet efter Livet! Og Josef adlød; dog, da han spurgte, at **Arkelaos** var Konge i Judæa i sin Faders Sted, turde han ikke nedsætte sig der, men tog op til Galilæa og satte Bo i **Nasaret**. Men Jesus voksede til og blev stærk i Aanden og fuld af Visdom, og Guds Naade var over ham.

8. **Jesus som Tolvaars Barn i Templet.** Luk. 2, 41—52.

Det var Josefs og Marias Sædvane hvert Aar til Paaskehøjtiden at rejse op til Jerusalem, og da Jesus var tolv Aar gammel, tog de ogsaa ham med; men da Højtiden var til Ende, og de tog hjem igjen, blev Jesus i Jerusalem, uden at de vidste det. Dog mente de, han maatte være fulgt med nogen af de øvrige rejsende, hvorfor de gav sig paa Vejen og søgte efter ham blandt Frænder og Kyndinger; men da de havde lagt en Dags Rejse tilbage og ikke kunde finde ham, vendte de om igjen til Jerusalem og ledte efter ham der. Endelig, da de havde søgt efter ham i tre Dage, fandt de ham i Templet, hvor han sad midt iblandt Lærerne, hørte paa dem og adspurgte dem, saa alle maatte undre sig over hans Forstand og hans Svar; men Josef og Maria forfærdedes, da de fik Øje paa ham her, og Maria sagde til ham: Søn, hvorfor gjorde du os dette? din Fader og jeg har ledt saa ængstelig efter dig! men Jesus svarede: Hvorfor ledte I efter mig? vidste I ikke, at jeg bør være idet, som er min Faders? Derpaa fulgte han hjem med dem til Nasaret og var dem hørig og lydig, og han voksede i Visdom som i Alder og i Naade hos Gud og Mennesker.

2. Døberen Johannes' Prædiken og Daab.

Matt. 3, 1—12; Mark. 1, 1—8; Luk. 3, 1—18; Joh. 1, 1—13.

Da **Johannes,** Sakarias' Søn, var tredive Aar gammel, lød Herrens Ord til ham i Ørken, hvorpaa han traadte frem i en Kamelhaars Kappe og med et Læderbælte om Livet; hans Kost var Græshopper og vild Honning, og han prædikede Omvendelsens Daab for Folket og sagde: Omvender eder, thi Himmeriges Rige er nær! Saa flokkedes Folket om ham i store Skarer, fra Jerusalem og hele Judæa, og de, som skriftede deres Synder, dem døbte han i **Jordans** Flod.

Som nu Johannes ogsaa saae Farisæere og Sadducæere komme for at døbes, sagde han til dem: Hvem lærte jer, I Øgle-Yngel, at flye for den kommende Vrede; bærer da Frugt, der er Omvendelsen værd; thi Øksen ligger alt ved Træernes Rod, saa hvert Træ, der ikke bærer god Frugt, skal omhugges og kastes i Ilden. Og Folket spurgte ham: Hvad skal vi gjøre? men Johannes svarede: Hvem der har to Kjoler, dele med den, der ingen har, og hvem der har Mad, gjøre lige saa! Ogsaa Toldere kom til ham for at døbes og spurgte ham, hvad de skulde gjøre, men han svarede dem: Kræver ikke mere, end hvad der er eder budet! Og der kom Soldater og spurgte lige saa, og han svarede: Udfuger ingen, sviger heller ingen, men lader eder nøje med eders Sold!

Men som Folket gjorde sig store Tanker om Johannes, og alle tænkte ved sig selv, om han dog ikke skulde være Kristus (Messias, den salvede, det vil sige den forjættede Konge, om hvem der stod skrevet hos Moses og Profeterne), saa svarede Johannes dem og sagde: Jeg døber kun med Vand til Omvendelse, men efter mig kommer

der en, som er stærkere end jeg, hans Skorem er jeg ikke værdig at løse; han skal døbe eder i den Helligaand og Ild; han har sin Kasteskovl i Haand og vil gjennemrense sin Lo, samle sin Hvede i Laden og brænde Avnerne med uslukkelig Ild.

3. Jesu Liv og Lære.

1. Jesu Daab. Matt. 3. Mark. 1. Luk. 3.

Nu kom ogsaa **Jesus**, da han var tredive Aar gammel, til Jordan for at lade sig døbe af Johannes; men Johannes afslog ham det og sagde: Jeg trænger til at døbes af dig, og du kommer til mig! Jesus svarede: Lad det nu ske; thi saaledes sømmer det sig for os at fuldkomme al Retfærdighed! Og Johannes gav efter. Men da Jesus var døbt, steg han strags op af Vandet og bad; og se: Himmelene aabnede sig over ham, og han saae Guds Aand stige ned i legemlig Skikkelse som en Due og komme over ham, og en Røst lød fra Himlene: Denne er min Søn, den elskelige, i hvem jeg finder Velbehag.

2. Jesu Fristelse. Matt. 4. Mark. 1. Luk. 4.

Derpaa førtes Jesus af Aanden ud i Ørken for at fristes af Djævelen; og da han havde fastet i fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter og omsider blev hungrig, kom Fristeren til ham og sagde: Er du Guds Søn, saa sig, at disse Stene skal blive til Brød! Jesus svarede: Der staar skrevet[1]): Mennesket lever ikke af Brød alene, men af hvert Ord, der udgaar af Guds Mund. Nu tog Djævelen ham med sig til den hellige Stad, stillede ham paa Tinden af Templet og sagde til ham: Er du Guds Søn, saa kast dig ned, thi der staar skrevet[2]): Han skal give sine Engle Befaling om dig, at de skal bære dig paa Hænderne, for at du ikke skal støde din Fod paa nogen Sten! Der staar ogsaa skrevet[3]), svarede Jesus, du maa ikke friste Herren din Gud! Atter tog nu Djævelen ham med sig op paa et saare højt Bjærg og viste ham alle Verdens Kongeriger og deres Herlighed og sagde til ham: Alt dette vil jeg give dig, hvis du vil falde ned og tilbede mig! men Jesus svarede: Vig fra mig, Satan! thi der staar skrevet[4]): Du skal tilbede Herren, din Gud, og dyrke ham alene! Derpaa forlod Djævelen ham, men Guds Engle kom og tjente ham.

3. Døberen Johannes' Vidnesbyrd om Jesus. Joh. 1, 19–34.

Dette er Johannes' Vidnesbyrd, da Jøderne sendte Præster og Leviter af Farisæernes Parti ud til ham fra Jerusalem for at spørge: Hvem er du? Han sagde: Jeg er ikke Kristus. Hvad da? spurgte de videre, er du Elias? og han svarede: Jeg er det ikke! Hvem er du da? spurgte de endelig; hvad siger du om dig selv? Han svarede: Jeg er den, som Profeten Esajas talede om, da han sagde: en Røst raaber i Ørken: jævner Herrens Veje!

Dagen efter kom Jesus atter til Jordan, og da Johannes saae ham,

[1]) 5 Mos. 8, 3. [2]) Salm. 91, 11. [3]) 5 Mos. 6, 16. [4]) 5 Mos. 6, 13. 14.

sagde han: Se der er det Guds Lam, som bærer Verdens Synd! ham er det, om hvem jeg sagde: efter mig kommer en Mand, der var til før jeg! thi det var han. Og jeg kjendte ham ikke; men jeg kom og døbte i Vand, fordi han skulde aabenbares for Israel. Og Johannes vidnede: Den, der sendte mig for at døbe i Vand, sagde til mig: Hvem, du ser Aanden fare ned og blive over, han er den, der døber med den Helligaand! og jeg har set det og vidnet, at han er Guds Søn.

Næste Dag stod igjen Johannes der og to af hans Lærlinger, da Jesus gik forbi; Johannes fik Øje paa ham og sagde atter: Se det Guds Lam! og Lærlingerne fulgte efter Jesus. Da vendte Jesus sig om og spurgte dem: Hvad leder I efter? men de svarede: Hvor bor du, Lærer? Og han bad dem følge med og se det. Saa fulgte de med og saae, hvor han boede, og blev hos ham den Dag; men den ene af dem, nemlig **Andreas** fra Byen Betsajda, traf paa sin Broder Simon og sagde til ham: Vi har fundet Messias (Kristus). Saa tog han ham med sig til Jesus; men da Jesus betragtede ham, sagde han: Du skal hedde **Peder**.

Næste Dag traf Jesus **Filip**, et Bysbarn af Andreas og Simon, og bad ham følge sig; men Filip stødte igjen paa **Nataneel** og sagde til ham: Vi har fundet ham, om hvem der staar skrevet i Moselov (de fem Mosebøger) og hos Profeterne, Jesus, Josefs Søn (Plejesøn) fra Nasaret. Saaledes blev disse Mænd Herrens første Disciple eller Lærlinger.

4. Jesu første Tegn ved Bryllluppet i Kana i Galilæa. Joh. 2, 1—11.

Tredje Dagen efter holdtes der et Bryllup i Byen **Kana** i Galilæa; Jesu Moder var der, og baade Jesus og hans Disciple var budne. Saa da Vinen slap op, sagde Maria til Jesus: De har ikke Vin. Jesus svarede: Kvinde, hvad har jeg med dig at skifte? min Time er endnu ikke kommen! Imidlertid bad Maria dog Tjenerne gjøre, hvad han vilde sige dem; og som der nu stod seks Vandkar til Brug for Gjæsterne, naar de, som Skik var hos Jøderne, skulde to sig før Maaltidet, bød Jesus Tjenerne at fylde dem med Vand og derefter øse op og bringe det til Kogemesteren, der stod for hele Gjæstebudet. Men saa snart denne havde smagt paa Vandet, der var blevet til Vin — og han vidste ikke, hvorfra Vinen var kommen, skjønt Tjenerne vidste det — kaldte han paa Brudgommen og sagde til ham: Ellers kommer alle først frem med den gode Vin og siden med den slettere, naar Folk har faaet rigelig; men du har gjemt den gode Vin til nu! Dette var det første Tegn, som Jesus gjorde, og hvormed han aabenbarede sin Herlighed, saa hans Disciple troede paa ham.

5. Jesus uddriver Faar og Oksne af Templet. Joh. 2, 12—25.

Nu lakkede det ad Paasketid, og Jesus drog op til Jerusalem. Her havde en Del Kjøbmænd opslaaet deres Boder i Templet, hvor de drev Handel med Offerkvæg og byttede de romerske Mønter, der ellers nu gik og gjaldt i Landet, mod de gamle hebraiske Penge, hvori man plejede at svare Tempelskatten; men da Jesus kom ind i Templet, gjorde han sig en Svøbe af Reb og drev baade Faar og Oksne ud af Templet, kastede Pengehandlernes Borde omkuld og sagde til Duekrammerne: Bort med dette, gjør ikke min Faders Hus til en Kjøbmandsbod! Men hans Disciple huskede paa, at der stod skrevet (Salm. 69, 10): „Nidkjærhed for dit Hus har fortæret mig". Da

sagde Jøderne til ham: Hvad viser du os for et Tegn, efterdi du gjør dette? Jesus svarede: Nedbryd dette Tempel, og i tre Dage vil jeg rejse det!

Nu spottede Jøderne ham og sagde: Paa dette Tempel er der bygget i seks og fyrretyve Aar, og du vil oprejse det i tre Dage! Men han talede om sit Legems Tempel. Derfor, da Jesus var opstanden fra de døde, kom hans Disciple i Hu, at han havde sagt dette til dem; og de troede Skriften (den gamle Pagts Bog) og de Ord, Jesus havde sagt. Men der troede mange paa hans Navn, da de saae de Tegn, han gjorde; dog betroede han sig ikke til dem, thi han vidste, hvad der boede i hvert Menneske.

6. Jesu Samtale med Nikodemos. Igjenfødelsen. Joh. 3, 1–21.

Medens Jesus endnu var i Jerusalem, kom der en Farisæer, en Øverste iblandt Jøderne ved Navn **Nikodemos**, til Jesus ved Nattetid og sagde til ham: Mester! vi veed, at du er en Lærer, kommen fra Gud; thi ingen kan gjøre de Tegn, som du gjør, med mindre Gud er med ham. Jesus svarede: Sandelig, sandelig, siger jeg dig, uden man fødes paa ny, kan man ikke se Guds Rige. Hvorledes, siger Nikodemos, kan et gammelt Menneske fødes? Jesus svarede: Sandelig, sandelig, siger jeg dig, uden man fødes af Vand og Aand, kan man ikke komme ind i Guds Rige; hvad der er født af Kjødet, er Kjød. og hvad der er født af Aanden, er Aand. Bliv ikke forundret over, at jeg sagde til dig: I bør fødes ny! hvor Aanden vil, der aander han, og du hører hans Røst, men veed ikke, hvorfra den kommer, og hvorhen den gaar; saa er det med hver, der er født af Aanden. Nikodemos spurgte: Hvorledes kan dette ske? Jesus svarede: Er du Israels Lærer og veed ikke det! Sandelig, sandelig, siger jeg dig, vi taler, hvad vi veed, og vidner, hvad vi har set, men I modtager ikke vort Vidnesbyrd; dersom jeg siger eder de jordiske Ting, og I ikke tror det, hvor skulde I da tro, om jeg sagde eder de himmelske? Dog saaledes elskede Gud Verden, at han gav sin enbaarne Søn, for at hver den, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have det evige Liv.

Thi Gud sendte ikke sin Søn til Verden for at dømme den, men for at Verden skulde frelses ved ham. Den, der tror paa ham, dømmes ikke, men den, der ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har troet paa Guds enbaarne Søns Navn. Men dette er Dommen, at Lyset er kommet til Verden, men Menneskene elskede Mørket mere end Lyset, fordi deres Gjerninger var onde; thi hver som gjør ondt, hader Lyset og kommer ikke til Lyset, for ikke at overtydes om sine Gjerninger, men hvo som øver Sandhed, kommer til Lyset, for at hans Gjerninger skal komme for Dagen, thi de er gjorte i Gud.

7. Jesus helbreder en kongelig Embedsmands Søn. Joh. 4, 43–54.

Jesus kom atter til Galilæa, hvor han blev modtagen af de Galilæer, der havde været i Jerusalem paa Paaske-Højtiden og set alle de Tegn, han der havde gjort. Som han nu opholdt sig i Byen Kana, kom der en kongelig Embedsmand til ham fra **Kapernaum** og bad ham komme ned og helbrede hans Søn; thi denne var syg og laa for Døden. Jesus svarede: Ser I ikke Tegn og Undergjerninger, vil I ikke tro! Men da Manden gjentog sin Bøn: Kom ned, Herre, inden mit Barn dør! svarede Jesus ham: Gaa bort, din Søn lever! Og Manden troede Herrens Ord og gik bort. Og se, paa Hjemvejen mødte hans Tjenere ham og bragte ham det Budskab: Din Søn lever. Saa spurgte han dem da, hvad Tid det var blevet bedre med Sønnen, og de svarede: I Gaar ved den syvende Time (Kl. 1) blev han fri for Feberen. Da mærkede Faderen, at hans Søn netop var kommen sig i samme Stund, da Jesus havde sagt til ham: Din Søn lever. Og han troede med hele sit Hus.

8. **Peders Fiskedræt.** Matt. 4. Lukas Evangelium 5, 1—11.

Efter sin Daab og Fristelse gik Jesus i omtrent tre Aar om iblandt Jøderne og prædikede, snart i Husene og i Skolerne, snart under aaben Himmel og enkelte Gange i Templet paa Højtiderne; men overalt, hvor han kom frem, strømmede Folket til for at høre ham. Da han forlod Nasaret, tog han Bosted i Kapernaum, som ligger ved Genesaret Sø, hvor han ligeledes lærte paa Hviledagene, og Folk undredes saare over hans Tale; thi der var Myndighed i hans Ord. Han begyndte lige som Døberen Johannes med at prædike og sige: Omvender eder, thi Himmeriges Rige er kommet nær!

En Dag, da Jesus stod ved Bredden af **Genesaret** Sø, og Folk stimlede om ham for at høre Guds Ord, fik han Øje paa to Fartøjer, som laa der; men Fiskerne var gaaede fra Borde for at to deres Garn. Da traadte han ud i det ene, der tilhørte Simon (**Peder**), og bad ham lægge lidt ud fra Land, satte sig derpaa ned og underviste Folket fra Skibet; men da han var færdig med sin Tale, sagde han til Simon: Far ud paa Dybet og kast eders Garn ud til en Dræt! Simon svarede: Mester, vi har arbejdet hele Natten og intet fanget, men paa dit Ord vil jeg udkaste Garnet. Og da de gjorde det, fangede de en saa stor Mængde Fisk, at deres Garn brast, og de maatte vinke ad deres Medbrødre, Sebedæos' Sønner, **Jakob** og **Johannes**, der var paa det andet Skib, at de skulde tage en Haand i med, hvad de da ogsaa gjorde, hvorpaa de fik begge Fartøjer fulde, saa de var synkefærdige. Da forfærdedes de alle, og Simon kastede sig ned for Jesus og raabte: Gaa bort fra mig, Herre, thi jeg er en syndig Mand! Men Herren svarede ham: Frygt ikke, fra nu af skal du være Menneske-Fisker! Og de trak Baadene paa Land, forlod alle Ting og fulgte ham.

Siden gik Herren forbi en Toldbod, hvor han saae en Mand sidde ved Navn **Mattæos**, og han sagde til ham: Følg mig! Og strags stod han op og fulgte ham. Der var desuden mange andre Mænd, som sluttede sig til Jesus og fulgte ham, og de blev kaldte hans Disciple eller Lærlinger. Thi paa det kjærligste kaldte Jesus alle til sig og sagde: Kommer hid til mig, alle I, som arbejder og er besværede, og jeg vil give eder Hvile; tager mit Aag paa eder, og lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjærtet: saa skal I finde Hvile for eders Sjæle; thi mit Aag er mildt, og min Byrde er let!

9. **Jesu Bjærgprædiken.** Mattæos' Evangelium 5—7.

Da nu mange Mennesker flokkedes om Jesus, steg han op paa et Bjærg og gav sig til at tale til sine Disciple: Salige er de fattige i Aanden; thi Himmeriges Rige er deres. Salige er de, som sørger; thi de skal hugvales. Salige er de sagtmodige; thi de skal arve Jorden. Salige er de, som hungrer og tørster efter Retfærdighed; thi de skal mættes. Salige er de barmhjærtige; thi de skal finde Barmhjærtighed. Salige er de rene af Hjærtet; thi de skal se Gud. Salige er de, som stifter Fred; thi de skal kaldes Guds Børn. — Salige er de, som forfølges for Retfærdigheds Skyld; thi Himmeriges Rige er deres. Salige er I, naar man haaner og forfølger eder og taler alle Haande ondt om eder for min Skyld og lyver det; glæder og fryder eder, thi eders Løn er stor i Himmelen; saaledes har de forfulgt Profeterne, som var før eder.

I er Jordens Salt; men mister Saltet sin Kraft, hvormed skal det da saltes? Det dur til intet andet end at kastes ud og nedtrædes af Mennesker. I er Verdens Lys. En By, som ligger paa et Bjærg, kan ikke skjules; heller ikke tænder man et Lys og sætter det under en Skjæppe, men i en Stage; saa skinner det for alle i Huset. Lader saa eders Lys skinne for Menneskene, at de maa se eders gode Gjerninger og prise eders Fader, som er i Himlene.

Mener ikke, at jeg er kommen for at opløse Loven eller Profeterne; jeg er ikke kommen for at opløse, men for at opfylde; thi sandelig siger jeg eder: indtil Himmelen og Jorden forgaar, skal ikke det mindste Bogstav eller en Tøddel af Loven forgaa, indtil det sker alt sammen. Hvis ikke eders Retfærdighed langt overgaar de skriftkloges og Farisæernes, kommer I ingenlunde ind i Himmerige. Giv den, som beder dig, og vend dig ikke fra den, der vil laane af dig. Elsker eders Fjender, velsigner dem, der forbander eder, gjør godt mod dem, der hader eder, og beder for dem, som gjør eder Skade og forfølger eder, at I maa vorde eders himmelske Faders Børn; thi han lader sin Sol opgaa over onde og gode, og lader det regne over retfærdige og uretfærdige. Thi om I elsker dem, som elsker eder, hvad er det at lønne eder for? gjør ikke Hedninger det samme?

Naar du giver Almisse, saa lad ikke din venstre Haand vide, hvad din højre gjør. Naar du beder, da gaa ind i dit Kammer og luk din Dør, og bed saa til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som ser i Løndom, skal gjengjælde dig aabenbart. Tilgiver I Menneskene deres Overtrædelser, saa skal eders himmelske Fader ogsaa tilgive eder; men tilgiver I ikke Menneskene deres Overtrædelser, saa skal eders himmelske Fader heller ikke tilgive eder. Samler eder ikke Liggendefæ (Rigdomme) paa Jorden, hvor Møl og Rust ødelægger, og Tyve bryder ind og stjæler; men samler eder Liggendefæ i Himmelen, hvor hverken Møl eller Rust ødelægger, ej heller Tyve bryder ind og stjæler; thi hvor eders Liggendefæ er, der vil ogsaa eders Hjærte være.

Ingen kan tjene to Herrer; thi enten vil han hade den ene og elske den anden eller holde sig til den ene og foragte den anden: I kan ikke tjene Gud og Mammon (Penge). Derfor siger jeg eder: bekymrer eder ikke for eders Liv, hvad I skal spise og drikke, ikke heller for eders Legeme, hvad I skal klæde eder i; er ikke Livet mere end Maden, og Legemet mere end Klæderne! Ser til Himmelens Fugle; de saar ikke og høster ikke og sanker ikke i Lader, og eders himmelske Fader føder dem alligevel: er I ikke meget mere end de? Og hvi bekymre I eder for Klæder? Betragter Liljerne paa Marken, hvorledes de vokser, de arbejder ikke og spinder ikke; men jeg siger eder, at end ikke Salomo i al sin Herlighed var klædt som en af dem. Klæder da Gud saaledes Græsset paa Marken, som staar i Dag og i Morgen kastes i Ovnen, skulde han da ikke meget mere klæde eder, I lidet troende? Men søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skal og alle disse Ting gives eder i Tilgift. Bekymrer eder altsaa ikke for i Morgen; thi den Dag i Morgen skal sørge for sit eget; hver Dag har nok i sin Plage.

Dømmer ikke, for at I ikke skal dømmes; thi med hvad Dom, I dømmer, skal I dømmes, og med hvad Maal, I maaler, skal eder tilmaales. Og hvi ser du Skjæven, som er i din Broders Øje, men lægger ikke Mærke til Bjælken i dit eget. Alt hvad I vil, at andre skal gjøre imod eder, det samme gjører ogsaa I mod dem; thi saadan er Loven og Profeterne. Gaar ind ad den snævre Port; thi vid er Porten, og bred er Vejen, der fører til Fordærvelsen, og der er mange, som gaar ind ad den. Men den Port er snæver, og den Vej er trang, som fører til Livet, og der er faa, som finder den.

Ikke enhver, som siger til mig: Herre, Herre, skal indgaa i Himmeriges Rige, men den, som gjør min himmelske Faders Vilje. Viger bort fra mig alle I, som øver Lovløshed! Og det forsamlede Folk for-

havsedes over Jesu Tale; thi han lærte som den, der havde Myndighed, og ikke som de skriftkloge.

10. **Høvedsmanden i Kapernaum. Tro til Ordets Magt.** Matt. 8.

Da Jesus derefter gik ind i Byen **Kapernaum**, kom der en romersk Høvedsmand hen til ham og sagde: Herre, min Tjener ligger værkbruden hjemme og pines svarlig. Jeg skal komme og helbrede ham! svarede Jesus; men nu tog Høvedsmanden til Orde: Herre, jeg er ikke værdig til, at du skal gaa ind under mit Tag, men sig blot et Ord, saa bliver min Tjener helbredet; thi jeg staar selv under Øvrighed og har Stridsmænd under mig; og siger jeg til den ene: gaa! saa gaar han, og til den anden: kom! saa kommer han, og til min Tjener: gjør det! saa gjør han det. Da Jesus hørte det, blev han forundret og sagde til dem, der fulgte med ham: Sandelig siger jeg eder, ikke engang i Israel har jeg fundet saa stor en Tro; men jeg siger eder, at der skal komme mange fra Øster og Vester og sidde til Bords i Himmeriges Rige med **Abraham, Isak** og **Jakob**, men Rigets Børn skal kastes ud i det yderste Mørke: der skal være Graad og Tænders Gnidsel. Derpaa sagde han til Høvedsmanden: Gaa nu kun, dig ske, som du troede! Og hans syge Tjener blev helbredet i samme Stund.

11. **Jesus stiller Stormen paa Søen.** Matt. 8. Luk. 7.

En Gang, som Jesus var i Færd med at gaa om Bord med sine Disciple for at sætte over **Genesaret** Sø, kom der en skriftklog og sagde til ham: Jeg vil følge dig, Lærer, hvorhen du end gaar. Jesus svarede: Ræverne har Grave, og Himmelens Fugle Reder; men Menneskens Søn har ikke det, hvortil han kan hælde sit Hoved. Derpaa gik han om Bord, og hans Disciple fulgte ham; men som de var paa Søen, blæste det op til en stærk Storm, saa Bølgerne slog ind i Fartøjet. Da gik Jesu Disciple hen i Bagstavnen, hvor han laa og sov paa en Hovedpude, og vakte ham med de Ord: Frels os Herre, vi forgaar! men han svarede dem: Hvorfor er I bange, I svage i Troen! Og dermed stod han op og truede Vind og Sø, og strags blev det blikstille. Men Folk forbavsedes og sagde: Hvem er dog han, siden baade Vind og Sø er ham lydige!

12. **Jesus helbreder den værkbrudne i Kapernaum. Synds forladelsen.** Mattæos' Evangelium 9. Lukas' Evangelium 5. Markus' Evangelium 2.

Da Jesus en Dag var i Byen Kapernaum, hvor han havde sin Bolig, og som derfor kaldes hans egen By, talede han Ordet i et Hus til Folket, iblandt hvem der var mange Farisæer og lovlærde, som var komne rundt om fra alle Byer i Galilæa og Judæa, og Herrens Kraft var til at læge dem. Men se, nogle Mænd søgte nu til ham med en værkbruden Mand, der laa paa en Seng, og da de ikke kunde trænge sig

ind i Huset med den værkbrudne, steg de op paa det flade Tag, gjorde en Aabning deri og sænkede den syge, liggende paa Sengen, ned i Huset til Jesus. Da Jesus saae deres Tro, sagde han til den værkbrudne: Vær frimodig, Søn, dine Synder er dig forladte! Det hørte nogle skriftkloge og tænkte strags ved sig selv: den Spotter! hvem kan forlade Synder uden Gud alene! Men da Jesus saae deres Tanker, sagde han til dem: Hvorfor tænker I ondt i eders Hjærter? thi hvad er vel letteſt at sige: dine Synder er forladte! eller: staa op og gaa! Men for at I kan vide, at Menneskens Søn har Magt at tilgive Synder paa Jorden, saa — sagde han til den værkbrudne — staa op, tag din Seng og gaa hjem! Og den værkbrudne stod op og gik hjem; men Folket forundrede sig og raabte: Aldrig har vi set Mage! vi har i Dag set utrolige Ting! Og de lovede Gud, der havde givet Menneskene saadan Magt.

13. **Jesus opvækker Jairs Datter.** Matt. 9. Mark. 5. Luk. 8.

Medens Jesus endnu talede til Folket, kom en Skoleforstander, en Overste ved Navn **Jair**, knælede ned for ham og bad ham om at komme til hans Hus og ved Haandspaalæggelse helbrede hans tolvaarige eneste Datter, som laa og droges med Døden. Da stod Herren op og fulgte med ham tillige med sine Disciple; men undervejs kom der en fra Jairs Hus og sagde til ham: Din Datter er død; umag ikke Mesteren! Men Jesus sagde til ham: Frygt ikke; tro kun, saa skal hun blive frelst. Da de nu kom til Huset, var der inde en stor Tummel, thi Fløjtespillerne var komne, og Folk græd og jamrede sig og holdt Veklage over den døde; men Jesus sagde: Gaa bort; hvi larme og græde I? Pigen er ikke død, men hun sover. Men de lo ad ham; for de vidste, at hun var død. Da lod han alle gaa ud, saa nær som **Peder, Jakob** og **Johannes** samt Pigens Fader og Moder, og gik ind, hvor Barnet laa, tog hende ved Haanden og sagde til hende med høj Røst: Pige, staa op! Saa vendte hendes Aand tilbage, og hun stod strags op, hvorover hendes Forældre blev særdeles forbavsede. Men Jesus bød, at de skulde give hende at spise, og at ingen maatte fortælle, hvad der var sket; dog kom Rygtet derom alligevel ud alle Vegne i det hele Land.

14. **Jesus udvælger sine tolv Apostle.** Matt. 10. Mark. 3. Luk. 6.

Jesus gik en Gang op paa et Bjærg for at bede og blev der hele Natten og bad til Gud; men om Morgenen kaldte han sine Disciple til sig og udvalgte tolv af dem, som han gav Navn af Apostle eller Sendebud. Disse Mænd var: Simon (**Peder**) og hans Broder **Andreas**, **Jakob** og hans Broder **Johannes**, **Filip**, **Bartolomæos** (Natanael), **Tomas**, **Mattæos**, **Jakob Alfæos'** Søn, **Judas Taddæos**, **Simon den nidkjære** og **Judas Iskariot** (d. e. Manden fra Kariot), som forraadte sin Mester.

15. **Jesus opvækker Enkens Søn af Na-in.** Luk. 7, 11—17.

Siden gik Jesus med sine Disciple og mange andre til en By i Galilæa, der hed **Nain**, og som de kom i Nærheden af Byens Port, blev et Lig baaret ud fulgt af mange Folk fra Byen. Det var en Enkes eneste Søn; men da Herren saae Moderen, ynkedes han over hende og sagde til hende: Græd ikke! traadte derpaa hen til Baaren, rørte ved den, og Ligbærerne stod stille. Da sagde Herren til den døde: Du unge Karl, jeg byder dig: staa op! Og strags rejste den døde sig og begyndte at tale, og Jesus gav ham tilbage til hans Moder. Men alle forfærdedes, priste Gud og sagde: En stor Profet er opstaaet iblandt os, og Gud har besøgt sit Folk. Men dette rygtedes i Judæa og i alle Lande der i Nærheden.

16. **Apostlenes første Udsendelse.** Matt. 10. Luk. 9. 10.

Derefter kaldte Herren sine tolv Apostle til sig og udsendte dem, saaledes at to og to fulgtes ad, trindt om i Jødeland — men derimod ikke blandt Samaritanerne eller Hedningerne — for at forkynde, at Guds Rige er kommet nær; men, sagde han, vil nogen ikke modtage eder eller høre eders Tale, saa gaar ud af det Hus eller den By; jeg siger eder for Sandhed: det skal gaa Sodoms og Gomorras Land taaleligere paa Dommedag end den By. Se, jeg udsender eder som Faar midt iblandt Ulve, værer derfor snilde som Slanger og enfoldige som Duer. Men vogter eder for Menneskene, thi de vil stille eder for Retten og piske eder i deres Forsamlingshuse, og I skal stilles for Konger og Fyrster for min Skyld, dem og Hedningerne til et Vidnesbyrd; men naar de stiller eder for Retten, skal I ikke ængste eder for, hvorledes eller hvad I skal tale, for det skal gives eder i samme Time; thi det er ikke eder, der taler, men eders Faders Aand, som taler i eder. Frygter dem altsaa ikke, thi intet er skjult, som jo skal komme for Lyset, og intet er løuligt, uden at det skal blive aabenbaret; og frygter ikke for dem, der slaar Legemet ihjel, men ikke kan ihjelslaa Sjælen, men frygter snarere ham, der kan ødelægge baade Sjæl og Legeme i Helvede. Sælges ikke to Spurve for en Øre, og ikke een af dem falder til Jorden uden eders Faders Vilje, men paa eder er endog alle Hovedhaar talte. Frygter derfor ikke; thi I er meve værd end mange Spurve. Hver der vedkjender sig mig for Menneskene, ham vil jeg ogsaa vedkjende mig for min himmelske Fader; men hvem der fornægter mig for Menneskene, ham vil jeg ogsaa fornægte for min himmelske Fader! — Apostlene vandrede derpaa ud; men da de en Tid efter vendte tilbage, saa udsendte Jesus paa samme Maade halvfjerdsindstyve andre Disciple, to og to, forud for sig, til hver By og hvert Sted, hvor hen han selv vilde komme, og han sagde til dem: Høsten er stor, men Arbejderne faa, bed derfor Høstens Herre, at han driver Arbejdere ud til sin Høst!

17. **Døberen Johannes fængsles og halshugges.** Matt. 11. 14. Mark. 6.

Paa denne Tid havde **Herodes Antipas**, Fyrsten i Galilæa, ladet fængsle Døberen **Johannes**, fordi han havde sagt ham rent ud, at han gjorde Synd i at leve sammen med **Herodias**, der var hans endnu levende Brøders Hustru. Som nu Johannes sad i Fængsel og hørte tale om Kristi Gjerninger, sendte han to af sine Disciple til ham og lod ham spørge: Er du den, der kommer, eller skal vi vente en anden? men Herren svarede: Gaa

hen og fortæller Johannes, hvad I hører og ser: blinde ser, og halte gaar, spedalske renses, døve hører, og døde staar op, og Evangeliet (Glædesbudskabet) forkyndes for de fattige, — og salig er den, der ikke forarges over mig.

Nu sad da Johannes i Fængsel, indtil Herodias fik Lejlighed til at faa ham tagen af Dage, hvad der i nogen Tid ikke vilde lykkes, eftersom Herodes vidste, at han var en hellig Mand, og var bange for at forgribe sig paa ham, baade af den Grund og for Folkets Skyld, der ærede ham som en Profet. Omsider traf det sig, at Herodes højtideligholdt sin Fødselsdag med et Gjæstebud for alle de store, ved hvilken Lejlighed Herodias' Datter kom ind og dansede for Gjæsterne og tækkedes Kongen i den Grad, at han bød hende kræve, hvad hun vilde, ja gjorde hende sin Ed paa, at han vilde give hende, hvad som helst hun bad om, lige til Halvdelen af hans Rige. Da gik Pigen ud og raadspurgte sin Moder, hvad hun skulde bede om, men Herodias svarede: Johannes Døbers Hoved! Og paa Øjeblikket gik Pigen ind til Kongen og sagde til ham: Giv mig strags Johannes Døbers Hoved paa et Fad! Denne Bøn huede just ikke Kongen; men dog besluttede han at opfylde den for sin Eds Skyld og for Gjæsternes Skyld, der havde hørt paa det hele, sendte altsaa en Drabant ned i Fængslet og lod Johannes halshugge, hvorpaa hans Hoved blev baaret til Pigen paa et Fad, men hun bragte det til sin Moder. Johannes' Disciple jordfæstede hans Lig og meldte Jesus, hvad sket var; men da Herodes siden efter hørte tale om Jesu store Gjerninger, sagde han: Det er Døberen Johannes, der er staaet op fra de døde, derfor virker Kræfterne i ham.

18. **Sædemanden. De fire Slags Sædejord.** Matt. 13. Luk. 8.

Som Jesus en Dag sad ved Genesaret Sø, samlede der sig mange Mennesker om ham, hvorfor han gik om Bord paa et Skib, satte sig ned og underviste Folket, som blev staaende paa Stranden. Og Herren talede til dem i Lignelser og tog saaledes til Orde: En Sædemand gik ud at saa; og som han saaede, faldt noget ved Vejen, og Fuglene kom og aad det op, eller det traadtes under Fødder. Noget faldt paa stenet Grund, hvor der ikke var meget Muld, og løb hurtig i Vejret; men da Solen steg op, svedes det af og visnede, fordi det ikke havde Rod. Noget faldt mellem Torne, og Tornene vokste op med og kvalte det; men andet faldt i god Jord og bar Frugt, noget hundrede Fold, noget tresindstyve og noget tredive. Da han havde sagt dette, raabte han: Hvo som har Øren at høre med, han høre!

Derpaa forklarede Herren Lignelsen saaledes for sine Disciple: Sæden er **Guds Ord**; overalt, hvor en hører Rigets Ord og forstaar det ikke, kommer den Onde og røver, hvad der er saaet i hans Hjærte, for at han ikke skal tro og blive salig, — det

er, hvad der blev saaet **ved Vejen.** Men hvad der blev saaet **paa Stengrund**, er dem, der hører Ordet og strags modtager det med Glæde, men har ingen Rod i sig og holder kun ved en Stund, saa naar der kommer Trængsel eller Forfølgelse for Ordets Skyld, forarges de strags. Men hvad der blev saaet **iblandt Torne**, er dem, der hører Ordet, og det bliver kvalt af Sorg for dette Liv og af Rigdoms Forførelser og Vellyster, saa det bliver ufrugtbart. Men hvad der blev saaet i **god Jord**, er dem, der hører Ordet og gjemmer det i et smukt og godt Hjærte og bærer Frugt i Taalmodighed.

19. Klinten paa Ageren: De to Sædemænd. Mattæos' Evangelium 13.

Ogsaa fortalte Jesus dem en anden Lignelse, saa lydende: Himmeriges Rige lignes ved en Mand, der saaede god Sæd i sin Ager, men medens Folkene sov, kom Fjenden, saaede Klinte iblandt Hveden og gik bort. Som nu Sæden skød op og satte Kjærne, kom ogsaa Klinten til Syne, og Husbondens Tjenere gik hen til ham og spurgte: Herre, du saaede jo god Sæd i din Ager, hvor kommer da Klinten fra? Han svarede: Det har en Fjende gjort. Da spurgte Tjenerne: Vil du have, at vi skal gaa hen og luge den af? men han svarede: Nej, for at I ikke, naar I luger Klinten af, skal rykke Hveden op med det samme. Lad dem begge vokse sammen indtil Høsten; naar saa den kommer, siger jeg til Høstfolkene: Samler nu først Klinten og binder den i Knipper til at brændes, men samler saa Hveden i min Lade!

Derefter fremsatte han dem en anden Lignelse: Himmerige ligner et **Sennepskorn**, som en Mand tog og saaede i sin Ager: det er vel mindst af alt Sædekorn; men naar det vokser, staar det højere end Urterne og bliver til et Træ, saa Himmelens Fugle kommer og bygger Rede i dets Grene. Endnu gav han dem en anden Lignelse: Himmerige ligner et Stykke **Surdej**, som en Kvinde tog og lagde i tre Skjæpper Mel, indtil det hele blev syret.

Nu lod Jesus Folket gaa; men da han var kommen i Hus, gik hans Disciple ind til ham og bad ham forklare dem Lignelsen om **Klinten paa Ageren.** Jesus svarede: Den, der saar den gode Sæd, er Menneskens Søn, men Ageren er Verden; den gode Sæd er Rigets Børn, men Klinten er den Ondes Børn, og Fjenden, der saaede den, er Djævelen. Høsten er Verdens Ende, men Høstfolkene er Englene. Som Klinten nu samles og brændes i Ilden, saa gaar det og til ved denne Verdens Ende: Menneskens Søn sender sine Engle ud, og de samler fra hans Rige alle Forargelser og dem, som øver Uret, og kaster dem i den gloende Ovn; der skal være Graad og Tænders Gnidsel; da skal de retfærdige skinne som Solen i deres Faders Rige! Hvem der har Øren at høre med, han høre!

Den skjulte Skat. Den kostelige Perle. Vaaddet. Matt. 13, 44—52.

Atter ligner Himmerige en Skat, der laa skjult i en Ager, og som et Menneske fandt og dulgte det, og han gik bort af Glæde derover, solgte alt, hvad han ejede, og kjøbte den Ager. Atter ligner Himmerige en Handels-

mand, som ledte efter kostelige Perler; men da han fandt en Perle af stor Værdi, gik han bort og solgte alt, hvad han ejede, og kjøbte den. Atter ligner Himmerige et Vaad, som er kastet ud i Søen, og hvori der sankes af alle Slags; men naar det er blevet fuldt, trækker man det op paa Stranden, samler det gode i Hyttefade og kaster det raadne bort. Saaledes skal det gaa ved Verdens Ende: Englene gaar ud og skiller de onde fra de retfærdige og kaster dem i den gloende Ovn; der skal være Graad og Tænders Gnidsel (Tænder-Skæren)! Derpaa sagde Jesus til Disciplene: Forstod I nu alt dette? De svarede: Ja, Herre! Ja, sagde han, derfor ligner hver skriftkyndig, der er oplært for Himmelens Rige, en Husbonde, der tager nyt og gammelt frem af sit Forraadskammer.

20. **Jesus mætter 5000 Mænd i Orken.** Matt. 14. Joh. 6.

Efter at Jesus havde faaet at høre, hvorledes Herodes Antipas havde ladet Døberen **Johannes** aflive, gik han om Bord paa et Fartøj, satte over til den østre Side af Genesaret Sø og søgte ud i Orken med sine Disciple; men da Folk fik det at vide, fulgte de efter og flokkedes om ham. Og Herren ynkedes over dem, thi de gik som Faar uden Hyrde, og han forkyndte dem Guds Ord og helbredede deres syge. Men da det nu lakkede ad Aften, gik hans Disciple hen til ham og bad ham lade Folkene gaa, for at de kunde søge hen til Landsbyerne og faa sig noget at leve af. Det gjøres ikke nødig, svarede Herren, giv I dem noget at spise! De svarede: Vi har kun fem Bygbrød og to smaa Fiske, og hvad er vel det til saa mange! Men Herren bød: Lad Folkene sætte sig ned! — og de lejrede sig i Græsset, fem tusende Mænd foruden Kvinder og Børn — dernæst tog han Brødene og Fiskene, saae op til Himmelen, takkede Gud og delte dem ud blandt Disciplene, men Disciplene igjen blandt Mængden; og alle blev mætte.

Derefter sagde Herren til sine Disciple: Samler nu Stykkerne, som er tilovers, at intet gaar til Spilde! Og de gjorde, som han bød, og fik tolv Kurve fulde af Levninger af de fem Brød; men som Folket saae dette Under, raabte de: Han er i Sandhed Profeten, der kommer til Verden! Og de vilde tage Jesus med Magt og udraabe ham til Konge; men Herren kjendte deres Tanker, veg af Vejen for dem og gik alene afsides op paa et Bjærg for at bede.

21. **Vandringen paa Søen. Tro styrker, Tvivl svækker.** Matt. 14. Joh. 6.

Inden han gik op paa Bjærget, havde han ladet Disciplene gaa om Bord for at sætte i Forvejen over Søen til Kapernaum; men ved Midnat var Skibet midt paa Søen og led Nød af Bølgerne; thi Vinden var imod. I den fjerde Nattevagt kom Jesus nær til dem vandrende paa Søen. Da Disciplene saae ham, troede de i deres Forfærdelse, at det var et Spøgelse, men Jesus sagde: Frygt ikke! det er mig. **Peder** svarede: Herre, er det dig, saa bød mig at komme ud til dig; Jesus sagde: Kom! Men da Peder saae et stærkt Vindstød, blev han bange; da be-

gyndte han at synke og raabte: Herre, frels mig! Strags udrakte Jesus Haanden, greb ham og sagde: Du lidet troende! hvorfor tvivlede du? Men som de steg om Bord, lagde Vinden sig, og de var strags ved Land. Men de, som var paa Skibet, faldt ned for Jesus og sagde: Du er sandelig Guds Søn!

22. **Jesus og den kananæ-iske Kvinde.** Mattæos' Evangelium 15.

Som Jesus en Gang opholdt sig nord paa i Galilæa og var gaaet afsides hen mod **Tyrus'** og **Sidons** Grænser, kom der en kananæisk Kvinde til ham, bønfaldt ham og sagde: Forbarm dig over mig, Herre, Davids Søn, min Datter plages ilde af en ond Aand! Men han svarede hende ikke et Ord. Saa gik hans Disciple hen til ham og sagde: Skil dig af med hende, hun raaber jo efter os! men Herren svarede dem: Jeg er kun udsendt til de tabte Faar af Israels Hus! Nu kom Kvinden selv nærmere, kastede sig ned for ham og bad atter: Herre, hjælp mig! Han svarede: Det er ikke smukt at tage Børnenes Brød og kaste det for Smaahunde. Men, svarede hun, ogsaa Smaahunde æder jo af de Smuler, der falder fra deres Herrers Bord! Da tog Herren Ordet og sagde: Kvinde, din Tro er stor; det ske dig, som du vil! Og hendes Datter blev helbredet i samme Time.

Jesus helbreder en døvstum. Markus' Evangelium 7.

Da Jesus var vendt tilbage til Egnen ved Genesaret Sø, og mange flokkedes om ham, bragte man en døv til ham, som havde meget tungt ved at tale, og de bad ham lægge sin Haand paa ham. Saa tog Jesus ham afsides fra Folkeskaren, lagde sine Fingre i hans Øren, spyttede paa sin Finger og rørte ved hans Tunge, saae op til Himmelen, sukkede og sagde: Effata! (d. e. luk dig op), og strags aabnedes den døvstummes Øren, og hans Tungebaand løstes, saa han talede redt. Men Folk forundrede sig overmaade og sagde: Han har gjort det godt alt sammen! de døve gav han Hørelse og de maalløse Mæle.

23. **Peders Bekjendelse. — Jesu Efterfølgelse.** Matt. 16. Luk. 9.

Paa den Tid spurgte Jesus sine Disciple: Hvem siger Folk, at jeg, Menneskens Søn, er? De svarede: Nogle siger, at du er Døberen **Johannes**, andre **Elias**, andre **Jeremias** eller en af Profeterne. Men hvem siger da I, at jeg er? spurgte han. Simon Peder svarede: Du er Kristus, den levende Guds Søn. Saa tog Jesus Ordet og sagde: Salig er du, Simon Jonas Søn; thi Kjød og Blod har ikke aabenbaret dig det, men min Fader i Himlene. Og jeg siger dig, du er **Peder** (d. e. en Klippemand), og paa denne Klippe vil jeg bygge min Menighed, og Helvedes Porte (Dødsrigets Magter) skal ikke faa Overhaand over den. Men fra den Tid af begyndte Jesus at vise sine Lærlinge, at han burde drage til Jerusalem og lide meget af de Ældste, Ypperstepræsterne og de skriftkloge, og at han skulde ihjelslaas og opstaa paa tredje Dag. Derefter sagde han: Hvo som vil efterfølge mig, skal fornægte sig selv og tage sit Kors op daglig. Thi hvad gavner det et Menneske, om han vandt den hele Verden, men tabte sig selv eller tog Skade paa sin Sjæl? Eller hvad kan et Menneske give til Vederlag for sin Sjæl? Men Menneskens Søn skal komme i sin Faders Herlighed med sine Engle, og da skal han betale enhver efter sin Gjerning. Hvo som skammer sig ved mig og mine Ord, ham skal Menneskens Søn skamme sig ved, naar han kommer i sin Herlighed.

24. **Jesu Forklarelse paa Bjærget.** Matt. 17. Mark. 9. Luk. 9.

Seks Dage efter tog Jesus **Peder, Jakob** og **Johannes** til Side og førte dem op med sig paa et højt Bjærg for at bede; og da han bad, forvandledes han for dem, saa hans Aasyn skinnede som Solen, og hans Klæder blev saa hvide som Sne. Men Apostlene var faldne i Søvn, og da de vaagnede op, saae de **Moses** og **Elias,** som aabenbarede sig i Herlighed og talede med Jesus om hans Bortgang, der forestod ham i Jerusalem. Saa tog Peder Ordet og sagde: Herre, her er godt at være! hvis du vil, saa vil vi bygge tre Boliger, een til dig, een til Moses og een til Elias! Men han vidste ikke, hvad han sagde; thi de var forfærdede. I det samme, han talede de Ord, overskyggedes de af en klar Sky; og en Røst kom fra Skyen, som sagde: Denne er min Søn, den elskelige, i hvem jeg finder Velbehag; hører ham! Da Disciplene hørte det, faldt de ned paa deres Aasyn, helt forfærdede; men Jesus traadte hen til dem, rørte ved dem og sagde: Staar op og frygter ikke! Og da de opløftede deres Hoveder, saae de ingen uden ham alene. Derpaa gik de ned af Bjærget, og Herren paalagde dem alvorlig, at de ikke maatte tale om dette Syn, førend Menneskens Søn var staaet op fra de døde.

25. **Den gjældbundne Tjener. Tilgivelsen.** Mattæos' Evangelium 18.

Som Jesus en Gang lærte sine Disciple, hvorledes de bør forholde sig mod en Broder, som forser sig imod ham, kom **Peder** frem med det Spørgsmaal: Herre, hvor tit skal jeg tilgive min Broder, naar han forsynder sig imod mig? mon lige til syv Gange? Nej, siger jeg dig, svarede Herren, ikke til syv Gange, men indtil syv Gange halvfjerdsindstyve. Derfor lignes Himmelens Rige ved en Konge, der vilde holde Regnskab med sine Tjenere; men idet han begyndte, førte man en Mand frem for ham, som skyldte ham ti tusende Talenter*). Og da han intet havde at betale med, bød hans Herre, at man skulde sælge ham med Hustru og Børn og alt, hvad han ejede, til Afdrag paa Gjælden. Da faldt Tjeneren ned for ham og sagde: Hav Taalmodighed med mig, Herre, saa vil jeg betale det alt sammen! Og Herren ynkedes over ham, lod ham gaa og eftergav ham Gjælden.

Men da den samme Tjener gik bort, traf han paa en af sine Medtjenere, der skyldte ham hundrede Penninge, og han greb ham, som vilde han kvæle ham, og raabte: Betal mig, hvad du skylder! Saa faldt hans Medtjener ned for ham og sagde: Hav Taalmodighed med mig, saa vil jeg betale det alt sammen! Men det vilde han ikke, gik derimod hen og lod ham kaste i Fængsel, indtil Gjælden var afgjort. Da hans Medtjenere saae det, blev de saare bedrøvede og gik hen og fortalte deres Herre

*) En Talent er omtrent 5000 Kroner, en Penning er omtrent ½ Krone.

alt, hvad der havde tildraget sig; og Herren kaldte Tjeneren for sig og sagde til ham: Du onde Tjener, al den Gjæld eftergav jeg dig, fordi du bønfaldt mig; burde da ikke ogsaa du have forbarmet dig over din Medtjener, som jeg forbarmede mig over dig! Og Herren var vred og gav ham i Bødlernes Vold, indtil han betalte alt, hvad han var skyldig: saaledes vil ogsaa min himmelske Fader gjøre med eder, dersom I ikke af Hjærtet tilgiver hver sin Broder hans Brøde.

26. **Den barmhjærtige Samaritan. Om Næsten.** Luk. 10, 25—37.

Og se, en skriftklog stod frem for at overliste ham og sagde: Lærer, hvad skal jeg gjøre for at arve det evige Liv? Men Herren svarede: Hvad staar der skrevet i Loven? hvorledes læser du? Han svarede: Du skal elske Herren din Gud af hele dit Hjærte og hele din Sjæl, af al din Magt og hele dit Sind, og din Næste som dig selv! Der svarede du ret, sagde Jesus, gjør det, saa skal du leve! Men han vilde gjøre sig selv retfærdig, og spurgte derfor paa ny: Hvem er da min Næste? Da tog Herren til Orde og talede saaledes: Der gik et Menneske ned fra Jerusalem til Jeriko og faldt i Røveres Hænder, som klædte ham af, slog ham og gik bort og lod ham ligge halvdød. Nu traf det sig, at en Præst gik ned ad samme Vej, saae ham og gik forbi, og ligeledes en Levit, der kom til samme Sted, gik hen og saae paa ham og gik ham forbi. Men derefter kom der en vejfarende Samaritan, og da han saae ham, ynkedes han inderlig over ham, gik hen og forbandt hans Saar, gød Olie og Vin deri, satte ham paa sit eget Lastdyr, førte ham til et Herberg og sørgede for ham. Og næste Dag, da han rejste bort, tog han to Pengestykker frem, gav Værten dem og sagde: Sørg nu for ham, og hvis du lægger mere ud, skal jeg betale dig, naar jeg kommer tilbage. Hvem af disse tre synes dig nu var hans Næste, der faldt i Røvernes Hænder? Den skriftkloge svarede: Han, der øvede Barmhjærtighed imod ham. Saa, sagde Jesus til den skriftkloge: Gak du hen og gjør lige saa.

27. **Det ene fornødne.** Lukas' Evangelium 10, 38—42.

I den lille By **Betania**, lige tæt ved Jerusalem, boede en Mand ved Navn **Lasarus** med sine to Søstre, **Marta** og **Maria**; Jesus havde dem alle kjær, og vistnok var det i deres Hus, at følgende tildrog sig, nu da han rejste til Jerusalem: Herren gjæstede Marta; og medens denne fik meget travlt med at varte op, satte Maria sig ned ved hans Fødder og hørte paa hans Tale. Da traadte Marta hen til ham og sagde: Herre, agter du ikke paa, at min Søster lader mig opvarte ene; sig dog til hende, at hun skal hjælpe mig! Men Herren svarede: Marta, Marta, du bryder og plager dig med saa meget, men

eet er fornødent; Maria har valgt den gode Del, som ikke skal tages fra hende.

28. **Fadervor. — Om Bønnens Magt.** Luk. 11, 1—13.

Det skete en Gang, som Herren havde holdt sin Bøn, at en af hans Disciple sagde til ham: Herre, lær os at bede, lige som Johannes lærte sine Disciple det! Da sagde han til dem: Naar I beder, da sig: Vor Fader, du som er i Himlene, helliget vorde dit Navn, tilkomme dit Rige, ske din Vilje, som i Himmelen saaledes ogsaa paa Jorden! Giv os i Dag vort daglige Brød, og forlad os vor Skyld, som ogsaa vi forlade vore Skyldnere, og led os ikke i Fristelse, men frels os fra det onde; thi Riget er dit og Magten og Æren i Evighed. Amen!

Derefter sagde Jesus til dem: Har nogen af eder en Ven og kommer til ham ved Midnatstid og siger: kjære Ven, laan mig tre Brød; thi en af mine Venner er kommen rejsende, og jeg har ingen Ting at byde ham. Men Vennen svarer der inde fra: Plag mig dog ikke; Døren er allerede lukket af, og baade mine Børn og jeg selv er i Seng; jeg kan ikke staa op og give dig Brødene! saa siger jeg eder: om han end ikke staar op giver ham dem for Venskabs Skyld, gjør han det dog for hans Paatrængenhed.

Og jeg siger eder: beder, saa skal I faa; leder, saa skal I finde; banker paa, saa skal der lukkes op for eder; thi hver der beder, han faar, og hvem der leder, han finder, og for den, der banker paa, lukker man op. Eller hvilken Fader iblandt eder vilde vel give sin Søn en Sten, naar han bad om Brød, eller en Slange i Stedet for en Fisk, eller en Skorpion, hvis han bad om et Æg? hvis da I, som er onde, forstaar at give eders Børn gode Gaver, hvor meget mere vil da ikke eders himmelske Fader give dem Helligaanden, der beder ham!

29. **Den rige Landmand. Advarsel mod Gjerrighed.** Luk. 12, 13—21.

En Gang da een af Folket bad Herren at skifte Arven mellem ham og hans Broder, sagde han til ham: Hvem har sat mig til Dommer over eder? Men derpaa sagde han til dem alle: Ser vel til, at I tager eder i Vare for Gjerrighed; thi ingens Liv beror paa, at han har overflødigt Gods. Og han fortalte dem en Lignelse: En rig Mands Marker havde baaret godt. Og han tænkte ved sig selv; hvad skal jeg gjøre, jeg har ikke engang Husrum til at indsamle min Avl! Nu veed jeg, hvad jeg vil gjøre: jeg vil rive mine Lader ned og bygge dem større og samle al min Høst og alt mit Gods deri, og sige til min Sjæl: nu har du godt i Gjemme for mange Aar, hvil nu ud, æd, drik og vær glad! Men Gud sagde til ham: Du Daare, i denne Nat kræves din Sjæl af dig, hvem skal det da tilhøre, som du har faaet færdigt! Saa gaar det den, der samler Skatte for sig selv, men ikke er rig i Gud.

30. **Det ufrugtbare Figentræ. Guds Langmodighed.** Luk. 13.

Om Guds Langmodighed med Syndere lagde Jesus følgende Lignelse: En Mand havde et Figentræ, der var plantet i hans Vingaard, og han kom og ledte om Frugter paa det, men fandt

ingen. Da sagde han til Vingaardsmanden: Se, nu er det det tredje Aar, at jeg kommer og leder om Frugter paa dette Figentræ, men finder ingen, hug det nu om, hvorfor skal det tage Pladsen op til ingen Nytte! Men Vingaardsmanden svarede: Herre, lad det blive staaende endnu dette Aar, for at jeg kan faa gravet og gjødet omkring det, om det saa maaske kan bære Frugt; hvis ikke, kan du siden lade det fælde.

31. **Den store Nadver.** Lukas' Evangelium 14, 12–24.

En Gang, da Jesus var Gjæst hos en Farisæer, fortalte han denne Lignelse: En Mand gjorde et stort Gjæstebud og indbød mange; og da det skulde holdes, udsendte han sin Tjener for at sige til de budne: Kommer, thi al Ting er nu rede. Men de tog til at undskylde sig, alle som een; den første sagde: Jeg har kjøbt en Ager og maa nødvendig ud og se paa den; jeg beder dig, hav mig undskyldt. En anden sagde: Jeg har kjøbt mig fem Par Oksne og skal netop nu hen og prøve dem; jeg beder dig, hav mig undskyldt. En tredje sagde: Jeg har taget mig en Hustru, og derfor kan jeg ikke komme. Da Tjeneren bragte sin Herre den Underretning, blev han vred og sagde: Gaa ud i Hast paa Byens Gader og Stræder, og bring fattige og Krøblinger, halte og blinde her ind. Og Tjeneren mældte: Herre, det er sket, som du bød, men der er Plads endnu. Da svarede Herren: Saa gaa ud paa Landevejene og ved Gjærderne og nød Folk til at komme ind, for at mit Hus kan blive fuldt; thi ingen af dem, der var indbudne, skal smage min Nadver. Og da nu mange Folk fulgte Jesus, vendte han sig og sagde til dem: Hvo som ikke bærer sit Kors og efterfølger mig, kan kan ikke være min Discipel.

32. **Den tabte Søn. Sand Omvendelse.** Luk. 15.

Alle Toldere og Syndere holdt sig til Jesus for at høre paa ham, men derover knurrede Farisæerne og de skriftkloge og sagde: Han tager imod Syndere og spiser med dem. Men Herren sagde til dem: Jeg siger eder: der bliver større Glæde i Himmelen over een Synder, som omvender sig, end over ni og halvfemsindstyve retfærdige, som ikke trænger til Omvendelse.

Derefter fortalte Jesus: En Mand havde to Sønner, og den yngste sagde til sin Fader: Fader, giv mig den Del af Ejendommen, som tilfalder mig! Saa delte da Faderen sin Formue imellem dem; men ikke længe efter samlede den yngste Søn hele sin Del og rejste langt bort til et fremmed Land, hvor han levede ryggesløst og tilsatte det altsammen. Men da han var færdig dermed, kom der en stor Hungersnød i Landet, saa han begyndte at lide Mangel, hvorfor han gik hen og gav sig i Tjeneste hos en af Borgerne der, som sendte ham ud paa sine Marker for at passe Svin; og han længtes efter at mætte

sig med Svinefode, men ingen gav ham noget. Saa gik han i sig selv og sagde: Hvor mange Daglejere hos min Fader har ikke fuldt op af Brød, men jeg forsmægter her af Sult! jeg vil staa op og gaa til min Fader og sige: Fader, jeg har syndet mod Himmelen og for dig og er ikke længer værd at kaldes din Søn; antag mig som een af dine Daglejere! Dermed stod han op og gik til sin Fader; men da han endnu var langt borte, saae hans Fader ham, ynkedes inderlig, løb hen og faldt ham om Halsen og kysfede ham; og Sønnen sagde: Fader, jeg har syndet mod Himmelen og for dig, og er ikke længer værd at kaldes din Søn! Men Faderen bød sine Tjenere: Bringer den bedste Klædning hid og giver ham den paa, og kommer hid med en Ring til hans Haand og Sko til hans Fødder, og henter Fedekalven og slagter den, saa vil vi spise og være glade; thi denne min Søn var død og er bleven levende igjen, han var tabt og blev funden!

Nu begyndte de da at holde sig lystige; men imidlertid var den ældste Søn ude paa Marken, og som han gik hjem og kom i Nærheden af Huset, hørte han Musik og Dans, hvorfor han kaldte paa een af Tjenerne og spurgte, hvad der var paa Færde. Han svarede: Din Broder er kommen hjem, og din Fader har slagtet Fedekalven, fordi han har faaet ham karsk tilbage. Da den ældste Søn hørte det, blev han vred og vilde ikke gaa ind; men nu gik hans Fader ud til ham og bad ham derom, og han svarede sin Fader: Se, nu har jeg tjent dig i saa mange Aar og aldrig været dit Bud overhørig, og du har aldrig engang givet mig et Kid, for at jeg kunde holde mig lystig med mine Venner; men nu, denne din Søn er kommen, der har fortæret dit Gods med Skjøger (utugtige Kvinder), saa slagter du Fedekalven til ham! Men Faderen svarede: Søn, du er hos mig alle Tider, og alt mit er jo dit; men her var der Grund til at fryde og glæde sig, fordi denne din Broder var død og er bleven levende igjen, var tabt og er funden.

33. **Den rige Mand og den fattige Lasarus.** Luk. 16, 19—31.

Siden fortalte Jesus: Der var en rig Mand, der gik klædt i Purpur og kosteligt Linned og levede hver Dag i Herlighed og Glæde; og der var en fattig, som hed **Lasarus**, der laa slængt hen ved hans Port, fuld af Saar, og ønskede, han maatte mætte sig med de Smuler, der faldt fra den riges Bord; men endog Hundene kom og slikkede hans Saar. Nu tildrog det sig, at den fattige døde, og Englene bar ham hen i Abrahams Skjød; men den rige døde ogsaa og blev jordfæstet. Men som han opslog sine Øjne i Helvede, hvor han var i Pine, saae han **Abraham** langt borte og Lasarus i hans Skjød; og han raabte og sagde: Fader Abraham, forbarm dig over mig og

send Lasarus hen at dyppe sin Fingerspids i Vand og kjøle min Tunge, thi jeg pines svarlig i denne Lue! Men Abraham svarede: Husk paa, Søn, at du optog dit gode i din Livstid, og Lasarus paa samme Vis det onde, men nu trøstes han, og du pines. Og desuden er der et stort Svælg imellem os og eder, saa de, der vil gaa over herfra til eder, mægter det ikke, ej heller kan de derfra trænge igjennem til os. Ja da, vedblev han, beder jeg dig, Fader, at du sender ham til min Faders Hus, thi jeg har fem Brødre, at han kan vidne for dem, for at ikke ogsaa de skal komme til dette Pinested. Abraham svarede: De har Moses og Profeterne, lad dem høre dem! Ak nej, Fader Abraham, sagde han; men naar en af de døde kom til dem, saa omvendte de sig. Men Abraham svarede: Hører de ikke Moses og Profeterne, saa lader de sig ikke heller overtale, om nogen opstod fra de døde.

34. **Om Forrangen i Himmerig.** Mark 9. Matt. 18. Luk. 9.

Da Jesus en Gang kom til Kapernaum med sine Disciple, spurgte han dem: Hvad var det, I samtalede med hverandre om paa Veien? Men de tav; de havde nemlig talt med hverandre om, hvem af dem der var den største i Himmerig. Saa kaldte Jesus en lille Dreng til sig, tog ham i Favn, stillede ham midt iblandt dem og sagde: Sandelig siger jeg eder: hvis I ikke omvender eder og bliver som Børn, kommer I slet ikke ind i Himmerig; enhver derfor, som ydmyger sig som dette Barn, han er den største i Himmerig.

Og hvem der modtager saadant et Barn i mit Navn, modtager mig; men hvem der forarger en af disse smaa, som tror paa mig, ham var det bedre, at der var hængt en Møllesten om hans Hals, og han var sænket i Havets Dyb. Vogter eder for at forarge en af disse smaa; thi jeg siger eder, at deres Engle i Himlene al Tid ser min Faders Aasyn, som er i Himlene.

35. **De ti spedalske.** Lukas' Evangelium 17, 11—19.

Det skete, da Jesus rejste til Jerusalem og lagde Vejen imellem Samaria og Galilæa, at ti spedalske saae ham, lige som han gik ind i en Landsby, og de stod langt borte (fordi spedalske ikke maatte komme i Nærheden af andre) og raabte: Jesus, Mester, forbarm dig over os! Han svarede: Gaa hen og lader eder syne af Præsterne! Og som de gik, blev de rensede. Men een af dem vendte om, da han saae, at han var bleven helbredet, lovede Gud med høj Røst, faldt ned paa sit Aasyn for Jesus Fødder og takkede ham; og denne ene var en Samaritan. Da tog Herren Ordet og sagde: Blev de ikke rensede alle ti, hvor er da de ni? fandtes der ingen, som vendte om for at give Gud Æren uden denne fremmede? Og Herren sagde til ham: Staa op og gaa bort, din Tro har frelst dig!

36. Farisæeren og Tolderen. Lukas' Evangelium 18, 9—14.

Men til nogle, der stolede paa deres egen Retfærdighed og foragtede andre, fortalte Jesus denne Lignelse: Der gik to Mennesker op til Templet for at bede; den ene var en **Farisæer**, og den anden en **Tolder**. Farisæeren stod for sig selv og bad saaledes: Jeg takker dig, Gud, fordi jeg er ikke som de andre Mennesker, Røvere, uretfærdige, Horkarle, eller ogsaa som denne Tolder: jeg faster to Gange om Ugen og giver Tiende af alt, hvad jeg ejer. Men Tolderen stod langt borte og vilde ikke engang opløfte sine Øjne mod Himmelen, men slog sig for sit Bryst og sagde: Gud vær mig Synder naadig! Jeg siger eder: Denne gik retfærdiggjort hjem fremfor den anden; thi hvo sig selv ophøjer, skal ydmyges, men hvo sig selv ydmyger, skal ophøjes.

37. Jesus velsigner smaa Børn. Mark. 10, 13—19. Matt. 19.

Man bragte en Gang smaa Børn til Jesus, for at han skulde lægge sine Hænder paa dem og velsigne dem; men hans Disciple skjændte paa dem, som bar dem frem. Men Jesus sagde: Lader de smaa Børn komme til mig, og formener dem det ikke, thi Guds Rige hører saadanne til; sandelig siger jeg eder: hvem der ikke tager mod Guds Rige som et lille Barn, han kommer slet ikke der ind! Og han tog dem i Favn, lagde Hænderne paa dem og velsignede dem.

38. Arbejderne i Vingaarden. Matthæus' Evangelium 20, 1—16.

Himmeriges Rige lignes ved en Husbonde, der gik ud tidlig om Morgenen for at leje Arbejdere til sin Vingaard. Og da han var bleven enig med dem om en Penning i Dagløn, sendte han dem der hen. Siden gik han ud ved den tredje Time*), saae nogle staa ledige paa Torvet og sagde til dem: Gaa ogsaa I hen i Vingaarden, saa vil jeg give eder, hvad Ret er! Og de gik der hen. Atter gik han ud ved den sjette og niende Time og gjorde lige saa; men til sidst gik han ogsaa ud ved den ellevte Time, fandt endnu nogle ledige og sagde til dem: Hvorfor staar I her den hele Dag ledige? De svarede: Fordi ingen lejede os. Han siger: Gaa ogsaa I hen i min Vingaard, saa skal I faa, hvad Ret er! Men ved Aftenstid sagde Herren til sin Foged: Kald nu Arbejdsfolkene frem og giv dem deres Løn, men begynd med de sidste og slut med de første! Saa kom da de frem, der var lejede ved den ellevte Time, og fik hver sin Penning; og da de første nu kom, tænkte de, at de skulde faa mere, men de fik det samme. Da knurrede de imod Husbonden og sagde: Disse sidste har kun arbejdet een Time, og du har gjort dem lige med os, der har baaret Dagens

*) Jøderne regnede Dagen til 12 Timer, fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften. Den tredje Time er altsaa Kl. 9, den sjette Kl. 12, den niende Kl. 3, og den ellevte Kl. 5 Eftermiddag.

Byrde og Hede! Men han svarede en af dem: Ven, jeg gjør dig ikke Uret; er du ikke bleven enig med mig om en Penning? tag altsaa hvad dit er og gaa din Vej! Men nu vil jeg give denne sidste lige saa meget som dig; eller har jeg ikke Lov at gjøre med mit, hvad jeg vil, eller er dit Øje ondt, fordi jeg er god? Saaledes skal de sidste blive de første, og de første de sidste; thi mange er kaldede, men faa er udvalgte.

39. **Jesus opvækker Lasarus.** Johannes' Evangelium 11, 1—16.

Nu tildrog det sig, at **Lasarus** i Betania blev syg, hvorpaa hans Søstre sendte Bud til Jesus og lod ham hilse: Herre, den, du elsker, er syg! Da Jesus hørte det, sagde han til sine Disciple: Denne Sygdom er ikke til Døden, men til Guds Ære, for at Guds Søn skal forherliges ved den. Jesus var den Gang hinsides Jordan, og der blev han endnu i to Dage. Saa sagde han til Disciplene: Vor Ven Lasarus er falden i Søvn, men jeg gaar hen for at vække ham. Disciplene svarede: Ja, Herre, er han falden i Søvn, saa kommer han sig nok! Men Jesus havde talet om hans Død; de derimod mente, at han havde talet om den naturlige Søvn. Derfor sagde Jesus det rent ud til dem: Lasarus er død; men lad os nu gaa hen til ham.

Saa gik Herren ad Betania til; og der var komne mange Jøder ud fra Jerusalem for at trøste **Marta** og **Maria**. Men da Marta hørte, at Jesus kom og var nær Byen, gik hun ham i Møde og sagde til ham: Herre, havde du været her, var min Broder ikke død; men ogsaa nu veed jeg, at hvad du beder Gud om, det giver han dig. Jesus svarede: Din Broder skal opstaa. Ja, sagde Marta, jeg veed, at han skal opstaa i Opstandelsen paa den yderste Dag. Jesus svarede: Jeg er Opstandelsen og Livet; hvem der tror paa mig, skal leve, om han end dør, og hvem der lever og tror paa mig, han dør ikke i Evighed. Tror du det? Ja, Herre, sagde hun, jeg tror, at du er Kristus, Guds Søn, som kommer til Verden.

Efter at have sagt det, gik Marta hjem og sagde i Stilhed til sin Søster: Mesteren er her og kalder ad dig! Da Maria hørte det, stod hun strags op og gik hen til Jesus; men han var endnu der, hvor Marta havde mødt ham. Og da nu de Jøder, som var komne for at trøste de to Søstre, saae Marie staa hastig op og gaa ud, sagde de: Hun gaar hen til Graven for at græde der! Og de fulgte med; men saa snart Maria kom hen til Jesus, knælede hun ned for ham og sagde lige som Marta: Herre, havde du været her, var min Broder ikke død. Da Jesus nu saae hende og de øvrige græde, blev han dybt rørt og rystet og spurgte hende: Hvor har I lagt ham? De svarede: Kom, Herre, og se det! Og Jesus græd. Da sagde nogle af Jøderne: Se, hvor han elskede ham! Saa gik Jesus hen til

Graven, hvori Lasarus nu havde ligget i fire Dage — men Graven var en Klippehule med en stor Sten for —, og Jesus bød: Tag Stenen bort! Marta sagde: Herre, han stinker allerede, thi det er fjerde Dag! men Herren svarede: Sagde jeg dig ikke, at hvis du tror, skal du se Guds Herlighed? Saa tog de Stenen bort; og Jesus opløftede sine Øjne mod Himmelen og sagde: Fader, jeg takker dig, fordi du har hørt mig! dog, jeg veed, at du hører mig al Tid, men for Folkets Skyld, der staar hos, sagde jeg det, for at de skal tro, at du har udsendt mig. Og som han havde sagt dette, raabte han højt: Lasarus, kom herud! Og den døde kom ud, indsvøbt med Jordeklæder om Hænder og Fødder og med en Svededug bunden om Ansigtet, og Jesus sagde: Løs ham og lad ham gaa! Da troede mange paa ham, af dem, der saae det Under; men nogle var der ogsaa, som gik hen til Farisæerne og fortalte dem, hvad Jesus havde gjort.

40. Ypperstepræsterne og Farisæerne raadslaar mod Jesus. Joh. 11.

Da kaldte Ypperstepræsten og Farisæerne det jødiske Raad sammen og sagde: Hvad skal vi gjøre? det Menneske gjør mange Tegn. Lader vi ham blive saaledes ved, vil alle tro paa ham, og Romerne komme og tage baade vort Land og Folk. Og de raadslog derfor med hinanden om at tage Jesus af Dage. Saa nu gik han ikke længer frit om iblandt Jøderne, men tyede til en lille By Efraim i Nærheden af en Ørk og tog der sit Opholdssted med sine Disciple. Imidlertid havde Ypperstepræsterne og Farisæerne kundgjort, at om nogen vidste, hvor han var at finde, skulde han melde det, for at de kunde gribe ham.

41. Jesus forudsiger sin Død og Opstandelse. Matt. 20. Mark. 10. Luk. 18.

Nogen Tid før Paaske drog Jesus for sidste Gang op til Jerusalem, og Disciplene fulgte ham, nedslaaede og frygtsomme. Og han tog **de tolv** til Side og sagde til dem: Se, vi drager op til Jerusalem, og alt, hvad der er skrevet ved Profeterne, skal gaa i Opfyldelse paa Menneskens Søn; thi han skal overgives til Ypperstepræsterne og de skriftkloge, og de skal dømme ham til Døde og overgive ham til Hedningerne, til at spottes og overspyttes, hudstryges og korsfæstes; men paa den tredje Dag skal han staa op igjen. Dog Disciplene forstod intet deraf; thi disse Ord var dem gaadefulde.

42. Tolderen Sakkæos. Lukas' Evangelium 19, 1—10.

Vejen til Jerusalem løb gjennem Byen **Jeriko**, og her boede en Mand ved Navn **Sakkæos**, som var øverste Tolder og meget rig; han vilde gjærne se Jesus; men da han var lille af Vækst og ikke kunde komme til for Trængslen, løb han i Forvejen og krøb op i et Morbærtræ ved Vejen, hvor Herren skulde ad. Da nu Jesus kom derhen, saae han i Vejret, fik Øje paa ham og sagde til ham: Stig hurtig ned Sakkæos, thi i Dag bør jeg

tage Herberg i dit Hus! Og han skyndte sig ned og modtog ham med Glæde. Da Folk saae det, knurrede de og sagde: Han gaar ind og tager Herberg hos en syndig Mand! Men Sakkæus standsede og tog til Orde: Se, Herre, Halvdelen af mit Gods giver jeg de fattige, og har jeg sveget nogen noget fra, giver jeg det firedobbelt igjen! Og Jesus svarede: I Dag er Frelsen bleven dette Hus til Del, eftersom ogsaa han er en Abrahams Søn; thi Menneskens Søn er kommen for at søge og frelse det tabte.

43. Maria salver Jesu Fødder i Byen Betania.

Mattæos' Evangelium 26. Markus' Evang. 14. Johannes' Evang. 12.

Seks Dage før Paaske kom Jesus til Betania, og man gjorde et Gjæstebud for ham; **Lasarus** var iblandt Gjæsterne, og **Marta** gik for Borde. Da tog **Maria**, Lasarus's Søster, et Pund ægte, kostbar Nardussalve og salvede Herrens Fødder og tørrede dem med sit Haar; men Huset blev fuldt af Duften af Salven. Saa sagde **Judas Iskariotes** — og de øvrige Disciple stemmede i med —: Hvortil dog denne Ødselhed? hvorfor blev denne Salve ikke solgt for tre hundrede Penninge og givet til de fattige? Dog, dette sagde Judas ikke, fordi han brød sig om de fattige; men fordi han var en Tyv og havde Kassen under Hænder og stjal af, hvad der var i den. Men Herren tog nu Ordet og sagde: Lad hende med Fred; hun har gjort en god Gjerning imod mig; thi fattige har I al Tid hos eder, saa naar I vil, kan I gjøre godt imod dem, men mig har I ikke al Tid! Da hun nemlig udgød denne Salve over mit Legeme, gjorde hun det til at berede min Jordefærd. Jeg siger eder for Sandhed, at hvor som helst i hele Verden dette Evangelium (glædelige Budskab) forkyndes, skal ogsaa dette, som hun har gjort, fortælles til hendes Ihukommelse.

44. Jesu Indtog i Jerusalem. Tempelrensningen. Matt. 21. Mark. 11. Luk. 19.

Næste Dag, Søndag før Paaske (Palmesøndag), kom Jesus med sine Disciple i Nærheden af den lille By Betfage ved **Oliebjærget**; og han gav da to af dem det Ærende: Gaa hen til den By, der ligger lige for eder, saa finder I strags en Aseninde bunden og hendes Føl ved Siden; løs dem og bring mig dem, og om nogen taler eder noget til, saa svarer: Herren har dem behov! saa sender han dem strags! Alt dette skete, for at Profeten **Sakarias'** Ord skulde gaa i Opfyldelse (se Side 69): Siger Sions Datter: se, din Konge kommer til dig, sagtmodig og ridende paa en Aseninde, paa Trældyrets Føl! Disciplene gjorde, som Herren bød, og bragte ham Aseninden og Føllet; dernæst lagde de deres Klæder paa dem, og Herren satte sig op; men mange af Folket bredte deres Klæder paa Vejen, andre hug Grene af Træerne og strøede dem paa Vejen. Men som de nu kom til Foden af Oliebjærget, gav Disciplene sig til enstemmig og højrøstet at love Gud for alle de kraftige Gjerninger, hvortil de havde været Vidner: Velsignet den, der kommer i Herrens Navn!

Og Skaren, der gik foran og fulgte bag efter, stemmede i med og udbrød: Hosjanna for Davids-Sønnen, velsignet være

Kongen, der kommer i Herrens Navn, Hosjanna i det højeste! Da raabte nogle Farisæer, der gik med iblandt de andre: Lærer, hold dog Styr paa dine Disciple! men han svarede dem: Jeg siger eder: hvis disse tav, skulde Stenene raabe! Som han nu kom nærmere til Jerusalem og saae Byen ligge for sig, græd han over den og sagde: Vidste du dog, endog paa denne din Dag, hvad der tjener til din Fred; men nu er det skjult for dine Øjne. Derfor skal de Dage komme, da dine Fjender skal kaste en Vold op om dig, omringe dig og trænge dig fra alle Sider; de skal ødelægge dig og dine Børn i dig og ikke levne Sten paa Sten i dig, fordi du ikke kjendte din Besøgelses Tid! Derpaa drog han ind i Jerusalem, og hele Byen kom i Røre; Folk spurgte: Hvem er det? og fik til Svar: Det er Profeten Jesus, fra Nasaret i Galilæa! Og han gik ind i Templet, udjog alle dem, der kjøbte og solgte, kastede Pengehandlernes Borde og Duekræmmernes Stole om og sagde til dem: Der staar skrevet: „mit Hus skal kaldes et Bedehus for alle Folkefærd"; men I har gjort det til en Røverkule! (Es. 56, 7. 1 Kong. 8, 41; se Kong Salomos Tempelindvielses-Bøn, Side 53).

Da søgte blinde og halte til Jesus i Templet og blev helbredte; men som Ypperstepræster og skriftkloge saae hans Undergjerninger og hørte Børnene juble i Templet: Hosjanna, du Davids Søn! harmedes de derover og sagde til Jesus: Hører du, hvad disse siger? Men han sagde til dem: Ja, har I aldrig læst: „af de umyndiges og diendes Mund skal du berede dig Lovsang" (Salm. 8, 3). Herover blev de end mere forbitrede og havde gjærne slaaet ham ihjel paa Stedet, dog dertil var ingen Lejlighed, fordi Folket klokkedes om ham og hørte ham. Da det nu blev Aften, gik han ud til Betania med **de tolv**; men de næst følgende Dage, indtil sin Paagribelse i Getsemane Have, kom han igjen, hver Dag aarle, og lærte i Templet, hvorover Ypperstepræster og skriftkloge tillige med Folkets Øverste (Øvrigheden) blev saa yderlig forbitrede, at de søgte at ombringe ham; men de kunde ikke finde paa, hvad de skulde gjøre, thi hele Folket holdt ham for en Profet og hængte ved ham for at høre ham. Og Farisæerne sagde til hverandre: I ser, vi kommer ingen Vej; se, al Verden gaar efter ham.

De ulige Brødres Nej og Ja. Matt. 21. Mark. 11. Luk. 20.

Dagen efter Palme-Søndag gik Jesus op i Templet og lærte; men da de ypperste Præster og de skriftkloge og Folkets Ældste kom til ham, spurgte Jesus dem: Hvad tykkes eder: en Mand havde to Sønner, og han gik til den første og sagde til ham: Gaa hen, min Søn, og arbejd i Dag i min Vingaard! Han svarede: Nej, jeg vil ikke! Dog siden angrede han det, og han gik der hen. Derefter gik Faderen til den anden og sagde det samme til ham; han svarede: Ja, Herre! men han gjorde det ikke. Hvem af de to gjorde nu Faderens Vilje? De svarede: Den første! Og Herren tog Ordet: Jeg siger eder for Sanden, at Toldere og Skjøger (Horkvinder) kommer ind i Guds Rige, førend I; thi Døberen Johannes kom til jer paa Retfærdighedens Vej, og I troede ham ikke; men Toldere og Skjøger troede ham, og hvorvel I saae det, angrede det eder end ikke derefter, saa I troede ham.

45. Skattens Mont. Enhver sit: Øvrigheden sit, Gud sit. Matt. 22. Mark. 12. Luk. 20.

Da Jesus Tirsdag Morgen atter var kommen ind til Jerusalem, havde Farisæerne og de skriftkloge holdt Raad, og de

skikkede nu Lurere, der stillede sig an, som de var retfærdige, til ham for at fange ham i Ord, saa de kunde overgive ham til Øvrigheden og i Landshøvdingens Magt. Da de traf Jesus, sagde de: Lærer, vi ved, at du er sanddru, lærer Guds Vej rettelig og bryder dig om intet, thi hos dig er ingen Persons Ansеelse; sig os derfor, hvad tykkes dig: er det tilladt at give Kejseren Skat eller ikke? Men Jesus gjennemskuede deres Ondskab og svarede: I Hyklere, hvorfor frister I mig? Lad mig se Skattens Mønt! Og de bragte ham en Penning. Da vedblev han: Hvis Billede og Omskrift er det? de svarede: Kejserens! Saa, svarede han atter, giv da Kejseren, hvad Kejserens er, og Gud, hvad Guds er! Og da de hørte det, undrede de sig, forlod ham og gik deres Vej.

Jesu Straffetale mod Hyklere: skriftkloge og Farisæerne. Matt. 23.

Jesus talede derefter i Templet saaledes til Folket og sine Disciple: Paa Moses' Stol sidder de skriftkloge og Farisæerne. Alt, hvad de da sige eder, at I skal iagttage, det skal I iagttage og gjøre, men retter eder ikke efter deres Gjerninger, for de siger det vel, men gjør det ikke. Thi de lægger tunge Byrder paa Folks Skuldre, men selv vil de ikke røre dem med en Finger. Men alle deres Gjerninger gjør de, for at Folk skal se dem; og de synder at kaldes Rabbi, Rabbi (Læremester). Men kun een er Vejlederen, nemlig Kristus; men I er alle Brødre; og den største blandt eder, skal være eders Tjener. Ve eder, I skriftkloge og Farisæer, I Hyklere, eftersom I opæder Enkers Huse og gjør lange Bønner for Syns Skyld, derfor skal I faa den haardeste Dom. Ve eder, I skriftkloge og Farisæer! thi I er lige som kalkede Grave, hvilke synes dejlige udvortes, men inden i er de fulde af døde Ben og al Urenhed. Lige saa synes ogsaa I vel udvortes retfærdige for Menneskene, men indvortes er I fulde af Hjenskalkhed (Hykleri) og Uret.

46. Den fattige Enkes Skjærv. Mark. 12. Luk. 21.

Jesus satte sig i Templets Forgaard, lige over for Templets Blok, og saae, hvorledes Folk lagde Penge i Blokken, og mange rige lagde meget deri; men der kom ogsaa en fattig Enke og lagde to Øre deri. Da kaldte han sine Disciple til sig og sagde til dem: Sandelig siger jeg eder: denne fattige Enke har lagt mere deri end alle de andre; thi de lagde alle af deres Overflod; men denne lagde af sin Fattigdom alt, hvad hun ejede, hele sin Formue.

47. De ti Jomfruer. Aarvaagenhed. Matthæus Ev. 25.

Himmeriges Rige lignes ved ti Jomfruer, som tog deres Lamper og gik ud for at møde Brudgommen. Men fem af dem var kloge og fem uforstandige; de sidste tog vel deres Lamper, men ingen Olie med, de kloge tog Olie med i deres Kander, med samt deres Lamper. Som det nu varede længe, inden Brudgommen kom, blev de alle døsige og faldt i Søvn; men ved Midnatstid lød Raabet: Se, Brudgommen kommer, gaar ud at møde ham! Da stod alle Jomfruerne op og pudsede deres Lamper. Og de uforstandige sagde til de kloge: Giv os noget af eders Olie, for vore Lamper gaar ud! men de kloge svarede dem: Der bliver ikke nok for os og for eder, gaa hellere hen til Kjøbmændene og kjøb eder noget selv! Medens de nu gik

hen at kjøbe, kom Brudgommen, og de, der var færdige, gik ind med ham til Brylluppet, og Døren blev lukket. Men siden kom ogsaa de andre Jomfruer og sagde: Herre, Herre, luk op for os! men han svarede dem: Jeg siger eder for Sandhed: jeg kjender eder ikke! Vaager altsaa, thi I kjender hverken Dagen eller Timen, naar Menneskens Søn kommer!

48. De betroede Pund, Talenter. Matt. 25.

Om hvorledes enhver for sig skal gjøre Gud Regnskab, for de timelige eller aandelige Pund eller Goder han i forskjellig Grad har betroet os, lærte Jesu i følgende Lignelse:

En Mand, som vilde drage udenlands, kaldte paa sine Tjenere og betroede dem al sin Formue; en gav han fem Talenter, en to og en een, hver efter sin Evne, og rejste derpaa. Den, som havde faaet fem Talenter gik hen og drev Foretagender med dem og fortjente andre fem Talenter. Og den, som havde faaet de to Talenter, var ogsaa virksom og fortjente andre to. Men den, som havde faaet den ene Talent, gik hen og grov et Hul i Jorden og skjulte sin Herres Penge. En lang Tid efter kom disse Tjeneres Herre hjem og holdt Regnskab med dem. Saa gik først han frem, som havde faaet fem Talenter og sagde: Herre, du betroede mig fem Talenter; se, med dem har jeg fortjent andre fem. Da sagde hans Herre: Vel du gode og tro Tiener! du har været tro i lidt, jeg vil sætte dig over meget, gaa ind til din Herres Glæde. Der næst kom han frem, som havde faaet to Talenter, og sagde: Herre, du betroede mig to Talenter; se, med dem har jeg fortjent to til. Og Herren sagde til ham: Vel du gode og tro Tjener! du har været tro i lidt, jeg vil sætte dig over meget, gaa ind til din Herres Glæde. Saa traadte han frem, som havde faaet een Talent, og sagde: Herre, jeg kjendte dig, at du er en haard Mand, som høster, hvor du ikke saaede, og samler, hvor du ikke spredte. Af Frygt derfor gik jeg hen og skjulte din Talent i Jorden; se, der har du, hvad dit er. Men Herren sagde til ham: Du onde og dovne Tjener, vidste du, at jeg høster, hvor jeg ikke saaede, og samler, hvor jeg ikke spredte, saa burde du sat mine Penge ud hos Pengehandlere, for at jeg, naar jeg kom, kunde have faaet mit igjen med Rente. Tager derfor Talenten fra ham, og giv den til ham, som har de ti! thi hver som har, ham skal gives, og han skal have rigelig, men hvo som ikke har, fra ham skal endog tages det, han har. Og kaster den udygtige Tjener ud i det yderste Mørke! der skal være Graad og Tænders Gnidsel.

49. Om Verdens Ende og Dommens Dag. Matt. 25.

Til sidst talte Jesus saaledes om den yderste Dag: Naar Menneskens Søn kommer i sin Herlighed og alle Engle med ham, saa skal han sidde paa sin Herligheds Trone, og alle Folkefærd samles for ham, og han skal skille dem fra hinanden, som Hyrden skiller Faarene fra Bukkene, og han vil stille Faarene ved sin højre og Bukkene ved sin venstre Side. Derpaa siger Kongen til dem paa højre Side: Kommer hid, min Faders velsignede, og arver det Rige, der er eder beredt fra Verdens Grundvold blev lagt! thi jeg hungrede, og I gav mig at spise, jeg tørstede, og I gav mig at drikke, jeg var fremmed, og I tog mig i Hus, jeg var nøgen, og I klædte mig, jeg var syg, og I besøgte mig, jeg var i Fængsel, og I kom til mig. Da skal de retfærdige svare ham: Herre, naar saae vi dig sulten og

gav dig at spise, eller tørstig og gav dig at drikke? naar saae vi dig fremmed og tog dig i Hus, eller nøgen og klædte dig? naar saae vi dig syg eller i Fængsel og kom til dig? Og Kongen vil svare og sige til dem: Sandelig siger jeg eder: hvad I gjorde mod een af disse mine mindste Brødre, gjorde I mod mig. Derpaa vil han sige til dem paa venstre Side: Gaa bort fra mig, I forbandede, til den evige Ild, der er beredt Djævelen og hans Engle! thi jeg hungrede, og I gav mig ikke at spise, jeg tørstede, og I gav mig ikke at drikke, jeg var fremmed, og I tog mig ikke i Hus, jeg var nøgen, og I klædte mig ikke, jeg var syg og i Fængsel, og I besøgte mig ikke. Da skal ogsaa de svare ham: Herre, naar saae vi dig sulten eller tørstig eller fremmed eller nøgen eller syg eller i Fængsel, og har ikke hjulpet dig? Men han vil svare dem og sige: Jeg siger eder for Sandhed: alt, hvad I ikke har gjort mod een af disse mindste, har I heller ikke gjort mod mig! Og de skal gaa ind til evig Straf, men de retfærdige til evigt Liv.

50. Judas tilbyder at forraade Jesus. Matt. 26. Luk. 22.

Det var Søndagen før Paaske, at Jesus holdt sit Indtog i Jerusalem; men næste Onsdag samledes Ypperstepræster*) og Skriftkloge og Folkets Ældste i Ypperstepræsten **Kajfas'** Forsal og holdt Raad om, hvorledes de med List, da de ikke turde gaa aabenlyst frem, skulde faa Jesus i deres Magt og tage ham af Dage, og de sagde: Ikke paa Festdagene, at der ikke skal blive Tummel blandt Folket. Saa kom **Judas Iskariot**, som var pengegjerrig, hen til dem og spurgte: Hvad vil I give mig, saa vil jeg forraade ham til eder? Da de hørte det, blev de glade og betalte ham tredive Sølvpenge, og fra nu af søgte han Lejlighed til at forraade sin Mester og overgive ham til dem uden Oploeb.

51. Jesu sidste Paaskemaaltid. Forræderen paavises.

Mattæos' Evangelium 26. Markus' Evangelium 14. Lukas' Evangelium 22.

Dagen efter kom Disciplene til Jesus og spurgte, hvor han vilde spise Paaskelammet. Han sendte da **Peder** og **Johannes** ind til Jerusalem og sagde, at der vilde de møde en Mand, som bar en Krukke Vand; følg ham til det Hus, hvor han gaar ind, og sig til Husbonden der: Læreren siger: min Tid er nær, hos dig vil jeg holde Paaske med mine Disciple; hvor er Værelset? saa viser han eder en Storstue fuldfærdig; tillav det der. De gjorde, som Herren bød, og tillavede Maaltidet; men da det blev henad Aften (Jødernes Paaskeaften), kom Jesus og

*) Der var kun een virkelig Ypperstepræst; men i den ny Pagt omtales tillige de afsatte Ypperstepræster; thi efter Afsættelsen beholdt de dog Titelen. Romersk Magtsyge, Gjerrighed og lignende Laster ind- og afsatte Ypperstepræsterne paa den Tid.

satte sig til Bords med sine tolv Apostle. Medens de spiste, blev Jesus hæftig bevæget i Aanden og sagde: Sandelig, sandelig siger jeg eder: en af eder vil forraade mig! Som de nu saae paa hverandre og tænkte, hvem det kunde være, nikkede Peder til **Johannes**, Disciplen, hvem Herren elskede, og som sad ham nærmest, at han skulde spørge ham, til hvem han sigtede, og Johannes bøjede sig hen mod Jesu Bryst og spurgte: Hvem er det, Herre? Jesus svarede: Ham, hvem jeg giver dette Stykke Brød, jeg dypper! Og han dyppede Stykket og gav det til **Judas Iskariot** og sagde til ham: Hvad du gjør, det gjør snart! Dog, hvad det skulde sige, forstod ingen af de andre; men nogle mente, at eftersom Judas havde deres Pengekasse under Hænder, vilde Jesus sige, at han skulde kjøbe noget, de skulde bruge til Højtiden, eller give de fattige noget. Men da han havde taget mod Stykket, gik han ud og hen til Ypperstepræsterne.

52. Den hellige Nadvers Indstiftelse. Skjærtorsdag Aften.

Mattæus' Evang. 26. Markus' Evang. 14. Lukas' Evang. 22. 1 Kor. 11.

Ved dette Paaskemaaltid var det, at vor Herre Jesus Kristus, i den Nat da han blev forraadt, tog Brødet, takkede, brød det, gav sine Disciple det og sagde: Tager og æder det, **det er mit Legeme, som gives for eder**; gjører dette til min Ihukommelse! Og derefter tog han Bægeret (Kalken), takkede, gav dem det og sagde: Drikker alle deraf; thi **dette er den ny Pagts Bæger i mit Blod, som udgydes for eder til Syndernes Forladelse.** Gjører dette, saa ofte som I drikker det, til min Ihukommelse.

Jesu sidste Tale til Apostlene før sin Død. Joh. 13—17.

Efter at Herren med disse Ord havde indstiftet den hellige Nadver, vedblev han endnu samme Aften længe at tale til de elleve. Han bad dem at elske hverandre, lige som han havde elsket dem; thi, føjede han til, derpaa skal alle kjende, at I er Disciple af mig, om I har indbyrdes Kjærlighed. Han sagde dem ogsaa, at han nu kun blev en kort Tid hos dem, men derover skulde de ikke forfærdes; thi han gik bort for at berede dem Plads i sin Faders Hus, hvor der er mange Værelser, og naar han var gaaet bort, vilde han bede Faderen at sende dem Talsmanden, Helligaanden, som skulde vejlede dem til hele Sandheden og gjøre dem frimodige i al Trængsel; han skal ikke tale af sig selv, men han skal tage af **mit** og forkynde eder. Dernæst lovede Jesus dem, at han vilde se dem igjen, og da skulde deres Hjærter glædes, og ingen skulde tage deres Glæde fra dem.

Til sidst opløftede Jesus sine Øjne mod Himmelen og bad til sin Fader for sine Apostle; men jeg beder, sagde Jesus, ikke alene for disse, men ogsaa for dem, der ved deres Ord skulde komme til at tro paa mig. Fader! jeg vil, at de, som du har givet mig, skal ogsaa være hos mig, hvor jeg er, for at de maa skue min Herlighed, som du har givet mig; thi du har elsket mig, før Verdens Grundvold blev lagt.

4. Jesu Lidelse og Død.

1. Jesu Kvide i Getsemane Have. Matt. 26. Mark. 14. Luk. 22.

Efter at Herren havde sunget Lovsangen med sine Apostle, som brugeligt var Paaskeaften hos Jøderne, gik han ved Natte-

tid ud over **Kedrons** Bæk til Oliebjærget. Under Vejs sagde han til dem, at de alle i denne Nat vilde forarges paa ham, og da **Peder** forsikrede, at det vilde han dog aldrig nogen Sinde, svarede Jesus ham: I denne Nat, førend Hanen galer to Gange, vil du fornægte mig tre Gange. Men Peder sagde: Om jeg end skulde dø med dig, vil jeg dog aldrig fornægte dig. Og de andre sagde det samme. De kom dernæst til Oliebjærget, paa hvilket der laa en Gaard, som hed **Getsemane**, med en Have, der gik de ind; men **Judas**, Forræderen, kjendte Stedet godt, thi Jesus samledes ofte der med sine Disciple. Som Jesus nu var kommen ind i Haven, sagde han til sine Disciple: Sæt eder her, medens jeg gaar hist hen og beder! Saa tog han **Peder, Jakob** og **Johannes** med sig og begyndte at forfærdes og ængstes stærkt. Og han sagde til de tre: Min Sjæl er forrigfuld indtil Døden, bliver her og vaager med mig! Saa sled han sig fra dem og faldt paa Knæ et Stenkast borte, kastede sig paa sit Aasyn, bad og sagde: Min Fader, er det muligt, saa gaa denne Kalk (dette Bæger) mig forbi; dog ikke som jeg vil, men som du vil! Derefter vendte han tilbage til Disciplene, fandt dem sovende og sagde til Peder: Sover du, Simon! kunde du ikke vaage een Time med mig? vaager og beder, at I ikke skal falde i Fristelse; Aanden er vel redebon, men Kjødet er skrøbeligt. Anden Gang gik han hen, bad og sagde: Min Fader, kan denne Kalk ikke gaa mig forbi, uden at jeg tømmer den, saa ske din Vilje! Han kom igjen, fandt dem atter sovende, gik bort og bad tredje Gang paa samme Vis. Da aabenbaredes for ham en Engel fra Himmelen og styrkede ham; men som han faldt i Dødsangest, bad han stærkere, og hans Sved blev som Blodsdraaber, der faldt til Jorden. Og han stod op fra Bønnen, vendte tilbage til Disciplene og fandt dem tredje Gang sovende af Sorgfuldhed og sagde til dem: Saa sover I da endnu og hviler eder; se, Timen er nær, da Menneskens Søn gives i Synderes Hænder.

2. Jesus forraades af Judas. Skjærtorsdag Nat. Matt.26.Joh.18.Mark.14.

Som Herren endnu talede, kom **Judas Iskariot** med en stor væbnet Skare af Ypperstepræsternes og Farisæernes Tjenere, som bar Fakler og Lamper, og Judas havde givet dem et Tegn at kjende Jesus paa: Hvem jeg kysser, ham er det; griber ham og fører ham sikkert bort! Jesus traadte nu frem og spurgte dem: Hvem leder I efter? De svarede: Efter Jesus af Nasaret! Det er mig! sagde Jesus; og de foer tilbage og styrtede til Jorden. Atter gjorde han dem samme Spørgsmaal og fik samme Svar, og nu gjentog han: Jeg sagde eder jo, at det var mig; hvis I da leder efter mig, saa lad disse gaa! Da traadte Judas hen til Jesus og sagde: Hil være dig, Rabbi! og kyssede ham.

Men Jesus svarede: Vandringsfælle, hvad vil du her? Judas, forraader du Menneskens Søn med et Kys? Saa greb Tjenerne Jesus; men alle Disciplene forlod Herren og flygtede.

3. Jesu Domfældelse af det jødiske Raad. Matt. 26. Luk. 22. Joh. 18.

Da Skaren havde grebet Jesus, bandt de ham og bragte ham først til **Annas**, som før havde været Ypperstepræst, og derfra til **Kajfas**, som var Ypperstepræst, hos hvem det jødiske Raad samledes. Nu forhørte Kajfas Jesus om hans Disciple og hans Lære; Jesus svarede ham: Jeg har talet rent ud for Verden, jeg har altid lært i Synagoge og Tempel, hvor alle Jøder samles, men i Løndom har jeg intet lært; hvorfor spørger du da mig? spørg dem, der har hørt, hvad jeg talede til dem; se, de veed, hvad jeg har sagt. Som han talede saaledes, raabte en af Tjenerne, der stod ved Siden: Skal du svare Ypperstepræsten saaledes? og slog ham i Ansigtet; men Jesus svarede ham: Hvis jeg har talet ilde, saa bevis, at det er Uret, men talede jeg ret, hvorfor slaar du mig da? Derefter søgte Raadet Vidnesbyrd imod ham for at tage ham af Dage, men de fandt intet, de kunde bruge; thi hvor vel mange falske Vidner stod frem, vilde deres Udsagn ikke stemme. Til sidst traadte to falske Vidner frem og sagde: Denne har sagt: Jeg vil nedbryde Guds Tempel og opbygge det i tre Dage! Da stod Ypperstepræsten op og sagde til Jesus: Svarer du intet? hvad er det, disse vidner imod dig? men Jesus tav. Og Ypperstepræsten tog nu atter Ordet og sagde: Jeg besværger dig ved den levende Gud, at du siger os, om du er Kristus, den højlovede Guds Søn! Jesus svarede ham: Du har sagt det? men jeg siger eder: fra nu af skal I se Menneskens Søn sidde ved Kraftens højre Haand og komme i Himmelens Skyer. Da sønderrev Ypperstepræsten sine Klæder og sagde: Han spotter, hvad trænger vi længer til Vidner! se, nu har I hørt hans Gudsbespottelse; hvad tykkes eder? De svarede: Han har fortjent at dø! Og strags begyndte de, der holdt ham, at drive Spot med ham, at spytte paa ham og slaa ham med Næver, og de kastede et Klæde over ham og slog ham i Ansigtet og raabte: Spaa os, Kristus, hvem er det, der slaar dig? Ikke at tale om mange andre Bespottelser, de udstødte mod ham.

4. Peders Fornægtelse og bitre Graad. Mattæos' Evangelium 26. Markus' Evangelium 14. Lukas' Evangelium 22. Johannes' Evangelium 18.

Medens Jesus var i Forhør i det jødiske Raad, var **Peder** kommen ind i Ypperstepræstens Palads, og han stod iblandt Tjenerne ved Ilden og varmede sig, thi det var koldt. Da kom en af Ypperstepræstens Piger, som var Dørvogterske, og sagde til Peder: Er du ikke ogsaa en af dette Menneskes Disciple? Nej, svarede Peder, jeg hverken veed eller forstaar, hvad du

siger! Derpaa gik han ud i Forgaarden, og i det samme gol Hanen. Lidt efter fik Pigen atter Øje paa ham og sagde saa til de omstaaende: Han hører ogsaa til dem! Og de gav sig til at spørge ham, om han var en af Jesu Disciple; men han nægtede det anden Gang og svor paa, at han kjendte ikke det Menneske; lidt efter sagde de igjen til ham: Du hører sandelig til dem, for du er jo ogsaa en Galilæer, og dit Maal røber dig! men da nægtede han det tredje Gang og begyndte at bande og sværge: Jeg kjender ikke det Menneske, du taler om! Da gol Hanen anden Gang, og Herren vendte sig om og saae paa Peder; men Peder kom hans Ord i Hu: Førend Hanen galer to Gange, vil du fornægte mig tre Gange! Og han gik uden for og græd bitterlig.

5. **Jesus forhøres af Pilatus.** Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 18.

Da Ypperstepræsten og Raadet havde dømt Jesus skyldig til Døden, førte de ham meget tidlig Fredag Morgen til den romerske Landshøvding, **Pontius Pilatus**, for at faa ham til at stadfæste deres Dom. Pilatus spurgte dem: Hvad har I at klage over dette Menneske? De svarede: Var han ikke en Misdæder, da havde vi ikke overantvordet dig ham. Pilatus sagde til dem: Tager I ham og dømmer ham efter eders Lov. Jøderne svarede: Vi tør ingen aflive. Men de begyndte haardt at anklage ham og sagde: Vi har fundet, at han forfører Folket, forbyder at svare Kejseren Skat og kalder sig selv Kristus, en Konge. Da kaldte Pilatus Jesus for sig og spurgte ham: Er du Jødernes Konge? Jesus svarede: Taler du dette af dig selv, eller har andre sagt dig det om mig? Pilatus svarede: Mon jeg være en Jøde? Dit Folk og Ypperstepræsterne overgav dig til mig; hvad har du gjort? Jesus svarede: Mit Rige er ikke af denne Verden; var det saa, havde mine Tjenere nok kæmpet for mig, at jeg ikke skulde blive overgivet til Jøderne. Nu spurgte Pilatus atter: Er du da ikke en Konge? Han svarede: Du har sagt det: jeg er en Konge; dertil er jeg født, og dertil kom jeg til Verden, for at jeg skal give Sandheden Vidnesbyrd; hver den, der er af Sandheden, hører min Røst. Ja, svarede Pilatus, hvad er Sandhed? gik derpaa ud til Jøderne og sagde til dem: Jeg finder ingen Skyld hos ham. Men de blev ved og svarede: Han oprører Folket, i det han lærer i hele Judæa, siden han begyndte fra Galilæa, og lige hertil.

6. **Jesus føres fra Pilatus til Herodes.** Lukas' Evangelium 23.

Saa snart Pilatus hørte nævne Galilæa, spurgte han strags, om Jesus var derfra, og da han erfarede, at han var en Undersaat af **Herodes Antipas**, sendte han ham til denne, for at han skulde dømme ham; thi han var ogsaa i Jerusalem paa Festdagene. Og da Herodes saae Jesus, blev han meget

glad; thi han havde længe hørt tale om ham og ønsket at faa ham at se, i den Tanke, at han skulde gjøre en Undergjerning for ham; ogsaa gjorde han ham mange Spørgsmaal, men Jesus svarede ham ikke et Ord. Imidlertid stod Ypperstepræster og skriftkloge og klagede paa ham af al Kraft; men til sidst lod Herodes kaste en hvid Kappe om ham og sendte ham tilbage til Pilatus, efter først tillige med sine Krigsfolk at have spottet og haanet ham. Men Pilatus og Herodes, som før havde været Fjender, blev fra den Dag Venner med hinanden.

7. Jesus og Barrabas: Livets Fyrste og Morderen.

Mattæos' Evang. 27. Markus' Evang. 15. Lukas' Ev. 23. Johannes' Ev. 18.

Da kaldte Pilatus Ypperstepræsterne og Folkets Høvdinger sammen og talede saaledes: I har bragt dette Menneske til mig som en Folkeforfører, og nu har jeg forhørt ham i eders Paahør og ikke fundet ham skyldig i noget af det, I skylder ham for, Herodes ikke heller, thi jeg sendte jer jo til ham, saa han har intet gjort, som fortjener Dødsstraf; altsaa vil jeg revse ham og lade ham gaa. Men det var Skik, at Landshøvdingen gav Folket en Fange fri paa Højtiden, og nu havde han netop blandt Fangerne en Røver ved Navn **Barrabas**, der havde begaaet et Mord under et Oploeb i Jerusalem. Nu raabte da Folket, at Landshøvdingen skulde gjøre som brugeligt var, og da Pilatus hørte det, spurgte han: Hvem vil I, jeg skal give jer fri, Barrabas eller Jesus, som kaldes Kristus? thi han vidste, at Ypperstepræsterne havde overantvordet Jesus til ham af Avind. Men Ypperstepræsterne og de Ældste satte ondt i Folket, saa de svarede: Bort med denne, men giv os Barrabas fri!

Og Pilatus vilde stille dem til Freds og lod Barrabas løs, men Jesus tog han ind med og lod ham hudstryge, vist nok i den Tanke, at Folket skulde lade sig nøje dermed; thi endnu medens han sad paa Domstolen, havde hans Hustru sendt Bud til ham og ladet ham sige: Giv dig ikke af med denne retfærdige; thi jeg har lidt meget i Dag i Drømme for hans Skyld. Saa førte de romerske Stridsmænd Jesus ind i Paladset, samledes alle om ham, rev Klæderne af ham og kastede en rød Kappe over ham, flettede en Krans af Torne og satte den paa hans Hoved, gav ham et Rør i hans Haand, faldt paa Knæ for ham og raabte: Hil dig, du Jødernes Konge! Og de slog ham paa Munden og spyttede paa ham, tog Røret fra ham og slog ham i Hovedet.

8. Jesus domfældes af Pilatus. Matt. 27. Luk. 23.

Atter gik nu Pilatus ud og sagde til Folket: Se, jeg fører ham her ud, at I skal vide, at jeg finder ham uskyldig! I det samme førtes Jesus frem, i den røde Kappe og med Tornekronen paa, og Pilatus sagde: Se, hvilket Menneske! Som nu

Ypperstepræsterne og deres Tjenere fik Øje paa Jesus, begyndte de at raabe: Korsfæst, korsfæst ham! Pilatus svarede: Saa tager da I ham og korsfæster ham, thi jeg finder ham uskyldig! De svarede: Vi har en Lov, og efter vor Lov bør han dø; thi han har gjort sig selv til Guds Søn. Da Pilatus hørte det, blev han endnu mere forfærdet, gik ind i Paladset igjen og spurgte Jesus, hvorfra han var; men Jesus svarede ham ikke. Taler du ikke til mig? spurgte da Pilatus, veed du ikke, at jeg har Magt til at korsfæste dig og Magt til at give dig fri? Men Jesus svarede: Du havde slet ingen Magt over mig, hvis den ikke var given dig herovenfra; derfor har den, som overgav mig til dig, større Synd end du. De Ord slog Pilatus, saa han prøvede atter at faa ham fri, men da raabte Jøderne: Giver du ham fri, er du ikke Kejserens Ven; hver den, der gjør sig selv til Konge, sætter sig op imod Kejseren. Da Pilatus hørte disse Ord, lod han Jesus hente, satte sig paa Domstolen og sagde til Jøderne: Se, her er eders Konge! Ypperstepræsterne svarede: Vi har ingen anden Konge end Kejseren! og trængte paa med høje Skrig, at han skulde korsfæstes. Og Pilatus dømte da, tidlig **Langfredag** Formiddag, at Jesus skulde korsfæstes; dernæst tog han Vand, toede sine Hænder i alles Paasyn og sagde: Jeg er uskyldig i denne retfærdiges Blod, det bliver eders Sag! Og alt Folket raabte: Hans Blod komme over os og over vore Børn!

9. Forræderen Judas fortvivler; hans Endeligt. Matt. 27. Ap. Gj. 1.

Da Judas Iskariot hørte, at Jesus var dømt til Døde, fortrød han sin Gjerning, og han bragte de tredive Sølvpenge tilbage til Ypperstepræsterne og de Ældste og sagde: Jeg har syndet; thi jeg har forraadt uskyldigt Blod! De svarede: Hvad kommer det os ved; det bliver din Sag! Saa kastede han Sølvpengene i Templet og gik bort og hængte sig selv. Men Ypperstepræsterne tog Pengene og sagde: Det er utilladeligt at lægge dem til Tempelgaverne, eftersom det er Blodpenge. Saa tog de da den Beslutning at kjøbe en Pottemagers Ager for de samme Penge til en Gravplads for fremmede, hvorfor ogsaa Marken fik Navnet Hakel-Dama, d. e. Blodager.

10. Jesu Korsfæstelse. Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

Strags efter, at Pilatus havde dømt Jesus til Døden, tog Stridsmændene Kappen af ham, gav ham hans egne Klæder paa og førte ham bort for at korsfæste ham. Selv maatte han bære sit Kors; men paa Vejen til Retterstedet, som kaldtes **Golgata** eller Hjærneskal-Sted, stødte Stridsmændene paa **Simon**, en Mand fra Kyrene, ham tvang de til at tage Korset og bære det efter ham. Og en stor Mængde Mennesker, mest Kvinder, fulgte efter, de slog sig for Brystet og jamrede sig; men da

Herren saae det, vendte han sig om og sagde til dem: Græder ikke over mig, I Jerusalems Døtre, men græder over eder selv og over eders Børn; thi se, de Dage kommer, da man skal sige: salige de ufrugtbare og de Liv, der ikke fødte, og de Bryster, der ikke gav Die! Da skal man sige til Bjærgene: falder over os! og til Højene: skjuler os! thi gjør man saaledes ved det grønne Træ, hvad skal der da ske med det tørre! Da de nu kom til Golgata, gav de ham galdeblandet Eddike at drikke; men da han havde smagt det, vilde han ikke drikke det. Og de naglede ham fast til Korset, ved Klokken ni, midt imellem to Røvere, saa det gik i Opfyldelse paa ham, hvad skrevet staar (se Side 64; Es. 53, 12): „Og han blev regnet blandt Overtrædere".

11. **Jesu syv Ord paa Korset.** Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

Det første Ord, Jesus talede paa Korset, var: Fader, forlad dem, thi de veed ikke, hvad de gjøre! Men Stridsmændene, som havde korsfæstet Jesus, tog hans Klæder og delte dem i fire Dele, en til hver af dem; men hans Kjortel var usyet, vævet i et fra øverst til nederst, og de sagde derfor til hverandre: Lader os ikke skære den i Stykker, men kaste Lod om, hvis den skal være. Dette skete, for at Skriften skulde gaa i Opfyldelse (Salm. 22, se Side 52): „De delte mine Klæder imellem sig og kastede Lod om min Kjortel".

Ved Jesu Kors stod **hans Moder, hendes Søster** og **Maria Magdalene** og den Discipel, han elskede. Da Jesus nu saae sin Moder og **Johannes**, sagde han til hende: Kvinde! se, der er din Søn; og til ham: Se, der er din Moder! Og fra samme Stund tog Discipelen hende til sig. Men Folket stod og saae derpaa; og de forbigaaende drev Spot med Herren, rystede paa Hovedet og sagde til ham: Frels dig selv og stig ned af Korset, om du er Guds Søn! Ligeledes haanede ogsaa Ypperstepræsterne, de Ældste og de Skriftkloge ham og sagde: Han har frelst andre, men sig selv kan han ikke frelse! er han Israels Konge, saa lad ham nu stige ned af Korset, saa vil vi tro paa ham! han satte sin Lid til Gud, lad ham nu redde ham, hvis han finder Behag i ham (se Salm. 22, Side 52), siden han sagde: Jeg er Guds Søn! Om det saa var Røverne, der hang korsfæstede paa begge Sider af ham, havde de stemmet i med de øvrige; men som nu den ene blev ved at haane ham og sagde: Er du Kristus, saa frels dig selv og os! tog den anden til Gjenmæle og svarede ham: Frygter du endnu ikke Gud, nu du undergaar samme Dom, og vi med Rette, siden vi faar Løn som forskyldt for vore Gjerninger, men han har intet ondt gjort! Og han vendte sig til Herren og bad: Herre, kom mig i Hu, naar du kommer i dit Rige! men Jesus svarede ham: Sandelig siger jeg dig: i Dag skal du være med mig i

Paradis! Dette skete omtrent Klokken tolv; men nu formørkedes Solen, saa der blev et Mørke i tre Timer over det hele Land. Da raabte Jesus med høj Røst: Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig! Derefter sagde han: Jeg tørster! Og strags løb en hen, tog en Svamp, dyppede den i Eddike og rakte ham den paa en Isop-Stængel. Da nu Jesus havde taget Eddiken, sagde han: Det er fuldbragt! raabte atter med høj Røst: Fader, i dine Hænder befaler jeg min Aand! bøjede derpaa sit Hoved og opgav Aanden.

12. **Tegnene ved Jesu Død.** Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

Og se, Forhænget for det Allerhelligste i Templet revnede fra øverst til nederst, og Jorden skjælvede, og Klipperne revnede, og Gravene aabnedes, og mange af de hensovede Helliges Legemer stod op og gik ind i den hellige Stad efter Herrens Opstandelse og lod sig se af mange. Men da Høvedsmanden og de øvrige, der holdt Vagt ved de korsfæstede, saae Jordskjælvet og de Tegn, som dermed fulgte, forfærdedes de saare og bekjendte: Det var sandelig en retfærdig Mand! og: Det var i Sandhed Guds Søn! Og alle Folk, der saae paa Korsfæstelsen, slog sig for deres Bryst og vendte tilbage.

For at nu Ligene ikke skulde blive hængende paa Korset Hviledagen over, der var saa meget helligere, som den faldt sammen med Paasken, gik Jøderne til **Pilatus** og bad ham, at de korsfæstedes Ben maatte knuses og Ligene tages ned, og han tilstod dem deres Bøn. Følgelig gik Stridsmændene hen og knuste Benene paa begge Roverne; men da de kom til Jesus og saae, at han allerede var død, knuste de ikke hans Ben, kun stødte en af dem ham et Spyd i Siden, og strags flød der Blod og Vand ud, alt efter Spaadommene: „Der skal intet Ben brydes paa ham" (2 Mos 12, 46; se Side 28); og: „de skal se hen til ham, de har gjennemstunget". Sak. 12, 10.

13. **Jesu Jordefærd.** Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

Nu var der en rig Mand ved Navn **Josef af Arimatæa**, en højagtet Raadsherre, en brav og retsindig Mand, der ikke havde gjort fælles Sag med de øvrige i deres Adfærd mod Herren, men selv været hans Discipel, hvorvel i Løndom, af Frygt for Jøderne; han tog nu Mod til sig, gik til Pilatus og bad om Jesu Legeme. Pilatus blev forundret over, at Jesus allerede skulde være død, og lod Høvedsmanden kalde for at udspørge ham derom; men da han af ham havde faaet at vide, at det dermed havde sin Rigtighed, tilstod han Josef hans Bøn, hvorpaa denne da gik hen og tog Liget ned. Nu kom ogsaa **Nikodemos** til med omtrent hundrede Pund Myrra og Aloe, dermed salvede de Liget og bandt det ind i et fint Linklæde efter Jødernes Skik; i Nærheden var der en Have og i den en ny Grav, som Josef havde

ladet udhugge til sig selv i en Klippe, og hvor aldrig noget Lig havde ligget før; der lagde de Jesus, eftersom det var Fredag Aften, og Hviledagen (Sabbaten) var nær. Men nogle troende Kvinder var til Stede ved Jesu Ligfærd, og Maria Magdalene tillige med en anden troende Kvinde fulgte og saae Klippegraven, hvori hans Legeme blev lagt ind. Og Josef og Nikodemos væltede en stor Sten for Indgangen til Graven og gik deres Vej.

14. Vagten ved Jesu Grav. Mattæos Evangelium 27.

Dagen efter samledes Ypperstepræster og Skriftkloge, gik til Pilatus og sagde til ham: Herre, vi kommer i Hu, at hin Bedrager sagde, medens han endnu levede: efter tre Dage opstaar jeg; byd derfor, at man holder nøje Vagt over Graven til den tredje Dag, for at ikke hans Disciple skal komme og stjæle ham og sige til Folket, at han er opstanden fra de døde! saa bliver det sidste Bedrageri værre end det første. Pilatus svarede: Der har I Vagten, gaar hen og passer paa, som I det bedst forstaar! Og de gik hen, stillede Vagt ved Graven og forseglede Stenen.

5. Fra Opstandelsen og indtil Himmelfarten.

1. Jesu Opstandelse. Kvinderne ved Graven. Matt. 28. Mark. 16.

Men Søndag Morgen tidlig, som Solen stod op, gik **Maria Magdalene** med nogle andre Kvinder til Graven for at salve Liget; og de talte med hverandre om, hvem de skulde faa til at vælte Stenen fra Graven, thi den var meget stor. Men som de saae derhen, fandt de, den var allerede fravæltet; thi ved Daggry var der sket et stort Jordskjælv, og Herrens Engel var da faret ned fra Himmelen, af Skikkelse som Lynild og i en Klædning hvid som Sne, og havde væltet Stenen fra Graven og sat sig derpaa; men Vagten faldt til Jorden af Rædsel og blev, som de var døde. Og Engelen sagde til Kvinderne: Frygter ikke; thi jeg veed, at I leder efter Jesus, den korsfæstede, han er opstanden, han er ikke her; kommer hid og ser Stedet, hvor Herren laa, og gaar hurtigt hen og fortæller hans Disciple og **Peder**, at han er opstanden fra de døde, og siger til dem, at han gaar forud for eder til Galilæa; der skal I se ham, lige som han har sagt eder. Og Kvinderne gik derpaa hastig bort med Frygt og stor Glæde.

2. Apostlene Peder og Johannes ved Graven. Johannes Evang. 20.

Imidlertid havde Maria Magdalene, saa snart hun saae, at Stenen var væltet fra Graven, skyndt sig hen til Peder og Johannes og sagde til dem: De har taget Herren bort af Graven, og vi veed ikke, hvor de har lagt ham! Og som de hørte disse Ord, løb de begge derhen. **Johannes** kom først, bukkede sig ned og saae Linklæderne ligge i Graven, men gik ikke derind; Peder derimod løb lige derind og saae Linklæderne og Svededugen, som

havde været svøbt om Hovedet, sammenviklet paa et Sted for sig selv, hvorefter ogsaa Johannes gik ind og saae og troede; thi endnu forstod de ikke Skriften, at han skulde opstaa fra de døde.

3. **Jesus aabenbarer sig for Maria Magdalene ved Graven.** Joh. 20.

Derpaa gik Disciplene hjem, men Maria Magdalene, som atter var kommen til Graven, blev staaende og græd; som hun nu bøjede sig grædende mod Graven, fik hun Øje paa to Engle, i hvide Klæder, siddende en ved Hovedet og en ved Fødderne, hvor Herrens Legeme havde ligget. De sagde til hende: Kvinde, hvorfor græder du? og hun svarede: Fordi de har taget min Herre bort, og jeg veed ikke, hvor de har lagt ham! Men i det samme vender hun sig om og ser Jesus staa der, dog uden at kjende ham. Nu spurgte ogsaa Jesus hende: Kvinde, hvorfor græder du, hvem leder du efter? Og hun svarede i den Tanke, at det var Havens Opsynsmand: Herre, hvis du har baaret ham bort, saa sig mig, hvor du har lagt ham, saa vil jeg tage ham! Herren svarede: Maria! og strags vendte hun sig og raabte: Lærer! men Herren sagde til hende: Gaa til mine Brødre og sig dem: jeg stiger op til min Fader og eders Fader og min Gud og eders Gud!

4. **Vandringen til Emmaus. — Skriftudlæggelsen.** Luk. 24, 13—35.

Samme Dag, som Herren opstod, gik to af hans Disciple ud til en Landsby, kaldet Emmaus, i Nærheden af Jerusalem; men som de nu vandrede med hinanden og skiftede Ord om alle disse Tildragelser, kom Herren selv og fulgte med dem paa Vejen, men deres Øjne holdtes til, saa de kjendte ham ikke. Og Herren spurgte dem, hvorom det var, de talede ved, og hvorfor de saae saa sorgfulde ud; men en af dem tog Ordet og svarede: Er du da den eneste fremmede i Jerusalem, som ikke veed, hvad der er sket i disse Dage? Hvilket? spurgte Herren, og de svarede ham: Det med Jesus af Nasaret, der var en Profet, mægtig i Ord og Gjerning for Gud og alt Folket, hvorban vore Ypperstepræster og Høvdinger overgav ham til Dødsdom og korsfæstede ham. Men vi haabede, at det var ham, der skulde forløse Israel, dog med alt det er det i Dag den tredje Dag, siden dette tildrog sig. Men nu har ogsaa nogle Kvinder af *vore* forbavset os, for de var tidlig ved Graven og kom igjen uden at have fundet hans Legeme, men fortalte, at de havde havt et Syn af Engle, der sagde, at han levede, hvorpaa nogle af vore gik til Graven og fandt det, som Kvinderne havde sagt, men ham saae de ikke. Da svarede Herren: O, I uforstandige og senhjærtede til at tro paa alt, hvad Profeterne har talet! burde ikke Kristus lide dette og saa indgaa til sin Herlighed? Og han gik ud fra Moses og alle Profeterne og udlagde for dem, hvad der stod om ham i alle Skrifterne.

Nu var de i Nærheden af Landsbyen, de agtede sig til, og Herren lod, som vilde han gaa videre; dog, de nødte ham til at blive og sagde: Bliv hos os, thi det lakker ad Aften, og Dagen hælder! Saa gik han ind for at blive hos dem, og det skete, som han sad til Bords med dem, tog han Brødet, velsignede det, brød og rakte dem det, og strags aabnedes deres Øjne, saa de kjendte ham; men han blev usynlig for dem. Da sagde de til hinanden: Brændte ikke vore Hjærter i os, da han talede med os paa Vejen og aabnede os Skrifterne! Og de stod op i samme Stund og vendte tilbage til Jerusalem, hvor de fandt de elleve samlede, saa vel som dem, der holdt sig til dem, og disse sagde: Herren er sandelig opstanden og har aabenbaret sig for Simon (**Peder**)! Og de to fortalte dem til Gjengjæld, hvad der var hændet dem paa Vejen, og hvorledes de havde kjendt ham, idet han brød Brødet.

5. Jesu Aabenbarelse for Apostlene i Jerusalem. Luk. 24. Joh. 20.

Medens de saaledes taledes ved — men det var Paaskedags Aften, og Dørene havde de lukket af Frygt for Jøderne — stod Herren selv midt iblandt dem og sagde: Fred med eder! Og de blev forfærdede, i den Tanke, at de saae en Aand: men da sagde han: Hvorfor er I saa forstyrrede, og hvorfra kommer de Tanker op i eders Hjærter? ser mine Hænder og Fødder, at det er mig, føler paa mig, og ser; thi en Aand har ikke Kjød og Ben, som I ser, jeg har! Dermed viste han dem sine Hænder og Fødder, og Disciplene blev glade, at de saae Herren; men som de endnu tvivlede af Glæde og Forundring, spurgte han: Har I noget her at spise? Og de gav ham et Stykke stegt Fisk og noget af en Honningskive, og han tog det og spiste det for deres Øjne.

Derefter sagde han atter til dem: Fred med eder! Ligesom Faderen har udsendt mig, udsender ogsaa jeg eder. Og med disse Ord aandede han paa dem og sagde: Modtager den Helligaand! De, hvis Synder I tilgiver, dem er de tilgivne, og de, hvis Synder I holder fast, for dem er de fastholdte! Og fremdeles sagde han: Dette er det, hvorom jeg talede til eder, da jeg endnu var hos eder, at alt maa gaa i Opfyldelse, hvad der staar skrevet om mig i Mose Lov, Profeterne og Salmerne (se Sidetal 6, 10, 24, 34, 48, 52, 61, 63, 66 og 70). Derpaa oplod han deres Forstand, saa de forstod Skrifterne, og sagde til dem: Saaledes staar der skrevet, og saaledes burde Kristus lide og opstaa fra de døde paa tredje Dag, og Omvendelse og Syndsforladelse forkyndes i hans Navn for alle Folkefærd fra Jerusalem af. Men I er Vidner til dette, og se, jeg sender min Faders Forjættelse over eder, men holder I eder rolige i denne By, indtil I bliver iført Kraften fra det høje!

6. **Jesus og Apostelen Tomas.** Joh. 20, 24—30. Mark. 16.

Men **Tomas**, en af de tolv, havde ikke været til Stede, den Gang Jesus kom; og da de andre Disciple nu sagde til ham. Vi har set Herren! svarede han: Hvis jeg ikke faar se Mærkerne af Naglerne i hans Hænder og lægger min Finger deri og min Haand i hans Side, tror jeg det ingenlunde. Dog, otte Dage efter, — altsaa næste Søndag — som Disciplene atter var samlede, og Tomas til Stede, kom Jesus igjen, medens Dørene var lukkede, og bød: Fred med eder! men dernæst sagde han til Tomas: Kom hid med din Finger og se mine Hænder, og kom hid med din Haand og læg den i min Side, og vær ikke vantro men troende! Da svarede Tomas ham: Min Herre og min Gud! Og Jesus sagde til ham: Du troede, Tomas! fordi du saae mig; salige de, der ikke ser, men tror.

Siden sagde Jesus til alle **de elleve**: Gaar ud i al Verden og prædiker Evangeliet for al Skabningen: Hvo som tror og bliver døbt skal blive salig, men hvo som ikke tror skal blive fordømt.

7. **Jesu Befaling om Daaben.** Mattæos Evangelium 28.

Fra Jesu Opstandelse og indtil hans Himmelfart i Apostlenes Paasyn hengik fyrretyve Dage, og i denne Tid lod han sig jævnlig til Syne for sine Apostle og sagde dem de Ting, der hører til Guds Rige; men han lod sig ogsaa se af andre end Apostlene og en Gang af mere end fem hundrede Brødre. Da det lakkede mod Enden af de fyrretyve Dage, aabenbarede han sig paa et Bjærg i Galilæa, hvor han havde sat **de elleve** Stævne, og da de saae ham, faldt de ned for ham. Men Jesus traadte hen til dem og sagde disse Ord til dem om **Daaben**: Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden; gaar derfor hen og kristner alle Folkefærd, ved at døbe dem til Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn og ved at lære dem at holde alt, hvad jeg har befalet eder. Og se, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende!

8. **Jesu Himmelfart.** Luk. 24. Mark. 16. Ap. 1.

Til sidst førte Jesus de elleve ud til **Oliebjærget** ved Byen Betania og bød dem atter ikke at vige fra Jerusalem, men der oppebie Faderens Forjættelse, som han havde forkyndt dem; thi, sagde han til, Johannes døbte med Vand, men I skal døbes med den Helligaand om ikke mange Dage. Da spurgte de: Herre, vil du gjenoprette Riget for Israel paa denne Tid? men han svarede: Det er ikke eders Sag at kjende Tider eller Timer, som Faderen har fastsat i sin egen Magt; men I skal faa den Helligaands Kraft, der kommer over eder, og være mine Vidner, baade i Jerusalem og hele Judæa og Samaria, ja lige til Jordens Ende. Derpaa opløftede han sine Hænder og lyste Velsignelse over dem, og det skete, da han havde velsignet dem,

skiltes han fra dem og opløftedes til Himmelen, medens de saae derpaa, og en Sky tog ham bort fra deres Øine. Og han satte sig hos Faderens høire Haand.

Men medens de endnu stod og stirrede op mod Himmelen efter ham, se, da stod der to Mænd hos dem, i hvide Klæder, og sagde: I Mænd fra Galilæa, hvi staar I og stirrer mod Himmelen? denne Jesus, som er bleven optagen til Himmelen fra eder, han skal komme igjen, lige som I saae ham fare til Himmels! Dette skete paa Oliebjærget ved Betania: og nu tilbad Apostlene Herren, og vendte med stor Glæde tilbage til Jerusalem.

6. Den kristne Menigheds Historie i Apostlenes Dage.

Apostlenes Gjerninger, skrevet af Lukas.

1. Den Helligaands Udgydelse paa Pinsedagen. Ap. 1. 2.

Fra Herrens Himmelfart og indtil Helligaandens Udgydelse paa Pinsedag hengik ti Dage, hvori Apostlene holdt sig samlede i Jerusalem i Bön og Paakaldelse tillige med andre Disciple samt Herrens Moder og de øvrige troende Kvinder, omtrent 120 Personer. Og denne lille Modermenighed valgte nu til Apostel i Judas Iskariots Sted en Mand ved Navn ***Mattias***, som havde fulgt med Apostlene al den Tid, da vor Herre Jesus gik ud og ind hos dem.

Da nu Pinsefesten kom, og alle troende var forsamlede, hortes der pludselig en Susen fra Himmelen, som af et fremfarende vældigt Vindstød og fyldte hele Huset, hvor de var; og Tunger, lige som af Ild, kom til Syne for dem og satte sig paa enhver af dem, og de fyldtes alle med den Helligaand og begyndte at tale i fremmede Tungemaal, efter som Aanden gav dem at udsige.

Men blandt de Jøder, som opholdt sig i Jerusalem, var der fromme Mænd af forskjellige Folkefærd. Og da nu Mængden stimlede sammen ved denne Lyd fra Himmelen, vidste den hverken ud eller ind, fordi hver hørte dem tale i sit eget Maal; og de forundrede sig alle og sagde til hverandre: „Er ikke alle disse, der tale, Galilæer? hvorledes hører da hver af os dem tale paa vort Modersmaal og forkynde Guds Storværker med vore Tunger?« Saa var de da i Tvivl og spurgte hverandre: »Hvad skal dog vel dette betyde?« Men nogle var der ogsaa, som drev Spot med det hele og sagde: »Aa, de er fulde af sød Vin!«

2. Peders Pinseprædiken. Ap. 2.

Da stod Apostelen ***Peder*** frem med de elleve, opløftede sin Røst og talede saaledes: »I Israeliter og alle I, som bor i Jerusalem, dette være eder vitterligt, og laaner Ore til

mine Ord: ikke er det saa, som I tænker, at disse er drukne, men det er, hvad der er sagt ved Profeten Joel (3, 1—5): „Og det skal ske i de sidste Dage, siger Gud, at jeg udgyder af min Aand over alt Kjød, saa eders Sönner og Døtre skal profetere, eders Ungersvende se Syner, og eders Oldinge have Drömme, ja selv paa mine Trælle og Trælkvinder vil jeg i de Dage udgyde af min Aand; saa de skal profetere". Og derefter talede Peder endnu meget til Folket om Jesus af Nasaret, mindede dem om hans Liv og Død samt om, hvorledes David havde spaaet om hans Opstandelse (se Side 52); han sluttede sin Tale med de Ord: »Men denne Jesus, ham oprejste Gud, dertil er vi alle Vidner, og efter at være ophöjet ved Guds höjre Haand, har han, der af Faderen fik Løfte paa den Helligaand, nu udgydt denne, som I det ser og hører. Saa vide da al Israels Hus det for vist, at ham, denne Jesus, hvem I korsfæstede, ham har Gud gjort baade til Herre og til Kristus«.

Da Jøderne hørte disse Ord, og det blev dem vitterligt, at de havde forgrebet sig paa deres rette Konge og Herre, blev de forfærdede og hjærtegrebne og spurgte Peder og de øvrige: »Brødre, hvad skal vi gjöre?« men Peder svarede: „Omvender eder og lad eder døbe i Jesu Kristi Navn til Syndernes Forladelse, saa skal I faa Helligaandens Gave; thi eder og eders Börn hører Forjættelsen til, saa vel som alle dem i det fjærne, hvem Herren vor Gud vil kalde hid!" Og han aflagde end videre Vidnesbyrd for dem og formanede dem end yderligere: „Lad eder frelse fra denne forvendte Slægt"; men alle de, hos hvem hans Ord fandt et godt Sted, lod sig døbe, saa der vandtes paa denne Dag henved tre tusende Sjæle.

3. Den første kristne Menigheds Tilstand. Ap. 2. 4.

Saaledes var nu den kristne Menighed grundlagt i Jerusalem, og den holdt sig samlet i Kjærlighed og holdt fast ved Apostlenes Undervisning og ved Samfundet og Brødets Brydelse og Bönnerne, lovprisende Gud og elskelig for hele Folket. Og Frygt hvilede over hver Sjæl, og store Tegn og Undergjerninger skete ved Apostlene; men hver Dag lagde Herren flere til Menigheden, som lod sig frelse. Og de troendes Mængde havde ét Hjærte og én Sjæl; og ingen kaldte noget sin Ejendom; thi de havde al Ting tilfælles, og der var ingen trængende iblandt dem.

Medlemmerne af Menigheden kaldte sig indbyrdes imellem hverandre: Disciplene, Brødrene, de troende, de hellige; men af Jøderne kaldtes de Nasaræer, Ap. 24, 5.

4. Peder og Johannes helbreder en halt. Ap. 3. 4.

Paa denne Tid gik ***Peder*** og ***Johannes*** en Dag op til Templet; men ved den Tempeldör, som kaldtes den skjönne, sad just en Mand, som havde været halt fra Fødslen, og som daglig blev baaren derop for at tigge af de forbigaaende; han fik nu Öje paa Apostlene og bad ogsaa dem om noget. Da tog Peder og Johannes ham skarpt i Öjesyn og sagde til ham: »Se paa os!« Det gjorde han ogsaa, i den Tanke, at de vilde give ham noget; men nu vedblev Peder: »Sølv og Guld har jeg ikke, men hvad jeg har, det giver jeg dig: i Jesu Kristi, Nasaræerens, Navn, staa op og gaa!« Derpaa greb han hans höjre Haand og rejste ham op; og strags blev hans Fødder og Ankler stærke, saa han sprang op, stod oprejst og kunde gaa omkring, og han fulgte med dem ind i Templet, gik og sprang og lovede Gud; men alle Folk saa' ham, og da de kjendte ham godt, forbavsedes de og forfærdedes over det, der var hændet ham. Men Peder talede nu Ordet til dem og formanede dem til at omvende sig og fatte et andet Sind for at deres Synder kunde blive udslettede ved Troen paa den Herre Jesus Kristus, i hvis Navn denne Gjerning var gjort; og mange af dem, der hörte hans Ord, modtog Troen.

Men Præsterne og de skriftkloge, som var forbitrede over, at saa mange blev troende, lod Peder og Johannes gribe og kaste i Fængsel, og stillede dem Dagen efter for Raadet og spurgte dem, af hvad Magt eller i hvad Navn det var, at de havde helbredet det vanföre Menneske. De svarede: „I Jesu Kristi Navn, hvem I korsfæstede, men Gud opvakte fra de døde, i det staar han nu sund for eders Öjne. Og der er ikke Frelse i nogen anden; thi der er ikke noget andet Navn under Himlene givet iblandt Menneskene, ved hvilket vi skal vorde frelste!“ Raadet blev forundret over den store Frimodighed, hvormed de talede, og gav dem fri, efter først strængelig at have forbudt dem baade at lære og tale i Jesu Navn, hvortil de svarede: »Om det er Ret for Gud at adlyde eder mere end ham, maa I selv skjönne; thi vi kan ikke andet end tale, hvad vi har set og hørt!«

5. Alle Apostlene for det jødiske Raad. Ap. 5.

Apostlene vedblev med deres Prædiken om Herren, og Guds Ord havde Fremgang, saa Menigheden voksede stærkt; men længe varede det ikke, för alle Apostlene blev grebne, kastede i Fængsel og derefter førte for Raadet. Og Ypperstepræsten sagde da til dem: »Forbød vi eder ikke alvorlig at lære i dette Navn, og dog fylder I Jerusalem med eders Lærdom!« Peder og Apostlene svarede: »Man bör adlyde Gud

mere end Menneskene. Vore Fædres Gud opvakte Jesus, hvem I hængte paa Træet og tog af Dage; ham ophöjede Gud ved sin höjre Haand til Høvding og Herre, for at give Israel Omvendelse og Syndsforladelse, og hertil er vi Vidner.« Disse Ord skar Raadsherrerne i deres Hjærter, og de holdt nu Raad om at slaa Apostlene ihjel; men da rejste sig iblandt dem en Farisæer ved Navn ***Gamaliel,*** Lærer i Loven og höjagtet blandt Folket; han sagde: »Hold eder fra de Mennesker, og lad dem være i Fred; thi er dette Raad og denne Daad af Mennesker, saa falder det hen, men er det af Gud, kan I ikke gjöre det til intet; lad eder da ikke finde som Guds Modstandere!« De Ord fik Magt, saa nu lod de Apostlene slippe med Livet, men kunde dog ikke bare sig for at hudstryge dem, inden de gav dem fri, samt paa ny at forbyde dem at tale i Jesu Navn. Dog Herrens Disciple gik deres Gang, glade over, at have nydt den Ære at haanes for hans Navns Skyld, og de vedblev fremdeles daglig at bære Vidnesbyrd om Jesus Kristus, baade hjemme og i Templet. Og Guds Ord fik saadan Magt, at selv af jødiske Præster var der mange, som adlød Troen.

6. Fattigforstanderen Stefan. Ap. 6. 7.

Det var ikke alene Apostlene, som prædikede og vidnede om Jesus; men der var ogsaa andre, som gjorde det og stadfæstede deres Lærdom ved Tegn og Undergjerninger, og iblandt disse udmærkede sig især en Fattigforstander ved Navn ***Stefan.*** Han blev nu ogsaa greben og slæbt for Raadet og der blev fremstillet falske Vidner mod ham; men Stefan stod for Raadet som med en Engels Aasyn, blot bekymret for deres Skyld, der hadede ham; thi i en lang Tale lagde han sine Tilhørere paa Hjærtet, hvor meget godt Gud havde gjort deres Fædre samt sendt ***Profeten,*** om hvem Moses har varslet: „Ham skulle I høre!“ (se Side 34). Derpaa tiltalede Stefan dem saaledes: „I haarde Halse og uomskaarne paa Hjærter og Øren, I modstaar altid den Helligaand; som eders Fædre, saa og I! hvem af Profeterne forfulgte ikke eders Fædre, ja ihjelslog dem, der forkyndte den retfærdiges Komme, hvis Forrædere og Mordere I er blevne!“ Da fyldtes Raadsherrernes Hjærter med Harme, og de skar Tænder mod Stefan; men da han derpaa fyldt af den Helligaand løftede Öjnene mod Himmelen og udtalte, hvad han saa: „Se, jeg skuer Himlene aabne og Menneskens Sön staaende ved Guds höjre Haand!“ saa kunde de ikke holde sig længer, men stormede ind paa ham, alle som én, stødte ham uden for Byen og stenede ham. Men Stefan paakaldte Gud og bad: „Herre Jesus, modtag min

Aand!" faldt dernæst paa Knæ og raabte med höj Røst: „Herre tilregn dem ikke denne Synd!" Og som han sagde det, sov han hen. Saaledes endte det förste ***Blodvidne*** (Martyr), som Kristenheden saa'. Men nogle fromme Mænd tog hans Lig og gav ham en hæderlig Ligfærd.

7. Farisæeren Savls Omvendelse. Ap. 9. Jævnf. 22 og 26.

Samme Tid opholdt sig i Jerusalem en ung Farisæer, som hed ***Savl,*** og lige saa nidkjær han var for Mose Lov, lige saa brændende hadede han Jesu Kristi Evangelium. Da Stefan blev stenet, havde han sin Glæde af at se derpaa; men ikke til Freds hermed, holdt han det for sin Skyldighed end ydermere at gjöre, hvad han mægtede, mod Jesus fra Nasaret, og fór altsaa om i Husene for at opsøge hans Venner og slæbe dem i Fængsel, baade Mænd og Kvinder, og nøde dem til at spotte. Efter saaledes at have gjort Menigheden i Jerusalem al den Mén, der stod i hans Magt, tog han sig nu for at hjemsøge de troende i ***Syrien,*** gik altsaa til Ypperstepræsten og udbad sig Breve til Forsamlingshusene (Synagogerne) i ***Damask*** for ogsaa der at kunne gribe og fængsle de troende. Dog, som han var under Vejs i dette Ærende og kom i Nærheden af Byen, straalede et Lys fra Himmelen, stærkere end Solens, pludselig omkring ham, og for hans Øren lød de Ord paa Hebraisk: »Savl, Savl, hvorfor forfølger du mig? det bliver dig haardt at stampe mod Braadden!« Savl gjenmælede: »Hvem er du Herre?« og samme Røst svarede ham: »Jeg er Jesus af Nasaret, hvem du forfølger; men staa nu op og gaa ind i Byen, der skal det blive dig sagt, hvad du har at gjöre.

Thi derfor aabenbarede jeg mig for dig, for at kalde dig til Tjener og Vidne om det, du saa', og det jeg vil lade dig skue, idet jeg udtager dig fra Folket og Hedningerne, til hvem jeg sender dig, for at aabne deres Öjne, saa de vende sig fra Mørket til Lyset og fra Satans Magt til Gud, saa faar de Syndsforladelse og Lod blandt de hellige ved Troen paa mig«.

Da stod Savl op fra Jorden og aabnede sine Öjne; men se kunde han ikke, hvorfor hans Følgesvende maatte tage ham ved Haanden og lede ham ind i Byen Damask.

Her var Savl nu i tre Dage og hverken spiste eller drak i al den Tid; men derefter kaldte Herren i et Syn paa en troende, som hed ***Ananias,*** og bød ham at gaa hen til Savl. Ananias indvendte: »Herre, jeg har hørt mange fortælle om denne Mand, hvor meget ondt han har gjort dine hellige i Jerusalem, og her har han Fuldmagt af Ypperstepræsterne til at binde alle dem, som paakalder dit Navn!« men Herren svarede: »Gaa kun du, thi han er mig et ud-

valgt Redskab til at bære mit Navn frem for Hedninger og Konger og Israels Börn, og jeg skal vise ham, hvor meget han skal lide for mit Navns Skyld. Altsaa gik Ananias ind til Savl, lagde Hænderne paa ham og sagde: »Broder Savl, Herren, den Jesus, der aabenbarede sig for dig paa Vejen, han sender mig, for at du skal faa dit Syn igjen og fyldes med den Helligaand!« Og strags faldt der lige som Skjæl fra Savls Öjne, saa han fik sit Syn igjen; og Ananias sagde til ham: »Staa op, lad dig døbe og dine Synder aftvætte og paakald Herrens Navn!« Og han stod op og blev døbt, fik at spise og kom til Kræfter. Saaledes omvendtes den Mand (Aar 35 e. Kr. F.), som blev Herrens Apostel og siden lod sig kalde ***Pavlus.***

Denne Apostel er vidt kjendt i al Verden som de höje Apostles Ligemand. Herren havde selv baade kaldt og dannet ham til hans Embedsgjerning, saa han kunde vidne med Sandhed, at han var Apostel, kaldet ikke af noget Menneske, men af Gud og vor Frelser, Jesus Kristus, og havde modtaget sit Evangelium ved hans Aabenbarelse. Længe varede det nu ikke heller, för han gjorde vitterligt for alle, hvad han förte i sit Skjold; thi allerede i de første Dage efter sin Omvendelse forkyndte han i Synagogerne i Damask, at Jesus er Guds Sön. Dog begyndte han ellers ikke strags sin Apostelvirksomhed, men opholdt sig først tre Aar i Stilhed i Arabien og siden i længere Tid i sin Fødeby Tarsus i Lilleasien. Saa drog han til Byen **Antiokia** i Syrien, hvor der var en stor Menighed.

8. Den romerske Høvedsmand Kornelius. Ap. 10. 11.

Ihvorvel baade den gamle Pagts Profeter og den Herre Jesus selv mere end én Gang havde forkyndt, at hans Disciple skulde tages af alle Folkefærd, havde Apostlene hidtil kun døbt Jøder og saadanne Hedninger, der var gaaede over til Jødedommen. Med den første Hednings Daab gik det saaledes til: Der boede i Byen ***Kæsarea*** en romersk Høvedsmand ved Navn ***Kornelius,*** en from Mand, der uddelte mange Almisser og stadig bad til Gud; han havde et Syn, da han gjorde sin Bön: han saa' en Engel træde ind, der kaldte paa ham ved hans Navn og sagde til ham: »Dine Bönner og dine Almisser er stegne op, at ihukommes for Gud; saa send nu Bud til Byen Joppe efter Simon, med Tilnavn ***Peder***, han skal sige dig, hvad du skal gjöre!«

Følgelig kaldte Kornelius paa to af sine Tjenere samt en gudfrygtig Stridsmand, han havde til sin Tjeneste, fortalte dem det hele og sendte dem af Sted. Dagen efter, netop som Sendebuddene nærmede sig Byen, havde Peder et Syn; men som han nu tænkte sig om, uvis, hvad dette Syn skulde sige, se, da kom Mændene, som Kornelius havde

udsendt, til Huset, hvor Peder opholdt sig; og Helligaanden sagde til ham: Drag med uden at tvivle, thi jeg har sendt dem. Det gjorde Peder nu ogsaa, og da han kom der, fortalte Kornelius ham, hvorfor han havde sendt Bud efter ham, og da Peder havde hørt det, udbrød han: »I Sandhed, nu indser jeg, at Gud gjör ingen Forskjel paa Folk, men af hvert Folkefærd er den ham tækkelig, som frygter ham og øver Retfærdighed". Derpaa forkyndte Peder Evangeliet om den korsfæstede og opstandne Jesus Kristus for Kornelius og alle tilstedeværende og sagde tilsidst: »om ham, Kristus, vidner alle Profeter, at hver den som tror paa ham, faar Syndsforladelse ved hans Navn!« Men idet Apostelen talede saaledes, kom Helligaanden over alle hans Tilhørere, saa de talede i Tunger og lovpriste Gud. Da sagde Peder: »Kan vel nogen nægte dem Vandet, saa de ikke skulde døbes, der har modtaget den Helligaand, lige som ogsaa vi.« De blev da alle døbte i Jesu Kristi Navn, saa fra nu af var Troens Dör aabnet lige saa vel for Hedninger som for Jøder, og det saaledes, at selv troende Jøder maatte erkjende, at Kristusriget (Kirken) er almindeligt for alle Folk og kunde sige: »Saa har Gud da ogsaa givet Hedningerne Omvendelse til Livet«.

9. Herrens Engel fører Peder ud af Fængslet. Ap. 12.

I de Dage tog Kong ***Herodes Agrippa*** (en Sönnesön af Herodes den onde) sig for at plage Herrens Folk. Apostelen ***Jakob***, Johannes' Broder, lod han henrette med Sværd, og da han saa', at dette tækkedes Jøderne, lod han ogsaa ***Peder*** fængsle. Det var just ved Paasketid, Peder sad i Fængsel og vogtedes af seksten Stridsmænd delte i fire Skifter, medens Menigheden stadig gjorde Forbön for ham til Gud; men da skete det en Nat — netop som Kongen havde i Sinde næste Dag at stille ham frem til Doms, og Peder sov i Fængslet mellem to Stridsmænd og bunden med to Lænker, men Vagten stod uden for Dören — at der skinnede et Lys i Fængslet, og Herrens Engel stod hos Peder, slog ham paa Siden, og Engelen bød ham omgjorde sig og binde sine Saaler paa, hvad Peder ogsaa gjorde. Dernæst sagde Engelen: »Kast din Kappe over dig og følg mig!« Nu gik han i Forvejen, og Peder fulgte efter, dog uden Tanke om, at det var noget virkeligt, der tildrog sig, thi han mente, at det var kun et Syn; men da de var gaaede gjennem den første og anden Vagt og komne til Jærnporten, som førte ud til Byen, sprang den op af sig selv, hvorefter Engelen førte ham ned gjennem en Gade og forlod ham. Da kom Peder til sin Samling og sagde: »Nu véd jeg for vist, at Herren har ud-

sendt sin Engel og udrevet mig af Herodes' Haand og alt Jødefolkets Forventning!«

Derpaa søgte Peder hen til et Hus, hvor mange Kristne var sammen og bad, og bankede paa, hvorpaa en Pige kom ud; men da hun kjendte Peders Røst, blev hun saa glad, at hun glemte at lukke op, men løb ind og raabte, at Peder stod der ude. Det vilde ingen tro, dog Pigen blev ved sit, og nu mente man, det maatte være hans Engel; men Peder blev ved at banke, indtil de lukkede op, hvorpaa han fortalte dem, hvad sket var. Men Dagen efter blev der stor Forstyrrelse blandt Stridsmændene (Soldaterne), som aldrig kunde fatte, hvad der var blevet af Peder, og da Kongen ikke kunde finde ham, gik det ud over dem: de blev afstraffede.

Herodes Agrippa fik imidlertid snart afhersket; da han en Dag fremtraadte i en stor Folkeforsamling i sin kongelige Pragt og af Folket hilsedes som en Gud, slog Herrens Engel ham, fordi han ikke gav Gud Æren, saa han blev syg og fortæredes af Orme og opgav sin Aand. Men Guds Ord havde Fremgang og udbredtes.

10. Apostelen Pavlus' tre Senderejser. Ap. 12—18.

Imidlertid havde Pavlus prædiket et helt Aar i ***Antiokia*** i Syrien; og her i denne By kom det først i Brug at kalde dem Kristne, som hørte til den hellige almindelige Menighed (Kirken). Men nu udkaarede ***Helligaanden*** en Dag, da Menigheden i Antiokia holdt Gudstjeneste, en Mand ved Navn ***Barnabas,*** tillige med Apostelen ***Pavlus,*** til at prædike især for Hedningerne; og Menigheden indviede disse to Mænd under Bön og Haandspaalæggelse, hvorpaa de drog ud (Aar 44 e. Kr. F.) og vandrede om i ***Lilleasien,*** forkyndte Guds Ord og omvendte mange.

I Byen ***Lystra*** traf de en Mand, som var lam fra Moders Liv, saa han ikke kunde støtte paa Benene og aldrig havde gaaet: han hørte Pavlus tale, og som Apostelen betragtede ham og mærkede, at han havde Tro og kunde frelses, raabte han höjt: »Staa lige op paa dine Fødder!« og öjeblikkelig sprang han op og gik omkring. Da Folket saa' det Under, tænkte de strags, at det var deres Guder, som havde gjæstet dem, og raabte: »Guderne har taget Menneskeskikkelse paa og er stegne ned til os!« Nu brøgte da Afgudspræsten Tyre og Kranse for at ofre med Folket; men Barnabas og Pavlus sønderrev deres Klæder, sprang ind mellem Sværmen og raabte: »Folk, hvorfor gjör I dog dette? vi er jo ogsaa Mennesker, samme Kaar undergivne som I, og forkynder eder det gode Budskab, at I skal omvende eder fra disse forfængelige Guder til den levende Gud, der skabte

Himmelen og Jorden og Havet og alt i dem; ham, der i de forløbne Tider lod alle Hedninger vandre deres egne Veje, hvorvel han ingenlunde derfor lod sig selv uden Vidnesbyrd, men gjorde godt og gav os Regn og frugtbare Tider fra Himmelen og fyldte eder med Føde og vore Hjærter med Glæde.« Saaledes talede de og fik med Nød og næppe Folket overtalt til at opgive Ofringen. Men siden kom Jøderne til fra de andre Byer, hvor Apostelen havde været, og ikke alene forlokkede Folket, men stenede Pavlus og slæbte ham ud af Lystra, i den Tanke, at han var død; men da de Kristne samledes om ham, stod han op igjen og vendte tilbage til Byen.

Dagen efter gik Barnabas og Pavlus videre; og hvor de kom, vandt de ny Venner for Troen og styrkede de ældre, opmuntrede dem til Standhaftighed og mindede dem om, at det er igjennem mange Trængsler, vi skal indgaa i Guds Rige, lige som de ogsaa indsatte Ældste eller Præster i hver Menighed, bad og fastede og gav dem den Gud i Vold, paa hvem de havde taget Tro. Derpaa vendte de tilbage til Antiokia i Syrien, hvorfra de var rejste ud, og forkyndte Brødrene der, hvor store Ting Gud havde udrettet ved dem iblandt Hedninger.

Efter nogle Aars Forløb følte Apostelen ***Pavlus*** sig tilskyndet til at gjæste de Menigheder, som han paa sin første Rejse havde stiftet. Han drog ledsaget af ***Silas***, gjennem Lilleasien, hvor ***Timoteos*** og ***Lukas*** sluttede sig til ham. Men saa havde Pavlus en Nat det Syn, at der stod en Makedonier for ham og sagde: »Kom over til Makedonien og kom os til Hjælp!« Heraf sluttede Pavlus og hans Rejsefæller, at Herren kaldte dem til at forkynde Ordet i Makedonien. »Vi gik altsaa om Bord, skriver Lukas, og sejlede der over.« I Byen ***Filippi*** forkyndte de nu Herrens Ord; men det varede ikke længe, för Pavlus og Silas blev grebne og slæbte for Øvrigheden, som lod Klæderne rive af dem og bød at hudstryge dem, kastede dem dernæst i Fængsel, efterat de havde faaet mange Hug, og paalagde ***Stokmesteren*** i Filippi at passe vel paa dem. Dette gjorde han da ogsaa, satte dem i det inderste Fængsel og sluttede deres Fødder fast i en Blok; men ved Midnatstid, som Pavlus og Silas bad og sang Lovsange for Gud, men de øvrige Fanger lyttede til, kom der med ét et stærkt Jordskjælv, saa alle Döre sprang op, og alles Lænker faldt af. Stokmesteren fór op af Søvne og saa' ikke saa snart Dörene aabne, för han greb et Sværd og vilde gjöre det af med sig selv; men i det samme raabte Pavlus til ham: »Gjör ingen Ulykke paa dig, for vi er her allesammen!« Og da han hørte det,

forlangte han et Lys, fór ind i Fængslet og kastede sig skjælvende ned for Pavlus og Silas, førte dem dernæst ud og spurgte: »Hvad skal jeg gjøre, I Herrer, for at jeg kan frelses?« De svarede: »Tro paa den Herre Jesus, saa skal du frelses, du og hele dit Hus!« Og nu forkyndte de Herrens Ord for ham og alle hans Husfolk; og han blev strags døbt med dem alle, hvorpaa han tvættede Pavlus og Silas efter Slagene, de havde faaet, og førte dem ind i sit Hus, satte Mad paa Bordet og glædede sig med alle sine i Troen paa Gud.

Derefter forkyndte Pavlus Ordet i adskillige Byer i Makedonien og Grækenland, blandt andre i Tessalonika, Athen og Korint, og stiftede kristelige Menigheder. Saa drog han tilbage til Jerusalem og derfra til Antiokia i Syrien, men tog snart efter ud paa en tredje Rejse.

Paa sin tredje Rejse drog Pavlus paa ny gjennem Lilleasien, Makedonien og Grækenland. Men efter at han nu i Løbet af femten Aar havde gjort tre store Senderejser (Missionsrejser) og forkyndt Frelsen ved Troen paa Jesus Kristus og derfor lidt mangehaande Forfølgelser, især af vantro Jøder, og tit maattet flygte fra By til By, saa kom han atter tilbage til Jerusalem. Her blev han greben af Jøderne, som vilde have slaaet ham ihjel; men den romerske Høvedsmand i Byen kom med Soldater til i det samme og rev ham med Magt ud af deres Hænder, og sendte ham nogle Dage efter til Kæsarea, hvor han sad fangen i to Aar. Derfra blev han sendt til ***Rom***, Hovedstaden i det romerske Rige, for at dømmes af Kejseren, og der fik han Tilladelse til under Opsyn af en Soldat at bo hvor han vilde. Paa den Maade levede han to hele Aar i Rom (fra 62 til 64), tog imod alle, der kom til ham, prædikede Guds Rige uden Hinder og underviste med Frimodighed om Herren, Jesus Kristus.

Den ny Pagts hellige Bøger.

Den Del af Bibelen, som vi kalder den ny Pagt, eller det ny Testament, indeholder følgende historiske Bøger: ***Mattæos*** Evangelium, ***Markus*** Evangelium, ***Lukas*** Evangelium, ***Johannes*** Evangelium og ***Apostlenes Gjerninger*** (den hellige Apostelsaga).

De to af Evangelisterne, Mattæos og Johannes, var tillige Herrens Apostle; men Markus var Apostelen Peders Medarbejder og Ledsager, og Lukas var Apostelen Pavlus's.

Efter de historiske Bøger kommer Brevene, som er skrevne af Apostle, dels til kristne Menigheder og dels til enkelte Kristne. De første tretten Breve har ***Pavlus*** skrevet, nemlig: et til Menigheden i ***Rom***, to til Menigheden i ***Korint***, et til Menigheden i ***Galatien***, et til Menigheden i ***Efesos***, et til Menigheden i ***Filippi***, et til Menigheden i ***Kolossæ***, to til Menigheden i ***Tessalonika***, to til ***Timoteos***, hvem han havde indsat til Biskop (Menighedsforstander) i Efesos, et til ***Titus***, hvem han havde sat til Biskop paa Øen Kreta, og et til

Filemon, en kristen Mand i Kolossæ. Derefter følger et Brev til ***Hebræerne*** (Jødekristne), og dernæst et Brev af Herrens Broder ***Jakob*** (Biskop i Jerusalem), to af ***Peder,*** tre af ***Johannes*** og et af ***Judas,*** Jakobs Broder (Matt. 13, 55. Mark. 6, 3. Juda 1).

Det sidste Skrift i den ny Pagts Bog er et profetisk Skrift, som kaldes ***Johannes Aabenbaring;*** i den skildrer Apostelen Johannes os de store Syner, han en Søndag, Herrens Opstandelsesdag, paa Øen Patmos havde af Kristi Menigheds Levnedsløb, Kristus-Rigets Historie, lige til Tidernes Ende.

Den kristne Menigheds Historie efter Apostlenes Dage.

1. Apostlene Pavlus' og Peders Død.

Efter de gamles enstemmige Meddelelse skal alle Herrens Apostle, paa ***Johannes*** nær, være døde som Martyrer. At de vantro Jøder ikke var rædde for at udgyde Kristenblod, har vi allerede set, og Hedningerne var det ej heller. Romerne, der paa denne Tid herskede over hele den dannede Verden omkring Middelhavet, forfulgte de Kristne med Ild og Sværd, ikke alene som Gudsfornægtere, men ogsaa som Menneskehadere; og fordi Romerfolket krævede det, holdt de kraftigste og højest priste Kejsere det ogsaa for deres Pligt og Skyldighed at gjöre, hvad de kunde, mod Kristusriget, den hellige almindelige Kirke. (Ordet Kirke betyder, hvad der hører Herren til).

Medens ***Pavlus***, som vi oven for har hørt, forkyndte Troen i Rom, sad Kejser ***Nero*** paa Tronen, et af de største Afskum, Jorden har baaret, hvem Hedningerne gav Navn af Menneskehedens Fjende, og som, ikke til Freds med at lade sin Stedbroder forgive og sin Lærer dræbe, tog Livet af sin første Hustru, sparkede den anden ihjel og lod sin egen Moder snigmyrde. Dette Uhyre frikjendte imidlertid Pavlus, hvorefter Apostelen foretog sig en fjerde Rejse, men vendte derefter tilbage til Rom (66 efter Kr. F.), maaske i Følge med ***Peder.*** Her havde imidlertid Nero gjort sig den Fornöjelse at stikke Ild paa Byen og skulde nu have nogen at skyde Skylden paa, hvortil han valgte de Kristne, «fordi de, siger en romersk Forfatter, som Fjender af det menneskelige Kjön, var almindelig forhadte».

Romerne sparede dem heller ikke; thi en stor Mængde blev henrettede og for det meste under gruelige Pinsler, i det nogle blev sønderslidte af Hunde og andre kastede for vilde Dyr eller indviklede i beget Tovværk og levende brændte. I denne Forfølgelse maatte da ogsaa Pavlus lade Livet; dog slap han som romersk Borger med at blive halshugget, men Peder blev korsfæstet. Kort för Pavlus led Martyrdøden, skrev han i sit 2det Brev til sin Discipel Timoteos: »Jeg har stridt den gode Strid og fuldendt Løbet og bevaret Troen, og nu ligger Retfærdighedens Sejrskrans tilrede for mig«.

2. Jerusalems Ødelæggelse.

Herren havde forudsagt, at de Dage skulde komme, da Fjenderne skulde omlejre Jerusalem og jævne den med Jorden og ikke lade Sten paa Sten i den, fordi den ikke kjendte sin Besögelses Tid (se Side 102). Dette gik i Opfyldelse halvfjerdsindstyve Aar efter Kristi Fødsel. Jøderne var nemlig blevne skammelig plagede af Romerne, hvorfor de endelig gjorde Oprør mod dem; men saa kom Romerne med en mægtig Hær og omlejrede Jerusalem under Ledelse af Kejserprinsen ***Titus.*** Det var just paa en Paaskehöjtid, at Byen blev indesluttet, hvoraf fulgte, at

fremmede i hundred tusende Tal, der var komne til Höjtiden, blev indespærrede i den, og da nu en Mængde Korn fortæredes af Luerne, blev Hungersnøden frygtelig: en Moder dræbte og spiste sit eget Barn, og kun Røvere havde noget at mætte sig paa; men hvem der vovede sig ud for at lede om Føde, lod Titus piske og korsfæste. Ikke des mindre forsvarede de sig med stor Haardnakkethed og vilde ikke overgive sig, men endelig brød Romerne ind i Byen; Titus havde budet at spare Templet; men i Tummelen kastede en Soldat Ild ind igjennem et Vindue, og strags greb Branden om sig, især da Romerne, uden at høre paa Titus, der gav Befaling til at slukke, øgede Ilden af alle Kræfter. Her omkom alene ved den yderste Buegang seks tusend Mennesker, som en falsk Profet i Guds Navn havde budet at bestige Templet for at modtage Pant paa Frelsen; omtrent en Maaned derefter var hele Byen indtagen og lagt i Aske, henved elleve Gange hundred Tusende Mennesker skal have sat Livet til under Omlejringen, og ikke fuldt hundred Tusende blev Romernes Fanger, der blev solgte som Slaver, til sidst tredive for en Penning. De kristne, som boede i Jerusalem, da Krigen brød ud, slap for at lide med de øvrige; thi da Romerne nærmede sig, og de saa', at Ødelæggelsen var nær, kom de Herrens Spaadom i Hu (se Matt. 24, 15 ff.) og udvandrede, saa mange som de var, til ***Pella,*** en lille Bjærgby paa hin Side Jordan.

3. Apostelen Johannes.

Ældst af alle Apostlene blev Herrens Ven ***Johannes.*** Naar han forlod sit Fædreland, er ukjendt; men efter de gamles Vidnesbyrd boede han efter Apostlene Pavlus' og Peders Død i lang Tid i ***Efesos,*** hvor han æredes af de Kristne som en Fader. En af de romerske Kejsere forviste ham til den lille Ø ***Patmos,*** Vest for Lilleasien; men han kom igjen i Frihed og vendte tilbage til Efesos, hvor han henlevede sine sidste Dage som et levende Billede paa den kristne Kjærlighed, hvorom hans Breve bære Vidnesbyrd endnu den Dag i Dag. En Gang, fortæller man, som han rejste omkring for at efterse de kristne Menigheder, blev han opmærksom paa et ungt Menneske og syntes saa godt om ham, at han anbefalede ham ganske særdeles til Biskoppen der paa Stedet. Biskoppen tog sig ogsaa virkelig ad det unge Menneske, underviste og døbte ham, og i nogen Tid førte han nu et kristeligt Levned; men derefter kom han i slet Selskab og blev tilsidst saa ryggesløs, at han gav sig i Ledtog med Røvere og blev valgt til deres Høvedsmand. En Stund derefter kom Johannes tilbage til samme Menighed og spurgte strags Biskoppen, hvorledes det stod til med den Skat, han havde betroet ham. Biskoppen svarede, at han vidste ikke af nogen Skat at sige; men da Apostlen forklarede, at han mente den unge Mands Sjæl, fortalte Biskoppen ham, hvorledes han var falden fra Herren og havde nu sit Ophold iblandt andre Røvere paa et Bjærg der i Nærheden. Strags tog Johanes ud til Bjærget, lod sig gribe af Røverne og bad dem bringe ham til deres Fører, hvad de ogsaa gjorde; men Føreren fik ikke saa snart Øje paa den gamle Apostel, før han blev slaaet med Rædsel og flygtede skamfuld for ham. Da løb Johannes efter ham og raabte til ham: „Hvorfor flygter du, min Søn, for din vaabenløse gamle Fader! frygt ikke: endnu er der Frelse at haabe! tro mig, Kristus har sendt mig!" Da blev Føreren staaende og græd bitterlig; men Johannes trøstede ham, bad for ham og bragte ham tilbage til Menigheden. Som Johannes elskede sin Herre og Mester, saa hadede han enhver Forvanskning af hans Ord; saaledes fortæller man, at en Gang, som han var gaaet i Bad i Efesos, og der havde set en Kjætter, for han ud af Badet igjen og raabte: „Lad os fly, at ikke Badstuen falder ned; Sand-

hedens Fjende er der inde!" Og hvorledes han elskede sine Brødre, derom vidner Sagnet, at han, da han i sin höje Alderdom, henved 100 Aar, var for svag til at tale meget i Forsamlingerne, stadig gjentog de samme Ord: Børnlille, elsker hverandre! og da man spurgte ham, hvorfor han altid gjentog det samme Bud, svarede han: „For mere behöves ikke!" I sit første Brev til den kristne Menighed skriver han: „Vi elsker Gud, fordi han elskede os først. — Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som er i Verden! Dersom nogen elsker Verden, da er Faderens Kjærlighed ikke i ham. Thi alt det, som er i Verden: Kjødets Lyst, Øjnenes Lyst og Livets Hoffærdighed, er ikke af Faderen, men af Verden. Og Verden forgaar og dens Lyst; men hvo som gjör Guds Vilje, bliver til evig Tid. — Enhver som har denne Verdens Gods og ser sin Broder lide Nød og lukker sit Hjærte for ham, hvorledes bliver Guds Kjærlighed i ham? Mine Börn, lad os ikke elske med Ord eller Tunge, men i Gjerning og Sandhed". — Johannes døde omkring Aar 100 e. Kr. F.

4. Aposteldisciplen Biskop Polykarp. Blodvidner.

Medens Folket, som Gud Herren havde udvalgt til sin Ejendom fremfor alle Folkefærd paa Jorden, gik til Grunde ved Jerusalems Ødelæggelse, fordi det ikke vilde kjende sin Besøgelses Tid og tjene sin rette Konge, voksede Dag for Dag det ny Folk, som Gud ved Troen paa Kongen over Jakobs Hus til evig Tid, samlede sig af alle Slægter og alle Tungemaal, dog ikke uden mangehaande Forfølgelser, hvori mangfoldige Kristne led Martyrdøden. Iblandt disse var der en gammel Mand ved Navn ***Polykarp,*** som i sin Ungdom havde været en Discipel af Apostelen Johannes og nu var Biskop for Menigheden i ***Smyrna.*** Han blev anklaget som Kristen og ført for Retten, hvor den romerske Landshøvding sagde til ham, at, naar han blot vilde sige noget ondt om Kristus, saa vilde han lade ham gaa. Men Polykarp svarede: „Firsindstyve og seks Aar har jeg været i hans Tjeneste, og aldrig har han gjort mig noget ondt, hvor kan jeg da tale ilde om ham, min Konge og min Frelser!" „Gjör som jeg siger, sagde Landshøvdingen, thi ellers lader jeg dig kaste for Rovdyrene". „Lad dem kun komme, svarede Biskoppen, thi saaledes besinder vi os aldrig, at vi skulde gaa over fra det bedre til det slettere; men Lykke er det for mig, at jeg slipper fra det onde og gaar over til Retfærdighed!" Dertil svarede Landshøvdingen: „Siden du ikke ænser de vilde Dyr og ikke vil besinde dig, saa lader jeg Baalet fortære dig!" „Baalet, gjentog Polykarp, truer du med, og det brænder kun en liden Stund, saa slukkes det; men du holdt nok inde med den Trusel, hvis du kjendte hin tilkommende Doms evige Gjengjældelses Ild, der bier de ugudelige". Baalet blev nu tændt, og den alderstegne Polykarp gik med stor Frimodighed i Ilden (167 e. Kr. Fødsel) og prisede Herren lige til det sidste.

Saaledes hengav Blodvidner (Martyrer), baade Mænd og Kvinder, gamle og unge, i Tusendtal med stor Troskraft deres Liv paa forskjellig Vis under de grueligste Pinsler, og det ikke alene med Ro, men ogsaa med Glæde. Det virkede saaledes, at mangfoldige af alle Samfundslag, höje og lave, oplyste og vankundige, antog Kristendommen, saa Martyrernes Blod blev Kirkens Udsæd.

5. Kjætterne. Konstantin den store. Statskirken.

Ved Kjætter forstaar vi enhver, der bestrider den kristne Tro, vore tre Trosartikler, og dog vil gjælde for en Kristen. Allerede i Apostlenes Dage prøvede nogle paa sligt; men siden opstod der stadig flere og flere Kjætterier, snart af jødisk og snart af hedensk Rod, alle fordømte af den hellige almindelige Kirke, lige som de fordømtes af

Johannes og hans Discipel Polykarp, der en Gang, da en almen kjendt Kjætterhøvding sagde til ham: „Godkjend os, Polykarp!“ gav til Svar: „Ja, jeg godkjender dig som den førstefødte af Satans Forsamlingshus“. Nogle af disse Kjættere vilde lære Menigheden, at den Herre Jesus kun tilsyneladende havde klædt sig i vort Kjød, men i Grunden aldrig havde været et virkeligt Menneske; andre nægtede hans guddommelige Natur og vilde kun have ham anset for en stor Profet.

Efter at Herrens Menighed nu i tre hundrede Aar havde haft at kæmpe mod Romernes Forfølgelser og Kjætternes Forførelser, styrede vor Herre det saa, at ***Konstantin den store*** blev Kejser i det romerske Rige, og han gav den Lov, 313 e. Kr. F., at det skulde staa de Kristne frit for at dyrke deres Gud i Fred. Siden efter bekjendte han sig endog selv til Kristendommen og lod mange Kirker bygge, hvorvel han for øvrigt levede som en Hedning og først lod sig døbe paa sin Sotteseng; men nu kunde de Kristne vente baade Gunst og Gave af Kejseren, og Følgen blev naturligvis den, at mange bekjendte Troen, der aldrig havde haft den, Kirken blev ***Statskirke,*** og den fyldtes for en Del med saadanne, der kaldte sig Kristne, men som ikke levede efter Guds Ord og i Grunden kun var døbte Hedninger. Hertil kom, at den udøbte Kejser vilde raade i Kirken, saa vel som i Staten, og at Bisperne, der var færdige at forgude ham (en af dem kaldte ham endogsaa »en Guds Engel«) for den verdslige Fred, Nydelse og Ære, de skyldte ham, lod ham raade, som han lystede, med Herrens Menighed, den hellige almindelige Kirke.

Nu levede der i de Dage en Præst i Alexandria i Ægypten ved Navn ***Arios,*** der kom frem med den Lære, at Kristus ingenlunde var evig som Faderen, men der havde været en Tid, da han ikke var til, og »at han vel var gudelig, men ikke Gud lig«; heraf fulgte, at han i Grunden ikke var Faderens enbaarne Søn, men kun en Skabning som alle andre. Det følger af sig selv, at Arios havde mange Modstandere, og nu blev der udskrevet et Kirkemøde i Byen ***Nikæa*** i Lille-Asien, hvor over tre hundrede Bisper, med Kejseren, skinnende af Guld og Ædelstene, i Spidsen, erklærede Arios — efter at han først var blevet gjendrevet af den lærde, unge Degn ***Atanasios,*** som siden blev Biskop i Alexandria — for en Kjætter og udelukkede baade ham og hans Tilhængere af Kirken.

Herved blev det imidlertid ikke, eftersom Kejseren lod udgaa Befaling, at alle arianske Bøger skulde udleveres og brændes, men hver den, hos hvem man traf dem, straffes paa Livet: des uden forviste han baade Arios selv og adskillige af hans Venner og erklærede det saaledes, aldeles paa hedensk Vis, for en Statsforbrydelse at have anden Tro end Kejseren; dog dermed var man langt fra at kunne holde ukristeligt Levesæt og falsk Lære eller Kjætterierne ude.

Saaledes var nu Kristendommen bleven den herskende Stats-Religion i hele det romerske Rige, som strakte sig rundt om Middelhavet; men efterhaanden sank det store Rige sammen især for fremmede Folkefærd. Den falske Profet ***Muhameds*** Tilhængere, som kaldes ***Muhamedanere,*** erobrede alle Lande ved Middelhavet i Asien og Afrika, udryddede Kristendommen og udbredte Muhameds falske Lære. Til samme Tid, som dette gik for sig, nemlig i det syvende og ottende Hundredaar, blev Daab og Kristentro ved romerske Munke og Missjonærer bragt til Engelskmænd og Tyskere, og i det niende Hundredaar kom de ogsaa til os Nordboere, fornemlig ved en Munk, der hed Ansgar, og som for sin overordenlige Virksomhed iblandt os bærer Navn af Nordens Apostel.

6. Ansgar. Kristendommens Indførelse i Norden.

Denne mærkværdige Mand, der er født til Verden (801) i det nordlige Frankrig, blev af Herren ved underlige Drømmesyner tidlig forberedt til

sin Gjerning her i vort Norden. Nu var der i de Dage en jydsk Konge ved Navn ***Harald Klag***, som rejste ned til Tyskland, til Kejser ***Ludvig den fromme***, for at faa Hjælp af ham med sine Fjender, og da han kom der ned, lod han sig døbe. Men som Harald Klag nu skulde rejse tilbage igjen, laa det Kejseren meget paa Hjærte, om han kunde finde en Mand, fuld af hellig Nidkjærhed, der vilde følge med Harald for at styrke ham i Troen og for at forsøge paa Danskernes Omvendelse. Altsaa bragte han Sagen paa Bane paa en Herredag (826) og spurgte sine Prælater og de øvrige höje Herrer, om de vel kunde nævne ham nogen, der var skikket og villig til saa stort et Foretagende, men alle maatte de tilstaa, at de vidste slet ingen, der elskede sin Gud saa höjt, at han havde Lyst til at vove saa farlig en Rejse for Kristi Skyld. Endelig rejste sig en Abbed (en Klosterforstander) og tog Ordet om ***Ansgar***, som følger: „En Munk véd jeg dog i mit Kloster, som brænder af Nidkjærhed for den hellige Tro og har Sind og Lyst til at lide for Herren, men, om han vil paatage sig den Udenlandsrejse, det véd jeg ikke"; og desuden lagde Abbeden stor Ros paa Ansgars Lærdom og Fromhed. Kejseren lod nu strags gaa Bud efter ham, og da han kom, spurgte han ham, om han for Guds Skyld var villig til at følge Kong Harald til Danmark og forkynde Danskerne Herrens Ord, og dertil svarede han ja med største Bestemthed.

Det var Aar 827, at Ansgar kom til Danmark og begyndte at prædike for gamle og unge, og Gud var med ham, saa, hvor vel han jævnlig maatte döje meget ondt af Hedningerne, holdt han dog trolig ud i henved fyretyve Aar og fik Lykke til at omvende mange og stifte kristne Menigheder ikke alene i Danmark men ogsaa i Sverige, som han to Gange gjæstede. Inden han døde, var der bygget Kirker i Byerne Slesvig, Ribe og Upsala og rimeligvis paa endnu flere Steder. Præster vare indsatte til at forkynde Ordet og uddele Sakramenterne, og Bisper til at vejlede dem; og aldrig har Kristi Tro savnet Forkyndere inden for vore Landemærker siden de Dage, da Ansgar for tusende Aar siden færdedes her som en i sin Tid mageløs Evangelist, ja som Apostlenes Eftermand i Tro, Haab og Kjærlighed. Da Ansgar døde (865), havde Gorm den gamle været Konge i Danmark i mange Aar; han nedbrød ikke alene Kirken i Slesvig, men forfulgte af alle Kræfter de Kristne som de lavest staaende af alle Mennesker; derimod var, efter alt hvad skjönnes kan, hans Dronning ***Tyra Danebod*** en Kristen, og deres Sön Harald Blaatand antog den kristne Tro og holdt fast ved den saa længe han levede. Da Harald Blaatand døde, var Hedninger og Kristne noget nær lige borgerlig stærke i Danmark, og vel forfulgte hans Sön, Svend Tveskjæg, i lang Tid de Kristne lige saa ivrig som hans Farfader Gorm; men med alt dette bredte Kristentroen sig dog stadig til flere, og da endelig Ulykke paa Ulykke lærte Svend, at de Kristnes Gud er stærkere end Afguderne, omvendte han sig ikke alene selv, men overtalede de fleste danske Oboere til at tage ved Troen. Under Svends Sön, ***Knud den store,*** kom Folkets Undervisning ordentlig i Gang, eftersom han, efter at have indtaget England, sendte boglærde Angelsaksere her over og satte dem til Præster og Bisper i vort Fædreland, og fra nu af blev de fleste Danske døbte som Börn og opdragne til Kristne.

7. Paven og Munkene.

Tid efter anden var det blevet en almindelig Mening, hvorom snart ingen i Kristenheden længer tvivlede, at den Magt og Myndighed, som Herren havde givet ***Peder*** og de andre Apostle (se Side 116), tilkom Biskoppen i Byen Rom, der kaldtes ***Pave*** (Fader) og som derfor skulde være en Herre over alle Menigheder i Verden. Pavernes Overmod gik endog saa vidt, at de

omsider lod sig kalde Kristi Statholdere; men i Stedet for at vaage over Kristendommens Ægthed, stræbte de med en mageløs Iver at udbrede deres egen Magt og Anseelse, og det lykkedes dem saa vel, at endog Kejsere og Konger maatte bøje sig for dem. „Naar Paven har talt, er Sagen endt!" blev til et Ordsprog, hvis Gyldighed erkjendtes alle Vegne. Dog kan det siges til Pavernes Pris, at de ikke forfalskede ***Daaben*** og lod den kristne Menigheds Trosbekjendelse ved Daaben uforandret. Ikke des mindre skjulte de alligevel ***Troens*** Betydning alt mere og mere ved Tillæg paa Tillæg, der efter Sigende skulde skrive sig fra Apostlene, men i Virkelighed var Pavernes egne Opfindelser. Saaledes lærte man, at ypperligst blandt de salige i Himmelen var de, som af Paven udnævntes til ***Helgener.*** Enhver af disse skulde have gjort flere gode Gjerninger, end han havde været forpligtet til, og denne Overflod af gode Gjerninger var en Skat, der kunde komme andre til Gode, men hvortil Paven havde Nøglen, og hvoraf han paa visse Vilkaar kunde lade troende faa Gavn, saa de fik Eftergivelse af de timelige Syndestraffe eller af den Skærsildspine, hvortil de ellers vilde være hjemfaldne. Til sidst kunde man kjøbe sig saadan pavelig Aflad for rede Penge. I Valdemar Atterdags Dage, i det fjortende Aarhundrede, hævede den hellige ***Birgitte,*** som udøvede en velsignelsesrig Indflydelse ved sit gudfrygtige Levned og gjennem Birgittiner-Klostre i Norden, sin Røst mod Paven, om hvem hun sagde, at han ved Afladshandelen viste sig som en „Judas, der sælger Kristus".

Dog endnu værre end Helgendyrkelsen var Misbrugen, som fandt Sted med ***den hellige Nadver,*** idet Præsterne hist og her, for at hæve sig over Lægfolk, begyndte at tilegne sig selv Kalken og kun række Menigmand Brødet, under Paaskud af, at, eftersom der altid var Blod, hvor som helst der var Legeme, var Kalken overflødig. I Forstningen forbød vel Paven denne Vanhelligelse, men den blev dog stadig mere almindelig, og paa et Kirkemøde blev den endogsaa lovfæstet, medens man indskærpede Menigheden, at, eftersom det indviede Brød ikke mere var Brød, men ene Kristi Legeme, burde det ogsaa af alle Kristne tilbedes som saadant. »For Ærværdighedens Skyld«, som Paven udtrykte sig, holdtes Gudstjenesten saa godt som overalt paa Latin, som Lægfolk ikke forstod, og Bibelen, ***den hellige Skrift,*** der desuden kun meget sjælden var at finde paa Modersmaalet, var saa godt som ukjendt af Menigmand. At Lægfolket paa den Maade kom til at rave om i det tykkeste Mulm og Mørke, Uvidenhed og Overtro, følger af sig selv; thi det samme var i Almindelighed Tilfældet med Præsterne og ligeledes med Munkene, som for en stor Del ogsaa blev regnede med til Præsteskabet (Gejstligheden d. e. Aandeligheden).

Med Munkevæsenets Oprindelse hænger det saaledes sammen: Allerede i det tredje Hundredaar begyndte adskillige Kristne i Ægypten, der forargedes over Verdens vantro Væsen og frygtede dens Fristelser, at flygte ud i Ørker, hvor de først levede som Eneboere, men siden flyttede sammen i Klostre under Opsyn af en Abbed, spægede deres Legemer, fastede og bad; men fra Ægypten udbredte Munkelivet sig snart over til Evropa. At mangen Eneboer og mangen Munk kan have mindet sine Medmennesker alvorlig om, ikke alene i Tale men især i Levesæt, hvor højt Freden i Kristus staar over Verdens Glæder, kan ikke omtvivles; men efterhaanden som Munkenes Tal i Landene tog saa uhyre til, nedsank de fleste af dem i Ladhed og Dovenskab, i Lediggang og nydelsessygt Vellevned, og de fremmede især kun ukristeligt Tænkesæt, Overtro og Vranglære samt Pavens kjødelige Magt og verdslig-aandelige Anseelse.

Rigtignok gaves der til forskjellige Tider flere, baade Enkeltmænd og Smaasamfund, som fik Øjnene op for ***Pavekirkens*** dybe Fordærvelse

og krævede en „Kirkerensning paa Hoved og Lemmer.“ Fra flere Sider var man saaledes ikke ræd for at ytre sin Misfornöjelse og give Sandheden ærlig Vidnesbyrd; men de, som vovede at tale vel höjrøstet imod Paven, blev gjærne stragsstemplede som Kjættere og forfulgte med Baal og Brand. Iblandt dem vil vi her nævne en Mand ved Navn ***Johan Huss,*** i det Land Bøhmen. Han var en af det Slags Folk, som elsker Sandheden höjere end Livet, og derfor prædikede han med Kraft mod Pavens falske Lærdomme, Papisteriet, og der var mange, der elskede ham for hans Vidnesbyrds Skyld. Men da Paven fik Underretning her om, stævnede han Johan Huss til at indfinde sig paa et Kirkemøde 1415 i ***Kostnitz,*** og der blev han dømt som Kjætter til at brændes levende; men Huss lod sig ikke forknytte deraf, thi han stolede paa Herren og gik til Baalet uden mindste Angestord og sang Lovsange i Luerne til sidste Aandedræt. Da Bøddelen vilde tænde Baalet bag ved ham, udbrød han: „Nej, tænd det kun foran mig! Havde jeg været bange for Døden, var jeg ej kommen hid.“ Man fortæller, at han skal have sagt: „I Dag steger I en Gaas; men om hundrede Aar skal der komme en Svane, hvis Vinger I ikke skal kunne stække!“ Og den Svane, det skulde tyde hen paa, er Morten Luther.

8. Morten Luther

var Sön af en saksisk Bjærgmand og blev født i den lille By ***Eisleben,*** den 10de November 1483. I Førstningen lagde han sig efter Retsvidenskab, men blev pludselig, man véd ikke ret hvorledes, saa forfærdet og urolig for sin Salighed, at han foresatte sig aldeles at slaa sig fra Verden. Følgelig gav han sig i Kloster og holdt, som han selv fortæller, sin Munkeregel saa strængt, at hvis nogen Munk var kommen i Himmerig for sit Munkevæsen, var han visselig kommen der; men ihvor ivrig han end plagede sig, kunde han dog ikke faa Fred i sin Sjæl, för en gammel Munk, for hvem han klagede sin Nød, viste ham hen til de Ord i den tredje Trosartikel: „Syndernes Forladelse“, og han lærte da at forstaa, at den Retfærdighed, hvorom Apostelen ***Pavlus*** taler i Brevet til Menigheden i Rom, er intet Menneskeværk men en Guds Gave, der modtages i Troen paa Jesus Kristus, Guds enbaarne Sön.

I Klosteret havde ***Luther***, for saa vidt det blev ham tilladt, af alle Kræfter gransket i sin Bibel, og det følger af sig selv, at han, der ventede Saligheden uforskyldt af Guds Naade, formedelst Troen paa Jesus Kristus, maatte forstaa Skrifterne helt anderledes end Papisterne, der i Grunden vilde baade retfærdiggjöres og helliggjöres ved deres gode Gjerninger. Efter at Luther nu i tre Aar havde været i Klosteret, blev han Professor ved Höjskolen i ***Wittenberg*** og kort efter tillige valgt til Præst. Den Pave, som var i de Dage, var et meget gjerrigt Menneske, saa af Penge kunde han aldrig faa nok, og desaarsag udskikkede han sine visse Bud for at sælge Aflad, der baade skulde komme de levende og Sjælene i Skjærsilden til Gode. Blandt disse Afladskræmmere var ogsaa ***Johan Tetzel,*** en uforskammet Løgner, der ikke alene i Pavens Navn tilsagde, hvem der vilde betale for det, »Forladelse for alle hans Synder, Forbrydelser og Udsvævelser, de være saa rædsomme som de vilde“, men endogsaa gav gav dem Aflad til at synde frit i Fremtiden; og han kom netop i Nærheden af Wittenberg. At saadan en Ugudelighed maatte være en Vederstyggelighed for Luther, der under stærke Sjælekampe havde lært at skjönne paa Guds Naade i Jesus Kristus, er let at indse, og han baade talede og skrev mod Tetzels Afladshandel (1517).

„Her mig du Pav', jeg være vil
din Pestilens, mens jeg er til;
naar jeg er død, skal du forgaa,
det siger Luther, va'r derpaa.“

Herved kom Luther i saa alvorlig en Strid, at han Dag for Dag fik bedre Syn for det papistiske Uvæsen. Papisterne fandt, at han forsyndede sig mod Præsteskabet, mod alle Helgener og mod hele Verden, Paven satte ham to Gange i Band, og derpaa blev han stævnet til at møde paa en Rigsdag, som skulde holdes i Byen ***Worms.*** Hans Venner raadte ham indstændig fra at rejse der hen og mindede ham om Hus' Skjæbne; men Luther svarede: „Om der end var saa mange Djævle i Worms, som der er Tagstene paa Husene, saa vil jeg dog der hen"; og paa Vejen dertil skal han have skrevet sin Salme: «Vor Gud han er saa fast en Borg».

Da Luther kom til Worms, krævede man af ham, at han skulde gjenkalde sin Lære; men Luther forsvarede, hvad han havde lært, og sluttede med de Ord: „Hvis jeg ikke bliver overbevist af ***den hellige Skrift*** eller med klare, indlysende Grunde — thi paa Paven tror jeg ikke — saa kan eller vil jeg ikke kalde noget tilbage, thi det er ikke raadeligt at handle imod sin Samvittighed. Her staar jeg, jeg kan ikke andet. Gud hjælpe mig. Amen!" — Luther blev derpaa erklæret fredløs som en forstokket Kjætter, men deraf lod han sig ikke skræmme; thi han stolede trostig paa, at Sagen ikke var hans, men Kristi, der sidder ved Faderens höjre Haand og er Herre over al Ting. Virkelig var det ogsaa den kristelige Tro og den kristelige Frihed, han kæmpede for; thi, som enhver kan se af hans lille ***Katekisme****), holder han ærlig fast ved Troen (Trosartiklerne) og Fadervor, den rette Daab og den ægte Nadver, og overensstemmende med Skriften forfægtede han de Kristnes Ret til at holde Gudstjeneste og læse ***Bibelen*** paa Modersmaalet, Præsternes Ret til at leve i ærligt Ægteskab, som Paven havde forbudt dem, lige tvært imod vor Herres Ord, og hver Mands Ret til uafhængig af Paven eller verdslig Øvrighed at vedkjende sig, hvad Tro han havde, ikke alene i Ord men ogsaa i Levesæt, naar intet som helst usædeligt hverken lærtes eller udøvedes. Den hele Bibel oversatte han i et mageløst flydende og folkeligt Sprog, vel ikke uden Medvirkning af sin elskede Ven og trofaste Medhjælper ***Filip Melanchton,*** men dog saaledes, at Arbejdet med Rette kaldes hans; ved sine dejlige Salmer indslog han Tonen til en ny Kirkesang paa Modersmaalet, og ved selv at undervise læg og lærd og overtale andre til at oprette Skoler, saa vel for Menigmand, som for vordende Præster, medvirkede han uberegnelig til en kristelig og frugtbar Livsoplysning, saa man maa sige, at siden Apostlenes Dage havde der ikke været Mage til Kirkefader, og finde det undskyldeligt, at hans Efterfølgere, hvor stærkt det end var ham imod, kaldte sig efter ham ***Lutheranere***; men for øvrigt kalder man dem ogsaa ***evangeliske Kristne*** eller den evangelisk-lutherske Menighed.

*) Biskop Dr. P. Chr. Kierkegaard har udtalt følgende særdeles slaaende Bemærkning om denne lille Vidunderbog: „Vidunder ikke nærmest som Optegnelse af den kristne Börnelærdom, thi saadanne gaves der, i det mindste hvad de tre første Parter angaar, alt længe för... Ej heller nærmest for de mange dybe Ord i Udlæggelsen; thi der er vel næppe noget der iblandt, uden at det findes anden Steds tidligere... Men for den Selvfornægtelses Skyld, hvormed Luther da i Spidsen for en kæmpemæssig aandelig Bevægelse, alt længe trodsende Kejser og Pave (1529), ikke har et Ord af sit *eget* at anbringe i det, hvorom han vil samle smaa og store, men alene det objektive (det rent saglige), først Guds Ord selv, og saa den i Kirken (Menigheden) gjennem halvandet Aartusende udviklede barnlig-dybe Fortolkning deraf. Og sin Lön fik den da ogsaa allerede her neden i den forunderlige Forsynets Styrelse, at Bogen, der egentlig er Kirkens (Menighedens), og hvori saa godt som *intet* er af Luther, hedder Luthers Katekisme paa Millioners Læber, igjennem tre Aarhundreder".

Allerede förend Luther døde (1546), var Pavens Indflydelse og falske Lærdomme tilintetgjorte i en stor Del af Tyskland, saa vel som i Danmark, Norge og Sverige og flere Lande; og denne store Tildragelse kalder man Reformationen eller ***Kirkefornyelsen.*** Men i mange Lande blev man dog ved at holde med Paven, der bor i Byen Rom, og hans Tilhængere kalder man ***romerske Katolikker*** eller Papister.

Herrens Raad ej Støv udgrunder,
Verden aldrig dem forstaar,
i Guds Haand gjör Smaating Under,
Tiggermunk gjör Jubel-Aar!

Morten Luther med Guds Ord
tændte Lys igjen paa Jord,
saa hans Navn skal gaa med Solen,
straale under Naadestolen.

9. Kristendommen i Danmark.

Ved Ansgar var Kristendommen, som alt fortalt, bleven indført hos os i al Stilhed paa apostolisk Vis; men at den havde Magt over Hjærterne, skjönnes let af, hvad vi véd om to af vore Konger, begge kraftige og klogtige, Svend Æstridsen og Knud den hellige. Ikke alene lod Svend sig, da han en Gang havde begaaet et Mord, udjage af Kirken og bansætte af Biskop ***Vilhelm*** i Roskilde, ja frelste ham for sine Hirdmænd, der drog Sværdet imod ham, men han blev Bispens Ven derefter som tilforn, saa længe han levede; og Knud, der kunde reddet sit Liv, hvis han vilde hengivet sine Venners, lod sig rolig myrde i St. Albani Kirke i Odense, under Bön og Salmesang, efter först at have bedet for sine Banemænd, saa godt som for dem, der kæmpede for ham. For Resten var hverken Svend eller Knud fri for papistisk Overtro, og her som alle Vegne voksede den med Aarene; men dog fik Paven aldrig saa meget at sige i Danmark og de andre Lande i Norden som i Landene længere syd paa, der laa ham nærmere for Haanden.

I Korstogenes Tid drog store Skarer fra Evropa til ***det hellige Land*** for at udrive det af de muhamedanske Tyrkers Vold. Vi Danske tog ikke nogen synderlig Del deri; men derimod gjorde vi omtrent paa samme Tid vore Korstog over Østersøen, og Hovedmanden for disse Tog var Valdemar den stores Ven Biskop ***Absalon,*** som gjorde sig al mulig Flid for at faa Venderne til at lade sig døbe og kalde Kristne. Men uagtet alt det skjæve og overtroiske, der var kommet ind i Kristendommen ved Pavens vrange Lærdomme, saa vedblev man dog her til Lands ærlig at holde saa fast ved Fadervor og Troens Artikler, at da en Ærkebiskop, Jakob Erlandsön, vilde forandre paa dem, fandt han alvorlig Modstand hos den levende Del af den kristelige Menighed.

Det er mærkeligt, hvor Lutherdommen var velkommen i Danmark. Endnu för Luther fremstod, indskærpede ***Kristiern Pedersen*** fra Svendborg i en dansk Prædikenbog, at Kristi Pines og Døds Ihukommelse har mere at sige end al Faste og Spægelse og Møen Marias og alle Helgenes Bönner, ligeledes at Bibelen er Hovedbogen, som Menigmand bör læse paa Modersmaalet, eftersom den bör ligge aaben for alle, og Apostlene sikkert havde skrevet Dansk saa godt som Græsk, i Fald de havde levet mellem Danske. Næppe havde heller Luther begyndt at tale imod Paven, för det danske Folk gav ham Medhold, og det gjorde ogsaa Kong Kristiern den anden, der indkaldte en Tysker for at forkynde Luthers Lære; men han duede ikke til det, da han ikke forstod Dansk, og rejste snart igjen. Siden kom Fynboen ***Hans Tavsen*** hjem fra Wittenberg og begyndte at udbrede Luthers Lære, og han blev ikke ene om den Gjerning. Det følger af sig selv, at Papisterne og især deres Bisper tog det meget ilde op, saa de baade selv forfulgte efter Evne de lutherske Prædikanter og vilde havt ***Frederik den første,*** der var bleven Konge efter Kristiern den anden, til at gjöre det samme; men herpaa vilde Kongen ikke indlade sig og satte

paa en ***Herredag i Odense*** (1527) endog den Bestemmelse igjennem, at fra den Dag af skulde der herske almindelig Samvittighedsfrihed for Lutheraner og Papister, og begge Religionssamfund forsikredes om Kongens og Lovens Beskyttelse. Paa denne Herredag udtalte Frederik den første de gyldne Ord: „Kongen raader over Liv og Gods i Riget, men ikke over Sjæle, og derfor maa enhver i Trossager skikke sig, som han vil forsvare det for Gud paa den yderste Dag!"

Luthers, vor Kirkefaders, Lære fandt nu snart en saa venlig og beredvillig Modtagelse hos Folket, at Kong ***Kristian den tredje*** uden nogen Møje eller synderlig Tvang, paa ***Rigsdagen i Kjøbenhavn*** 1536, kunde faa alle Stemmer til Papisteriets Afskaffelse. Lysten til Guds Ord var vaagnet iblandt Folket, rundt om i Landet gjenlød Kirken af kristelig Prædiken og Salmesang paa Modersmaalet, Bibelen blev oversat paa Dansk, og Danmark turde vel i de første Hundredaar efter Kirkefornyelsen regnes blandt de frommeste Lande paa Jorden. Med alt dette havde alligevel den almindelige Mening ogsaa fundet Indgang hos os, at det ene Menneske kan foreskrive det andet, hvad Tro han skal have. Men under ingen af de foregaaende Konger fik dog denne Tankegang saa meget Raaderum, som under ***Kristian den sjette***, der gjorde Kirkegangen, Konfirmationen og Nadverens Nydelse til en tvungen Sag, skjönt ***Tomas Kingo*** kort för og ***Hans Adolf Brorson*** samtidig med denne Konge havde opbygget Menigheden (Kirken) i Danmark og Norge, som da herte sammen, med den herligste Salmesang. Saadanne verdslige Paabud i Trossager, i aandelige Ting, er de allervirksomste Midler til at fremme saakaldt Fritænkeri, Vranglære og aabenbar Vantro, der heller ikke tøvede med, kraftig og hensynsløst, at indfinde sig i Danmark-Norge, den Gang det øvrige Evropa i Slutningen af forrige og i Begyndelsen af dette Hundredaar gjennemrystedes deraf, saa det for menneskelige Öjne saa' ud, som om kristeligt Liv og Lys aldeles skulde kvæles af Ukrud paa Kirkeageren hos os; men „Stormen sused, Vandløb kom, styrted dog ej Huset om; Mesteren var af de vise, derfor skal hans Værk ham prise!" Ved Guds besynderlige Naade har den kristne Menighed i vort Fædreland, trods Dødsrigets Magter („Helvedes Porte") og alle Omskiftelser, dog beholdt Daabspagten uforandret og Sakramenterne uforvanskede. Mænd som Grundtvig, J. P. Mynster, S. Kierkegaard, Martensen samt flere Præster og adskillige kristelige Lægmænd, har i vor Tid, hver paa sin Maade, øvet en ikke ubetydelig Indflydelse paa det kirkelige Liv i Danmark; og endnu den Dag i Dag er den Herre Jesus til Stede iblandt os i sit Ord, og den Helligaand gjör sin Gjerning (: kalder, forsamler, helliger og oplyser) iblandt os som iblandt de ældste Kristne, hvorfor vi ogsaa med Tak til Gud Fader i vor Herres Jesu Kristi Navn af Hjærtet synger:

Guds Ord det er vort Arvegods,
det skal vort Afkoms være;
Gud giv os i vor Grav den Ros,
vi holdt det höjt i Ære!

Det er vor Hjælp i Nød,
vor Trøst i Liv og Død.
O Gud, ihvor det gaar,
lad dog, mens Verden staar,
det i vor Æt nedarves!

Til Forældrene!

Spörgsmaalet om den kristelige Börneopdragelse i Hjemmet staar saa at sige paa Dagsordenen hos os. Et Svar herpaa, som rigtig rammer Sömmet paa Hovedet, vil være særdeles fortrinligt at faa, og mange blive inderlig glade derved; thi et godt Ord i rette Tid er Guldæbler i Solvskaaler (Ordspr. 25, 11). Et saadant Svar er givet i følgende Udtalelse af Biskop Dr. theol. **D. G. Monrad**:

»Hvad er dit Forhold til dine Börn? Med hvilke Ord kunne vi betegne dette Forhold i dets videste Omfang og dets störste Dybde? Du er Guds Statholder for dine Börn; han har sat dig i sit Sted til at vaage over de Sjæle, som han har betroet dig. Derfor maa ingen Fader eller Moder dömme ringe om sit Kald, thi det er et höjt og helligt Hværv, at faa betroet udødelige Sjæle af Himmelens og Jordens Gud.

»Naar man vil udvikle Betydningen af Frelserens Virksomhed, da plejer man at skjelne mellem hans kongelige, profetiske og præstelige Embede. Er det nu ikke underligt, at du i Forholdet til dine Börn forener denne tredobbelte Virksomhed? I alle andre Henseender er din Stilling maaske ringe og afhængig, men i Forholdet til dine Börn er du Konge, Profet og Præst. Du er Konge, thi det er dig, der har at byde og befale, og de skylder dig Lydighed. Hvilken Undersaat er saa afhængig af sin Konge, som det lille Barn af sin Moder? Af hende faar det jo alt, og selv naar Barnet vokser til, saa faar det i mange Aar alt af sine Forældre: Husly, Føde, Klæder. Det skylder dig Lydighed, og du har Omsorg for det. Dette er dit kongelige Embede; al kongelig Magt søger sin første Oprindelse i Forældrenes Myndighed.

»Og du er Profet, du er Lærer for dine Börn. Det er utroligt, hvor meget Forældrene lærer deres Börn, uden at de selv véd af det, thi vel er der maaske ikke bestemte Timer for Undervisningen, men denne gives i det hele Samliv. Hvilket umaadeligt Fremskridt er det ikke for Barnet, naar det lærer at tale. Færdigheden kommer som af sig selv, og dog kommer den ikke af sig selv, den kommer ved Samlivet med dig. Hvor meget kan du ikke bidrage til, at Barnet faar klare og tydelige Forestillinger, at det lærer at tænke, naar du stadig indlader dig med det og taler om, hvad der foregaar inde og ude. Om du end ikke selv har stort Forraad af Kundskaber, saa er du dog saare rig lige overfor dit Barn, og der er uendelig meget, hvorom du kan undervise og belære det. Ja, jeg siger, at selv om du regnes til Jordens enfoldige, saa er der dog ingen Skolelærer og ingen Præst, der kan være en saa ypperlig Læremester for dit Barn som netop du, og det om det höjeste og helligste. Thi hvad er Formaalet for al Lærdom om det höje og hellige? Det er ikke Kundskab, hvori der kan overhores, og hvorfor der kan aflægges

Rede og Rigtighed, men det er aandeligt Liv. Tager du dit Barn paa dit Skjød, naar det begynder at skumre, og taler stille og fortroligt med det om, at det ej alene har en jordisk men og en himmelsk Fader, at det ej alene har et Hjem i denne Verden, men at der er beredt en Bolig for dets Sjæl i Himmelen, at det har en Frelser, der elsker det endnu mere end Fader eller Moder, og som vil være dets trofaste Ven, saa vel i Livet som i Døden: saa skulde det være underligt, om ikke dine Ord skulde være mægtige nok til at trænge ind i Barnets Sjæl og vække den himmelske Kjærlighed. Der er ingen, til hvem Barnet har en saa fast og urokkelig Tro som til sine Forældre. Jesus sagde (Matt. 13, 57): »En Profet er ikke foragtet uden i sit Fædreland og i sit Hus«. Men sandelig, ej gjælder det Börnene, thi det er saare sjældent, at en Faders eller Moders Lærdomme foragtes af Börnene. Saa kan det vel hænde sig, at naar Barnet træder ud i Verden, saa glemmes Börnelærdommen, men vær overbevist om, at der dog vil komme Timer, i hvilke det, som du har sagt, igjen vil blive levende, i hvilke dine Ord vil lyde med din kjærlige Røst for det vildfarende Barns Øren, og kalde det tilbage fra dets Vildfarelse. Læg Mærke til, at naar Hukommelsen begynder at tabe sig hos et Menneske, saa glemmer han, hvad der er sket i Dag og i Gaar, i Aar og i Fjor, men det derimod, som er sket i hans Ungdom eller Barndom, det glemmer han ikke, derom har han en klar og tydelig Erindring. Derfor kan du ogsaa være forvisset om, at dersom det lykkes dig at gjöre Indtryk paa dit lille Barn ved den Kjærlighed til Gud og Frelseren, som lever hos dig, saa vil dette Indtryk ikke udslettes, hvor höj Alder end dit Barn vil naa. Der er noget saa usigelig trofast ved det Indtryk, som gjöres paa det lille Barns Sjæl. Du, ene du kan gjöre dette Indtryk. Dette er dit profetiske Embede.

»Og saa har du endnu dit præstelige Embede. Det særlige ved det egentlige præstelige Embede bestod i at frembære Ofre. Der har kun været en eneste sand Præst paa Jorden, det er Jesus af Nasaret, thi han frembar det eneste gyldige Offer, i det han gjorde Forsoning for al Verdens Synd. Al præstelig Gjerning bestaar i at bringe det glade Budskab om dette Offer. Det er derfor heller ikke i det store men i det smaa du udøver præstelig Gjerning for dine Börn. Dersom det ene Menneske virkelig gjör Opofrelser for det andet, saa er der vel ingen, der i denne Henseende kan staa som et lysende Exempel som Forældrene i Forhold til deres Börn. Naar stundom vor Sjæl trættes ved al den Synd og Uretfærdighed, der gaar i Svang i denne Verden, saa er det saa kvægende og trøsterigt at tænke paa Forældrenes Opofrelser for deres Börn; thi her er dog virkelig trofast Kjærlighed. Hvad ofrer en Moder ikke for sine Börn? Sin Nattero, alle andre Glæder; intet Arbejde er for svært, og ingen Anstrængelse er for

stor, naar hun dermed kan fremme sine Børns Vel: og hvad du siger om en Moder, det kan du i mange Henseender ogsaa sige om en Fader. Disse Forældrenes Opofrelser for deres Børn er smaa jordiske Afbildninger af Jesu Kristi store Kjærlighedsoffer. Naar du tænker dig din Kjærlighed til dine Børn og din Opofrelse for dem saa hel og fuldstændig, at den udfyldte hele dit Liv, og naar du tænker dig den udvidet til hele Verden, da har du en Forestilling om Jesu Kristi Kjærlighedsoffer.

»Den anden store Side af Jesu ypperstepræstelige Virksomhed er den, at han gjör Forbönner for os, for den ganske Verden. Hvis du engang skulde føle dig nedtrykt og forsagt, hvis din Sjæl skulde være saa tung af Tvivl og Mismod, at du ej formaar at hæve den til Gud, da er det en velsignet Tanke, naar du kommer i Hu: der er en, som beder for mig: han, Verdens Frelser, beder for min Sjæl. Prøv paa i et saadant Anfægtelsens Øjeblik at lade denne velsignede Tanke faa Raaderum i din Sjæl, og du vil uden Tvivl mærke, at der kommer Ro i de urolige, og Tro i de tvivlende Tanker. Hvori bestaar nu din præstelige Gjerning i Forholdet til dine Børn? Den bestaar ikke alene i de Ofre, som du gjör for dem: den bestaar ogsaa i din Forbön for dem. Du skal bede for dine Børn! Hvem er vel nærmere til at gjøre det end du, thi der er dog ingen, som elsker dem som du. . . . . som Himmelens Regn og Solens Varme kvæger Jorden, saa skal din Forbön kvæge dit Barns Liv. Du har dog vist Timer, i hvilke du sidder ganske ene hos de slumrende Børn, mange Tanker gaar i en saadan Stund gjennem din Sjæl. Glem ikke at fylde den ved Tanken paa Gud, i det du beder for dine egne kjære Børn. Du behøver ej at være nöjsom, i det du beder for dem; Gud bærer over med Forældre, om de end gaar vidt i Forbönnen for deres Børn. Ønsk Sundhed og alle Lykkens gode Gaver, ønsk Ære, Anseelse og Visdom; men hvad du end beder om, saa vær aldrig saa nöjsom, at du over de jordiske Goder glemmer de himmelske. Bed, at Gjenfødelsens Kraft, som blev givet Barnets Sjæl i den hellige Daab, maa komme i en kraftig Groning! Bed, at Daabspagten ej maa være som døde Ord, men maa blive til et Liv og en Virkelighed, der udfolder sin Velsignelse i et nyt og helligt Menneske! Bed, at dit Barn maa holde sig til sin bedste, sin trofasteste Ven, Jesus fra Nasaret! Bed, at dets Sjæl maa vorde frelst! Og lad denne din Bön ej være flygtig og forbigaaende, lad den være som en Engel, der følger dit Barn paa alle dets Livs Veje! Lige som Jesus efter at have forladt Verden beder for Verden, saa skal du blive ved at bede for dit Barn, om det end har forladt sit Fædrehjem og grundet sin egen Bo.«

Forsagelsen og Troen: Trosbekjendelsen:

Jeg forsager Djævelen og alle hans Gjerninger og alt hans Væsen.

Jeg tror paa Gud Fader, Almægtigste (Altherskeren), Himmelens og Jordens Skaber

Jeg tror paa Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn, vor Herre, som er undfangen ved den Helligaand, født af Jomfruen Maria, pint, under Pontius Pilatus Landsfogd, død og begravet, nedfaret til Helvede, opstod paa tredje Dag igen af de Døde, opfaret til Himmels, sidder hos den almægtige Gud Faders høire Haand, derfra han kommer at dømme levende og døde.

Jeg tror paa den Helligaand, den hellige almindelige Kirke (Menighed), de helliges Samfund (Fællesskab), Syndernes Forladelse, Kjødets Opstandelse og det evige Liv. Amen.

I. Skriftsprog af den hellige Skrift*).

Ret at gammels for alvor og angre til Troens Styrkelse og til Daab i kristelig Tro at leve og kristen Sandelse.

Enhver Kristenmenneske, som er oplært til Himmelens Rige, tager nyt og gammelt frem af sin Skatkam. Matth. 13, 52.

1. Om Skabelsen. — Englene.
(Se Skabelsens Historie. 1 Mos. 1-2.)

1. Herren Kjæmpene blive til, og de kommer sjunge og jubrænge: ina Sangbue til Lovsang er en Gud Salm. 33, 3. Thi ordet, og det skete: han bød, saa stod det der (Salm. 33, 9).

2. **Alle Ting er blevne til ved Ordet (Sønnen). Intet er skabt ved ham. Joh. 1, 2. 10.**

3. Ved Tro erkjende vi, at Verden er skabt ved Guds Ord. Hebr. 11, 3.

4. Da Gud grundfæstede Jorden lang Mangenskjønne til Sobe, og alle Guds Børn (Englene) jubled af Glæde. Job. 38, 7.

5. Er ikke Englene tjenende Aander, udsendte til Tjeneste for dem, som skal arve Salighed? Hebr. 1, 14.

6. Gud sparede ikke de Engle, som syndede, men nedstødte dem til Helvede og overgav dem til Mørkets Lænker for at forvares til Dommen. 2 Pet. 2, 4.

2. Om Synden.
(Se om Syndefaldet. 1 Mos. 3).

1. Djævelen var en Menneskemorder fra Begyndelsen og blev ikke staaende

*) Biskop Dr. H. Chr. Kierkegaard har med stor Styrke paavist, at Balles og Holmboes Lærebøger bør, hvor man ønsker det, afløses af en ny revideret Udgave af Luthers Katekisme tillige med et lille Uddrag af lutter Skriftsprog. Men da det nye foreslaaede Uddrag har vist sig praktisk umulig at blive enige om hvilke Skriftsteder, der skulle optages, er denne Samling af Skriftsteder blevet saa fyldig i Omfang, for at enhver efter sit eget Skjøn kan gjøre et lille Uddrag deraf til Brug ved Undervisningen i Kristendomskundskab. Selvfølgelig maa de Skriftsteder, man vil udvælge, først gjennemgaas omhyggelig, under jevnlig mundtlig Forklaring, systematisk, den ene Gang efter den anden, indtil man ved at kjende dem alle godt kan udvælge de tilsvarende Emner under den fuldstændige Undervisning, saaledes at den gamle og den nye Vagt: de lærer da, hvem efter hvem af dem, efter hvert Aar, skriftlig lidt efter lidt, lige som af sig selv, ajourholdt udenad. Dette er Udenadslæren, som er noget helt andet end Udenadslæsning. „Den, der saa kan faa Stadfæstelse til at tage Herren paa Ordet og Daaben med Troen, bliver vist til Salighed".

Skriftstederne af den gamle Vagts Bog er i det hele meddelt efter vor nye reviderede Oversættelse, som er Kongl. approberet.

i Sandheden; thi Sandhed er ikke i ham. Naar han taler Løgn, taler han af sit eget; thi han er en Løgner og Løgnens Fader. Joh. 8, 44.

2. Synden kom ind i Verden ved eet Menneske, og Døden ved Synden, og Døden trængte igjennem til alle Mennesker, fordi de syndede alle. Rom.5,12.

3. Menneskets Hjærtes Tanke er ond fra hans Ungdom. 1 Mos.8, 21.

4. Se, jeg er født i Skyld (Arvesyld), og min Moder har undfanget mig i Synd (Arvesynd). Salm. 51, 7.

5. Kjødets Sans (vor syndige Naturs Tilbøjelighed) er Fjendskab imod Gud; thi den er ikke Guds Lov underdanig, ej heller kan den være det. Rom. 8, 7.

6. Alle har syndet, og dem fattes Ære for Gud. Rom. 3, 23.

7. Indvortes af Menneskets Hjærte udgaar onde Tanker. Mark. 7, 21.

8. Ingen sige, naar han fristes: jeg fristes af Gud; thi Gud fristes ikke af det onde, men han frister heller ingen. Men hver fristes, naar han drages og lokkes af sin egen Begjærlighed; derefter, naar Begjærligheden har undfanget, føder den Synd, og naar Synden er fuldkommen, føder den Død. Jak. 1, 13—15.

9. Men eders Misgjerninger gjør Skilsmisse mellem eder og mellem eders Gud, og eders Synder gjør, at han skjuler Ansigtet for eder, saa at han ikke hører. Es. 59, 2.

10. Lige som de (Hedningerne) ikke holdt det for godt at have Guds Kundskab, saa gav Gud dem hen i et Sind, der duer intet. Rom. 1, 28.

11. Dersom vi sige, at vi ikke have Synd, da bedrage vi os selv, og Sandheden er ikke i os. 1 Joh. 1, 8.

12. Jeg veed, at i mig, det er i mit Kjød, bor intet godt. Viljen har jeg vel, men at udrette det gode, formaar jeg ikke; thi det gode, som jeg vil, gjør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, gjør jeg. Rom. 7, 18. 19.

13. Syndens Sold er Døden, men Guds Naadegave er et evigt Liv i Kristus Jesus, vor Herre. Rom. 6, 23.

3. Om Loven (se om Lovgivningen paa Sinaj. 2. Mosеb. 20.)

1. Du skal elske Herren, din Gud, af hele dit Hjærte og hele din Sjæl, og af hele dit Sind; dette er det første og store Bud. Men det andet er lige som dette: Du skal elske din Næste som dig selv. Af disse to Bud hænger al Loven og Profeterne. Matt. 22, 37—40.

2. Bliv ingen noget skyldig uden dette: at elske hverandre! thi hvo som elsker den anden, har opfyldt Loven. Thi dette: Du maa ikke bedrive Hor, du maa ikke myrde, du maa ikke stjæle, du maa ikke bære falsk Vidnesbyrd, du maa ikke begjære; og om der er noget andet Bud, det indeholdes som i en Hovedsum i dette Ord: Elsk din Næste som dig selv! Kjærligheden gjør ikke Næsten ondt; derfor er Kjærligheden Lovens Fylde. Rom. 13, 8—10.

3. Intet Kjød kan blive retfærdiggjort for Gud ved Lovens Gjerninger; thi ved Loven kommer Syndens Erkjendelse. Rom. 3, 20.

4. Hvo som gjør Synd, begaar og Overtrædelse af Loven, og Synden er Lovens Overtrædelse. 1 Joh. 3, 4.

5. Hvo som holder den hele Lov, men støder an mod eet Bud, er bleven skyldig i dem alle. Jak. 2, 10.

6. Enden paa Sagen, naar al Ting er hørt, er denne: Frygt Gud og hold hans Bud! thi det bør hvert Menneske gjøre. Præd. 12, 13.

7. Ved Herrens Frygt viger man fra det onde. Ordspr. 16, 6.

8. Saa mange, som holde sig til Lovens Gjerninger (Krav), de er under Forbandelse; thi der staar skrevet: Forbandet være hver den, som ikke bliver i alt det, som staar skrevet i Lovens Bog (Mosseloven), at han gjør det. Gal. 3, 10.

9. Naar Hedninger, som ikke har Loven, af Naturen gjør, hvad Loven (den sædelige Lov) kræver, er de dem selv en Lov, idet Samvittigheden i dem vidner. Rom. 2, 14.

10. Loven er given ved Moses; Naaden og Sandheden er vorden ved Jesus Kristus. Joh. 1, 17.

11. Loven er vorden vor Tugtemester (Opdrager) til Kristus, for

at vi skal blive retfærdiggjorte ved Troen*). Gal. 3, 24.

4. Om Guds Naade, som tilbydes i Evangeliet: det glædelige Budskab.

1. Apostelen **Paulus** skriver til Galater-Menighed: Der Tidens Fylde kom, udsendte Gud sin Søn, født af en Kvinde, født under Loven, for at han skulde frikøbe dem, som var under Loven, at vi skulde faa Børne-Retten. Gal. 4, 4. 5.

2. Efter at Gud fordum (i den gamle Pagts Tid) mange Gange, og paa mange Maader, havde talt til Fædrene ved Profeterne, saa har han i disse sidste Dage talt til os ved Sønnen. Hebr. 1, 1.

3. Der er een Gud og een Mægler imellem Gud og Menneskene, det Menneske Jesus Kristus, som gav sig selv til en Gjenløsnings Betaling for alle. 1 Tim. 2, 5. 6.

4. Menneskens Søn er ikke kommen for at lade sig tjene, men for selv at tjene og at give sit Liv til en Løsepenge for mange. Matt. 20, 28.

5. Han gjorde ikke Synd, og der blev ikke fundet Svig i hans Mund. 1 Ped. 2, 22.

6. Da Kristus kom som en Ypperstepræst for det tilkommende Gode, gik han ikke med Blod af Bukke eller Kalve, men med sit eget Blod ind i Helligdommen, og fandt en evig Forløsning. Hebr. 4, 15.

7. Vi har ikke en Ypperstepræst, som ej kan have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder; men en saadan, som er forsøgt i alle Ting i lige Maade, dog uden Synd. Hebr. 4, 15.

8. Der er ikke Frelse i nogen anden, der er og intet andet Navn under Himlene givet iblandt Menneskene, ved hvilket vi skal vorde frelste. Ap. Gj. 4, 12.

9. Ham give alle Profeterne Vidnesbyrd, at hver den, som tror paa ham, skal ved hans Navn faa Syndernes Forladelse. Ap. Gj. 10, 43.

10. Paulus skriver i sit Brev til den kristelige Menighed i Rom: Gud, som ikke sparede sin egen Søn, men gav ham hen for os alle, hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham! Rom. 8, 32.

11. Kristi Evangelium er en Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som tror. Rom. 1, 16.

12. Jesus sagde: Jeg er Vejen og Sandheden og Livet; der kommer ingen til Faderen uden ved mig (Joh. 14, 16). Jeg er Verdens Lys; hvo som følger mig, skal ikke vandre i Mørket, men have Livets Lys. Joh 8, 12.

13. Sandelig, sandelig siger jeg eder: dersom nogen holder mit Ord, skal han ikke se Døden evindelig. Joh. 8, 51.

14. O Rigdoms Dyb baade paa Guds Visdom og Kundskab! hvor uransagelig er hans Domme og hans Veje usporlige! Rom. 11, 33.

15. Mine Tanker er ikke eders Tanker, og eders Veje er ikke mine Veje, siger Herren; thi som Himmelen er højere end Jorden, saa er mine Veje højere end eders Veje, og mine Tanker højere end eders Tanker. Es. 55, 8. 9.

5. Om Omvendelse og Tro (se om den tabte Søn. Luk. 15).

1. Søger Herren, medens han findes; kalder paa ham, medens han er nær. Den ugudelige forlade sin Vej, og den uretfærdige sine Tanker, og omvende sig til Herren, saa skal han forbarme sig over ham, og til vor Gud; thi han er meget rund til at forlade. Es. 55, 6. 7.

2. Hvorledes skal de tro paa den, om hvem de ikke har hørt? og hvorledes skal de kunne høre, uden der er nogen, som prædiker, og hvorledes skal nogen prædike, dersom de ikke bliver udsendte? Altsaa kommer Troen derved, at man hører; men at man hører, sker ved Guds Ord. Rom. 10, 14. 16. 17.

3. Apostelen **Peder** skriver i sit første Brev: Kristus led en Gang for vore Synder, den retfærdige for de uretfærdige, at han kunde føre os frem til Gud; han, som vel led Døden efter Kjødet, men blev levendegjort i

*) Her gjennemgaas især indenad nogle af Forjættelserne og Spaadommene om Kristus (Messias — de messianske Spaadomme) lige forfra i den gamle Pagts Bog. Desuden gjennemgaas her de ti Bud i deres oprindelige Skikkelse.

Aanden, i hvilken han ogsaa gik bort og prædikede for Aanderne, som var i Forvaring, som fordum var gjenstridige i Noas Dage. 1 Ped. 3, 18. 19.

4. Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes; men Verdens Bedrøvelse virker Død. 2 Kor. 7, 10.

5. Foragter du Guds Godheds og Taalmodigheds og Langmodigheds Rigdom, og veed ikke at Guds Godhed leder Dig til Omvendelse. Rom. 2, 4.

6. Ser til, at ikke nogen forsømmer Guds Naades Tid. Hebr. 12, 15.

7. Der bliver Glæde hos Guds Engle over een Synder, som omvender sig. Luk. 15, 10.

8. Fatter et andet Sind, og vender om, at eders Synder maa vorde udslettede, for at Vederkvægelsens Tider maa komme fra Herrens Aasyn. Ap. Gj. 3, 19.

9. Vaagn op, du som sover, og stat op fra de døde, og Kristus skal lyse for dig. Ef. 5, 14.

10. Tiden er fuldkommet, og Guds Rige er kommet nær: omvender eder og tror Evangelium. Mark. 1, 15. — Luk. 24, 47: Jesus sagde til sine Disciple, at de i hans Navn skulde prædike Omvendelse og Syndsforladelse for alle Folk.

11. Tro er en Bestandighed i det, som haabes, og en fast Overbevisning om det, som ikke ses. Hebr. 11, 1.

12. Hvo som tror paa Sønnen, har det evige Liv; men hvo som ikke tror paa Sønnen, skal ikke se Livet, men Guds Vrede bliver over ham. Joh. 3, 36.

13. Dette er det evige Liv, at de kjende dig, den eneste sande Gud, og ham, du udsendte, Jesus Kristus. Joh. 17, 3.

14. Ingen kan komme til mig, siger Jesus, uden Faderen, som mig udsendte, drager ham. Joh. 6, 44.

15. Dersom du bekjender den Herre Jesus med din Mund, og tror i dit Hjærte, at Gud oprejste ham fra de døde, da skal du blive salig. Thi med Hjærtet tror man til Retfærdighed; men med Munden bekjender man til Saliggjørelse. Rom. 10, 9. 10.

16. Ingen kan kalde Jesus Herre uden ved den Helligaand. 1 Kor. 12, 3.

6. Om Retfærdiggjørelsen.

1. Vi blive retfærdiggjorte uforskyldt, af Guds Naade, ved den Forløsning, som er i Kristus Jesus, hvem Gud har fremstillet til en Forsoning ved Troen paa hans Blod. Rom. 3, 24. 25.

2. Faderen friede os ud af Mørkets Magt og oversatte os i sin elskelige Søns Rige. Kol. 1, 13.

3. Jesus Kristus, der han var i Guds Skikkelse, holdt han det ikke for et Rov at være Gud lig; men han forringede sig selv, idet han tog sig en Tjeners Skikkelse paa og blev Mennesker lig. Og, da han var funden i Skikkelse som et Menneske, fornedrede han sig selv, saa han blev lydig indtil Døden, ja Korsets Død. Derfor har Gud ogsaa højt ophøjet ham og skjænket ham et Navn, som er over alle Navne, for at i Jesu Navn skal alle Knæ bøje sig, deres i Himlene og paa Jorden, og hver Tunge skal bekjende, at Jesus Kristus er Herre til Gud Faders Ære. Fil. 2, 6—11.

4. Apostelen **Johannes** skriver i sit første Brev: Vi har en Talsmand hos Faderen, Jesus Kristus den retfærdige, og han er Forsoning for vore Synder; dog ikke alene for vore, men ogsaa for den hele Verdens. 1 Joh. 2, 1. 2.

5. Han har et uforgængeligt Præstedømme, fordi han bliver til evig Tid; hvorfor han ogsaa fuldkommelig kan gjøre dem salige, som kommer til Gud formedelst ham, esterdi han lever altid til at gaa i Forbøn for dem. Hebr. 7, 24. 25.

6. Hvo vil anklage Guds udvalgte? Gud er den, som retfærdiggjør. Hvo er den som fordømmer? Kristus er den, som er død, ja meget mere, som og er oprejst, som og er ved Guds højre Haand, og træder frem for os. Rom. 8, 33. 34.

7. Vi veed, at et Menneske ikke bliver retfærdiggjort af Lovens Gjerninger, men ved Jesu Kristi Tro. Gal. 2, 16.

8. Retfærdiggjorte ved Troen har vi (Kristne) Fred med Gud ved vor Herre Jesus Kristus. Rom. 5, 1.

9. Den retfærdige ved Troen skal leve. Hab. 2, 4. Rom. 1, 17.

10. Kristus er Lovens Ende, til Retfærdighed for hver den, som tror. Rom. 10, 4.

7. Om Troens Frugter og gode Gjerninger.

1. Vis mig din Tro af dine Gjerninger. — Thi lige som Legemet er dødt uden Aand, saaledes er ogsaa Troen død uden Gjerninger (Jak. 2, 18. 26). Vorder Ordets Udøvere og ikke alene dets Hørere, ved hvilket I bedrage eder selv. Jak. 1, 22.

2. Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Mennesker, og oplærer os, at vi skal forsage (sige Nej til) Ugudeligheden og Verdens-Lysterne, og leve tugtig, retfærdig og gudelig i denne Verden, forventende det salige Haab, og den store Guds og vor Frelsers Jesu Kristi Herligheds Aabenbarelse, som hengav sig selv for os, at han maatte forløse os fra al Uretfærdighed og rense sig selv et Ejendomsfolk nidkjært til gode Gjerninger. Tit. 2, 11—14.

3. Efterdi vi har saadanne Forjættelser, I elskelige! saa lad os rense os selv fra al Kjødets og Aandens Smittelse og fuldende vor Helliggjørelse i Gudsfrygt (2 Kor. 7, 2). Leve I efter Kjødet, da skal I dø; men døde I Legemets (den fyndige Naturs) Gjerninger formedelst Aanden, da skal I leve. Rom. 8, 13.

4. Salige er de, som hører Guds Ord og bevarer det. Luk. 11, 28.

5. Hvad som helst der er sandt, hvad der er ærbart, hvad der er retfærdigt, hvad der er rent, hvad der er elskeligt, hvad der har godt Lov: derpaa giver Agt. Fil. 4, 3.

6. Jesus spørger sine Disciple: Hvorfor kalder I mig Herre, Herre! og gjør ikke, hvad jeg siger? Luk. 6, 46.

7. Naar I har gjort alt det, som eder er budet, da siger: vi er unyttige (ikke uundværlige) Tjenere; thi vi gjorde kun det, som vi var pligtige at gjøre. Luk. 17, 10.

8. Om Troen og Daaben*).

1. Hvo som tror og bliver døbt, skal blive salig; men hvo som ikke tror, skal fordømmes. Mark. 16, 16.

2. Daaben, som frelser os, er ikke en Renselse fra Kjødets Urenhed, men en god Samvittigheds Pagt med Gud ved Jesu Kristi Opstandelse. 1 Ped. 3, 21.

3. I er alle Guds Børn ved Troen, i Kristus Jesus; thi I, saa mange som er døbte til Kristus, have ført Kristus. Gal. 3, 26. 27.

4. Uden nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke indkomme i Guds Rige. Joh. 3, 5.

5. Lader de smaa Børn komme til mig, og hindrer dem ikke; thi Guds Rige høre saadanne til (Mark. 10, 14). Lad dig døbe og dine Synder aftvætte, og paakald Herrens Navn (Ap. Gj. 22, 16). Jeg vil, siger Herren, stænke rent Vand over eder, og I skal blive rene. Esk. 36, 25.

6. Kristus rensede Menigheden ved Vand-Badet i Ordet. Ef. 5, 26.

7. Dersom nogen er i Kristus, er han en ny Skabning; det gamle er forbigangent, alt er blevet nyt (2 Kor. 5, 17). Vi ere begravne med Kristus i Daaben til Døden, for at, lige som Kristus er opreist fra de døde formedelst Faderens Herlighed, saaledes skal vi ogsaa vandre i et nyt Levned. Rom. 6, 4.

8. Ikke for de retfærdige Gjerningers Skyld, som vi havde gjort, men efter sin Barmhjertighed frelste Gud os ved Igjenfødelsens Bad og Fornyelsen i den Helligaand, hvilken han rigelig har udgydt over os ved Jesus Kristus, vor Frelser, for at vi, retfærdiggjorte af hans Naade, skulde være Arvinger i Haabet til det evige Liv. Dette er en troværdig Tale. Tit. 3, 5-8.

9. I ere aftvættede, I ere helliggjorte, I ere retfærdiggjorte ved den Herres Jesu Navn og ved vor Guds Aand. 1 Kor. 6, 11.

10. Bliver i mig, siger Jesus, da bliver ogsaa jeg i eder. Lige som Grenen ikke kan bære Frugt af sig selv, uden den bliver i Træet, saa kan I ikke heller, uden I bliver i mig. Jeg er Vintræet, I er Grenene. Hvo som bliver i mig og jeg i ham, han bærer megen Frugt; thi uden mig kan I slet intet gjøre. Joh. 15, 4. 5.

11. Hold fast ved det, du har, at ingen skal tage din Krone. Aab. 3, 11.

*) Se Luthers lille Katekisme om Troen, Daaben, Fadervor og Nadveren.

9. Om den hellige Nadver.

1. Velsignelsens Kalk, som vi velsigner, er den ikke Kristi Blods Samfund? Det Brød som vi bryder, er det ikke Kristi Legems Samfund? 1 Kor. 10, 16.

2. Jesus sagde: Hvo som æder mit Kjød og drikker mit Blod, han har det evige Liv, og jeg skal opreise ham paa den yderste Dag. Thi mit Kjød er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke. Hvo som æder mit Kjød og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg i ham. Joh. 6, 54—56.

3 Hvert Menneske prøve sig selv, og saaledes æde han af Brødet og drikke af Kalken (Bægeret). Thi hvo som æder og drikker uværdig, han æder og drikker sig selv til Dom, idet han ikke gjør Forskjel paa Herrens Legeme. 1 Kor. 11, 28. 29.

4. Eet Brød, eet Legeme er vi mange; thi vi er alle delagtige i det ene Brød. 1 Kor. 10, 16.

5. Ransager eder selv, om I er i Troen; prøver eder selv. 2 Kor. 13, 5.

10. Om den hellige almindelige Kirke (Kristus-Riget).

1. Jesus siger: Dersom I bliver i mit Ord er I sandelig mine Disciple. Joh. 8, 31.

2. Mine Faar høre min Røst, og jeg kjender dem, og de følge mig, og jeg giver dem det evige Liv, og de skal ingenlunde fortabes, og ingen skal rive dem af min Haand. Joh. 10, 27. 28.

3. Jeg beder ikke alene for disse (mine Apostle); men ogsaa for dem, som ved deres Ord skal tro paa mig; for at de maa alle være eet, lige som du, o Fader, i mig, og jeg i dig, at de ogsaa skal være eet i os. Joh. 17, 20. 21.

4. Jeg har ogsaa andre Faar, som ikke ere af denne Sti (Israels Menighed), dem bør det mig ogsaa at føre did, og de skal høre min Røst, og der skal blive een Hjord og een Hyrde. Joh. 10, 16.

5. Guds Rige kommer ikke saaledes, at man kan vise derpaa; de skal heller ikke sige: se her, eller se der er det; thi se, Guds Rige er inden i eder (Luk. 17, 20–22). Guds Rige er Retfærdighed, Fred og Glæde i Helligaanden. Rom. 14, 17.

6. I modtog ikke en Trældoms Aand, atter til Frygt, men I modtog en sønlig Udkaarelses Aand, i hvilken vi raabe: Abba, Fader! Denne Aand vidner med vor Aand, at vi er Guds Børn. Rom. 8, 15. 16.

7. Jeg er fuldelig forsikret om, at han, som begyndte den gode Gjerning i eder, vil fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag. Fil. 1, 6.

8. I er den levende Guds Tempel, lige som Gud har sagt: Jeg vil bo iblandt dem og vandre iblandt dem: og jeg vil være deres Gud, og de skal være mit Folk. 2 Kor. 6, 16.

9. Eet Legeme og een Aand, lige som I ogsaa er kaldede til eet Haab i eders Kald; een Herre, een Tro, een Daab, een Gud og alles Fader, som er over alle og ved alle og i eder alle. Ef. 4, 4—6.

10. Guds faste Grundvold staar og har denne Indskrift: Herren kjender sine! og: hver den som nævner Kristi Navn, skal afstaa fra Uretfærdighed! 2 Tim. 2, 19.

11. Herrens Revselse og Korset.

1. Min Søn! agt ikke Herrens Revselse ringe, og vær ikke forsagt, naar du tugtes af ham; thi hvem Herren elsker, den revser han. Hebr. 12, 5. 6.

2. Men al Revselse synes vel, medens den staar paa, ikke at være til Glæde, men til Bedrøvelse; men siden giver den igjen dem, som derved er øvede, Retfærdigheds salige Frugt. Hebr. 12, 11.

3. Herren har selv sagt: Jeg vil ingenlunde slippe dig og ingenlunde

*) „Sakramenterne (Daaben og Nadveren) ere hellige Handlinger, som Jesus Kristus har indstiftet for sin Menighed, ved hvilke et bestemt Ord af ham er saaledes forbundet med et udvortes sanseligt (Sansnings-) Middel, at alt hvad Ordet lyder paa, ved dette Middel tildeles den, som tror." (Dr. T. Skat Rørdam: Den kristelige Lære).

forlade dig, saa at vi kan sige med frit Mod: Herren er min Hjælper, jeg vil ikke frygte; hvad kan et Menneske gjøre mig? Hebr. 13, 5. 6.

4. Alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud. Rom 8, 28.

5. Herre! jeg veed, at dine Domme er Retfærdighed, og at du af Trofasthed ydmygede mig. Lad dog din Miskundhed være mig til Trøst, efter dit Ord til din Tjener. Salm. 119, 75. 76.

6. Det bør os gjennem mange Trængsler at indgaa i Guds Rige. Ap. Gj. 14. 22.

7. Jesus sagde: Hvo som ikke bærer sit Kors og efterfølger mig, kan ikke være min Discipel. Luk. 14, 27.

8. I elskelige! forundrer eder ikke over den Ildprøve, som I gjennemgaa, eder til en Forsøgelse, som om der hændes eder noget underligt. Men, som I er delagtige i Kristi Lidelse, saa glæder eder, at I ogsaa ved hans Herligheds Aabenbarelse skal glæde og fryde eder. 1 Ped. 4, 12. 13.

9. Vor Trængsel, som er stakket og let, skaffer os en over al Maade stor, evig Vægt af Herlighed; idet vi ikke se hen til de synlige Ting, men til de usynlige; thi de synlige er timelige, men de usynlige er evige. 2 Kor. 4, 17. 18.

10. Den nærværende Tids Lidelser er ikke at agte mod den Herlighed, som skal aabenbares paa os Rom. 8, 18.

11. Vor Herres Jesu Kristi Naade og Guds Kjærlighed og Helligaandens Samfund være med eder alle! 2 Kor. 13, 13.

12. Om Bøn, Tak og Lovprisning.

1. Kald paa mig paa Nødens Dag, jeg vil udfri dig, og du skal ære mig. Salm. 50, 15.

2. Herren er nær hos alle, som kalde paa ham, hos alle, som kalde paa ham i Sandhed. Han gjør efter deres Velbehagelighed, som ham frygte, og han hører deres Skrig og frelser dem. Salm. 145, 18. 19.

3. Jesus siger: Hvad som helst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder. Joh. 16, 23.

4. Bærer ikke bekymrede for noget; men i alle Ting lader eders Begjæringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn, med Taksigelse. Og Guds Fred, som overgaar al Forstand, skal forvare eders Hjærter og eders Tanker i Kristus Jesus, Fil. 4, 6. 7.

5. Denne er den Fortrøstning, vi har til ham, at dersom vi bede om noget efter hans Vilje, da hører han os (1 Joh. 5, 14). Alt det, I begjære i Bønnen, troende, det skal I faa. Matt. 21, 22.

6. Bærer al Tid glade; beder uden Afladelse. 1 Tess. 5, 16. 17.

7. Siger al Tid Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn. Ef. 5, 20.

8. Naar I bede, skal I ikke bruge overflødige Ord som Hedningerne; thi de mener, at de bliver bønhørte for deres mange Ord. Matt. 6, 7.

9. Priser Herren, thi han er god; thi hans Miskundhed er evindelig. (Salm. 118, 1). Min Sjæl lov Herren, og alt det, som i mig er, love hans hellige Navn! Min Sjæl lov Herren og glem ikke alle hans Velgjerninger. Salm. 103, 1. 2.

13. Om Døden og Opstandelsen.

1. Støvet kommer til Jorden igjen, som det var før, og Aanden kommer til Gud igjen, som gav den. Præd. 12, 7.

2. Dersom hans Aand, der oprejste Kristus fra de døde, bor i eder, da skal han, som oprejste Jesum fra de døde, levendegjøre ogsaa eders dødelige Legemer ved sin Aand, som bor i eder*). Rom. 8, 11.

3. Vort Borgerskab er i Himlene, hvorfra vi og forvente Frelseren, den Herre Jesus Kristus, som skal forvandle vort Fornedrelses Legeme til at vorde ligedannet med hans Herligheds Legeme. Fil. 3, 20. 21.

4. Den Time skal komme, paa hvilken alle, som er i Gravene, skal høre Guds Søns Røst, og de skal gaa frem, de, som har gjort godt, til Livets Opstandelse, men de, som har gjort ondt, til Dommens Opstandelse. Joh. 5, 23. 29.

5. Det saas i Forkrænkelighed, det opstaar i Uforkrænkelighed; det saas i Vanære, det opstaar i Herlighed;

*) Se Luthers Katekisme: Udviklingen til den tredje Trosartikkel.

det saas i Skrøbelighed, det opstaar i Kraft, der saas et sjæleligt Legeme, der opstaar et aandeligt Legeme. 1 Kor. 15, 42—44.

6. Se jeg siger en Hemmelighed: vi skal vel ikke alle hensove, men vi skal alle forandres, i en Hast, i et Øjeblik, ved den sidste Basune; thi Basunen skal lyde, og de døde skal opstaa uforkrænkelige, og vi skal forandres. 1 Kor. 15, 51. 52.

7. Vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone. Aab. 2, 20.

8. Ære og Hæder og Fred skal være over hver den, som gjør det gode. Rom. 2, 10.

14. Om Tegn for Verdens Ende.

1. Dette (Kristi-)Rigets Evangelium skal prædikes i den hele Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk, og da skal Enden komme. Matt. 24, 14.

2. Lad ingen bedrage eder i nogen Maade; thi først maa Frafaldet komme, og det Syndens Menneske aabenbares, Fordærvelsens Søn. 2 Tess. 2, 3.

3. Da skal de overantvorde eder til Trængsel, og slaa eder ihjel, og I skal hades af alle Folkene for mit Navns Skyld. Og da skal mange forarges og forraade hverandre og hade hverandre. Og fordi Lovløsheden bliver mangfoldig, skal Kjærligheden blive kold i mange. Men hvo som bliver bestandig indtil Enden, han skal blive salig. Matt. 24, 9. 10. 13.

4. Der skal ske Tegn i Sol og Maane og Stjærner. Luk. 21, 25.

5. Naar de sige: Fred og Tryghed! da skal Fordærvelsen hastig staa over dem, som Veerne over den frugtsommelige, og de skal ingenlunde undfly. 1. Tess. 5, 3.

6. Lige som Noas Dage var, saaledes skal ogsaa Menneskens Søns Tilkommelse være; thi lige som de i Dagene før Syndfloden aad og drak, tog til Ægte og bortgiftede, indtil den Dag, da Noa gik ind i Arken, og de agtede det ikke, før Floden kom og tog dem alle bort, saaledes skal ogsaa Menneskens Søns Tilkommelse være. Men om den Dag og den Time, veed ingen, end ikke Himmelens Engle, siger Jesus, men kun min Fader alene. Matt. 24, 37—39. 36.

15. Om Dommedag.

1. Af Hjærtets Overflødighed taler Munden. Men jeg siger eder, at Menneskene paa Dommens Dag skal gjøre Regnskab for hvert utilbørligt Ord, de har talet. Matt. 12, 34. 46.

2. Dømmer ikke noget før Tiden, indtil Herren kommer, som ogsaa skal føre til Lyset det, som er skjult i Mørket, og aabenbare Hjærternes Raad; da skal hver faa sin Ros af Gud. 1 Kor. 4, 5.

3. Gud har sat en Dag, paa hvilken han vil dømme Jorderig med Retfærdighed ved en Mand, hvem han har beskikket dertil og gjort det bevisligt for alle, i det han oprejste ham fra de døde. Ap. Gj. 17, 31.

4. Den Herre Jesus aabenbares fra Himmelen med sin Magts Engle, med Ildslue, naar han bringer Hævn over dem, som ikke kjender Gud, og over dem, som ikke er vor Herres Jesu Kristi Evangelium lydige; hvilke skal lide Straf, en evig Fortabelse fra Herrens Ansigt og fra hans Magts Herlighed. 2 Tess. 1, 7—9.

5. Vi skal alle fremstilles for Kristi Domstol (Rom. 14, 10), for at enhver kan faa efter det, han har gjort, enten godt eller ondt. 2 Kor. 5, 10.

6. Gud haver budet os at prædike for Folket og at vidne, at Jesus er den af Gud beskikkede levendes og dødes Dommer. Ap. Gj. 10, 42.

7. Jesus vil paa Dommedag sige til de ugudelige: Gaar bort fra mig, I forbandede! til den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle (Matt. 25, 41), hvor deres Orme ikke dør, og Ilden ikke udslukkes. Mark. 9, 48 (se Lignelsen om Faarene og Bukkene. Matt. 25).

8. Herrens Dag skal komme som en Tyv om Natten, paa hvilken Himlene skal forgaa med stort Buldr; men Elementerne skal komme i Brand og opløses, og Jorden og alt, hvad der er paa den, skal opbrænde. Men vi forvente, efter hans Forjættelse, nye Himle og en ny Jord, i hvilke Retfærdighed bor. 2 Ped. 3, 10. 13.

9. Guds Pavlun (Bolig) skal være hos Menneskene, og han skal bo iblandt dem, og han skal aftørre hver Taare af deres Øjne; Døden skal ikke være mere, ej heller Sorg, ej heller Skrig, ej heller Pine. Aabenb. 21, 3. 4.

II. Tillæg til foranstaaende Læsestykker*).

I. Om den hellige Skrift, Skriften: Bibelen. Guds Ord.

1. Apostelen **Paulus** skriver til Timoteus: Du kjender fra Barndommen den hellige Skrift, som kan gjøre dig viis til Salighed ved Troen paa Kristus Jesus. Ethvert Skrift, som er gudindaandet, er ogsaa nyttig til Lærdom, til Overbevisning, til Rettelse, til Opdragelse i Retfærdighed, for at Guds-Mennesket kan blive fuldkomment, dygtiggjort til al god Gjerning. 2 Tim. 3, 15. 16.

2. Apostelen **Peder** skriver: Aldrig er nogen Profeti fremkommen efter menneskelig Vilje; men de hellige Guds Mænd talede baarne af den Helligaand. 2 Ped. 1, 21.

3. Efterdi mange har taget sig for at forfatte en Meddelelse om de Ting, som vitterlig er fuldbyrdede iblandt os (Jesu Fødsel, Liv, Lære, Levesæt, Pine, Død, Opstandelse og Himmelfart), saa har jeg — skriver Evangelisten Lukas — ogsaa holdt det for godt, efter nøje at have udgranskket alt forfra, i Sammenhæng at skrive derom. Luk. 1, 1—3.

4. Jesus sagde til Apostlene: Talsmanden, den Helligaand, som Faderen skal sende i mit Navn, han skal lære eder alle Ting og minde eder paa alle Ting, som jeg har sagt eder. Joh. 14, 26.

5. Apostelen **Johannes** skriver i sit Brev til den kristne Menighed: Jeg skriver eder til, ikke fordi I ikke veed Sandheden, men fordi I veed den. 1 Joh. 2, 21.

6. Hvorledes skal jeg kunne forstaa Skriften (sagde den ætiopiske Skatmester) med mindre nogen vejleder mig. Ap. Gj. 8, 26—31.

7. Naar blind leder blind, falder de begge i Grøften. Matt. 15, 18.

8. Hvo som vandrer i Mørket, veed ej hvor han gaar hen. Joh. 11, 25.

9. David spørger Herren: Hvorledes skal en ung holde sin Sti ren? (og han svarer sig selv:) Derved at han holder sig efter dit Ord. Jeg gjemte dit Ord, i mit Hjærte, for at jeg ikke skulde synde imod dig. Dit Ord er en Lygte for min Fod, og et Lys paa min Sti. Salm. 109, 9. 11. 105.

10. Jesus siger: Skriften kan ikke rokkes (Joh. 10, 35). Skrifterne vidne om mig (Joh. 5, 39). Himmelen og Jorden skal forgaa, men mine Ord skal ingenlunde forgaa. Matt. 24, 35.

11. Dette er skrevet — siger Johannes om sit Evangelium — for at I skal tro, at Jesus er Kristus, Guds Søn, og at I, som tro, skal have Livet i hans Navn. Joh. 20, 31.

12. Lad Kristi Ord bo rigelig iblandt eder i al Visdom, saa at I lære og paaminde hverandre med Salmer og Lovsange og aandelige Viser, idet I synger yndelig for Herren i eders Hjærter**). Kol. 3, 16.

13. Jeg holder alt for Tab imod min Herre Jesus Kristi Kundskabs Ypperlighed. Fil. 3, 8.

II. Guds Forsyn og Egenskaber

(evig, almægtig, allestedsnærværende, alvidende, alvis, god, kjærlig, hellig, langmodig, retfærdig, o. fl.).

1. Alles Øjne vogte paa dig, og du giver dem deres Spise i sin Tid. Du oplader din Haand, og mætter alt det, som lever med Velbehagelighed. Salm. 145, 15. 16.

2. Jeg er Herren, og ingen ydermere; foruden mig er ingen Gud. Es. 45, 1.

3. Vi vide, at en Afgud er intet i Verden, og at der er ingen anden Gud uden een. 1 Kor. 8, 4.

4. Fra Evighed til Evighed er du Gud (Salm. 90, 2). En Dag er for Herren som tusende Aar og tusende Aar, som een Dag (2 Ped. 3, 8). Du bliver den samme, og dine Aar faar ingen Ende. Salm. 102, 28.

*) For de, som ønske at tage nogle andre — det kommer slet ikke an paa at faa mange — Skriftsprog med ved Undervisning i Kristendoms-Kundskab, er efterfølgende uddragne af den hellige Skrift til kristelig Oplysning og Opbyggelse.

**) Se Ludv. Kr. Müllers Bibelsk Sangbog, et Udvalg af bibelhistoriske og kirkehistoriske Sange og Salmer tillige med Morgen- og Aftensange. Syvende Oplag. 1881.

5. For Gud er alle Ting mulige (Matt. 19, 16). Intet kan være umuligt for Gud (Luk. 1, 37). Vor Gud er i Himlene, han gjør alt, hvad ham behager (Salm. 115, 3). Han bærer alle Ting ved sin Krafts Ord. Hebr. 1, 3.

6. **David** siger i sine Salmer: Hvor skal jeg fly hen fra dit Ansigt? Dersom jeg farer op til Himmelen, da er du der, og reder jeg Leje i Dødsriget, se, da er du der; vilde jeg tage Morgenrødens Vinger, vilde jeg bo ved det yderste Hav, saa skulde ogsaa der din Haand føre mig, og din højre Haand holde mig fast. Salm. 139, 7–10.

7. Herre! Du ransager og kjender mig; hvad enten jeg sidder eller opstaar, da veed du det; du forstaar mine Tanker langt fra. Du omgiver min Sti og mit Leje, du kjender grant alle mine Veje. Der er ikke eet Ord paa min Tunge, uden at du, o Herre! veed det alt sammen (Salm. 139, 1–4). Skulde han, der dannede Øret, ikke kunne høre, skulde han, der dannede Øjet, ikke kunne se. Salm. 94, 9.

8. Herren er god imod alle, og hans Miskundhed strækker sig til alle hans Gjerninger. Salm. 145, 9.

9. Han er sandelig ikke langt fra nogen af os; thi i ham leve, røres og er vi. Ap. Gj. 17, 28. 29.

10. Gud er Kjærlighed, skriver Apostelen Johannes, og hvo som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud og Gud i ham. 1 Joh. 4, 16.

11. Lige som en Fader forbarmer sig over sine Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham (Salm. 103, 13). Herren er naadig og barmhjærtig, langmodig og af stor Miskundhed. Salm. 145, 8.

12. Gud er Aand, og de, der tilbede ham, bør tilbede i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24.

13. Du er ikke en Gud, som har Lyst til Ugudelighed; den onde skal ikke bo hos dig (Salm. 5, 5). Efter den hellige, som kaldte eder, vorder ogsaa I hellige i al Omgængelse. 1 Ped. 1, 15.

14. Han skal betale enhver efter sine Gjerninger. Rom. 2, 6.

15. Herrens Ord er ret, og al hans Gjerning er trofast. Salm. 33, 4.

III. Om Jesus Kristus.

1. Sønnen (Jesus Kristus) er Guds Herligheds Glans og hans Væsens udtrykte Billede. Hebr. 1, 3.

2. Jesus sagde: Sandelig, sandelig, jeg siger eder, førend Abraham blev til, har jeg været Joh. 8, 58.

3. Hvo mig har set, har set Faderen (Joh. 14, 9). Hvo som nægter Sønnen, har ej heller Faderen. 1 Joh. 2, 23.

4. Jeg og Faderen vi er eet (Joh. 14, 9). Alle skulle ære Sønnen, lige som de ærer Faderen Hvo som ikke ærer Sønnen, ærer ikke Faderen, som sendte ham. Joh. 5, 23.

5. Herre, til hvem skulle vi gaa? Du har det evige Livs Ord (Joh. 6, 68). Aldrig har et Menneske talet saaledes som dette Menneske (Jesus) (Joh. 7, 46). Mange troede paa hans Navn, da de saae de Tegn, han gjorde. Joh. 2, 23.

6. Jesus Kristus blev for eders Skyld fattig, der han var rig, for at I ved hans Fattigdom skulde blive rige. 2 Kor. 8, 9.

7. Kristus døde for vore Synder efter Skrifterne (efter hvad der var spaaet), og at han blev begravet, og at han opstod den tredje Dag, efter Skrifterne. 1 Kor. 15, 3–5.

8. Kristus har frikjøbt os fra Lovens Forbandelse, der han blev en Forbandelse for os (Gal. 3, 13). Han udslettede det Gjældsbrev, som angik os, med dets Anmodninger, hvilket var imod os, idet han naglede Gjældsbrevet til Korset. Kol. 2, 14 jfr. Ef. 2, 15.

9. Frigjorte fra Synden er I blevne Retfærdighedens Tjenere. Rom. 6, 18.

IV. Om Helligaanden.

1. Aanden ransager alle Ting, ogsaa Guds Dybheder. Hvilket Menneske veed det, der er i Mennesket, uden Menneskets Aand, som er i ham? Saa veed og ingen det, som er i Gud, uden Guds Aand. 1 Kor. 2, 10. 11.

2. Mange er kaldede (ved Helligaanden), men faa er udvalgte. Matt. 22, 14.

3. Saa mange, som drives af Guds Aand, er Guds Børn. Rom. 8, 14.

4. Aandens Frugt er Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Godhed, Trofasthed, Sagtmodighed, Afholdenhed. Gal. 5, 22.

V. Om Vrede, Hidsighed, Hævn, Had, Avind og Trætte.

1. Bliver I vrede, da synder ikke; lad ikke Solen gaa ned over eders Fortørnelse. Giver heller ikke Djævelen Rum. — Al Bitterhed og Hidsighed og Vrede og Skrigen og Bespottelse blive langt fra eder tillige med al Ondskab. Ef. 5, 26. 31.

2. Hver som hader sin Broder er en Manddraber, og I vide, at ingen Manddraber har det evige Liv blivende i sig. 1 Joh. 4, 15.

3. En Mands Vrede udretter ikke det, som er ret for Gud. Jak. 1, 19.

4. **Salomo** siger: Den langmodige er bedre end den vældige, og den, som hersker over sin Aand, er bedre end den, der indtager en Stad. Ordspr. 16, 32.

5. Hævner eder ikke selv, I elskelige! men giver Straffen Tid; thi der er skrevet: Hævnen hører mig til; jeg vil betale, siger Herren (Rom. 12, 19). Hvor Avind og Trætte er, der er Forvirring og al ond Handel. Jak. 3, 16.

6. Trængsel og Angest skal være over hvert Menneskes Sjæl, som gjør det onde. Rom. 2, 9.

VI. Om Løgn, Banden og Ed.

1. Aflægger Løgn, og taler Sandhed, hver med sin Næste, fordi vi er hverandres Lemmer. Ef. 4, 25.

2. Bær Sandheden tro i Kjærlighed. Ef. 4, 15.

3. Ingen Løgn er af Sandheden (1 Joh. 2, 21). Den ugudeliges Mund er fuld af Banden, Svig og Bedrageri. Salm. 10, 7.

4. Hold din Tunge fra ondt, og dine Læber, at de ikke taler Svig (1 Ped. 3, 10). Eders Tale være ja, ja, nej, nej; men hvad der er over dette, er af det onde. Matt. 5, 37.

5. Ingen raadden Snak udgaa af eders Mund. Ef. 4, 20.

6. Eders Tale være altid yndig, krydret med Salt. Kol. 4, 6.

7. Menneskene sværge ved en større, og Eden er en Ende paa al Tvist (Trætte) til Stadfæstelse. Hebr. 6, 16.

8. Jeg lod Forbandelsen udgaa, siger Herren Sebaot (Hærskarernes Herre), at den skal komme til Tyvens Hus og til hans Hus, som sværger falskelig (gjør Mened) ved mit Navn. Sak. 5, 4.

VII. Om fattige og velstaaende og rige.

1. Herren er den, som gjør fattig og gjør rig; han er den som nedtrykker, og den som ophøjer. 1 Sam. 2, 6.

2. Hvo som forbarmer sig over den ringe laaner Herren. Ordspr. 19, 17.

3. Du skal ikke gjøre dit Hjærte haardt og ikke lukke din Haand for din fattige Broder. 5 Mosеb. 15, 7.

4. Har Gud ikke udvalgt dem, som er fattige i denne Verden, til at være rige i Troen og Arvinger til det Rige, som han har lovet dem, som ham elske. Jak. 2, 5.

5. Hvo som ej vil arbejde, bør heller ikke have Føde. 2 Tesſ. 3, 10.

6. Du lade, gak til Myren, se dens Veje og bliv viis. Ordspr. 6, 6.

7. Hvad Eddike er for Tænderne og hvad Røg er for Øjnene, saa er den lade for dem, der udsende ham. Ordspr. 10, 26.

8. Den lades Begjæring dræber ham. Ordspr. 21, 25.

9. Enhver skal arbejde i Stilhed og spise sit eget Brød. 2 Tesſ. 3, 12.

10. Naar vi har Føde og Klæder, skal vi lade os nøje dermed (1 Tim. 6, 8). Bedre er lidet med Retfærdighed, end store Indtægter med Uret. Ordspr. 16, 8.

11 Hvo som fortrykker den ringe, forhaaner hans Skaber; men hvo som forbarmer sig over den fattige, ærer ham. Ordspr. 14, 31.

12. Eders Vandel være uden Gjerrighed; nøjes med det, I har (Hebr. 13, 5). De, som vil vorde rige, falde i Fristelser og Snare og mange daarlige og skadelige Begjæringer. Thi Pengegjærrighed er en Rod til alt ondt. 1 Tim. 6, 9. 10.

13. Ingen Skjørlevner eller utugtig eller gjerrig, hvilken er en Afguds-

dyrker, har Arv i Kristi og Guds Rige. Ef. 5, 5.

14. De fattige maa ikke være de riges Græsgang. Sir. 13, 45.

15. Nu vel, I rige! græder og hyler; eders Rigdom er raadnet, eders Guld og Sølv er forrusket, og deres Rust skal være til Vidnesbyrd imod eder og æde eders Kjød som Ild. Se, Arbejdernes Løn, hvilken I har forholdt dem, skriger, og deres Raab er kommet ind for Gud Herrens Øren. Jak. 5, 1–4.

16. Be dem, som sige om det onde, at det er godt, og om det gode, at det er ondt, som gjør Mørke til Lys og Lys til Mørke, som gjør bittert til sødt og sødt til bittert. Ef. 5, 20.

17. Hvo som stopper sit Øre for den ringes Raab, han, ja han skal raabe og ikke bønhøres. Ordspr. 21, 13.

18. Be Eder, I rige (som ikke er rige i Gud)! thi I har eders Trøst borte (Luk. 6, 24). De ugudelige har ingen Fred. Ef. 18, 22.

19. En rig gjorde Uret, og han lnurrede dertil; en fattig led Uret, og han maatte tie dertil. (Sir. 13, 4). Hvo som saar Uret, skal høste Ulykke (Ordspr. 22, 8). Ingen maa undertrykke eller forurette sin Broder i noget som helst Mellemværende; thi Herren er en Hævner over alt saadant. 1 Tess. 4, 6.

20. Paulus skriver i sit første Brev til Biskop Timoteos: Forkynd dem, som er rige i denne Verden, at de ikke hovmode sig, ej heller sætte Haab til den uvisse Rigdom, men til den levende Gud, at de gjør godt, blive rige i gode Gjerninger, gjærne give, meddele. 1 Tim. 5, 17. 18.

21. Jesus siger: Hvem meget er givet, af ham skal meget kræves; og hvem meget er betroet, af ham skal kræves mere. Luk. 12, 48.

22. Gjør godt imod din Ven, før du dør, og udræk din Haand i Forhold til din Formue og giv ham. Sir. 14, 13.

23. Glemmer ikke at gjøre vel og at meddele, thi saadanne Ofre tækkes Gud. Hebr. 16, 16.

24. Hvo karrig saar, skal ogsaa karrig høste (2 Kor. 9, 6). Gud elsker en glad Giver. 2 Kor. 9, 7.

25. Et godt Navn er at foretrække for stor Rigdom; Gunst er bedre end Sølv og Guld. Ordspr. 22, 1.

26. Giv mig ikke Armod eller Rigdom, men til Del mig mit beskikkede Brød; for at jeg ikke, naar jeg mættedes, skulde fornægte dig og sige: hvo er Herren? eller naar jeg blev fattig, skulde stjæle, og forgribe mig paa min Guds Navn. Ordspr. 30, 8. 9.

VIII. Om Urenhed i Aand, Sjæl og Legeme.

1. Onde Mennesker og Bedragere gaa frem fra ondt til værre; de forføre og forføres. 2 Tim. 3, 13.

2. Min Søn! naar Syndere lokke dig, da samtyk ikke. Ordspr. 1, 10.

3. Hver af eder bør vide, at holde sit Legeme i Hellighed og Ære, ikke i Begjærligheds Brynde, ligesom Hedningerne, der ikke kjende Gud. 1 Tess. 4, 2 5.

4. Plejer ikke Kjødet til at føde Begjærligheder. Rom. 13, 14.

5. Man bør sky det onde under alle Skikkelser. 1 Tess. 15, 9.

6. Hverken Skjørlevnere eller Horkarle eller Selvbesmittere eller de, som synder mod Naturen, eller Tyve eller gjærrige eller Drankere eller Skjændegjæster eller Røvere eller fejge, eller hvo som elsker eller øver Løgn skal arve Guds Rige. 1 Kor. 6, 9. 10. Aab. 21, 8; 22, 15.

7. Horeri og al Urenhed eller Gjerrighed skal end ikke nævnes iblandt eder, som det sommer de hellige, ej heller ublu Væsen og letfærdig Snak og usædelig Skjæmt; hvilket alt er utilbørligt. Ef. 5, 3. 4.

8. Enhver, som vil ødelægge sig selv, lad ham bedrive Hor. Ordspr. 26, 3.

9. En Svøbe er for Hesten, og en Tomme for Aasnet, og et Ris for Daarers Ryg. Ordspr. 26, 3.

10. Skjørlevnere og Horkarle skal Gud domme. Hebr. 13, 4.

11. Flyv Løsagtighed! Enhver Synd, som Mennesket gjør, er uden for Legemet, men hvo som udøver Løsagtighed, synder mod sit eget Legeme. Veed I ikke, at eders Legemer er Helligaandens Tempel? Ærer derfor Gud baade i eders Legeme og i eders Aand, hvilke hører Gud til. 1 Kor. 6, 18–20.

III. En lille Hustavle.

med nogle Sprog af Guds Ord i den hellige Skrift, ved hvilken enhver Kristen efter sin Stilling og Livsforhold paamindes om sine Pligter.

Naar hver Guds Ord ret høre vil, da staar det godt i Huset til

Biskopper og Præster.

Jesus indsatte nogle til Apostle, nogle til Profeter, nogle til Evangelister, nogle til Hyrder og Lærere, til de helliges (de Kristnes) fuldkomne Beredelse, til Kristi Legems Opbyggelse; indtil vi alle naar til Enhed i Troen og Guds Søns Erkjendelse, til Mands Modenhed, til Kristi Fyldes voksne Maal. Ef. 4, 11—13.

Apostelen Paulus skriver i sine Hyrdebreve til Timoteos og Titos: Det bør sig en Biskop at være ustraffelig, een Kvindes Mand, ædru, sædelig, stikkelig, som gjærne laaner Hus, er dygtig til at lære andre, som ikke er hengiven til Drik, ikke til Slagsmaal, ikke begjærer slet Binding, men er billig, ikke trættekjær, ikke pengegjerrig, som vel foreståar sit eget Hus, som har lydige Børn med al Ærbarhed, som ikke er ny i Troen, som ikke er indtagen af sig selv, som holder fast ved det sande Ord, som hører til Lærdommen, for at han kan være mægtig til, baade at formane med den sunde Lærdom og at irettesætte dem, som sige imod. 1 Tim. 3. Tit. 1.

De, som synde, irettesæt dem for alles Øjne, at ogsaa de andre kunde have Frygt. 1 Tim. 5, 20.

Vogter Guds Hjord, som er iblandt eder, og vaager over den, ikke tvungen, men frivillig, ikke for slet Vindings Skyld, men med Redebonhed, ikke som de, der ville herske over Herrens Arv, men som Mønstre for Hjorden. 1 Ped. 5, 2. 3.

Lad ingen (have Grund til at) foragte dig for din Ungdoms Skyld. 1 Tim. 4, 12.

Forkynd Ordet, hold ved (om det end for din synbige Natur, dit eget Selv er) i Tide eller Utide; overbevis, irettesæt, forman med al Langmodighed og Lærdom (2Tim. 4, 12).

Som Guldæbler i Sølvskaaler af udgravet Arbejde er det Ord, som tales i rette Tid. Ordspr. 25, 11.

Ve eder, I lovkyndige, som har taget Kundskabens Nøgle, selv gaar I ikke ind (i Guds Rige), og dem, som vil gaa ind, hindrer I. Luk. 11, 2.

Den kristelige Menighed.

Herren har forordnet for dem, som forkynde Evangelium (Glædesbudskabet), at de skal leve af Evangelium (1 Kor. 19, 14). En Arbejder er sin Løn værd. Matt. 10, 10.

Den, som undervises i Ordet, skal dele alt godt med den, som undervíser ham. Gal. 6, 6.

Værer begjærlige efter Ordets uforfalskede Mælk, som nyfødte Børn, for at I kan vokse ved den. 1 Ped. 2, 2.

Vi beder eder, Brødre, at I skjønner paa dem, som arbejder iblandt eder, og er eders Forstandere i Herren, og paaminder eder; at I agter dem højlig i Kjærlighed for deres Gjernings Skyld. 1 Tessl. 5, 12. 13.

Naar vi (Biskopper, Præster og Lærere) har saaet eder det aandelige, er det da noget stort, om vi høster af eders det timelige? 1 Kor. 9, 11.

De ældste (Præsterne), som er gode Forstandere, skal man holde dobbelt Ære værd; mest dem, som arbejde i Tale og Lærdom. 1 Tim. 5, 17.

Lyder eders Vejledere og værer dem hørige; thi de vaager over eders Sjæle som de, der skulle gjøre Regnskab, for at de kunne gjøre det med Glæde og ikke sukkende; thi det er eder ikke gavnligt. Hebr. 13, 17.

Værer fuldkomne, lige som eders Fader i Himlene er fuldkommen. Matt. 5, 48.

Jeg har ikke, siger Apostelen Paulus, begjært nogens Guld, Sølv eller Klædebon. Jeg viste eder i alle Ting, at vi bør arbejde og komme de nødlidende til Hjælp; thi Jesus har selv sagt: Saligt er det heller at give end at tage. Ap. Gj. 20, 33. 35.

Den verdslige Øvrighed.

Paulus skriver til den kristelige Menighed i Rom: Hvert Menneske skal være de foresatte Øvrigheder (Myndigheder) underdanig, thi der er ingen Øvrighed, uden af Gud, og de Øvrigheder, som er, har Gud bestikket; saa at hvo som modstaar Øvrigheden, modstaar Guds Anordning, og de, som modstaar, skal faa deres

Dom. Thi de regjerende er ikke til Frygt for dem, som gjør godt, men for dem, som gjør ondt. Vil du da være uden Frygt for Øvrigheden, saa gjør det, som godt er, saa skal du have Ros af den: thi den er Guds Tjener dig til Gode. Men dersom du gjør det, som ondt er, da frygt; thi den bærer ikke Sværdet forgjæves: den er Guds Tjener, en Hævner til Straf over hver den, som gjør ondt. Rom. 13, 1—5.

Ve dem, der give uretfærdige Love og udstede ulovlige Skrivelser, for at bøje de ringes Sag. Es. 10, 1. 2.

Jesus sagde: Viger bort fra mig alle I, som øver Lovløshed. Matt. 7, 23.

Undersaatter.

Giver Kejseren det, som Kejserens er, og Gud hvad Guds er (Matt. 22, 21). Man bør adlyde Gud mere end Mennesker. Ap Gj. 5, 29.

Bærer al menneskelig Indretning (Institution — de borgerlige Love) underdanige for Herrens Skyld, være sig en Konge, som den ypperste, eller Befalingsmænd, som de der sendes af ham. 1 Ped. 2, 13. 14.

Det er da nødvendigt at være underdanig, ikke alene for Straffens, men ogsaa for Samvittighedens Skyld. Thi derfor give I og Skat, efterdi de er Guds Tjenere, som skal tage vare paa dette. Saa betaler da alle, hvad I er dem skyldige: den Skat, som bør Skat; den Told, som bør Told; den Frygt, som bør Frygt; den Ære, som bør Ære. Bliver ingen noget skyldige uden det at elske hverandre. Rom. 13, 5—8.

Jeg formaner først for alle Ting, at der gjøres Bønner, Bønner, Forbønner, Taksigelser for alle Mennesker, for Konger og alle dem, som er i Høihed, for at vi maa leve et roligt og stille Levned i al Gudfrygtighed og Ærbarhed; thi dette er godt og tækkeligt for Gud vor Frelser, som vil, at alle skal blive salige og komme til Sandheds Erkjendelse. 1 Tim. 2, 1—3.

Ægtefolk.

Hvo der har fundet en Hustru, har fundet en god Ting*), og modtager en Velbehagelighed af Herren (Ordspr. 18, 22). En forstandig Kvinde er fra Herren. Ordspr. 19, 14.

I Mænd skal leve med Forstand med eders Hustruer, som med en skrøbeligere Skabning, og vise dem Ære, da de ogsaa er Medarvinger til Livets Naadegave, for at eders Bønner ikke skal forhindres. 1 Ped. 3, 7.

I Mænd, elsker eders Hustruer, og værer ikke bitre imod dem (Kol. 3, 19). Hvo som elsker sin Hustru, elsker sig selv. Ef. 5, 28.

I Kvinder skal i alle Ting være eders egne Mænd underdanige, som Herren; thi Manden er Kvindens Hoved, lige som Kristus er Menighedens Hoved. Ef. 5, 22—24.

Apostelen Peder skriver: Hustruerne bør være deres egne Mænd underdanige, for at, om end nogle er gjenstridige mod Ordet, de da uden Ord maa vindes ved deres gode Omgængelse, idet de faa Øjnene op for deres rene Omgængelse i Guds Frygt. Deres Sag være ikke den udvortes Prydelse af Haarfletnig, Guldsmykke eller Paaklædning, men Hjærtets skjulte Menneske, i den sagtmodige og rolige Aands uforkrænkelige Væsen, som er dyrebar for Gud. Thi saaledes prydede jo ogsaa fordum de hellige Kvinder sig, som satte deres Haab til Gud og var deres egne Mænd underdanige; lige som Sara var Abraham lydig og kaldte ham Herre, og hendes Børn er I blevne, dersom I gjør det gode og ikke frygter nogen Skræmsel. 1 Ped. 3, 1—6.

En forstandig Hustru er sin Mands Krone; men naar hun gjør ham Skam, er hun som Raadenhed i hans Ben. Ordspr. 12, 4.

Hvad Gud har sammenføjet, skal Menneskene ikke adskille. — Jeg siger eder, at hvo som skiller sig fra sin Hustru uden for Hors Sag og tager en anden til Ægte (medens hans Hustru lever), han bedriver Hor, og hvo som tager en fraskilt (hvis Ægtefælle lever) til Ægte, han bedriver Hor. Matt. 19, 6. 9. 1 Kor. 7, 10. 11. Matt. 5, 32.

*) Grundtvig oversætter disse Ord saaledes: „Hvo som faar en god Hustru, faar en yndefuld". I Steden for „en yndefuld", siger Luther i sin Bibeloversættelse: „en himmelsk Gave".

Forældre.

I Forældre opirrer ikke eders Børn, for at de ikke skal tabe Modet, men opdrager dem i Tugt og Herrens Formaning (Kol. 3, 21. Ef. 6, 4). Den, som sparer sit Ris, hader sin Søn, men den, der elsker ham, tugter ham tidlig. Ordspr. 13, 24.

Ris og Revselse giver Visdom; men en Dreng, som overlades til sig selv, beskæmmer sin Moder. Ordspr. 29, 15.

Giv ikke din Søn Frihed i Ungdommen, og se ikke over med hans Daarskaber. Bøj hans Nakke i Ungdommen, og bank hans Sider, medens han er et Barn, for at han ikke skal forhærde sig og blive ulydig imod dig og blive dig til Hjærtesorg. Tugt din Søn og lad han arbejde, for at du ikke skal have Vergrelse over hans slette Opdragelse. Sir. 30, 11—14.

Børn.

I Børn, værer eders Forældre lydige i Herren; thi det er Ret. Ær din Fader og din Moder! hvilket er det ypperste Bud (det første i sit Slags) med Forjættelse: at det maa gaa dig vel, og du maa leve længe paa Jorden. Ef. 6, 1—3.

Min Søn! Fremfor alt bevar dit Hjærte; thi derfra udgaar Livet (Ordspr. 6, 23). Hør, min Søn! din Faders Undervisning og forlad ikke din Moders Lov. Ordspr. 1, 8.

I Moseloven staar: Hvo som slaar sin Fader eller Moder, skal visselig dødes. Hvo som bander sin Fader eller sin Moder, skal visselig dødes. 2 Mosеb. 21, 15. 17.

Tyende og Husbonder.

Forman Tjenere at adlyde deres Herrer og være dem velbehagelige i alle Ting, og ikke sige imod, ikke være utro, men vise al god Troskab; for at de kan pryde Guds og vor (vi Kristnes) Frelsers Lærdom i enhver Henseende. Tit. 2, 9. 10.

Apostelen Paulus skriver i et Brev til Menigheden: I Tjenere, adlyder eders Herrer efter Kjødet med Frygt og Bæven i eders Hjærters Enfoldighed, som Kristus selv; ikke med Øjentjeneste, som de, der vil tækkes Menneskene; men som Kristi Tjenere, saa I gjør Guds Vilje af Hjærtet, tjenende med Velvilje Herren og ikke Menneskene. Og, I Herrer, gjører det samme mod dem, og lad Trusel fare, vidende, at I ogsaa selv har eders Herre i Himlene, og hos ham er ingen Persons Ansеelse. Ef. 6, 5—9.

I Tjenere, vær eders Herrer underdanige i al Ærefrygt; ikke alene de gode og billige, men ogsaa de forstrødelige. Thi dette finder Naade, dersom nogen, af Samvittighed for Gud, taaler Gjenvordigheder, naar han lider uretfærdig. Men hvad er det at rose eder for, dersom I, naar I synde og blive straffede, lide taalmodig. 1 Ped. 2, 18. 19.

I Herrer, beviser eders Tjenere det, som ret og billigt er. Kol. 4, 1.

Dersom nogen ikke har Omsorg for sine egne og mest for sine Husfolk, han har fornægtet Troen og er værre end en vantro. 1 Tim. 5, 8.

Unge Folk.

I unge, vær de gamle underdanige, og smyk eder med Ydmyghed. Thi Gud staar de hoffærdige imod, men de ydmyge giver han Naade. Saa ydmyg eder da under Guds vældige Haand, at han maa ophøje eder i sin Tid. 1 Ped. 5, 5. 6.

Du skal staa op for den graahærdede og hædre den gamle, og du skal frygte din Gud (3 Mos. 19, 32). Hos de graahærdede er Visdom, og Dagenes Længde (Alderstigning) giver Forstand. Job. 12, 12.

Enker og faderløse.

Den, som er en ret Enke og ensom, hun sætter sit Haab til Gud og bliver ved i ydmyge Ønsker og Bønner, Nat og Dag; men den, som lever i Vellyster, hun er levende død (1 Tim. 5, 5. 6). Ønsker en Enke at gifte sig, da kan hun gjøre det, kun at det sker i Herren. 1 Kor. 7, 39.

Det er den rette Gudstjeneste at besøge Enker og faderløse i deres Trængsel samt at bevare sig selv usmittet af Verden (Jak. 1, 27). Skaf den faderløse Ret, og udfør Enkens Sag. Ef. 1, 17.

Gud, lad os din Kundskab fremmes,
saa det vi lære, aldrig glemmes
men voxe med os Dag for Dag
til Kristi Alders voksne Maade*),
at vi hos dig maa finde Naade,
og du i os dit Velbehag.

*) Ef. 4, 13.

Hos undertegnede er udkommen og faas i alle Boglader:

„Dr. Morten Luthers lille Katekisme med bibelske Billeder og kort Forklaring af den hellige Skrift, ved Højskole- og Seminarieforstander J. T. A. Tang, et Tillæg, til Udgiverens Mindre Bibelhistorie med Skriftsprog, som paa Anbefaling af Professor Holbech, Biskop Martensen, Dr. Skat Rørdam o. fl. er autoriseret til Skolebrug af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Denne lille Bog vilde vi ret ønske almindelig Indgang ikke blot i alle Skoler, men tillige i Hjemmene hvor — foruden Børnene — ogsaa de voksne i Almindelighed ville kunne have Glæde af at læse i den og **lade sig vejlede af den**". („Middelfart Avis".)

... „De Tangske Religions-Lærebøgers Fortrinlighed er saa ofte bleven anerkjendt af Mænd som Prof. Fr. Hammerich, Prof. V. A. Borgen, Pastor P. A. Fenger, Prof. J. Holbech, Pastor N. Lindberg, Biskop Martensen, Prof. R. Nielsen o. fl., saa at al videre Anbefaling egentlig er overflødig. Vi ville dog her bemærke, at nærværende Bog (Tangs Dr. Morten Luthers lille Katekisme med Billeder) er forsynet med en Del virkelig smukke Træsnit, der maa tiltale ethvert Barn, og at Prisen er saa mærkværdig lav — hæftet i illustreret Omslag 25 Øre —, at end ikke den mindst bemidlede vil have ondt ved at faa den anskaffet" („Jyllandsposten.")

„Tangs Mindre Bibelhistorie har jeg tidligere haft Lejlighed til at omtale og navnlig fremhævet dens Fortrin fremfor alle andre mindre Bibelhistorier, vi har paa Dansk .... Hvad der gjælder Tangs Mindre Bibelhistorie gjælder ogsaa hans Større Bibelhistorie. — I de senere Oplag har Tang tilføjet to Samlinger af Skriftsprog, hvoraf 1ste Samling er ordnet efter samme Overskrifter som den Række Bibelsprog, der ofte findes aftrykt i Luthers lille Katekisme; endvidere er den lille Katekisme medtaget. Herved er givet de Lærere, der kan og vil meddele Religionskundskaben under Bibelhistorien, Lejlighed til efter eget Valg at gaa ud fra et eller andet — Katekisme-Stykke eller — Bibelsprog. At disse er samlede for sig selv og ikke anbragt under forskjellige Fortællinger, er vistnok pædagogisk rigtigt, naar Læreren skal have frit Valg .... Tangs Udgave af Luthers lille Katekisme (baade med og uden Billeder), er vel ikke autoriseret, men bestaar, naar undtages enkelte Rettelser af vitterlige Fejl, udelukkende af autoriserede Stykker. Trosbekjendelsens Ordlyd er imidlertid her forskjellig fra de to Former af den, som hidtil har været autoriserede til Skolebrug, men den af Tang meddelte Form, som er den, Grundtvig i senere Aar har brugt, er nu ogsaa autoriseret. Hermed hænger det saaledes sammen, at Trosbekjendelsen i denne Skikkelse stod aftrykt i Tangs „Mindre Bibelhistorie med Skriftsprog", som er godkjendt **til Skolebrug** af Kirke- og Undervisningsministeriet paa Anbefaling af Biskop Martensen og Skoledirektør i Kjøbenhavn, Professor J. Holbech, saa vi nu har tre autoriserede Gjengivelser af **Troen:** 1) Den meget mangelfulde i Vajsenhuskatekisme (Biskop Mynsters Oversættelse), autoriseret 1813; 2) Biskop Balslevs i hans Katekisme, gjengivet efter Birkedal, autoriseret 1856, og nu 3) Grundtvigs, gjengivet af Dr. Skat Rørdam, autoriseret 1879". **N. Lindberg.**

„Vajsenhus-Katekismus løber omkring, siger Biskop Dr. P. Chr. Kierkegaard, med den Usandhed paa sin Ryg, at den er eneste berettiget til at bruges i Skolerne." — „Dette Optryk af Luthers Katekisme (ved Tang) findes i en Form, der ikke blot staar over Vajsenhus-Katekismen, men ogsaa over Balslevs". („Dansk Folketidende").

„Der hører et ejendommeligt Talent til at skrive Lærebøger for den unge Alder, saaledes at Stoffet baade bliver tydelig og tiltrækkende. Da et saadant Talent umiskjendelig spores hos Forfatteren til ovennævnte Mindre Bibelhistorie, lige som man faar Indtrykket af, at han med Kjærlighed har udført sit Arbejde, tro vi al burde henlede Opmærksomheden paa den lille Bog." („Berl. Tidende.")

C. G. Iversens Boghandel (E. S. Tillge). **Kjøbenhavn K.**

A. Rosenbergs Bogtrykkeri. Kjøbenhavn.